

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ, ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ, ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ, ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ
ΧΩΡΩΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ**

**ASSOCIATION
OF SOUTHEAST
ASIAN NATIONS**

**Organization of
American States**

African Union
a United and Strong Africa

**ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΝΑΤΑ: Α.Μ.: 1211Μ005
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ**

ΑΘΗΝΑ, 2013

Αφιερώνεται στους γονείς μου

Ευχαριστίες

Στον καθηγητή Στέλιο Περράκη οφείλω θερμές ευχαριστίες για τη βοήθεια του στη διαμόρφωση του θέματος της παρούσας εργασίας, καθώς και για την συμβολή του σε αυτή κάνοντας εποικοδομητικές παρατηρήσεις και παρέχοντάς μου πολύτιμες συμβουλές επί του κειμένου. Ευχαριστώ επίσης, τους καθηγητές μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Διεθνούς Δικαίου και Διπλωματικών Σπουδών του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, διότι χωρίς τις γνώσεις, που μου παρείχαν, δεν θα μπορούσα να ολοκληρώσω την παρούσα εργασία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	7
I. Ελληνόγλωσσες.....	7
II. Ξενόγλωσσες.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1. Εισαγωγικά Προλεγόμενα.....	9
2. Μεθοδολογία.....	10
3. Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί.....	12
3.1 Διεθνής διαφορά.....	12
3.2 Περιφερειακοί Οργανισμοί.....	14
ΜΕΡΟΣ Α΄	16
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ. ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I: ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (ΝΟΜΙΚΕΣ- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ).....	17
I.1 Εισαγωγή.....	17
I.2 Πότε μια διεθνής διαφορά χαρακτηρίζεται νομική.....	17
I.3 Υποχρέωση των Κρατών για ειρηνική επίλυση των διαφορών τους.....	21
I.4 Αίτια, χαρακτηριστικά και βαρύτητα διεθνών διαφορών.....	24
I.5 Οι διεθνείς διαφορές ακολουθούν ένα τυπικό μοτίβο?.....	26
I.6 Συμπέρασμα.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ.....	32
II.1 Εισαγωγή.....	32
II.2 Η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης διαφορών πριν τον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών.....	33
II.3 Το σύστημα ειρηνικής επίλυσης διαφορών στον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών.....	34
II.4 Η ελεύθερη επιλογή των μέσων ειρηνικής επίλυσης διαφορών.....	38
II.5 Ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, της Γενικής Συνέλευσης και του	

Γενικού Γραμματέα ΗΕ στην ειρηνική επίλυση διαφορών.....	40
II.5.1 Συμβούλιο Ασφαλείας.....	40
II.5.2 Γενική Συνέλευση.....	45
II.5.3 Γενικός Γραμματέας.....	48
II.6 Ο συμπληρωματικός ρόλος των Περιφερειακών Οργανισμών στην ειρηνική επίλυση διαφορών, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη ΗΕ.....	50
II.7 Συμπέρασμα.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ.....	62
III.1 Εισαγωγή.....	62
III.2 Νομική προσωπικότητα Περιφερειακών Οργανισμών	63
III.2.1 ASEAN.....	64
III.2.2 Αφρικανική Ένωση.....	68
III.2.3 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών.....	71
III.2.4 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών.....	73
III.3 Συμβατικό πλαίσιο	74
III.3.1 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών.....	74
III.3.2 ASEAN.....	79
III.3.3 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών.....	84
III.3.4 Αφρικανική Ένωση.....	85
III.4 Θεσμικό πλαίσιο.....	86
III.4.1 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών.....	87
III.4.2 Αφρικανική Ένωση.....	90
III.4.3 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών.....	92
III.4.4 ASEAN.....	92
III.5 Αδυναμίες και ελλείψεις στο συμβατικό και θεσμικό πλαίσιο των περιφερειακών οργανισμών.....	93
III.6 Συμπέρασμα.....	96
ΜΕΡΟΣ Β΄	99
Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.....	100
I.1 Εισαγωγή.....	100
I.2 Διαπραγμάτευση.....	102

I.2.1 Κολομβία-Περου (1953-1954).....	107
I.2.2 Κούβα-Δομινικανή Δημοκρατία (1956).....	107
I.3 Έρευνα.....	107
I.3.1 Διακρατικές διαφορές Κόστα Ρίκα-Νικαράγουας (1948-1955).....	110
I.3.2 Διακρατική διαφορά Ονδούρας-Νικαράγουας (1957).....	111
I.4 Καλές Υπηρεσίες.....	111
I.4.1 Διακρατική διαφορά Κολομβίας-Εκουαδόρ (2008).....	116
I.4.2 Διακρατική διαφορά Μαρόκο-Αλγερίας (1963).....	116
I.5 Διαμεσολάβηση.....	117
I.5.1 Διακρατική συνοριακή διαφορά Μαρόκο-Αλγερίας (Tindouf, 1964).....	121
I.5.2 Διακρατική συνοριακή διαφορά Αιγύπτου-Λιβύης (1977).....	123
I.5.3 Διακρατική θαλάσσια διαφορά Νιγηρίας-Καμερούν (1994).....	124
I.5.4 Διακρατική διαφορά Ταϊλάνδης-Καμπότζης (VihearPreah, 2008).....	125
I.6 Συνδιαλλαγή.....	126
I.6.1 Διακρατική διαφορά Μπελίζ-Γουατεμάλας (2000).....	128
I.7 Περιφερειακοί Οργανισμοί και ενδοκρατικές διαφορές. Η δράση του Αραβικού Συνδέσμου στην κρίση της Συρίας.....	129
I.7.1 Αναστολή Ιδιότητας Μέλους της Συρίας.....	131
I.7.2 Αποστολή Παρατηρητών στη Συρία.....	133
I.7.3 Ο Αραβικός Σύνδεσμος φέρει Σχέδιο Ειρήνης στον ΟΗΕ.....	134
I.8 Συμπέρασμα.....	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ.....	137
II.1 Εισαγωγή.....	137
II.2 Διαιτησία.....	137
II.3 Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο.....	139
II.3.1 Υπόθεση Κυριαρχίας Νήσων της Ερυθράς Θάλασσας, Ερυθραία κατά Υεμένης (1996-1999).....	139
II.3.2 Υπόθεση Κυβέρνηση του Σουδάν κατά Λαϊκής Απελευθερωτικής Κίνησης/Στρατού Σουδάν (2008).....	140
II.4 Δικαστικός Διακανονισμός.....	141
II.5 Διεθνές Δικαστήριο Χάγης.....	142
II.5.1 Συνοριακή διαφορά Μπουρκίνα Φάσο-Μάλι (1986).....	146

II.5.2 Θαλάσσια και εδαφική διαφορά Νικαράγουας-Ονδούρας στην Καραϊβική θάλασσα (2007).....	147
II.5.3 Εδαφική διαφορά Μαλαισίας-Σιγκαπούρης (Pedra Branca, Middle Rocks, South Ledge,2003).....	148
II.5.4 Εδαφική διαφορά Μπαχρέϊν- Κατάρ (Νήσοι Hawar, 2001).....	148
II.6 Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.....	149
II.7 Δικαστήριο Αφρικανικής Ένωσης.....	150
II.8 Συμπέρασμα.....	153
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ.....	156
III.1 Εισαγωγή.....	156
III.2 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών.....	157
III.3 Αφρικανική Ένωση.....	165
III.4 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών.....	174
III.5 ASEAN.....	181
III.6 Συμπέρασμα.....	187
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	189
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	192

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

I. Ελληνόγλωσσες

ΑΕ	Αφρικανική Ένωση
Βλ.	βλέπε
ΔΔ	Διεθνές Δικαστήριο
ΔΔΔ	Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο
ΔΔΔΔ	Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης
ΔΠΔ	Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΚτΕ	Κοινωνία των Εθνών
ΟΑΕ	Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας
ΟΑΚ	Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
παρ.	παράγραφος
π.χ.	παραδείγματος χάρη
σελ.	σελίδα
ΧαρτΗΕ	Χάρτης Ηνωμένων Εθνών

II. Ξενόγλωσσες

ACJ	African Court of Justice
ACJ & HR	African Court of Justice and Human Rights
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AU	African Union
eds	editions
EDSM	Enhanced Dispute Settlement Mechanism
EJIL	European Journal of International Law
ibid	ibidem

ICC	International Criminal Court
ICJ	International Court of Justice
IPCS	Institute of Peace and Conflict Studies
OAS	Organization of American States
OAU	Organization of African Unity
No.	number
p.	page
para.	paragraph
PCA	Permanent Court of Arbitration
PCIJ	Permanent Court of International Justice
Res.	Resolution
S.C.	UN Security Council
TAC	Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia
UN	United Nations
UNCLOS	UN Convention on the Law of the Sea
UNESCO	UN Educational, Scientific and Cultural Organization
v.	versus
Vol.	volume

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Εισαγωγικά Προλεγόμενα

Είναι αδιαμφισβήτητο, ότι στις μέρες μας η διεθνής κοινότητα έρχεται αντιμέτωπη με συγκρούσεις σε κάθε πλευρά του πλανήτη. Συγκρούσεις, οι οποίες αυξάνονται συνεχώς, ποικίλουν ως προς τη μορφή, την ένταση, αλλά και ως προς την προέλευσή τους. Είτε προέρχονται από το εξωτερικό (διακρατικές διαφορές), είτε από το εσωτερικό περιβάλλον ενός Κράτους (ενδοκρατικές διαφορές), κάνουν σε πολλές περιπτώσεις, δύσκολη έως και αδύνατη την παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας. Ένας παράγοντας, που συχνά επηρεάζει την κατηγοριοποίηση αυτή των διαφορών, είναι οι μη-κρατικές οντότητες, των οποίων ο ρόλος στη διαχείριση και επίλυση των διαφορών είναι πολλές φορές καταλυτικός.

Το όραμα ειρηνικής συμβίωσης των Κρατών και οι ελπίδες ενός κόσμου απαλλαγμένου από τη μάστιγα των συγκρούσεων και των οδυνηρών συνεπειών για τον άνθρωπο, έχουν εκφρασθεί άλλοτε περισσότερο, άλλοτε λιγότερο έντονα, χωρίς όμως να υπάρχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Και αυτό γιατί όσο θα υπάρχουν Κράτη, τα οποία θα προσπαθούν να υπερασπισθούν τα συμφέροντά τους και να ενδυναμώσουν την ισχύ τους στο διεθνές σύστημα, οι συγκρούσεις θα παραμένουν ένα άλυτο πρόβλημα και ένας σημαντικός παράγοντας, που θα υπονομεύει συνεχώς τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Η αδυναμία και πολλές φορές απροθυμία των Κρατών να βάλουν τέλος στις μεταξύ τους διαφορές, αλλά και το γεγονός ότι πολλές διαφορές δεν μπορούν να επιλυθούν από μεμονωμένες χώρες, θέτουν τη διεθνή κοινότητα απέναντι σε μια σειρά από προκλήσεις, στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί με τον πλέον κατάλληλο τρόπο.

Οι ασφυκτικοί τύποι διμερούς παρέμβασης αντικαθίστανται ολοένα και περισσότερο από τύπους πολυμερούς παρέμβασης, ανάλογα με το βαθμό επιρροής των διεθνών οργανισμών στα περιφερειακά συστήματα. Επίσης, ο τρόπος παρέμβασης τείνει να ξεφύγει από τον καθιερωμένο στρατιωτικό τρόπο ή τον τεχνολογικό και ντύνεται με πολιτικό μανδύα, επιθυμώντας να μετατρέψει την

παρέμβαση σε συνεργασία και μάλιστα αποτελεσματική, με απώτερο σκοπό τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Το κύμα των πρόσφατων εξεγέρσεων που σάρωσε τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή (Τυνησία, Αίγυπτος), η εμφύλια σύρραξη στη Λιβύη, η ανοιχτή εσωτερική σύγκρουση στη Συρία, οι εξεγέρσεις στο Μπαχρέιν και την Υεμένη, οι μεγάλες διαδηλώσεις στην Αλγερία, το Ιράν, το Ιράκ, την Ιορδανία, το Μαρόκο και το Ομάν, οι μικρότερες οργανωμένες διαμαρτυρίες στο Τζιμπουτί, το Κουβέιτ, το Λίβανο, τη Μαυριτανία, τη Σαουδική Αραβία και το Σουδάν, ενεργοποίησαν την ούτως ή άλλως εύφλεκτη περιοχή της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, αποτέλεσαν τον κεντρικό πόλο έλξης του παγκόσμιου ενδιαφέροντος και ανέδειξαν με έμφαση την ανάγκη άμεσης και αποτελεσματικής παρέμβασης της διεθνούς κοινότητας και κυρίως των Περιφερειακών Οργανισμών (Αφρικανική Ένωση, Αραβικός Σύνδεσμος).

Ο ρόλος λοιπόν, των Περιφερειακών Οργανισμών στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας επαναπροσδιορίζεται, ενώ ταυτόχρονα τίθενται τα όρια των θεσμικών, νομικών και πολιτικών δυνατοτήτων τους.

2. Μεθοδολογία

Στον 21ο αιώνα, για την παγκόσμια κοινότητα και τα μέλη της το ζήτημα της ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών παραμένει μια βασική προτεραιότητα. Η ειρηνική επίλυση διαφορών αποτελεί πρόθυμη προσφυγή στους αρμόδιους διεθνείς θεσμούς, των οποίων την αρμοδιότητα αποδέχονται τα Κράτη, για να ερμηνεύσουν το περιεχόμενο των συνθηκών, που οριοθετούν και οροθετούν τη διεθνή έννομη τάξη.

Σε ένα πρώτο μέρος θα εξετασθούν θέματα, που άπτονται του διεθνούς δικαίου επίλυσης διεθνών διαφορών. Θα αναλυθούν οι διαφορές που ανακύπτουν σε περιφερειακό επίπεδο, θέτοντας τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα αφενός στις διακρατικές και στις ενδοκρατικές διαφορές και αφετέρου στις νομικές και στις πολιτικές. Επιπλέον, θα καταγραφεί το οργανικό και θεσμοποιημένο πλαίσιο της νομικής υποχρέωσης που έχουν τα Κράτη να επιλύουν ειρηνικά τις διαφορές τους, όπως συγκεκριμενοποιήθηκε ως θεμελιώδης κανόνας της διεθνούς δικαιοταξίας με τον Χάρτη του ΟΗΕ. Παράλληλα θα αναλυθούν οι νομικοί και θεσμικοί μηχανισμοί

των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών.

Σε ένα δεύτερο μέρος η έμφαση θα δοθεί στις πολιτικές και νομικές μεθόδους, στις οποίες προσφεύγουν οι Περιφερειακοί Οργανισμοί, καθώς και σε περιπτώσεις δράσης τους, ώστε αφενός να επισημανθεί ο ρόλος τους στην ειρηνική επίλυση διαφορών και αφετέρου να αναδειχθούν τυχόν αδυναμίες, απειλές και προκλήσεις, που αντιμετωπίζουν.

Η πρωτοτυπία αυτής της μελέτης είναι ότι, ενώ συνήθως το θέμα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών επικεντρώνεται στη δράση του ΟΗΕ και εξετάζεται σε οικουμενικό επίπεδο, γίνεται μια διερευνητική, αλλά και συγκριτική ανάλυση της δράσης και λειτουργίας των περιφερειακών θεσμών στην ειρηνική επίλυση διαφορών, χωρίς παρέκκλιση από τον συμπληρωματικό τους χαρακτήρα στην πρωταρχική αρμοδιότητα του ΟΗΕ, στον τομέα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Σκοπός της παρούσης μελέτης, είναι να αναδειχθούν οι εξελίξεις σε επίπεδο θεσμών, οι αλλαγές στη λειτουργία, οι καινοτόμες διαδικασίες και οι επικαιροποιημένοι μηχανισμοί προώθησης πολιτικών, καθώς και οι νέοι κανόνες διεθνούς δικαίου, που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο περιφερειακό και συμβάλλουν στο να ισχυροποιούν την παρουσία των Περιφερειακών Οργανισμών. Επίσης, να καταδειχθεί α) κατά πόσο τα γεωπολιτικά συμφέροντα και η πολιτική βούληση των Κρατών μπορούν να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων, αλλά και τον τρόπο δράσης των Περιφερειακών Οργανισμών στη διαχείριση κρίσεων και β) κατά πόσο η απουσία περιφερειακών δικαιοδοτικών μηχανισμών για την ειρηνική επίλυση διαφορών, ως ερμηνευτών και εφαρμοστών των κανόνων του διεθνούς δικαίου και η παραπομπή των διακρατικών διαφορών σε άλλους διεθνείς δικαιοδοτικούς μηχανισμούς, συνδράμει στο να τεκμηριώσουμε, αν οι Περιφερειακοί Οργανισμοί, μέσα από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, μπορούν να προάγουν την ειρηνική επίλυση διαφορών ή απαιτείται η δημιουργία νέων θεσμών.

3. Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί

3.1 Ορισμός διεθνούς διαφοράς

Οι διεθνείς διαφορές είναι σημαντικές διαφωνίες μεταξύ δύο ή περισσότερων Κρατών, ή μονομερείς δηλώσεις από ένα Κράτος, που δεν είναι αποδεκτές από τα άλλα Κράτη. Επίσης, μπορεί να είναι διαφορές, που προκύπτουν μεταξύ ενός Κράτους και ενός οργανισμού ή δύο οργανισμών ή ανάμεσα σε δύο εθνοτικές ομάδες.

Σύμφωνα με τον H. Kelsen¹, «Μια διεθνής διαφορά υφίσταται όταν ένα Κράτος αξιώνει όπως ένα άλλο Κράτος συμπεριφερθεί κατά ορισμένο τρόπο και το τελευταίο αποκρούει την αξίωση του πρώτου».

Το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης (ΔΔΔΔ) και το Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔ) έχουν αντιμετωπίσει το ζήτημα της ύπαρξης μιας διαφοράς σε πολλές περιπτώσεις. Στην υπόθεση *Μαυρομμάτη* (Ελλάς κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 1924), το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης έδωσε τον ακόλουθο ευρύ ορισμό: «Ως διαφορά νοείται μια διαφωνία σχετικά με ένα σημείο του νόμου ή ένα πραγματικό γεγονός, μια διάσταση/σύγκρουση νομικών θέσεων ή συμφερόντων μεταξύ δύο ατόμων².»

Η υπόθεση εξέταζε το αν υπήρχε διαφωνία μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ελλάδας και, αν ναι, κατά πόσον το Ηνωμένο Βασίλειο στην περίπτωση της Εντολής της Παλαιστίνης, είχε παραβιάσει ορισμένες από τις διεθνείς νομικές υποχρεώσεις, οι οποίες σχετίζονται με τις συμβάσεις παραχώρησης, που είχαν χορηγηθεί στον Έλληνα υπήκοο Μαυρομμάτη.

Σε μια άλλη περίπτωση, το Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔ) αναφέρεται σε «Μια κατάσταση κατά την οποία οι δύο πλευρές έχουν σαφώς αντίθετες απόψεις σχετικά με το ζήτημα της εκτέλεσης ή μη εκτέλεσης ορισμένων υποχρεώσεων, που απορρέουν από μια συνθήκη».

¹ Βλ. Ιωάννου Κρ. –Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη*. τ.Α'. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές. Γ' έκδοση. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009, σελ.48. Βλ. επίσης: H. Kelsen, *Collective Security under International Law*, International Law Studies 1954, 181-182

² «A dispute is a disagreement on a point of law or fact, a conflict of legal views or of interests between two persons.» *Mavrommatis Palestine Concessions (Greece v. Great Britain)*, (Judgment of 30 August 1924, PCIJ)

Όσον αφορά στην υπόθεση της *Νοτιοδυτικής Αφρικής*³ (Προδικαστικές Ενστάσεις, 1962) το Δικαστήριο πριν αναλάβει την εξέταση των Προκαταρκτικών Ενστάσεων που προέβαλλε η Νότια Αφρική, έκρινε αναγκαίο να αποφασίσει σχετικά με την ύπαρξη της διαφοράς. Σε αυτό το σημείο, διαπιστώθηκε ότι δεν ήταν επαρκής από το ένα μέρος ο ισχυρισμός, ότι υπήρχε διαφορά με το άλλο μέρος. Έπρεπε να αποδειχθεί, εάν οι απαιτήσεις ή οι ισχυρισμοί ενός των μερών συναντούσαν τη σαφή αντίθεση ή άρνηση του άλλου μέρους.

Θα πρέπει όμως να αναφέρουμε ότι κάθε διάσταση απόψεων μεταξύ δύο Κρατών δεν συνεπάγεται απαραίτητα τη γένεση μιας διαφοράς. Ούτε η διατύπωση μιας αξιώσεως έχει αναγκαστικά το αποτέλεσμα αυτό, έστω και αν υπάρχει άρνηση της άλλης πλευράς να την ικανοποιήσει⁴.

Η ύπαρξη διαφοράς προϋποθέτει έναν ορισμένο βαθμό επικοινωνίας μεταξύ των μερών. Το θέμα πρέπει να έχει γνωστοποιηθεί στο άλλο μέρος, το οποίο πρέπει να αντιταχθεί στη θέση του ενάγοντος, έστω και εμμέσως. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διαφορά μπορεί να υφίσταται ακόμη και ελλείψει της ενεργούς αντίθεσης από το ένα μέρος στο αίτημα του άλλου μέρους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τέθηκε το ζήτημα κατά πόσον οι επικοινωνίες μεταξύ των μερών, πριν από την έναρξη της διαδικασίας, είχαν φτάσει την ένταση σε σημείο, που άξιζε να χαρακτηριστεί ως διαφορά.

Στην περίπτωση *Ερμηνεία των Συνθηκών Ειρήνης* (1950) το Διεθνές Δικαστήριο (ICJ) ήταν αντιμέτωπο με το ερώτημα κατά πόσον οι διπλωματικές ανταλλαγές, μεταξύ Βουλγαρίας, Ουγγαρίας και Ρουμανίας αφενός και αφετέρου ορισμένων Συμμαχικών Δυνάμεων και των συνδεδεμένων, που είχαν υπογράψει τις Συνθήκες Ειρήνης, ανήλθαν σε διαφορά. Το Δικαστήριο έδωσε καταφατική απάντηση, με βάση τη διαπίστωση, ότι οι δύο πλευρές είχαν εκφράσει με σαφήνεια αντίθετες απόψεις σχετικά με τις υποχρεώσεις τους, όπως απέρρεαν από τη συνθήκη. Το Δικαστήριο έκρινε συγκεκριμένα ότι: «εάν υπάρχει μια διεθνής

³ *South-West Africa Cases (Ethiopia v. South Africa Liberia v. South Africa)* (Preliminary Objections), (Judgment of 21 December 1962, ICJ)

⁴ Βλ. Ιωάννου Κρ. –Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη*. τ.Α'. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές. Γ' έκδοση. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009, σελ.49

διαφορά, αποτελεί ζήτημα αντικειμενικής εκτίμησης. Η απλή άρνηση της ύπαρξης της διαφοράς δεν αποδεικνύει την μη ύπαρξή της⁵».

Υπάρχουν και περιπτώσεις που αφορούν σε πολύπλοκα ζητήματα εδαφικών τίτλων και υπηκοότητας, που δεν μπορούν να επιλυθούν στο πλαίσιο διμερούς διαφοράς. Αυτό συνέβη στην υπόθεση *Δυτικής Σαχάρας* (1975), για την οποία το Διεθνές Δικαστήριο εξέδωσε συμβουλευτική γνώμη.

Τέλος, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου ένα Κράτος φέρνει μια υπόθεση εναντίον ενός άλλου Κράτους, σύμφωνα με την οποία το τελευταίο ισχυρίζεται ότι δεν είναι ο κατάλληλος εναγόμενος (και ότι στην πραγματικότητα άλλο κράτος θα πρέπει να εναχθεί), αυτό το γεγονός αποτελεί θέμα μιας νομικής διαφοράς, ανεξάρτητα από το αν μια πραγματική διαφορά, υπάρχει πράγματι μεταξύ του αιτούντος και του εναγομένου. Αυτό συνέβη στην υπόθεση του *Ανατολικού Τιμόρ*⁶ (1995). Συγκεκριμένα το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει την ένσταση της Αυστραλίας, ότι δεν υπάρχει στην πραγματικότητα καμία διαφορά μεταξύ αυτής και της Πορτογαλίας. Η Αυστραλία υποστηρίζει, ότι η υπόθεση, που υποβλήθηκε από την Πορτογαλία, περιορίζεται τεχνητά στο ζήτημα της νομιμότητας της συμπεριφοράς της Αυστραλίας και ότι ο πραγματικός εναγόμενος είναι η Ινδονησία. Η Αυστραλία υποστηρίζει δηλαδή, ότι ενάγεται στη θέση της Ινδονησίας.

3.2 Ορισμός Περιφερειακών Οργανισμών

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί απαρτίζονται συνήθως από Κράτη, που ανήκουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή και συνδέονται μεταξύ τους με ταυτόσημα συμφέροντα, κοινά προβλήματα ή ακόμη με το αίσθημα κοινού κινδύνου, έναντι μιας εξωτερικής απειλής και έχουν στενή συγγένεια πολιτικών και οικονομικών συστημάτων και κοινές πολιτικές αξίες. Υπάρχουν βέβαια και Κράτη, όπως η Αίγυπτος, η Λιβύη, η Τυνησία, το Τζιμπουτί κλπ, τα οποία επιδιώκουν τη συμμετοχή τους σε όλο και μεγαλύτερο αριθμό διεθνών Περιφερειακών Οργανισμών και

⁵ *Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania*, (Advisory Opinion of March 30th, 1950 ICJ)

⁶ *East Timor (Portugal v. Australia)*, (Judgment of 30 June 1995, ICJ)

αποτελούν ταυτόχρονα μέλος του Αραβικού Συνδέσμου και της Αφρικανικής Ένωσης.

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί, λόγω της εσωτερικής τους ομοιογένειας, η οποία δικαιολογείται με τη συμμετοχή κρατών με όμοιες πολιτικές στοχεύσεις και της κατανόησης της προέλευσης των διαφορών μεταξύ των μελών τους, συχνά εμφανίζουν μεγαλύτερο δυναμισμό και αποτελεσματικότητα από τους παγκόσμιους. Περιφερειακή οργάνωση σημαίνει αυξημένες δυνατότητες για τα Κράτη να βελτιώσουν τη διεθνή τους θέση, να εκλογικεύσουν και να ανανεώσουν τις μεταξύ τους σχέσεις, να αποκτήσουν ένα έγκυρο βήμα συλλογικής εκπροσώπησης στη διεθνή πολιτική και οικονομική ζωή, να ασκούν αποτελεσματικότερη πίεση στο διεθνές σύστημα.

Οργανισμοί επομένως, όπως ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, η Αφρικανική Ένωση, ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών και η Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας καλούνται να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο διεθνές γίγνεσθαι, να αποτελέσουν κύρια κέντρα διαπραγματεύσεων, αλλά και λήψεως αποφάσεων για την ειρηνική επίλυση ποικίλων ζητημάτων, που προκύπτουν εντός της περιφέρειάς τους και της αρμοδιότητάς τους.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ. ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (ΝΟΜΙΚΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ)

Ι.1 Εισαγωγή

Πριν προβούμε στην ανάλυση σχετικά με το ποιές είναι οι διαφορές σε περιφερειακό επίπεδο, θα πρέπει αρχικά να απαντήσουμε σε κάποια ουσιαστικά ερωτήματα, όπως το πότε μια διεθνής διαφορά χαρακτηρίζεται νομική και πότε πολιτική, αν έχουν τα Κράτη την υποχρέωση να επιλύουν τις διαφορές τους ειρηνικά και, αν ναι, ποιες είναι οι πηγές των εν λόγω υποχρεώσεων, ποια είναι τα αίτια (το αντικείμενο πάνω στο οποίο εδράζεται η διαφορά πχ. εδαφική διαφορά), τα χαρακτηριστικά και η βαρύτητα των διεθνών διαφορών και τέλος, αν οι διεθνείς διαφορές ακολουθούν ένα τυπικό μοτίβο.

Ι.2 Πότε μια διεθνής διαφορά χαρακτηρίζεται νομική

Από τις αρχές του αιώνα, όταν ακόμα εξετάζονταν οι προτάσεις για υποχρεωτική επίλυση των διεθνών διαφορών, η θεωρία, αλλά κυρίως οι κυβερνήσεις, επιχείρησαν μια διάκριση ανάμεσα σε «πολιτικές» και «νομικές» διαφορές.

Νομικές θεωρήθηκαν οι διαφορές α) που μπορούν να κριθούν κατ'εφαρμογή σαφών και αναγνωρισμένων κανόνων του διεθνούς δικαίου, β) που δεν θίγουν την ανεξαρτησία ή τα συμφέροντα των Κρατών, γ) εκείνες που για τη λύση τους η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου δεν αντίκειται στην ιδέα της δικαιοσύνης, δ) εκείνες που αφορούν σε υφιστάμενα νομικά δικαιώματα και όχι σε απαιτήσεις που αποβλέπουν στην τροποποίηση του ισχύοντος δικαίου.

Είναι γεγονός, ότι η επιθυμία των Κρατών να προστατεύουν τα εθνικά τους συμφέροντα, σημαίνει, ότι οι διεθνείς διαφορές αναπόφευκτα έχουν «πολιτικό» χαρακτήρα.

Αρκετοί βέβαια συγγραφείς απορρίπτουν μια απόλυτη θέση, που να καθορίζει τις διεθνείς διαφορές, είτε ως απολύτως νομικές ή πολιτικές. Αντίθετα πιστεύουν, ότι σε μια διεθνή διαφορά ένα μίγμα δικαίου και πολιτικής είναι αναπόφευκτο⁷.

⁷ Βλ. Coleman Andrew, *The International Court of Justice and Highly Political Matters*. Melbourne Journal of International Law, p. 6

Αυτό το επιχείρημα χρησιμοποιήθηκε από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών για να δικαιολογήσει την αποχώρησή της από περαιτέρω συμμετοχή στην υπόθεση *Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες στη Νικαράγουα*⁸ (1986). Η κυβέρνηση των ΗΠΑ δήλωσε, ότι η σύγκρουση δεν ήταν μια «μια εγγενώς νομική διαμάχη» κατάλληλη για επίλυση από το Διεθνές Δικαστήριο (ICJ).

Στην ίδια υπόθεση ο Δικαστής Lachs⁹ ασχολήθηκε με το ζήτημα του αγωγίμου χαρακτήρα της υπόθεσης: τη στενή δηλαδή σχέση μεταξύ των νομικών και πολιτικών διαφορών, όπως μεταξύ του δικαίου και της πολιτικής. Σήμερα το Διεθνές Δίκαιο καλύπτει τόσο ευρείς τομείς των διεθνών σχέσεων, που μόνο λίγοι τομείς - όπως για παράδειγμα το ζήτημα του αφοπλισμού - δεν είναι αγωγίμοι.

Η υπόθεση της *Νικαράγουα* δεν είναι η πρώτη, που θα θέσει το ζήτημα του κατά πόσον η εκδίκαση έχει θέση στην επίλυση των πολιτικών διαφορών.

Σε μία από τις ανακοινώσεις της Τουρκίας στο Δικαστήριο στην υπόθεση *Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου*¹⁰ αναφέροταν ότι η διαφορά ανάμεσα στην Ελλάδα και

⁸ *By a letter dated 18 January 1985 the Agent of the United States referred to the Court's Judgment of 26 November 1984 and informed the Court as follows: "the United States is constrained to conclude that the judgment of the Court was clearly and manifestly erroneous as to both fact and law. The United States remains firmly of the view, for the reasons given in its written and oral pleadings that the Court is without jurisdiction to entertain the dispute, and that the Nicaraguan application of 9 April 1984 is inadmissible. Accordingly, it is my duty to inform you that the United States intends not to participate in any further proceedings in connection with this case, and reserves its rights in respect of any decision by the Court regarding Nicaragua's claims."* *Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua, (Nicaragua v. United States of America)*, (Judgment of 27 June 1986.)

⁹ *Separate Opinion of Judge Lachs. Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua, Nicaragua v. United States of America, (Judgment of 27 June 1986)*

¹⁰ «Again, in the Turkish Ambassador's letter of 24 April 1978, the further argument is advanced that the dispute between Greece and Turkey is "of a highly political nature". But a dispute involving two States in respect of the delimitation of their continental shelf can hardly fail to have some political element and the present dispute is clearly one in which "the parties are in conflict as to their respective rights. It is clear from the submissions in the Greek Application and Memorial, as well as in the observations in the various Turkish diplomatic communications to Greece, that Greece and Turkey are in conflict as to the delimitation of the spatial extent of their sovereign rights over the continental shelf in the Aegean Sea. Thus there are certain sovereign rights being claimed by both Greece and Turkey, one against the other and it is manifest that legal rights lie at the root of the dispute that divides the two States. The Court therefore finds that a legal dispute exists between Greece and Turkey in respect of the continental shelf in the Aegean Sea». *Aegean Sea Continental Shelf*, (judgment of 19 December 1978, ICJ)

την Τουρκία ήταν «πολιτικού χαρακτήρα». Αυτό οδήγησε το Δικαστήριο να εξετάσει, εάν η υπόθεση θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αφορά σε μια πολιτική και όχι σε μια νομική διαφορά. Εξηγώντας ότι «μια διαφορά, στην οποία εμπλέκονται δύο κράτη μέλη σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας τους, δύσκολα μπορεί να αποτύχει να έχει κάποιο πολιτικό στοιχείο», το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν σαφές - από τα επιχειρήματα των μερών - ότι η διαφορά μεταξύ αυτών εμπεριέχει σύγκρουση, ως προς τα αντίστοιχα δικαιώματά τους. Καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι «υπάρχουν ορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα στα οποία έχουν αξίωση και η Ελλάδα και η Τουρκία και με προφανές ότι τα νομικά δικαιώματα βρίσκονται στη ρίζα της διαφοράς, που χωρίζει τα δύο κράτη», το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρχε μεταξύ τους, σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο, μια νομική διαφορά¹¹.

Η νομική φύση των διαφορών μερικές φορές καθορίζεται από την πλευρά των πραγματικών καταστάσεων και τις συνέπειες, που προκαλούνται από αυτές. Παραδείγματα αποτελούν η χρήση βίας, η εφαρμογή μιας συνθήκης, ή η παραβίαση μιας συμφωνίας. Ωστόσο, το γεγονός αυτό από μόνο του δεν καθορίζει το νομικό ή τον μη νομικό χαρακτήρα της διαφοράς. Μάλλον, είναι το είδος της αξίωσης, που προβάλλεται και το δικαίωμα που επικαλείται, που καθορίζει αν μια διαφορά είναι νομική ή όχι.

Η διαφορά θα χαρακτηρίζεται μόνο ως νομική, αν νομικοί κανόνες περιέχονται, για παράδειγμα στις συνθήκες ή στη νομοθεσία, που επικαλέστηκαν τα Κράτη και αν αναζητούνται ένδικα μέσα, όπως η αποκατάσταση ή η αποζημίωση. Κατά συνέπεια, είναι σε μεγάλο βαθμό στην κρίση του ενάγοντα να παρουσιάσει τη διαφορά από νομική άποψη.

Η θεωρία περί πολιτικών και νομικών διαφορών βρήκε απήχηση σε πολλά Καταστατικά κείμενα, όπως ο Χάρτης ΗΕ (άρθρο 36§3) και το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου (άρθρο 36§2). Στις Συνθήκες του Λοκάρνο (1925) μάλιστα, δόθηκε στη νομική διαφορά ο σχηματικός ορισμός: «αμοιβαία αμφισβήτηση νομίμου δικαιώματος».

¹¹ Βλ. Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Fourth Edition. Cambridge University Press, 2005, p. 287

Το άρθρο 36§3 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών προβλέπει ότι: «οι νομικές διαφορές θα πρέπει, κατά γενικό κανόνα, να υποβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Διεθνές Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του Δικαστηρίου». Το άρθρο 36§2 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου ορίζει ότι: «τα Κράτη που έχουν αποδεχτεί αυτό το Καταστατικό θα μπορούν οποτεδήποτε να δηλώνουν ότι αναγνωρίζουν, χωρίς ειδική σύμβαση, ως υποχρεωτική τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο Κράτος που αναλαμβάνει την ίδια υποχρέωση, για όλες τις νομικές διαφορές που αφορούν: α. την ερμηνεία μιας συνθήκης, β. κάθε θέμα διεθνούς δικαίου, γ. την ύπαρξη γεγονότος που, αν διαπιστωνόταν, θα αποτελούσε παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης, δ. τη φύση και την έκταση των επανορθώσεων, που πρέπει να γίνουν για την παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης.

Η αναφορά λοιπόν, σε νομική διαφορά φαίνεται να υπονοεί πρώτον, ότι μόνο αυτές είναι επιδεκτικές δικαστικού διακανονισμού και δεύτερον, ότι υφίστανται διαφορές, οι οποίες δεν επιδεκτικές δικαστικού διακανονισμού¹².

Από την αναφορά λοιπόν, σε νομικές διαφορές τόσο στον Χάρτη ΗΕ, όσο και στο Καταστατικό του ΔΔ προκύπτει, ότι υπάρχει και μια άλλη κατηγορία διαφορών, οι πολιτικές.

Σύμφωνα με τον Mohamed Shahabuddeen,¹³ πρώην μέλος του Διεθνούς Δικαστηρίου, «η δικαστική διαδικασία από μόνη της δεν μπορεί να εξορίσει τον πόλεμο»¹⁴. Αυτό εγείρει το σημαντικό ερώτημα αν το Δικαστήριο, έχει κάποιον περιορισμό στην άσκηση της δικαστικής του αρμοδιότητας και αν κωλύεται νομικά στην αντιμετώπιση μιας διαφοράς, στην οποία κυριαρχούν ιδιαίτερα πολιτικά ζητήματα.

¹² Βλ. Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 402

¹³ Mohamed Shahabuddeen, Judge of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Vice-President, 1997-1999); former Judge of the International Court of Justice (1988-1997); Member of the Institute of International Law (First Vice-President, 1991-2001)

¹⁴ Βλ. Coleman Andrew, *The International Court of Justice and Highly Political Matters*. Melbourne Journal of International Law, 2003, p. 3

1.3 Υποχρέωση των Κρατών για ειρηνική επίλυση των διαφορών τους

Η επίλυση των διαφορών, που αναφύονται ανάμεσα στα Κράτη, με ειρηνικές μεθόδους αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της οργάνωσης της διεθνούς κοινότητας. Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα άρχισε να εδραιώνεται η πεποίθηση, ότι η διατήρηση και εδραίωση της ειρήνης επιτυγχάνεται μέσω της επιβολής του δικαίου (*paix par la droit*)¹⁵. Οι Συνδιασκέψεις Ειρήνης της Χάγης του 1899 και του 1907 έδωσαν ώθηση στην ιδέα αυτή, εστιάζοντας την προσοχή τους, μεταξύ άλλων, και στον ειρηνικό διακανονισμό των διεθνών διαφορών.

Η επικρατούσα άποψη είναι ότι τα Κράτη, ελλείψει μιας ειδικής συμφωνίας, δεν έχουν καμία διεθνή νομική υποχρέωση να επιλύουν ή να προσπαθούν να επιλύουν τις διαφορές τους. Είναι αποδεδειγμένο ιδίως ότι τα Κράτη δεν έχουν υποχρέωση να υποβάλουν τις διαφορές τους σε τρίτους, για αμερόληπτη διευθέτηση.¹⁶

Στην υπόθεση *Ανατολικής Καρελίας (Caretia, 1923)*, κατά την οποία σύμφωνα με την καταγγελία της Φινλανδίας η κυβέρνηση της ΕΣΣΔ (που τότε δεν αποτελούσε μέλος του Συνδέσμου) παραβίαζε τις δεσμεύσεις της, βάσει της Συνθήκης Ειρήνης του Dorpat της 14ης Οκτωβρίου 1920 μεταξύ δύο Κρατών, σχετικά με την αυτονομία της Ανατολικής Καρελίας, το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών ζήτησε τη συμβουλευτική γνώμη του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης, σχετικά με το αν η εν λόγω Συνθήκη και η επισυναπτόμενη Δήλωση αποτελούν δεσμεύσεις διεθνούς χαρακτήρα, οι οποίες υποχρεώνουν τη Ρωσία, ως προς την εκτέλεση των διατάξεών τους.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι: «Έχει καθιερωθεί στο διεθνές δίκαιο ότι κανένα Κράτος δεν μπορεί, χωρίς τη συγκατάθεσή του, να υποχρεωθεί να υποβάλει τις διαφορές του με άλλα Κράτη είτε σε διαμεσολάβηση, είτε σε διαιτησία, ή σε οποιοδήποτε άλλο είδος ειρηνικού διακανονισμού. Τέτοια συναίνεση μπορεί να δοθεί μια για πάντα με τη μορφή υποχρέωσης που ανελήφθη ελεύθερα, αλλά

¹⁵ Βλ. Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2002, σελ. 518

¹⁶ Βλ. Bilder B. Richard, *Do States Have An Obligation To Settle Their Disputes Peacefully? An overview of International Dispute Settlement*. Emory Journal of International Dispute Resolution, Vol. I, 1986, p. 7

μπορεί επίσης, να δίνεται σε μια ειδική περίπτωση, πέρα από οποιαδήποτε υφιστάμενη υποχρέωση.»¹⁷

Η πρώτη εναλλακτική λύση ισχύει για τα μέλη της Κοινωνίας των Εθνών τα οποία, αφού αποδέχθηκαν το Σύμφωνο, αναλαμβάνουν κάθε υποχρέωση που απορρέει από τις διατάξεις του παρόντος Συμφώνου και αναφέρονται στην ειρηνική διευθέτηση των διεθνών διαφορών. Όσον αφορά στα Κράτη, που δεν είναι μέλη της ΚτΕ, η κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική. Δεν δεσμεύονται από το Σύμφωνο.

Μέχρι το 1945 οι διαφορές έπρεπε να διευθετηθούν στο πλαίσιο του Συμφώνου Kellogg-Briand¹⁸ (1928) σύμφωνα με το οποίο: «...Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι η διευθέτηση ή η επίλυση όλων των διαφορών ή συγκρούσεων ανεξαρτήτως της φύσεως ή της προέλευσής τους, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ τους, δεν θα πρέπει να αναζητηθεί, παρά μόνο με ειρηνικά μέσα.»

Η διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας αποτελεί σκοπό ύπαρξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Η Αρχή της επίλυσης διαφορών με ειρηνικές μεθόδους αποτελεί θεμελιώδη αρχή του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και θεσπίζεται στα άρθρα 1 και 2. Το άρθρο 1 ορίζει ότι σκοπός των ΗΕ είναι: «Να διατηρούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, και για να επιτευχθεί αυτό: να παίρνουν αποτελεσματικά συλλογικά μέτρα για να προλαβαίνουν και να απομακρύνουν κάθε απειλή της ειρήνης και για να καταστέλλουν κάθε επιθετική ενέργεια ή άλλης μορφής παραβίαση της ειρήνης και να επιτυχαίνουν, με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου, διευθέτηση ή διακανονισμό διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που θα μπορούσαν

¹⁷ «It is well established in international law that no State can, without its consent, be compelled to submit its disputes with other States either to mediation or to arbitration, or to any other kind of pacific settlement. Such consent can be given once and for all in the form of an obligation freely undertaken, but it can, on the contrary, also be given in a special case apart from any existing obligation. The first alternative applies to the Members of the League who, having accepted the Covenant, are under the obligation resulting from the provisions of this pact dealing with the pacific settlement of international disputes. As concerns States not members of the League, the situation is quite different; they are not bound by the Covenant.» *Status of Eastern Carelia*, (Advisory Opinion of 23 July 1923, PCIJ).

¹⁸ Συνθήκη μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των άλλων Δυνάμεων, που προβλέπει την αποκήρυξη του πολέμου, ως μέσου της εθνικής πολιτικής. Υπεγράφη στο Παρίσι, 27 Αυγ. 1928

να οδηγήσουν σε διατάραξη της ειρήνης». Το άρθρο 2 του ΧαρτΗΕ απαιτεί: «Όλα τα Μέλη θα ρυθμίζουν τις διεθνείς διαφορές τους με ειρηνικά μέσα, έτσι ώστε να μην τίθενται σε κίνδυνο η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια, καθώς και η δικαιοσύνη».

Βάσει της Διακήρυξης για τις Αρχές του Διεθνούς Δικαίου, που αφορούν στις Φιλικές Σχέσεις και τη Συνεργασία μεταξύ των Κρατών, σύμφωνα με τον ΧαρτΗΕ (1970)¹⁹, η υποχρέωση να επιλύουν τις διαφορές τους με ειρηνικές μεθόδους επεκτείνεται και επιβάλλεται σε όλα τα Κράτη, ακόμα και σε αυτά, που δεν είναι μέλη του ΟΗΕ.

Ανατρέχοντας στους Χάρτες και τα Καταστατικά Κείμενα των Περιφερειακών Οργανισμών θα δούμε να διατυπώνεται με τρόπο παρόμοιο, η υποχρέωση των Κρατών να επιλύουν τις διαφορές τους με ειρηνικό τρόπο.

Έτσι λοιπόν, στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (άρθρο 3) ορίζεται ότι: *«Διαφωνίες διεθνούς χαρακτήρα, που προκύπτουν μεταξύ δύο ή περισσότερων Αμερικανικών Κρατών, πρέπει να διευθετηθούν με ειρηνικές διαδικασίες».*

Το άρθρο 4 της Ιδρυτικής Πράξης της Αφρικανικής Ένωσης θεσπίζει: *«Ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των Κρατών μελών της Ένωσης, μέσω των κατάλληλων μέσων, που αποφασίζει η Γενική Συνέλευση».*

Στον Χάρτη του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών και συγκεκριμένα στο άρθρο V, η υποχρέωση αυτή ορίζεται κάπως διαφορετικά. *«Απαγορεύεται οποιαδήποτε προσφυγή στη βία για την επίλυση των διαφορών μεταξύ δύο ή περισσότερων Κρατών-μελών. Εάν προκύψει μεταξύ τους μια διαφορά η οποία δεν αφορά στην ανεξαρτησία ενός Κράτους, στην κυριαρχία ή στην εδαφική ακεραιότητα, και αν τα μέρη έχουν προσφύγει στο Συμβούλιο για την επίλυση της διαφοράς αυτής, η απόφαση του Συμβουλίου είναι εκτελεστική και δεσμευτική. Στην περίπτωση αυτή, τα Κράτη, μεταξύ των οποίων η διαφορά έχει προκύψει, δεν συμμετέχουν στις συζητήσεις και στις αποφάσεις του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο πρέπει να μεσολαβεί σε όλες τις διαφορές που απειλούν να οδηγήσουν σε πόλεμο δύο Κράτη-μέλη, ή ένα*

¹⁹ Διακήρυξη για τις Αρχές του Διεθνούς Δικαίου που αφορούν στις Φιλικές Σχέσεις και στη Συνεργασία μεταξύ Κρατών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Υιοθετήθηκε με την από 24.10.1970 υπ' αριθμ. 2625 (XXV) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης. Text: UN Document A/5217, p. 121 (1970)

Κράτος-μέλος και ένα τρίτο Κράτος, με σκοπό την επίτευξη της συμφιλίωσης. Οι αποφάσεις της διαιτησίας και διαμεσολάβησης θα πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία».

Τέλος, το άρθρο 13 της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας της Νοτιοδυτικής Ασίας θεσπίζει: «Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη πρέπει να έχουν αποφασιστικότητα και καλή πίστη για την πρόληψη των διαφορών, που μπορεί να προκύψουν. Σε περίπτωση διαφορών που μπορεί να προκύψουν, σχετικά με θέματα που τα επηρεάζουν άμεσα, ιδίως διαφορές που μπορεί να διαταράξουν την περιφερειακή ειρήνη και αρμονία, πρέπει να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας και σε κάθε περίπτωση, να επιλύουν τις διαφορές αυτές μεταξύ τους με φιλικές διαπραγματεύσεις».

1.4 Αίτια, χαρακτηριστικά και βαρύτητα διεθνών διαφορών

Στις περιφέρειες που εξετάζουμε οι διαφορές κατά κύριο λόγο, που προκύπτουν μεταξύ των Κρατών είναι εδαφικές και συνοριακές. Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν, θα διαπιστώσουμε ότι το αμφισβητούμενο έδαφος αποτέλεσε την κύρια αιτία πολλών συγκρούσεων. Ως εδαφική διαφορά ορίζεται μια διαφωνία ως προς τα δικαιώματα δύο ή περισσότερων Κρατών, όσον αφορά στον έλεγχο ενός συγκεκριμένου τμήματος γης. Μια διαμάχη μεταξύ δύο κυρίαρχων Κρατών, των οποίων οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι έχουν εκδηλώσει μια απαίτηση σε ένα συγκεκριμένο τμήμα εδάφους. Ως συνοριακή διαφορά, ορίζεται η διαφωνία μεταξύ γειτνιαζόντων Κρατών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, σε σχέση με γειτονικά τους ή κοντινά φυσικά όρια.

Επίσης, πολλές εδαφικές διαφορές αφορούν σε διαφωνίες σχετικά με την ερμηνεία παρελθοντικών συνθηκών και συμβάσεων. Για παράδειγμα, οι διαπραγματεύσεις, που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Κίνας και Ιαπωνίας για το επίμαχο θέμα των νησιών Senkaku / Diaoyu τα τελευταία 10 χρόνια, έχουν ασχοληθεί με την ερμηνεία κατά πόσον η Σύμβαση της Γενεύης (1958) ή η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας των Ηνωμένων Εθνών (1982) ισχύουν. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Αφγανιστάν και του Πακιστάν για τα αμφισβητούμενα σύνορα τους επίσης, επικεντρώθηκαν στην ερμηνεία του διεθνούς

δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, η ισχύς της Συνθήκης Durand (1893), η οποία οριοθετούσε τα σύνορα, για τα οποία το Αφγανιστάν είχε αξιώσεις, υπογράφηκε κάτω από πίεση.²⁰

Οι εδαφικές και συνοριακές διαφορές αφορούν εξίσου σε σημαντικά υλικά συμφέροντα, αλλά και σε ευαίσθητα ζητήματα κοινωνικής γεωγραφίας και παραδοσιακών περιφερειακών συνδέσεων.

Οι εδαφικές και συνοριακές διαφορές έχουν ειδικά χαρακτηριστικά. Πρώτα από όλα εμπλέκουν γειτονικά κράτη και ως εκ τούτου μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα δημόσιας τάξης. Επίσης, περιοχές που εμπλέκονται σε μια συνοριακή διαφορά μπορεί να περιλαμβάνουν πληθυσμούς, των οποίων οι περιφερειακοί και ιστορικοί δεσμοί μπορεί να απειλούνται με αναταραχές, ως άμεσο αποτέλεσμα του καθορισμού χερσαίων συνόρων. Στον απόηχο της υπόθεσης *Καμερούν κατά Νιγηρίας*, το πρόβλημα ήταν το αντικείμενο μιας Συμφωνίας σχετικά με τις διαδικασίες απόσυρσης και μεταφοράς της εξουσίας στη χερσόνησο Μπακάσι (Bakassi), όπως δημιουργήθηκε από την Μικτή Επιτροπή Καμερούν-Νιγηρίας.

Η εμφάνιση μιας εδαφικής διαφοράς έχει εξηγηθεί κυρίως, μέσα από το πρίσμα των οικονομικών και στρατηγικών συμφερόντων ή τη δημογραφική σύσταση με χαρακτηριστικό των μελών των ομάδων, την εθνότητα ή τη θρησκεία. Διακρατικές αρχές όπως η δημοκρατία, η εθνική ταυτότητα και το ιστορικό υπόβαθρο έχουν επίσης θεωρηθεί, ως μερικά από τα βαθύτερα αίτια μιας σύγκρουσης.

Τα δικαιώματα των Κρατών σε μια συγκεκριμένη περιοχή, οι θεσμοθετημένοι τρόποι με τους οποίους τα Κράτη επιλύουν τις εδαφικές διαφορές τους, οι διεθνείς κανόνες και αρχές όσον αφορά στην επίλυση των διαφορών και οι διακρατικές συμφωνίες, προσδίδουν στις διαφορές μια σημαντική νομική διάσταση. Όπως ο Simmons²¹ ισχυρίζεται, η ειρηνική επίλυση των εδαφικών διαφορών συνεπάγεται «*υπερεθνικές νομικές ή οιονεί νομικές διαδικασίες*».

²⁰ Βλ. Powell Emilia Justyna and Wiegand E.Krista, *Legal Systems and Peaceful Attempts to Resolve Territorial Disputes*. Conflict Management and Peace Science, 2009, p. 6

²¹ Βλ. Simmons Beth A., *Capacity, Commitment, and Compliance International Institutions and Territorial Disputes*. Journal of Conflict Resolution, 2002, p. 831

Ορισμένες περιπτώσεις αφορούν πολύπλοκα ζητήματα εδαφικών τίτλων και υπηκοότητας, που δεν μπορούν να επιλυθούν στο πλαίσιο της διμερούς διαφοράς. Αυτό συνέβη στην περίπτωση της *Δυτικής Σαχάρας*, κατά την οποία το Διεθνές Δικαστήριο εξέδωσε συμβουλευτική γνώμη το 1975.

Η βαρύτητα των διεθνών διαφορών είναι συνάρτηση πολλών παραμέτρων, όπως της γεωγραφικής θέσης των Κρατών που εμπλέκονται, της βούλησης ή της μη βούλησης της πολιτικής ηγεσίας να επιλυθούν ειρηνικά οι διαφορές, του αριθμού των Κρατών που ενδιαφέρονται για το επίδικο ζήτημα, του ρόλου των διεθνών οργανισμών στην επίλυση των διαφορών, της παρουσίας ή της απουσίας των σχετικών μηχανισμών για την επίλυση των διαφορών σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, του γεγονότος ότι μια διεθνής διαφορά είναι χρόνια ή οξεία, δηλαδή της φύσης της διαφοράς.

1.5 Οι διεθνείς διαφορές ακολουθούν ένα τυπικό μοτίβο?

Στην Αμερική, Αφρική, Μέση Ανατολή και Ασία, θα διαπιστώσουμε, ότι οι αιτίες, που προκαλούν τις διαφορές, ποικίλουν από περιφέρεια σε περιφέρεια.

Πολλές διαφορές στην Κεντρική Αμερική²², ιδιαίτερα εκείνες που έχουν πλέον επιλυθεί, είχαν τις ρίζες τους στο αποικιακό παρελθόν της περιοχής. Οι τρεις ιστορικές διαμάχες Γουατεμάλας-Ονδούρας²³, Ελ Σαλβαδόρ-Ονδούρας²⁴ και Ονδούρας-Νικαράγουας²⁵ αρχικά προέκυψαν από τη διαδικασία της από-αποικιοποίησης. Ένα από τα σημαντικότερα κληροδοτήματα της αποικιακής Κεντρικής Αμερικής ήταν μια σειρά από εδαφικές υποδιαιρέσεις, που καθορίζονταν από το "Ordenanzas de Intendencias" (1785), τους τελικούς αποικιακούς κανόνες διοικητικής διαίρεσης. Τέτοια τμήματα δεν είχαν πλήρως καθοριστεί ή οριοθετηθεί

²² Βλ. Orozco Manuel, *Boundary Disputes in Latin America: Part Trends and Present Developments. Boundary Disputes in Latin America since the end of the Cold War*. Edited by Jorge I. Dominguez, Harvard University and Manuel Orozco, Inter-American Dialogue, 2004, p. 2

²³ Έτος Έναρξης Διαφοράς: 1843. Έτος Επίλυσης Διαφοράς: 1933, *Ibid*: p. 4

²⁴ Έτος Έναρξης Διαφοράς: 1910. Έτος Επίλυσης Διαφοράς: 1999, *Ibid*

²⁵ Έτος Έναρξης Διαφοράς : 1912. Έτος Επίλυσης Διαφοράς: 1963, *Ibid*

και έτσι, ο σαφής διαχωρισμός μεταξύ ενός έθνους-κράτους με ένα άλλο δεν ήταν εύκολος. Επιπλέον, υπήρχαν διάφορες διοικητικές διαιρέσεις με διαφορετικές οριοθετήσεις.

Μετά την ανεξαρτησία της από την Ισπανία το 1821, κάθε χώρα καθόριζε την εδαφική κυριαρχία της με βάση το δόγμα της *uti possidetis juris*, μια νομική αρχή, που ορίζει, ότι το Κράτος που προκύπτει από αποικισμό κληρονομεί τα αποικιακά διοικητικά σύνορα, που διατηρούσε κατά την περίοδο της ανεξαρτησίας. Δεδομένου του *uti possidetis* και των ασαφών οριοθετήσεων, οι συνοριακές διαφορές προέκυψαν μετά τη βραχύβια περίοδο του φεντεραλισμού στην περιοχή, που έληξε το 1838. Τις ανταγωνιστικές εδαφικές διεκδικήσεις περιέπλεξαν οι συνθήκες, που προσπάθησαν να οριοθετήσουν τμήματα των συνόρων, λίγο μετά το σχηματισμό των Κρατών της Κεντρικής Αμερικής.

Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι ορισμένες από τις μακροβιότερες και πιο σοβαρές συνοριακές διαφορές στη Νότια Αμερική έχουν διευθετηθεί από το 1990 (Αργεντινή - Χιλή, Ισημερινός-Περού, Χιλή-Περού). Ταυτόχρονα, όμως, παρόμοιες συνοριακές διαφορές επιδεινώθηκαν στις περιπτώσεις της Γουιάνας, της Βενεζουέλας, της Κολομβίας και της Κεντρικής Αμερικής.

Η Αφρική εξίσου έχει γνωρίσει ποικίλες συνοριακές διαφορές, ως προς το μέγεθος και την ένταση. Δεδομένου ότι τα όρια και τα σύνορα ήταν απτά σύμβολα της εξωτερικής έκτασης της κρατικής υπόστασης για τα νέα Κράτη, οι συγκρούσεις στα σύνορα επιτελούσαν ρόλους οικοδόμησης του έθνους και νομιμοποιούσαν τις επιχειρήσεις της ελίτ, για να επιβεβαιώσουν την παραμονή τους στην εξουσία. Εκτός από το Κέρας της Αφρικής, οι συγκρούσεις έλαβαν χώρα κατά μήκος των συνόρων Τόγκο-Γκάνας, Τανζανίας-Μαλάουι, Ουγκάντας-Τανζανίας, Γκάνας-Μπουρκίνα Φάσο, Σενεγάλης-Μαυριτανίας, Μάλι-Μαυριτανίας, Μπουρκίνα Φάσο-Μάλι και Γκαμπόν-Ισημερινής Γουινέας. Η συνοριακή διαφορά Γκάνας-Τόγκο καθρέφτιζε τον αλυτρωτισμό της Σομαλίας, ενώ η μεθοριακή σύγκρουση Τσαντ-Λιβύης ήταν μια διεκδίκηση πάνω στη Λωρίδα της Αουζου στο βόρειο Τσαντ, η οποία φέρεται να ήταν πλούσια σε ουράνιο και πετρέλαιο και στην οποία η Λιβύη από καιρό είχε αξιώσεις, βάσει των αποικιακών συνθηκών μεταξύ της Γαλλίας και της Ιταλίας. Αντίθετα με τις περισσότερες από τις συνοριακές συγκρούσεις στην

Αφρική, η διαμάχη για τη Λωρίδα Αουζου αντανακλά τη διασταύρωση των γεωστρατηγικών φιλοδοξιών της Λιβύης και του εσωτερικού κατακερματισμού του Τσαντ²⁶.

Το Κέρας της Αφρικής, επίσης, αντιπροσωπεύει μια υποπεριοχή, η οποία μαστίζεται από πολλές συνοριακές και εδαφικές διαφορές με διαμάχες για τους πόρους, την ταυτότητα και τα δυσεπίλυτα παράπονα των κατοίκων. Στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, ενώ πρόσφατα ανεξάρτητα Κράτη στη Δυτική, Κεντρική και τη Βόρεια Αφρική αντιμετώπιζαν τις προκλήσεις των συνοριακών διαφορών και της οικονομικής ανάπτυξης, οι χώρες του Κέρατος της Αφρικής παρέμειναν βυθισμένες στον πόλεμο των ανταρτών και μαστίζονταν από πείνα και ξηρασία. Τα δυσεπίλυτα παράπονα για την απώλεια των εδαφών των προγόνων και τα δικαιώματα ιθαγένειας είναι συνυφασμένα με ένοπλους αγώνες για αυτοδιάθεση.

Στη Νοτιοανατολική Ασία, πολλές από τις γραμμές συνόρων παραμένουν σήμερα εκκρεμείς. Παρά τις σημαντικές αλλαγές στο διεθνές σύστημα, τα σύνορα παραμένουν ίδια με αυτά κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας. Μια από τις σημαντικότερες εδαφικές διενέξεις στην περιφέρεια, είναι αυτή μεταξύ της Ταϊλάνδης και της Καμπότζης, που καθοδηγείται από αισθήματα εθνικής ταυτότητας και βούλησης κυριαρχίας²⁷.

Στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, η Κίνα έχει κατά καιρούς εμπλακεί σε διαμάχη με τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες, την Ταϊβάν, το Βιετνάμ, το Μπρουνέι, ενώ υπάρχουν ανεπίλυτα εδαφικά ζητήματα με τη γειτονική Ινδία, την Ιαπωνία και την Ινδονησία.

Η Μέση Ανατολή από το 1945 σίγουρα δεν είναι απρόσβλητη από τον πόλεμο και τη βία. Διακρατικοί και αποικιακοί πόλεμοι έλαβαν χώρα, όπως ο αραβο-ισραηλινός πόλεμος την περίοδο 1948-1949 και ο πόλεμος του Κόλπου (1990-91). Όντας μια από τις πιο εθνοτικά κατακερματισμένες περιοχές του κόσμου,

²⁶ Βλ. Khadiagala M.Gilbert, *Comparative Perspectives: Other Cases of African Border Conflicts. Pacific Settlement of Border Disputes: Lessons from the Bakassi Affair and the Greentree Agreement*. International Peace Institute, October 2008, p. 36

²⁷ Βλ. Panchali Saikia. *The Dispute over Prea Vihear. Seen Problems, Unseen Stakes*. IPCS Special Report 129, June 2012

η Μέση Ανατολή μαστίζεται από μια σειρά παρατεταμένων εμφύλιων πολέμων, εθνικών αγώνων και εξεγέρσεων.

Από τον Δεκέμβριο του 2010 ο κόσμος έχει παρακολουθήσει στην Τυνησία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη, την Υεμένη, τη Συρία, κινήματα να ξεσηκώνονται εναντίον των δικτατορικών καθεστώτων και των διεφθαρμένων ηγετών, που βρίσκονταν στην εξουσία για δεκαετίες.

Στο Διεθνές Δίκαιο, η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης διαφορών συμπληρώνεται από μια θεμελιώδη Αρχή της απαγόρευσης ή απειλής χρήσης βίας στις διεθνείς σχέσεις, όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο του 2§4 ΧαρτΗΕ: *«Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών»*.

Καθοριστικό στοιχείο της μεταψυχροπολεμικής διεθνούς κοινωνίας είναι η εδραίωση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας μέσω της διάδοσης των δημοκρατικών αρχών. Με βάση αυτό, η εδραίωση της δημοκρατίας, καθώς και η πρόληψη βίαιων μεταβολών της συνταγματικής έννομης τάξης, αποτέλεσε αντικείμενο δράσης σημαντικών Περιφερειακών Οργανισμών, όπως του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών και της Αφρικανικής Ένωσης. Η σχετική δράση, όπως καθιερώνεται από τα διάφορα κείμενα,²⁸ συνίσταται στα εξής: όταν υπάρχει αντισυνταγματική ή βίαιη ανατροπή της δημοκρατικής τάξης – ζήτημα καθαρά εσωτερικό μέχρι πρότινος – οι Περιφερειακοί Οργανισμοί λαμβάνουν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της κρίσης, που μπορεί να κυμαίνονται από τη μεσολάβηση και άλλες διπλωματικές κινήσεις μέχρι την επιβολή κυρώσεων με τη μορφή κυρίως της αναστολής συμμετοχής του εν λόγω Κράτους στον οργανισμό, έως ότου αποκατασταθεί η συνταγματική τάξη.

²⁸ Καταστατική Πράξη της ΑΕ (2000, άρθρα 3 και 4), Πρωτόκολλο τροποποιήσεων στην Καταστατική Πράξη (2003) και Πρωτόκολλο σχετικά με την εγκαθίδρυση του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ (2002, άρθρα 3f και 7 παρ.1m).

1.6 Συμπέρασμα

Οι διαφορές που λαμβάνουν χώρα στην Αμερική, Ασία, Αφρική και Μέση Ανατολή είναι κατά το πλείστον διακρατικές και οφείλονται κυρίως σε εδαφικές και συνοριακές διαφορές ή στη διαφορετική ερμηνεία κάποιων συνθηκών. Οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, η Αφρικανική Ένωση, ο Αραβικός Σύνδεσμος και η Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας καλούνται να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Τα τελευταία χρόνια επίσης, αυξάνεται δραματικά ο αριθμός των μη κρατικών δρώντων σε χώρες με προβληματικά και ευάλωτα καθεστώτα, εμπεδωμένα επί δεκαετίες, οι οποίοι προσπαθούν να ανατρέψουν τις παγιωμένες επί χρόνια καταστάσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο με απρόβλεπτες και ανεξέλεγκτες συνέπειες. Με αποτέλεσμα να προκύπτουν καταλυτικές εξελίξεις στον βορειοαφρικανικό χώρο σε Τυνησία και Αίγυπτο, κινήματα για εκδημοκρατισμό, ατομικές ελευθερίες και κοινωνική δικαιοσύνη να ταλανίζουν τον αραβικό κόσμο και να απλώνονται σε Συρία, Υεμένη, Ιορδανία, στις χώρες του Κόλπου, απλές διαδηλώσεις για ανατροπή του προσωποπαγούς καθεστώτος Καντάφι να μεταλλάσσονται σε ένοπλες εξεγέρσεις και να οδηγούν σε εμφύλια σύρραξη ανταρτών και κυβερνητικών δυνάμεων στη Λιβύη.

Η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια, όπως δείχνουν και τα πρόσφατα γεγονότα στη Β. Αφρική και τη Μέση Ανατολή, είναι πολύ συχνά άρρηκτα συνδεδεμένες με τη δημοκρατία τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Γεγονός, που επιβάλλει την παρουσία των Περιφερειακών Οργανισμών και κάνει επιτακτική τη δράση τους, για την αποφυγή διεθνοποίησης μιας σύγκρουσης και τη διατήρηση της σταθερότητας στην περιοχή.

Άλλωστε στη Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διαφορών ορίζεται ρητά ότι: *«Τα Κράτη μέρη των περιφερειακών συμφωνιών ή οργανισμών πρέπει να προβαίνουν σε κάθε προσπάθεια για την επίτευξη ειρηνικού διακανονισμού των τοπικών διαφορών τους μέσω αυτών των περιφερειακών συμφωνιών ή οργανισμών, πριν από την παραπομπή τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Αυτό δεν εμποδίζει τα Κράτη να φέρουν οποιαδήποτε*

διαφορά στην προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνέλευσης, σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Είναι λοιπόν σημαντικό, αφού αναλύεται ο ρόλος των Περιφερειακών Οργανισμών στην ειρηνική επίλυση διαφορών, μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας να αναφερθούμε σε επόμενο κεφάλαιο στο ρόλο τους, όσον αφορά στην παρέμβασή τους στις εμφύλιες διαμάχες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

II.1 Εισαγωγή

Αμέσως μετά την λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου η ιδέα της διεθνούς οργάνωσης βρήκε την πρώτη της πολιτική έκφραση με τη δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών. Η ΚτΕ ιδρύθηκε το 1919 στο πλαίσιο της Συνθήκης των Βερσαλλιών με στόχο «την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και την επίτευξη της ειρήνης και της ασφάλειας». Συνέχεια, ή μάλλον μια αναθεωρημένη και βελτιωμένη έκδοση της Κοινωνίας των Εθνών, με την έννοια ότι εφαρμόζει παλιές ιδέες και μεθόδους με ορισμένες αλλαγές που θεωρήθηκαν αναγκαίες, αποτέλεσε ο ΟΗΕ. Ο ΟΗΕ αποτελεί μοναδικό παγκόσμιο συλλογικό όργανο ασφαλείας, το οποίο έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διατήρηση της ειρήνης, τη διεθνή σταθερότητα και την ειρηνική συμβίωση ανάμεσα στους λαούς.

Ο ΟΗΕ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκτόνωση διεθνών κρίσεων και στην επίλυση μακροχρόνιων συγκρούσεων. Ο Χάρτης του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (1945) εγκαθίδρυσε έναν μηχανισμό για την αντιμετώπιση προβλημάτων και την επίτευξη της διεθνούς ειρήνης, ασφάλειας και ευημερίας.

Σύμφωνα με τον Bruno Simma²⁹ η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών καταλαμβάνει κεντρική θέση σε μια παγκόσμια τάξη, της οποίας χαρακτηριστικό είναι η απαγόρευση της βίας και του εξαναγκασμού. Τα ίδια τα Κράτη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την επίλυση των διαφορών με ειρηνικές μεθόδους, ενώ ο ΧαρτΗΕ απαριθμεί θεσμικές ρυθμίσεις για να διευκολύνει την άσκηση της αρχής αυτής³⁰ και συνεπώς, δημιουργεί ορισμένες υποχρεώσεις για τα Κράτη μέλη και ευθύνες για την κύρια όργανα του ΟΗΕ.

²⁹ Βλ. Bruno Simma, *The Charter of the United Nations, A Commentary*. 2nd Edition. Oxford University Press, 2002, p. 117

³⁰ Βλ. Rama Man, *Peaceful Settlement of Disputes and Conflict Prevention*. The Oxford Handbook on the United Nations, 2007, p. 302

II.2 Η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης διαφορών πριν τον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα άρχισε να εδραιώνεται η πεποίθηση ότι η διατήρηση και εδραίωση της ειρήνης επιτυγχάνεται μέσω της επιβολής του δικαίου (*raix par le droit*). Οι Συνδιασκέψεις Ειρήνης της Χάγης (1899 και 1907) έδωσαν μια πρώτη ώθηση στην ιδέα αυτή, εστιάζοντας μεταξύ άλλων και στον ειρηνικό διακανονισμό των διεθνών διαφορών. Κατά τη διάρκεια της διάσκεψης της Χάγης του 1899 υπογραφήκαν τρεις συνολικά διεθνείς συμβάσεις και τρεις διακηρύξεις. Η πρώτη ομώνυμη Σύμβαση, η οποία στο άρθρο 1 διελάμβανε ότι: *«Προς το σκοπό να αποφύγουν, κατά το δυνατόν, στις μεταξύ τους σχέσεις την προσφυγή στην βία, οι υπογράφουσες δυνάμεις συμφωνούν να καταβάλλουν τις καλύτερες προσπάθειες τους για τον ειρηνικό διακανονισμό των Διεθνών διαφορών»*, έθετε τις βάσεις για την ειρηνική επίλυση των διακρατικών διαφορών. Σύμφωνα με αυτή τα συμβαλλόμενα Κράτη θα έπρεπε να επιλύουν τις διαφορές τους, είτε με παραπομπή στις καλές υπηρεσίες, ή με μεσολάβηση ή συνδιαλλαγή, είτε δια της παραπομπής της διαφοράς σε διεθνή διαιτησία ενώπιον του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου, που ιδρύθηκε καθαρά για αυτόν τον σκοπό.

Η Κοινωνία των Εθνών στηρίχθηκε στο τρίπτυχο συλλογική ασφάλεια, ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών, αφοπλισμός. Το 1924 το «*Περί Ειρηνικής Διευθετήσεως των Διεθνών Διαφορών Πρωτόκολλο της Κοινωνίας των εθνών*», στο άρθρο 1 διελάμβανε ότι: *«Κράτος που προσφεύγει στην βία κατά παράβαση των διεθνών υποχρεώσεων που αναφέρονται στο πρωτόκολλο θεωρείται ως επιτιθέμενος,...Εις περίπτωση εχθροπραξιών οιονδήποτε Κράτος θα θεωρείτε ως επιδρομέας εκτός εάν το συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση του, αποφασίσει άλλως. ...Εάν το συμβούλιο αδυνατεί να καθορίσει τον επιτιθέμενο τότε πρέπει να διατάξει την σύναψη ανακωχής μεταξύ των εμπολέμων και να καθορίσει τους όρους για την εκτέλεση της, με πλειοψηφία δυο τρίτων. Εάν οιοσδήποτε των εμπολέμων παραβιάσει την ανακωχή αυτή θα θεωρηθεί ως επιτιθέμενος»*. Μάλιστα το Σύμφωνο της ΚτΕ, με το άρθρο 21, σημείωσε την εγκυρότητα των περιφερειακών αντιλήψεων για την εξασφάλιση της διατήρησης της ειρήνης. *«Καμία διάταξη του παρόντος Συμφώνου δεν πρέπει να θεωρείται ότι επηρεάζει το κύρος των διεθνών*

δεσμεύσεων, όπως οι συνθήκες της διαιτησίας ή περιφερειακές συνεννοήσεις, όπως το δόγμα Μονρόε, για τη διασφάλιση της διατήρησης της ειρήνης.

Με το ίδιο περιεχόμενο ήταν και μία σειρά από Συνθήκες όπως αυτή του Λοκάρνο (1925), γνωστή και ως Σύμφωνο του Ρήνου, η οποία περιελάμβανε μεταξύ άλλων, συνθήκες μεταξύ της Γερμανίας, της Πολωνίας, της Τσεχοσλοβακίας, του Βελγίου και της Γαλλίας, που προέβλεπε την επίλυση πιθανών εδαφικών διαφορών. Επίσης, σημαντική ήταν η Συνθήκη των Παρισίων, γνωστή και ως – Σύμφωνο Kellog-Briand, σύμφωνα με την οποία: «*Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι η διευθέτηση ή επίλυση όλων των διαφορών ή συγκρούσεων ανεξαρτήτως της φύσεως ή της προέλευσής τους, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ τους, δεν θα πρέπει να αναζητηθεί παρά μόνο με ειρηνικά μέσα*» (άρθρο II).

Η έλλειψη ωστόσο, ρητής υποχρέωσης αποχής από τη χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις και προσφυγής σε ειρηνικά μέσα για την επίλυση των διεθνών διαφορών αποτελούσε χαρακτηριστικό της προ του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εποχής.

II.3 Το σύστημα ειρηνικής επίλυσης διαφορών στον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών

Ο ΟΗΕ διαθέτει μια ευρύτατη αρμοδιότητα για τη διαχείριση διεθνών κρίσεων, τόσο σε επίπεδο πρόληψης, όσο και σε επίπεδο διακανονισμού. Προς τούτο αναπτύσσει, ιδίως μετά το 1990, προληπτική διπλωματία για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων, διεθνούς ή εσωτερικού χαρακτήρα. Ο ΧαρτΗΕ αναθέτει τον ειρηνικό διακανονισμό των διεθνών διαφορών σε όργανα του ΟΗΕ και συγκεκριμένα στο Συμβούλιο Ασφαλείας, στη Γενική Συνέλευση, στον Γενικό Γραμματέα, καθώς και στο Διεθνές Δικαστήριο, ως το κύριο δικαστικό όργανο του ΟΗΕ³¹.

Οι σκοποί των ΗΕ εκφράζονται στο Προοίμιο του ΧαρτΗΕ ως εξής: «*Εμείς οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών αποφασισμένοι...να ενώσουμε τις δυνάμεις μας για να διατηρούμε τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια*» .

Πρωταρχικός σκοπός του ΟΗΕ, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 του Χάρτη, είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων

³¹ Βλ. Ιωάννου Κρ. –Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη. τ.Α΄. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές*. Γ΄ έκδοση. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009, σελ. 6

μεταξύ των εθνών, η επίτευξη διεθνούς συνεργασίας για την επίλυση των προβλημάτων οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα και η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από αυτούς τους αλληλένδετους σκοπούς, η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας καταλαμβάνει την κύρια θέση. Σύμφωνα με τον Χάρτη, ο Οργανισμός έχει δύο διακριτές αρμοδιότητες: να αντιμετωπίζει τις ένοπλες συγκρούσεις, όποτε αυτές συμβαίνουν και να βοηθά τα μέρη να επιλύουν τις διεθνείς διαφορές τους με ειρηνικά μέσα³².

Στο Σύστημα του ΧαρτΗΕ, η υποχρέωση επίλυσης των διεθνών διαφορών αποτελεί λογικό επακόλουθο της απαγορεύσεως χρήσεως βίας στις διεθνείς σχέσεις (άρθρο 2§4) και ταυτόχρονα μια γενική υποχρέωση, η οποία έχει δύο διαφορετικούς αποδέκτες: δεσμεύει αφενός τα Κράτη και αφετέρου τον Οργανισμό, ως υποκείμενα διεθνούς δικαίου.

Η υποχρέωση του Κράτους να επιλύει τις διαφορές ειρηνικά κατοχυρώνεται στο άρθρο 2§3 του ΧαρτΗΕ και εφαρμόζεται μόνο σε διεθνείς διαφορές. Πράγματι, στην ιδρυτική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (1945), που πραγματοποιήθηκε στο Σαν Φρανσίσκο, οι τέσσερις δυνάμεις είδαν ότι η λέξη διεθνής προστέθηκε στο άρθρο και ρητά περιόριζε την εντολή για τις διαφορές με διασυνοριακό χαρακτήρα, από σεβασμό προς την Αρχή της κυριαρχίας. Σύμφωνα λοιπόν, με το άρθρο 2§3 του ΧαρτΗΕ προβλέπεται: *«Όλα τα Μέλη οφείλουν να διακανονίζουν τις διεθνείς διαφορές τους με ειρηνικά μέσα, έτσι ώστε να μην τίθενται σε κίνδυνο η διεθνής ειρήνη, η ασφάλεια και η δικαιοσύνη»*. Αν και η διάταξη αυτή αναφέρεται στα Κράτη μέλη του Οργανισμού, ωστόσο θεωρείται ότι δεσμεύει όλα τα Κράτη.

Οι διεθνείς διαφορές όμως, δεν περιορίζονται σε αυτές μεταξύ των Κρατών. Πρόκειται για διαφορές που αφορούν σε άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών οργανισμών, των de facto καθεστώτων, των εθνοτικών κοινοτήτων απολαμβάνοντας ένα συγκεκριμένο είδος καθεστώτος βάσει του διεθνούς δικαίου, των εθνικο-απελευθερωτικών κινημάτων και των λαών, που είναι κάτοχοι του

³² Βλ. Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Fourth Edition. University of Sheffield, 2005, p. 237

δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Οι μη κρατικοί φορείς, επίσης, είναι απαραίτητο να επιλύουν τις διαφορές τους με ειρηνικές μεθόδους.

Το Κεφάλαιο VI του ΧάρτΗΕ με τίτλο «*Ειρηνική Διευθέτηση Διαφορών*» περιλαμβάνει τις μεθόδους, στις οποίες μπορεί να προσφύγει ένα Κράτος, καθώς και όλες τις ενέργειες, στις οποίες προβαίνει το Συμβούλιο Ασφαλείας για την επίλυση των διαφορών.

Συγκεκριμένα το άρθρο 33§1 συμπληρωματικά αναφέρει ότι: «*τα ενδιαφερόμενα Κράτη σε μια διαφορά, η παράταση της οποίας μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα προσπαθούν κατά πρώτο λόγο να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε περιφερειακούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της επιλογής τους*. Το άρθρο 33§1, που συνήθως ερμηνεύεται ως εξέλιξη του άρθρου 2§3, αναφέρεται σε διαφορές, που θέτουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και δεν μιλάει ευρύτερα για οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των Κρατών. Η διάταξη αυτή διατυπώνεται κατά τρόπο γενικό³³, γιατί κανείς ποτέ δεν μπορεί να προβλέψει, ποιά διένεξη και πότε μπορεί να δημιουργήσει κινδύνους για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη Διακήρυξη της Μανίλα, η οποία τονίζει ότι η υποχρέωση της ειρηνικής επιλύσεως διαφορών εκτείνεται σε όλες τις διαφορές, ανεξαρτήτως της φύσεως ή της σοβαρότητάς τους.

Περαιτέρω, υπαινίσσεται ότι εσωτερικές διαφορές μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Μια εξήγηση για αυτό είναι ότι το άρθρο 33 του Χάρτη ΗΕ είχε ως στόχο την αντιμετώπιση των διαφορών στο αρχικό τους στάδιο, πριν από την ενεργοποίηση του ΟΗΕ. Το άρθρο 33 διευκρινίζει επίσης ότι, ενώ είναι υποχρέωση όλων των Κρατών να επιλύουν συστηματικά και τακτικά όλες τις διαφορές με ειρηνικά μέσα, τα όργανα του ΟΗΕ υποχρεούνται να ενεργούν, μόνο όταν η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια βρίσκονται σε κίνδυνο.

Επιπλέον, το άρθρο 33§2 θεσπίζει: «*Το Συμβούλιο Ασφαλείας, όταν το κρίνει απαραίτητο, δύναται να καλέσει τα μέρη να επιλύσουν τη διαφορά τους με τέτοια μέσα (διαπραγμάτευση, έρευνα, μεσολάβηση κλπ)*». Το άρθρο αυτό, συνεπώς, έχει

³³ Βλ. Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 519

ως στόχο να οριοθετήσει τις ευθύνες των μερών σε μια σύγκρουση, από εκείνες των Ηνωμένων Εθνών. Πράγματι, «πρώτα απ' όλα» είναι ευθύνη των μερών να αναζητήσουν μια ειρηνική λύση. Στη συνέχεια εφαρμόζονται οι διατάξεις του κεφαλαίου VI ή VII.

Η ευθύνη, να αναζητήσουν τρόπους επίλυσης διαφορών ειρηνικά, εκτείνεται όχι μόνο στα Κράτη, που εμπλέκονται άμεσα σε σύγκρουση, αλλά και σε τρίτα Κράτη, που έχουν το δικαίωμα, να φέρουν οποιοδήποτε θέμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας ή στη Γενική Συνέλευση.

Ομοίως ισχύει για όλα τις οντότητες, που απολαμβάνουν την προστασία της απαγόρευσης για τη χρήση βίας, όπως τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα και *de facto* καθεστώτα. Η ευθύνη τους συνεχίζεται ακόμα και μετά από ένοπλες εχθροπραξίες, που μπορεί να έχουν αρχίσει. Παρ' όλα αυτά, τα Κράτη δεν είναι υποχρεωμένα να εξαντλήσουν τις διπλωματικές επιλογές πριν από την προσέγγιση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τα ένδικα μέσα.

Ο Χάρτης ΗΕ είναι πολύ ακριβής, ως προς τους τρόπους, με τους οποίους όλα τα Κράτη μέλη πρέπει να επιδιώξουν την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών τους, με τη χρήση βίας να επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση αυτοάμυνας. Παρά την εντολή να χρησιμοποιούν αποκλειστικά ειρηνικές μεθόδους τα μέλη μπορούν να καταφεύγουν σε αντίμετρα, που είναι αποδεκτά σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και τις αρχές του Χάρτη. Ωστόσο, το γεγονός ότι τα αντισταθμιστικά μέτρα επιτρέπονται σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν αναιρεί τη θεμελιώδη υποχρέωση να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας³⁴.

Ο κατάλογος του άρθρου 33 του Χάρτη ΗΕ δεν αποτελεί περιοριστικό κατάλογο των προτεραιοτήτων, αλλά μάλλον μια σειρά από επιλογές για την πραγματοποίηση της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών.

³⁴ Βλ. Rama Mani, *Peaceful Settlement of Disputes and Conflict Prevention*. The Oxford Handbook on the United Nations, 2007, p. 304

II.4 Η ελεύθερη επιλογή των μέσων ειρηνικής επίλυσης διαφορών

Η αρχή της ελεύθερης επιλογής των μέσων προβλέπεται στο άρθρο 33, παράγραφος 1 του ΧάρτΗΕ ως εξής: *«τα ενδιαφερόμενα Κράτη σε μια διαφορά, η παράταση της οποίας μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα προσπαθούν κατά πρώτο λόγο να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή διαιτησία ή δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε περιφερειακούς μηχανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της επιλογής τους».*

Επαναλαμβάνεται επίσης, στην πέμπτη παράγραφο του σχετικού τμήματος της Διακήρυξης των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου περί Φιλικών Σχέσεων και της Συνεργασίας μεταξύ των Κρατών: *«Τα Κράτη μέλη επιδιώκουν αναλόγως την έγκαιρη και δίκαιη διευθέτηση των διεθνών διαφορών τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή άλλα ειρηνικά μέσα της επιλογής τους. Στην αναζήτηση μιας τέτοιας διευθέτησης τα μέρη συμφωνούν ποιά ειρηνικά μέσα μπορούν να είναι κατάλληλα για τις περιστάσεις και τη φύση της διαφοράς».*

Επίσης, στο παράρτημα Ι, στην παράγραφο 3 της Διακήρυξης της Μανίλα ορίζεται: *«Διεθνείς διενέξεις επιλύονται βάσει της κυρίαρχης ισότητας των Κρατών και σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης επιλογής των μέσων, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου. Η προσφυγή σε ή η αποδοχή μιας διαδικασίας διακανονισμού που συμφωνήθηκε ελεύθερα από τα Κράτη σε σχέση με τις υφιστάμενες ή μελλοντικές διαφορές στις οποίες είναι εμπλεκόμενα μέρη, δεν πρέπει να θεωρηθεί ασυμβίβαστη με την κυρίαρχη ισότητα των Κρατών.»*

Στην παράγραφο 5 *«Τα κράτη μέλη επιδιώκουν με καλή πίστη και σε πνεύμα συνεργασίας την έγκαιρη και δίκαιη επίλυση των διεθνών διαφορών τους με οποιοδήποτε από τα ακόλουθα μέσα: διαπραγμάτευση, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε περιφερειακές συμφωνίες ή οργανισμούς, ή άλλων ειρηνικών μέσων της επιλογής τους, συμπεριλαμβανομένων των καλών υπηρεσιών. Στην αναζήτηση τέτοιας λύσης, τα*

μέρη πρέπει να συμφωνήσουν σε τέτοια ειρηνικά μέσα, που μπορεί να είναι κατάλληλα για τις περιστάσεις και τη φύση της διαφοράς τους».

Όπως θα διαπιστώσουμε, η Διακήρυξη της Μανίλα, εισάγει για πρώτη φορά την μέθοδο των «Καλών Υπηρεσιών». Στην ίδια Διακήρυξη στο άρθρο 10 αναφέρεται: «Τα Κράτη μέλη θα πρέπει, με την επιφύλαξη του δικαιώματος της ελεύθερης επιλογής των μέσων, να έχουν κατά νου ότι οι άμεσες διαπραγματεύσεις είναι ένα ευέλικτο και αποτελεσματικό μέσο ειρηνικής επίλυσης των διαφορών τους. Όταν επιλέγουν να καταφεύγουν σε απευθείας διαπραγματεύσεις, τα Κράτη θα πρέπει να διαπραγματευτούν ουσιαστικά, προκειμένου να καταλήξουν εγκαίρως σε μια διευθέτηση αποδεκτή από τα συμβαλλόμενα μέρη. Τα Κράτη πρέπει να είναι εξίσου έτοιμα να επιδιώξουν την επίλυση των διαφορών τους με άλλα μέσα, που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη».

Στη Σύμβαση επίσης, των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982) στο άρθρο 280 σχετικά με την επίλυση διαφορών με ειρηνικές μεθόδους, που επιλέγονται από τα μέρη ορίζεται: «Καμία διάταξη του παρόντος μέρους παρακωλύει το δικαίωμα κάθε συμβαλλόμενα Κράτη να συμφωνήσουν σε οποιαδήποτε χρόνο για την επίλυση διαφοράς μεταξύ τους σχετικά με την ερμηνεία ή εφαρμογή της παρούσας σύμβασης με οποιοδήποτε ειρηνικών μέσων της επιλογής τους».

Η αρχή της ελεύθερης επιλογής μέσων έχει βρει επίσης έκφραση σε μια σειρά από άλλα διεθνή κείμενα, όπως το Σύμφωνο της Μπογκοτά (1948) στο άρθρο 3 που ορίζει ότι: «Η σειρά με την οποία οι Ειρηνικές διαδικασίες καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη δεν σημαίνει ότι τα μέρη δεν μπορούν να προσφύγουν στη διαδικασία που θεωρούν καταλληλότερη σε κάθε περίπτωση, ή ότι θα πρέπει να χρησιμοποιούν όλες αυτές τις διαδικασίες, ή ότι κάποια από αυτές έχουν προτεραιότητα σε σχέση με τις άλλες, εκτός εάν προβλέπεται ρητά».

Στο άρθρο 4(e) της Ιδρυτικής Πράξης της Αφρικανικής Ένωσης ορίζεται: «Ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των Κρατών μελών της Ένωσης, μέσω των κατάλληλων μέσων, όπως μπορεί να αποφασίζεται από τη Γενική Συνέλευση».

Στο άρθρο 15 της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία (1976) αναφέρεται: «Σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί λύση μέσω απευθείας

διαπραγματεύσεων, το Ανώτατο Συμβούλιο λαμβάνει γνώση της διαφοράς ή της κατάστασης και συνιστά στα μέρη της διαφοράς κατάλληλα μέσα διακανονισμού, όπως καλές υπηρεσίες, διαμεσολάβηση, έρευνα ή συνδιαλλαγή. Το Ανώτατο Συμβούλιο μπορεί να προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες, ή, κατόπιν συμφωνίας των μερών της διαφοράς, συνιστά από μόνη του μια επιτροπή διαμεσολάβησης, έρευνας ή συνδιαλλαγής. Όταν κριθεί απαραίτητο, το Ανώτατο Συμβούλιο συνιστά κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της επιδείνωσης της διαφοράς ή της κατάστασης».

II.5 Ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, της Γενικής Συνέλευσης και του Γενικού Γραμματέα ΗΕ στην ειρηνική επίλυση διαφορών

II.5.1 Συμβούλιο Ασφαλείας

Για πολλές δεκαετίες, ο ΟΗΕ συνέβαλε στον τερματισμό πολλών συγκρούσεων, συχνά μέσα από τις δράσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας - το κύριο όργανο για την αντιμετώπιση ζητημάτων της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Η αναφορά στο Συμβούλιο Ασφαλείας γίνεται για να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό και πώς αυτό συμβάλλει στην διασφάλιση της ειρήνης και της ασφάλειας στον παγκόσμιο χώρο.

Σύμφωνα με το άρθρο 24 του Χάρτη ΗΕ, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει την πρωταρχική ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και στο πλαίσιο αυτό παίζει σημαντικό ρόλο στην επίλυση των διαφορών μεταξύ των Κρατών, ενώ τα Κράτη μέλη υποχρεούνται να αποδέχονται και να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του.

Όταν μια διαφορά έχει περιέλθει σε γνώση του, το Συμβούλιο καλεί συνήθως τα μέρη να επιλύσουν με ειρηνικά μέσα. Το Συμβούλιο μπορεί να απευθύνει συστάσεις προς τα μέρη για μια ειρηνική διευθέτηση, να διορίσει ειδικούς εκπροσώπους, να ζητήσει από τον Γενικό Γραμματέα να χρησιμοποιήσει τις καλές του υπηρεσίες και να αναλάβει την έρευνα και τη διαμεσολάβηση.

Η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας, όσον αφορά στη διευθέτηση των διαφορών, καταγράφεται σε διάφορα κεφάλαια του Χάρτη. Η κύρια όμως βάση των δραστηριοτήτων του στον τομέα της ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών

δεικνύεται στο Κεφάλαιο VI. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 33§1 «τα ενδιαφερόμενα Κράτη σε μια διαφορά, η παράταση της οποίας μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα προσπαθούν κατά πρώτο λόγο να λύσουν τη διαφορά τους...με ειρηνικά μέσα της επιλογής τους». Στο άρθρο 33§2 ορίζεται ότι: «Το Συμβούλιο Ασφαλείας, όταν το κρίνει αναγκαίο, θα ζητά από τους διαδίκους να λύνουν τη διαφορά τους με τέτοια μέσα».

Τα καθήκοντα του Συμβουλίου Ασφαλείας περιγράφονται στα άρθρα 37 και 38 του Χάρτη. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 37§2, το Συμβούλιο διαθέτει την εξουσία «να συστήσει τους όρους διακανονισμού, που αυτό κρίνει κατάλληλο» και σύμφωνα με το άρθρο 38, έχει τη δυνατότητα «να προβεί σε συστάσεις προς τα μέρη με σκοπό τον ειρηνικό διακανονισμό της διαφοράς.»

Αν οι διάδικοι σε μια διαφορά, σαν αυτή που αναφέρεται στο άρθρο 33, δεν κατορθώσουν να επιτύχουν τον διακανονισμό της με τα μέσα που υποδεικνύονται σε αυτό το άρθρο, πρέπει να την υποβάλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας (άρθρο 37§1)³⁵.

Είναι απαραίτητο, να επισημάνουμε σε σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 37§2, ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας λαμβάνει υπόψη τη θέση των μερών της διαφοράς. Η θέση αυτή απεικονίζεται στο παράδειγμα, της εξέτασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας της υπόθεσης Ινδίας-Πακιστάν και της Διώρυγας του Σουέζ (1957). Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε ψήφισμα, με το οποίο παραλείπονταν οι όροι, που θεωρήθηκαν απαράδεκτοι από το ένα από τα μέρη στη διαφορά και υιοθέτησε ένα σχέδιο ψηφίσματος, το οποίο λάμβανε υπόψη τη θέση και των δύο μερών. Όσον αφορά στο ζήτημα της Διώρυγας του Σουέζ, κατά την 743η συνεδρίασή του, στις 13 Οκτωβρίου 1956, το Συμβούλιο παρέλειψε να υιοθετήσει το δεύτερο μέρος του σχεδίου ψηφίσματος, που δεν είχε γίνει αποδεκτό και από τα δύο μέρη.

³⁵ «Should the parties to a dispute of the nature referred to in Article 33 fail to settle it by the means indicated in that Article, they shall refer it to the Security Council. 2. If the Security Council deems that the continuance of the dispute is in fact likely to endanger the maintenance of international peace and security, it shall decide whether to take action under Article 36 or to recommend such terms of settlement as it may consider appropriate».

Χωρίς να θίγονται οι διατάξεις των Άρθρων 33 ως 37, το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί, αν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια διαφορά το ζητούν, να κάνει συστάσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη, αποβλέποντας στον ειρηνικό διακανονισμό της διαφοράς (άρθρο 38³⁶).

Επίσης, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι εξουσιοδοτημένο σύμφωνα με το άρθρο 34³⁷ να ερευνά κάθε διένεξη ή κάθε κατάσταση, που είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Όσον αφορά στην υπόθεση *Καταγγελία της ένοπλης εισβολής της Ταϊβάν (Φορμόζα)*, το Συμβούλιο Ασφαλείας, στηριζόμενο στο άρθρο 34 του Χάρτη, επιβεβαίωσε ότι «ήταν καθήκον του να ερευνήσει κάθε κατάσταση, που ενδέχεται να οδηγήσει σε διεθνείς τριβές ή σε μια διαφορά, προκειμένου να καθοριστεί αν η συνέχιση της διαφοράς αυτής ή της κατάστασης μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και επίσης να προσδιοριστεί η ύπαρξη οποιασδήποτε απειλής για την ειρήνη».

Το έργο της διερεύνησης διαφορών έχει πραγματοποιηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας με διάφορα μέσα. Στην υπόθεση *Δυτικής Σαχάρα* το Συμβούλιο Ασφαλείας κατά την 1850η συνεδρίασή του με το 377 ψήφισμά του (1975), ενεργώντας «σύμφωνα με το άρθρο 34 του Χάρτη», ζήτησε από το Γενικό Γραμματέα να ξεκινήσει άμεσα διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη και να υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων του «προκειμένου το Συμβούλιο να μπορέσει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα», για την αντιμετώπιση της κατάστασης.

Ο προσδιορισμός της φύσης των διαφορών σύμφωνα με το άρθρο 34 σχετίζεται με την εφαρμογή του άρθρου 37, σύμφωνα με το οποίο το Συμβούλιο Ασφαλείας δύναται να αποφασίσει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, αν κρίνει ότι η

³⁶ «Without prejudice to the provisions of Articles 33 to 37, the Security Council may, if all the parties to any dispute so request, make recommendations to the parties with a view to a pacific settlement of the dispute.»

³⁷ «The Security Council may investigate any dispute, or any situation which might lead to international friction or give rise to a dispute, in order to determine whether the continuance of the dispute or situation is likely to endanger the maintenance of international peace and security.»

διατήρηση της διαφοράς στην πραγματικότητα ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να τονίσουμε ότι, εφόσον το Συμβούλιο έχει δημιουργήσει ένα όργανο για τη διεξαγωγή έρευνας, διατηρεί το δικαίωμα να κάνει τον τελικό προσδιορισμό, ως προς τη φύση της διαφοράς, όπως προβλέπεται στο άρθρο 34³⁸.

Όταν μια διαφορά οδηγεί σε σύγκρουση, το Συμβούλιο προσπαθεί να τη φέρει στο τέλος, το συντομότερο δυνατό. Συχνά, το Συμβούλιο εκδίδει οδηγίες για την κατάπαυση του πυρός, που έχει συμβάλει στην πρόληψη ευρύτερων εχθροπραξιών³⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 35 *«Κάθε Μέλος των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνελεύσεως σε διαφορές ή σε καταστάσεις σαν κι αυτές που αναφέρονται στο Άρθρο 34, ενώ ένα Κράτος που δεν είναι Μέλος των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνελεύσεως σε μια διαφορά στην οποία το Κράτος αυτό είναι ενδιαφερόμενο μέρος, με τον όρο ότι θα αποδεχτεί προκαταβολικά, για ό,τι αφορά σε αυτή τη διαφορά, τις υποχρεώσεις για ειρηνικό διακανονισμό, που προβλέπονται από αυτόν τον Χάρτη»*.

Τέλος στο άρθρο 36 το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί σε οποιοδήποτε στάδιο μιας διαφοράς του είδους, που αναφέρεται στο άρθρο 33, ή μιας τέτοιας κατάστασης, να συστήνει τις κατάλληλες ενέργειες ή μεθόδους διακανονισμού. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του όλες τις διαδικασίες, που έχουν ήδη υιοθετηθεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη για τη ρύθμιση της διαφοράς. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, όταν κάνει συστάσεις σύμφωνα με αυτό το άρθρο πρέπει, επίσης να λαμβάνει υπόψη του ότι οι νομικές διαφορές θα πρέπει, κατά γενικό κανόνα, να υποβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Διεθνές Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του Δικαστηρίου. Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι η παράταση αυτής της διαφοράς είναι

³⁸ Βλ. United Nations, *Role of the Security Council in the peaceful settlement of disputes*. United Nations, Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, 1992, p. 110

³⁹ Βλ. United Nations, *The United Nations Today, The Security Council*. Asdf, United Nations, 2008, p. 72

πράγματι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα αποφασίσει, αν θα αναλάβει δράση σύμφωνα με το άρθρο 36 ή αν θα συστήσει όρους διακανονισμού, που αυτό θα κρίνει κατάλληλους.

Η εφαρμογή του άρθρου 36 του Χάρτη από το Συμβούλιο Ασφαλείας εξετάζεται όχι μόνο υπό το πρίσμα, ότι το Συμβούλιο μπορεί να συστήσει μεθόδους διακανονισμού, αλλά και ειδικές διαδικασίες, που αποτελούν μεθόδους διακανονισμού ή μέσα επίλυσης των διαφορών ενώπιον του Συμβουλίου. Βάσει της γενικής αναθεώρησης των λειτουργιών του Συμβουλίου Ασφαλείας σύμφωνα με το άρθρο 36, μερικά παραδείγματα τέτοιων ειδικών διαδικασιών είναι τα κάτωθι⁴⁰ :

α) Μετά την εξέταση της καταγγελίας του Ηνωμένου Βασιλείου κατά της Αλβανίας, που απορρέει από ένα περιστατικό τις 22ας Οκτωβρίου 1946 στο κανάλι της Κέρκυρας, το Συμβούλιο, κατά την 127^η συνεδρίασή του, στις 9 Απριλίου του 1947, συνέστησε «στα μέρη να παραπέμψουν τη διαφορά ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου».

β) Κατά τη διάρκεια της συζήτησης σχετικά με το ζήτημα της Παλαιστίνης, το 1948, το Συμβούλιο καθόρισε τις συγκεκριμένες διαδικασίες και μεθόδους, με στόχο την ανάσχεση των εχθροπραξιών. Με στόχο την επίτευξη της πολιτικής διευθέτησης, το Συμβούλιο Ασφαλείας ζήτησε τη σύγκληση ειδικής συνόδου της Γενικής Συνέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 20. Το Συμβούλιο, στα ψηφίσματά του, κάλεσε όλους τους ενδιαφερόμενους να λάβουν ειδικά μέτρα με σκοπό την παύση της βίας και σύστησε μια επιτροπή εκεχειρίας για να εποπτεύει την εφαρμογή των μέτρων αυτών. Ανέθεσε περαιτέρω σε Μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών στην Παλαιστίνη, διορισμένο από τη Γενική Συνέλευση, να προωθήσει την ειρηνική ρύθμιση της κατάστασης και να εποπτεύσει την εφαρμογή μέτρων για την κατάπαυση του πυρός.

γ) Κατά τη διάρκεια των προσπαθειών του Συμβουλίου⁴¹, να βοηθήσει τις κυβερνήσεις της Μάλτας και της Λιβυκής Αραβικής Τζαμαχίριας στην επίλυση των

⁴⁰ Βλ. United Nations, *Role of the Security Council in the peaceful settlement of disputes*. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, 1992, p. 110

⁴¹ Οι δραστηριότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας στο θέμα αυτό περιγράφονται από την εξέταση του θέματος κατά την 2246η σύνοδο του Συμβουλίου, στις 4 Σεπτεμβρίου 1980. (see *Official Records of the Security Council. Thirty-fifth Year*). See also *ibid: Supplement for October, November and December 1980*, documents S/14228, S/14229 and S/14256.

διαφορών τους, όσον αφορά στη οριοθέτηση της περιοχής υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δύο χωρών και σε σχέση με την καταγγελία από τη Μάλτα κατά της Λιβυκής Αραβικής Τζαμαχίριας (1980), η χρήση δικαστικών διαδικασιών για την επίτευξη ειρηνικής επίλυσης της διαφοράς, είχε προταθεί από το Συμβούλιο.

II.5.2 Γενική Συνέλευση

Τα καθήκοντα και οι εξουσίες της Γενικής Συνέλευσης στον τομέα της πρόληψης και της επίλυσης των διαφορών αναφέρονται κυρίως στο Κεφάλαιο IV του Χάρτη. Σύμφωνα με διάφορα άρθρα του κεφαλαίου, η Συνέλευση έχει εξουσιοδοτείται *inter alia*: να συζητήσει οποιοδήποτε θέμα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Χάρτη ή που σχετίζεται με τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα οποιουδήποτε από τα όργανα που προβλέπονται στον Χάρτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, που έχουν τεθεί ενώπιον της, είτε από τα Κράτη-μέλη ή από το Συμβούλιο Ασφαλείας και μπορεί να διατυπώσει συστάσεις για τέτοια θέματα. Να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας σε καταστάσεις, οι οποίες είναι πιθανό να θέσουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Να εξετάσει τις γενικές αρχές της συνεργασίας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και να κάνει συστάσεις σε σχέση με αυτές τις αρχές. Να δρομολογήσει μελέτες και να κάνει συστάσεις για το σκοπό την ενθάρρυνση της προοδευτικής ανάπτυξης του διεθνούς δικαίου και την κωδικοποίησή του. Να προτείνει μέτρα για την ειρηνική ρύθμιση οποιασδήποτε κατάστασης, που θεωρεί πιθανό να βλάψει το κοινό συμφέρον ή τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των εθνών. Μερικές περιπτώσεις, στις οποίες η Γενική Συνέλευση έχει ασκήσει αυτές τις εξουσίες και τα καθήκοντα στον τομέα της πρόληψης και της ειρηνικής επίλυσης διαφορών.

Σύμφωνα με το άρθρο 11§2 του ΧартНΕ: «Η Γενική Συνέλευση μπορεί να συζητήσει οποιοδήποτε ζήτημα σχετικά με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που τέθηκε ενώπιόν της από οποιοδήποτε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή από το Συμβούλιο Ασφαλείας, ή από ένα Κράτος που δεν είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα με το άρθρο 35, παράγραφος 2, και, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 12, μπορεί να κάνει προτάσεις σχετικά με κάθε τέτοιο θέμα στο ενδιαφερόμενο Κράτος ή στα ενδιαφερόμενα

*Κράτη ή στο Συμβούλιο Ασφαλείας ή και στα δύο». Η Γενική Συνέλευση «μπορεί επίσης, να επιστήσσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας σε καταστάσεις που είναι ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια» (άρθρο 11§3 του ΧάρτηΗΕ). Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αίτηση της Γενικής Συνέλευσης στο ΔΔ για έκδοση συμβουλευτικής γνώμης, στην υπόθεση «*Νομικές συνέπειες της ανέγερσης τείχους στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη*⁴²». Το Δικαστήριο σχετικά με την αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης να ζητήσει τη γνωμοδότηση του ΔΔ έκρινε ότι η Γενική Συνέλευση είχε αυτή την αρμοδιότητα σύμφωνα με το άρθρο 11§2 του Χάρτη ΗΕ και εφόσον ένας αριθμός Κρατών μελών έθεσε ενώπιον της το ζήτημα της κατασκευής του τείχους στα κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη, στο πλαίσιο της δέκατης Έκτακτης Ειδικής Συνόδου της Συνέλευσης. Η Σύνοδος αυτή συγκλήθηκε για να ασχοληθεί με το εν λόγω ζήτημα και σύμφωνα με την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης ES-10/2 (25 Απρ 1997), θεωρήθηκε ότι αποτελεί απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.*

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η αίτηση της Γενικής Συνέλευσης στο ΔΔ για έκδοση συμβουλευτικής γνώμης στην υπόθεση *Νομιμότητας Απειλής ή Χρήσης Πυρηνικών Όπλων*⁴³. Το Δικαστήριο έκρινε δικαιολογημένο το αίτημα της Γενικής Συνέλευσης, καθώς και την ανησυχία της για θέματα, που σχετίζονται με την απειλή ή τη χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις και τη διαδικασία αφοπλισμού.

Ο σημαντικός ρόλος της Γενικής Συνέλευσης, ως κύριο όργανο των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα της πρόληψης και της ειρηνικής διευθέτησης των διεθνών διαφορών περαιτέρω, αναφέρεται στις εκθέσεις του Γενικού Γραμματέα του 1989 και 1990 για το έργο του Οργανισμού. Σημειώνοντας τις πολύτιμες προσπάθειες της Γενικής Συνέλευσης σε διάφορους τομείς των διεθνών σχέσεων,

⁴² «The Court first recalls that on 10 December 2003 the Secretary-General of the United Nations officially communicated to the Court the decision taken by the General Assembly to submit the question set forth in its resolution ES-10/14, adopted on 8 December 2003 at its Tenth Emergency Special Session, for an advisory opinion.» *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, (Advisory Opinion of 9 July 2004, ICJ)

⁴³ «Referring to Articles 10, 11 and 13 of the Charter, the Court finds that, indeed, the question put to the Court has a relevance to many aspects of the activities and concerns of the General Assembly including those relating to the threat or use of force in international relations, the disarmament process, and the progressive development of international law.» *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, (Advisory Opinion of 8 July 1996, ICJ)

συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αφορούν στην προώθηση της ειρηνικής επίλυσης διαφορών, ο Γενικός Γραμματέας υπογράμμισε την αυξανόμενη ζήτηση για αποτελεσματική διεξαγωγή της πολυμερούς διπλωματίας στη βάση της πολιτικής και ηθικής πειθούς, σε συνδυασμό με την ορθολογική χρήση των δύναμης του μοχλού, με στόχο την επίλυση των διαφορών.

Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Γενική Συνέλευση, ως όργανο στην οποία όλα τα Κράτη-μέλη εκπροσωπούνται, είναι σε θέση να εκτελέσει αυτό το καθήκον στη βάση των πολυμερών προσπαθειών όλων των Κρατών κατευθύνοντας την πολιτική τους βούληση, άρρηκτα συνδεδεμένη με την ηθική ευθύνη τους, στην ανάληψη της έγκαιρης πρόληψης και της ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών⁴⁴.

Η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών έχει επιβεβαιωθεί σε μια σειρά από ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης, συμπεριλαμβανομένων των ψηφισμάτων 2627 (XXV) της 24ης Οκτωβρίου 1970, 2734 (XXV) της 16ης Δεκεμβρίου 1970 και 40/9 της 8ης Νοεμβρίου 1985. Συνολικά εξετάζεται στη Διακήρυξη των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου Σχετικά με τις Φιλικές Σχέσεις και τη Συνεργασία μεταξύ των Κρατών σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (ψήφισμα 2625/1970), καθώς και στη Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών (ψήφισμα 37/10, 1982), στη Διακήρυξη για την Πρόληψη και Εξάλειψη των Διαφορών και των Καταστάσεων, που μπορεί να Απειλήσουν τη Διεθνή Ειρήνη και Ασφάλεια και τον Ρόλο των Ηνωμένων Εθνών σε αυτόν τον τομέα (ψήφισμα 43/51, 1988) και στη Διακήρυξη για τις Αποστολές Έρευνας των Ηνωμένων Εθνών στον Τομέα της Διατήρησης της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφαλείας (ψήφισμα 46/59, 1991).

Στην πράξη, οι αποφάσεις και οι διακηρύξεις της Γενικής Συνέλευσης (οι οποίες δεν είναι δεσμευτικές) κάλυψαν ένα ευρύτατο πεδίο, από τις αποικιακές διαφορές μέχρι τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ανάγκη για δικαιοσύνη στις διεθνείς οικονομικές υποθέσεις. Ο ρόλος της Γενικής Συνέλευσης

⁴⁴ Βλ. United Nations, *Role of the Security Council in the peaceful settlement of disputes*. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States 1992, p. 128

αυξήθηκε μετά το 1945 και οφείλεται σε δύο παράγοντες: πρώτον, η ύπαρξη του βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας καθιστά αυτό το όργανο ανίσχυρο σε πολλές σημαντικές διαφορές, αφού τα μόνιμα μέλη (ΗΠΑ, Βρετανία, Σοβιετική Ένωση (πλέον Ρωσία), Γαλλία και Κίνα) σπάνια συμφωνούν σε σχέση με οποιαδήποτε συγκεκριμένη σύγκρουση⁴⁵ και, δεύτερον, η μεγάλη αύξηση του αριθμού των μελών του ΟΗΕ είχε ως αποτέλεσμα, τη ριζοσπαστικοποίηση της Συνέλευσης και των συζητήσεών της.

II.5.3 Γενικός Γραμματέας

Τα μέσα στον τομέα της ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών, που εγκρίθηκαν από τη διεθνή κοινότητα πρόσφατα, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις πραγματικότητες της σύγχρονης διεθνούς ζωής, αναφέρουν σαφώς την τάση προς τη διεύρυνση του ρόλου του Γενικού Γραμματέα στον τομέα της πρόληψης και της ειρηνικής διευθέτησης των διεθνών διαφορών.

Όπως αναφέρεται, για παράδειγμα, στη Διακήρυξη της Μανίλα (1982) σχετικά με την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών: «Ο Γενικός Γραμματέας πρέπει να κάνει πλήρη χρήση των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τις αρμοδιότητες, που του έχουν ανατεθεί». (Κεφ. II, παρ. 6.).

Το άρθρο 98 του ΧαρτΗΕ, ωστόσο, προβλέπει την υποχρέωση του Γενικού Γραμματέα να εκτελεί όλα τα καθήκοντα, τα οποία του ανατίθενται από τα άλλα κύρια όργανα, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν αυτά στον τομέα της πρόληψης και της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών. Το άρθρο 99 του ΧαρτΗΕ δίνει στον Γενικό Γραμματέα πιο συγκεκριμένες εξουσίες σε σχέση με την πρόληψη και την ειρηνική επίλυση διαφορών, προβλέποντας ότι «ο Γενικός Γραμματέας μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας οποιοδήποτε θέμα, το οποίο

⁴⁵ «The Court proceeds to ascertain whether the conditions laid down by this resolution were fulfilled as regards the convening of the Tenth Emergency Special Session of the General Assembly, in particular at the time when the Assembly decided to request an advisory opinion from the Court. In light of the sequence of events as described by it, the Court observes that, at the time when the Tenth Emergency Special Session was convened in 1997, the Council had been unable to take a decision on the case of certain Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, due to a negative vote of a permanent member;» *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, (Advisory Opinion of 9 July 2004, ICJ)

κατά τη γνώμη του, μπορεί να απειλήσει τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας⁴⁶».

Μια ανασκόπηση των λειτουργιών του Γενικού Γραμματέα στον τομέα της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και της πρόληψης και διευθέτησης των διεθνών διαφορών δείχνει ότι έχει πραγματοποιήσει πολλαπλές δράσεις για την εφαρμογή τεράστιου αριθμού αποφάσεων των κυρίων οργάνων. Αυτά περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, τις δραστηριότητες του σε σχέση με την κατάσταση στην Μέση Ανατολή, στην Κύπρο, στην Καμπότζη, στο Αφγανιστάν, στη Δυτική Σαχάρα, την κατάσταση μεταξύ του Ιράν και του Ιράκ και τον ρόλο του στις προσπάθειες για τη διευθέτηση του ζητήματος στα Νησιά Φώκλαντ⁴⁷ (Μαλβίνες), καθώς και τη διευθέτηση του ζητήματος της Ναμίμπια⁴⁸.

Τα καθήκοντα του Γενικού Γραμματέα στον τομέα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών αναφέρονται επίσης, στη Διακήρυξη του 1988 για την Πρόληψη και την Εξάλειψη Διαφορών και Καταστάσεων που μπορεί να Απειλήσουν τη Διεθνή Ειρήνη και Ασφάλεια και για το Ρόλο των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα αυτό: «Ο Γενικός Γραμματέας, εφόσον προσεγγίζεται από το Κράτος ή τα Κράτη άμεσα σχετικά με μια διαφορά ή κατάσταση, θα πρέπει να ανταποκριθεί γρήγορα και να προτρέψει τα Κράτη να αναζητήσουν μια λύση ή ρύθμιση με ειρηνικά μέσα της επιλογής τους, βάσει του Χάρτη και να προσφέρει τις καλές υπηρεσίες του ή άλλα μέσα, που έχει στη διάθεσή του, όπως ο ίδιος κρίνει σκόπιμο. Ο Γενικός Γραμματέας θα πρέπει να πλησιάζει τα Κράτη που συνδέονται άμεσα με μια διαφορά ή κατάσταση, σε μια προσπάθεια να αποτρέψει από το να εξελιχθεί η διαφορά σε απειλή, για τη

⁴⁶ Βλ. United Nations, *Role of the Security Council in the peaceful settlement of disputes*. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, 1992, p. 128

⁴⁷ «...The General Assembly, Having considered the question of the Falkland Islands (Malvinas) and having received the report of the Secretary-General Requests the Secretary-General to continue his renewed mission of good offices in order to assist the parties in complying with the request made in paragraph 1 above, and to take the necessary measures to that....» Question of the Falkland Islands (Malvinas), A/RES/43/25 (17 November 1988)

⁴⁸ «The General Assembly,....Expresses its appreciation to the Secretary-General for his personal commitment to Namibia's independence and for his efforts aimed at the implementation of resolutions and decisions of the United Nations on the question of Namibia, particularly Security Council resolution 435 (1978), and urges him to continue those efforts; Requests the Secretary-General to report to the General Assembly at its forty-fourth session on the implementation of the present resolution.» Question of Namibia, A/RES/43/26 (17 November 1988)

διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επίσης, πρέπει, όπου ενδείκνυται, να ενθαρρύνει τις προσπάθειες, που αναλαμβάνονται σε περιφερειακό επίπεδο για την πρόληψη ή την επίλυση μιας διαφοράς».

II.6 Ο συμπληρωματικός ρόλος των Περιφερειακών Οργανισμών στην ειρηνική επίλυση διαφορών, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη ΗΕ

Ο Χάρτης του Οργανισμού ΗΕ αναγνωρίζει τη συμβατότητα της ύπαρξης και λειτουργίας Περιφερειακών Οργανισμών στους τομείς της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών και της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας παράλληλα με τον οργανισμό⁴⁹.

Το άρθρο 33 του ΧαρτΗΕ αναφέρει: «να καταφεύγουν σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες μεταξύ των ειρηνικών μέσων, στα οποία τα Κράτη-μέρη μιας διαφοράς πρέπει να αναζητήσουν τη λύση της διαφοράς, η συνέχιση της οποίας, είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας».

Πέραν όμως από το άρθρο 33 του ΧαρτΗΕ, οι περιφερειακοί οργανισμοί ή συμφωνίες, καθώς και το νομικό πλαίσιο της συνύπαρξης με τον ΟΗΕ, εξετάζονται στο κεφάλαιο VIII του Χάρτη και, πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 52 αυτού.

Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών αφιερώνει το Κεφάλαιο VIII στις περιφερειακές συμφωνίες ή οργανώσεις για την αντιμετώπιση θεμάτων, που σχετίζονται με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Σε σχέση με τις περιφερειακές ρυθμίσεις, το άρθρο 52 του κεφαλαίου VIII είναι το πιο σημαντικό.

Το άρθρο 52§1 αναφέρεται σε δύο όρους τις «περιφερειακές συμφωνίες» και τους «περιφερειακούς οργανισμούς» ως εξής: «Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν αποκλείει την ύπαρξη τοπικών συμφωνιών ή οργανισμών για την αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων, που αφορούν στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, ως είναι κατάλληλα για περιφερειακή δράση, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω συμφωνίες ή οργανισμοί και οι δραστηριότητές τους συνάδουν με

⁴⁹ Βλ. Αντωνόπουλος Κων/νος, *Η Σχέση μεταξύ Περιφερειακών Οργανισμών και Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στον Τομέα της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας: από την Συγκέντρωση στην Αποκέντρωση*, στο Περράκης Στ. (επιμ.) *Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε Κίνηση*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 299

τους σκοπούς και τις Αρχές των Ηνωμένων Εθνών». Ο όρος «περιφερειακές συμφωνίες» δηλώνει συμφωνίες (περιφερειακές πολυμερείς συνθήκες), βάσει των οποίων τα Κράτη της περιοχής πρέπει να αναλάβουν να ρυθμίσουν τις σχέσεις τους στο ζήτημα της διευθέτησης των διαφορών, χωρίς να υπάρχει ένα μόνιμο ίδρυμα ή περιφερειακός διεθνής οργανισμός με διεθνή νομική προσωπικότητα.

Ο όρος «περιφερειακός οργανισμός», αντίθετα, αναφέρεται στην δημιουργία περιφερειακών διεθνών οργανισμών, που δημιουργήθηκαν από περιφερειακές πολυμερείς συνθήκες κάτω από ένα μόνιμο όργανο με διεθνή νομική προσωπικότητα για την εκτέλεση ευρύτερων λειτουργιών στον τομέα της διατήρησης της ειρήνης και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της επίλυσης των διαφορών.

Με τη διάταξη αυτή, ο Χάρτης απαιτεί οι περιφερειακές συμφωνίες ή οργανισμούς, που οργανώνονται με συνέπεια ως προς τους σκοπούς και αρχές του Χάρτη να βοηθήσουν στην επίλυση των τοπικών διαφορών. Η διάταξη αυτή δεν προβλέπει έναν ορισμό για τις περιφερειακές συμφωνίες ή οργανισμούς, αλλά καθιστά σαφές στο άρθρο 52§2 ότι τα Κράτη μέλη ενθαρρύνονται να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την επίτευξη ειρηνικού διακανονισμού των τοπικών διαφορών με τη βοήθεια των τοπικών περιφερειακών συμφωνιών ή οργανισμών τους, πριν προσφύγουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Η διάταξη αυτή καθιστά σαφές ότι η περιφερειακή ασφάλεια, όπως είχε προβλεφθεί, ήταν μια εναλλακτική λύση για την άμεση επιβολή των Ηνωμένων Εθνών το 1945.

Ο Χάρτης εκ προθέσεως δεν παρέχει έναν ακριβή ορισμό των τοπικών περιφερειακών συμφωνιών και οργανισμών επιτρέποντας έτσι, ευελιξία στις ενέργειες μιας ομάδας Κρατών να ασχοληθεί με ένα ζήτημα κατάλληλο για περιφερειακή δράση, το οποίο θα μπορούσε επίσης, να συμβάλει στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Η συμπερίληψη της προσφυγής σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες μεταξύ των μέσων της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών σύμφωνα με το άρθρο 33 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ήταν για να δοθεί στα Κράτη μέλη η δυνατότητα να εφαρμόσουν κάποιο από τα ειρηνικά μέσα, που απαριθμούνται σε περιφερειακό πλαίσιο ή φόρουμ.

Έτσι, η επίλυση των διαφορών μέσω περιφερειακών οργανισμών ή συμφωνιών, που βασίζεται στην ελεύθερη επιλογή των συγκεκριμένων μέσων (διαπραγμάτευσης, έρευνας, καλών υπηρεσιών, διαμεσολάβησης, συμβιβασμού, διαιτησίας και δικαστικού διακανονισμού) από τα μέρη σε μια τοπική διαμάχη, επικαλείται πρώτα τις διαδικασίες, που καθορίζονται σε περιφερειακό πλαίσιο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 52 του Χάρτη.

Σύμφωνα με τα άρθρα 53 και 54 του Χάρτη, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει και θα συνεχίσει να έχει την πρωταρχική ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αλλά η περιφερειακή δράση, ως θέμα αποκέντρωσης, εξουσιοδότησης και συνεργασίας με τα Ηνωμένα Έθνη μπορεί να ελαφρύνει το βάρος του Συμβουλίου και επίσης να συμβάλει σε μια βαθύτερη αίσθηση συμμετοχής, συναίνεσης και εκδημοκρατισμού στις διεθνείς υποθέσεις.

Στο άρθρο 53 του Χάρτη ΗΕ, καθορίζονται τα όρια της τοπικής αυτονομίας⁵⁰ σε σχέση με τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αναφέρεται συγκεκριμένα ότι: *«Κανένας Περιφερειακός Οργανισμός δεν επιτρέπεται να αναλαμβάνει κυρωτική δράση με δική του πρωτοβουλία, χωρίς την προηγούμενη εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας»*. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 54 του Χάρτη ΗΕ *«Το Συμβούλιο Ασφαλείας πρέπει να είναι συνεχώς ενήμερο για κάθε δραστηριότητα, η οποία είτε σχεδιάζεται, είτε υλοποιείται από έναν Περιφερειακό Οργανισμό με σκοπό τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.»* Στην πράξη, η υποχρέωση αυτή δεν τηρήθηκε πάντοτε με συνέπεια, ίσως επειδή δεν διευκρινίζεται στον Χάρτη με σαφήνεια, ποιά είναι τα όρια και το περιεχόμενο της υποχρέωσης για αναφορά⁵¹.

Ωστόσο, υπήρξαν δυστυχώς περιπτώσεις, που οι Περιφερειακοί Οργανισμοί ενήργησαν με δική τους ευθύνη για να ανταποκριθούν σε απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια χωρίς άδεια από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Τα μέτρα που ελήφθησαν από τον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) κατά τη διάρκεια της

⁵⁰ Βλ. Νάσκου-Περράκη Π., *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Η Θεσμική Διάσταση. Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλα*, 2005, σελ.295

⁵¹ Βλ. Νάσκου-Περράκη Π., *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. οπ. πρ.*, σελ.296

πυραυλικής κρίσης της Κούβας το 1962 για την επιβολή καραντίνας στην αποστολή των πυραύλων στην Κούβα, έγινε χωρίς άδεια από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται μια ολοένα αυξανόμενη τάση προς την κατεύθυνση της συνεργασίας μεταξύ του ΟΗΕ και των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Ο Γενικός Γραμματέας Javier Perez de Cuellar στην έκθεση του 1990 προς τα μέλη του ΟΗΕ αναφέρει ότι: « Για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων στον τομέα της ασφάλειας, οι περιφερειακές συμφωνίες ή οι οργανισμοί μπορούν να παρέχουν βοήθεια μεγάλης αξίας». Στις 17 Ιουνίου 1992 ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Μπούτρος-Γκάλι υπέβαλε στο Συμβούλιο μια έκθεση με τίτλο «Μια Ατζέντα για την Ειρήνη: Προληπτική Διπλωματία, Αποκατάσταση και Διατήρηση της Ειρήνης⁵²».

Όσον αφορά στη συνεργασία του ΟΗΕ με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς, ο Γενικός Γραμματέας ανέφερε ότι σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσαν να προσφέρουν σημαντική υπηρεσία, αν οι δραστηριότητές τους πραγματοποιηθούν κατά τρόπο σύμφωνο με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, και ιδιαίτερα του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως ορίζεται στο Κεφάλαιο VIII του ΧάρτηΗΕ.

Διαβουλεύσεις μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και των Περιφερειακών Οργανισμών θα μπορούσαν να κάνει συμβάλλουν σημαντικά στην οικοδόμηση της διεθνούς συναίνεσης σχετικά με τη φύση ενός προβλήματος και τα μέτρα που

⁵² «.....He thought they could render great service if their activities were undertaken in a manner consistent with the purposes and principles of the United Nations, and if their relationship with the United Nations, and particularly the Security Council, were governed by Chapter VIII. Under the Charter, the Security Council had, and would continue to have, primary responsibility for maintaining international peace and security. Regional action, however, could lighten the burden of the Council and contribute to a deeper sense of participation, consensus and democratization in international affairs. Consultations between the United Nations and regional arrangements or agencies could do much to build international consensus on the nature of a problem and the measures required to address it. Regional organizations participating in complementary efforts with the United Nations in joint undertakings would encourage States outside the region to act supportively. Moreover, should the Council choose specifically to authorize a regional arrangement or organization to take the lead in addressing a crisis within its region that could serve to lend the weight of the United Nations to the validity of the regional effort». An agenda for peace: preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping. Initial proceedings. Repertoire of the Practice of the Security Council, 1989-1992

απαιτούνται για την αντιμετώπισή του. Περιφερειακοί Οργανισμοί, που συμμετέχουν συμπληρωματικά σε προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών σε κοινές επιχειρήσεις, θα πρέπει να ενθαρρύνουν τα Κράτη εκτός της περιοχής να αναλάβουν υποστηρικτική δράση. Επιπλέον, θα πρέπει το Συμβούλιο να επιλέξει ειδικά να επιτρέψει σε έναν Περιφερειακό Οργανισμό να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην αντιμετώπιση μιας κρίσης εντός της περιοχής του, πράγμα που θα μπορούσε να χρησιμεύσει για να ενισχυθεί το κύρος της περιφερειακής προσπάθειας.

Στις 28 Ιανουαρίου 1993, το Συμβούλιο Ασφαλείας κάλεσε τους Περιφερειακούς Οργανισμούς, στο πλαίσιο του κεφαλαίου VIII του ΧαρτΗΕ, να μελετήσουν «τους τρόπους και τα μέσα για την ενίσχυση των καθηκόντων τους για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το χαρακτηριστικά των αντίστοιχων περιοχών τους». Το Συμβούλιο κάλεσε επίσης τους Περιφερειακούς Οργανισμούς να εξετάσουν τρόπους και μέσα για την περαιτέρω βελτίωση του συντονισμού των προσπαθειών τους με αυτές των Ηνωμένων Εθνών.⁵³

Οι απόψεις του Μπούτρος-Γκάλι επαναλήφθηκαν στο «Συμπλήρωμα στην Ατζέντα για την Ειρήνη⁵⁴», που εκδόθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1995 και στο οποίο ανέφερε τη δυνατότητα διπλωματικής και επιχειρησιακής στήριξης και την συν-ανάπτυξη κοινών αποστολών. Ο Μπούτρος Γκάλι το 1994, ξεκίνησε την πρακτική των συναντήσεων υψηλού επιπέδου - δύο φορές το χρόνο στην αρχή, μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και Περιφερειακών Οργανισμών και άλλων διακυβερνητικών οργανισμών.

Το 2003 και το 2004 δύο συζητήσεις, στις οποίες Περιφερειακοί Οργανισμοί κλήθηκαν να συμμετάσχουν, επικεντρώθηκαν ειδικά στο ρόλο των Περιφερειακών Οργανισμών, ενώ Συνολικά μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν επτά συναντήσεις

⁵³ Βλ. United Nations, *Cooperation between the United Nations and Regional Organizations/Arrangements in a Peacekeeping Environment, Suggested Principles and Mechanisms*. Lessons Department of Peacekeeping Operations, United Nations, March 1999, p. 8

⁵⁴ «...As for regional organizations, Chapter VIII of the Charter defines the role they can play in the maintenance of peace and security. They have much to contribute...» *Supplement to an Agenda for Peace: Position Paper of the Secretary-General on the Occasion of the Fiftieth Anniversary of the United Nations*. A/50/60-S/1995/1

μεταξύ τριών Γενικών Γραμματέων ΗΕ και των επικεφαλής είκοσι Περιφερειακών Οργανισμών.

Η συνεργασία μεταξύ του ΟΗΕ και των Περιφερειακών Οργανισμών ενισχύθηκε, ιδιαίτερα από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν,⁵⁵ ο οποίος επανειλημμένα έκανε έκκληση για την ενίσχυση του ρόλου τους στην πρόληψη, τη διαχείριση και την επίλυση των συγκρούσεων.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας στην απόφαση (1631/2005)⁵⁶ εξέφρασε την πρόθεσή του να πραγματοποιεί τακτικές συναντήσεις με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς. Το Συμβούλιο προσδιόρισε πέντε τομείς όπου η συνεργατική δράση θα μπορούσε να προωθηθεί. Όμως, πολύ μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά στην συνεργατική δράση σε αυτούς τους τομείς.

Το τελικό έγγραφο της Συνόδου Κορυφής του 2005⁵⁷ της Γενικής Συνέλευσης, έκανε έκκληση για επέκταση της συνεργασίας μεταξύ των Ηνωμένων

⁵⁵ *A Regional-Global Security Partnership: Challenges and Opportunities: Report of the Secretary-General.* A/61/204, S/2006/590, (28 July 2006)

⁵⁶ *...Emphasizing that the growing contribution made by regional organizations in cooperation with the United Nations can usefully complement the work of the organization in maintaining international peace and security, and stressing in this regard that such contribution must be made in accordance with Chapter VIII of the United Nations Charter.....Expresses its determination to take appropriate steps to the further development of cooperation between the United Nations and regional and subregional organizations in maintaining international peace and security, consistent with Chapter VIII of the United Nations Charter, and invites regional and subregional organizations that have a capacity for conflict prevention or peacekeeping to place such capacities in the framework of the United Nations Standby Arrangements System;...Reiterates the need to encourage regional cooperation, including through the involvement of regional and subregional organizations in the peaceful settlement of disputes, and to include, where appropriate, specific provisions to this aim in future mandates of peacekeeping and peacebuilding operations authorized by the Security Council;... Expresses its intention to hold regular meetings as appropriate with heads of regional and subregional organizations in order to strengthen the interaction and cooperation with these organizations in maintaining international peace and security, ensuring if possible that such meetings coincide with the annual high-level meetings held by the United Nations with regional and other intergovernmental organizations for better efficiency of participation and substantive complementarity of agendas;...* Resolution 1631 (2005) Adopted by the Security Council at its 5282nd meeting, on 17 October 2005

⁵⁷ *«We support a stronger relationship between the United Nations and regional and subregional organizations, pursuant to Chapter VIII of the Charter, and therefore resolve:*
(a) *To expand consultation and cooperation between the United Nations and regional and subregional organizations through formalized agreements between the respective secretariats and, as appropriate, involvement of regional organizations in the work of the Security Council;* (b) *To ensure that regional organizations that have a capacity for the prevention of armed conflict or peacekeeping consider the option of placing such capacity in the framework of the United Nations Standby Arrangements System;* (c) *To strengthen cooperation in the economic, social and cultural fields.»*
Regional organizations. Par. 170, Resolution adopted by the General Assembly. 60/1. 2005 World Summit Outcome

Εθνών και Περιφερειακών Οργανισμών, μέσω επίσημων συμφωνιών, τη συμμετοχή τους στις εργασίες του Συμβουλίου, τη διασφάλιση ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί έχουν την ικανότητα για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διατήρηση της ειρήνης και την ενίσχυση του πλαισίου συνεργασίας στον οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό τομέα.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναφέρουμε την πρόσφατη απόφαση 1973 (2011) του Συμβουλίου Ασφαλείας σχετικά με τη Λιβύη, με την οποία το Συμβούλιο εξουσιοδότησε τα Κράτη μέλη, ενεργώντας σε εθνικό επίπεδο ή μέσω Περιφερειακών Οργανισμών, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των αμάχων. Επίσης, αναγνώρισε το σημαντικό ρόλο του Συνδέσμου των Αραβικών Κρατών για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στην περιοχή και λαμβάνοντας υπόψη το Κεφάλαιο VIII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο ζήτησε από τα Κράτη μέλη του Συνδέσμου να συνεργαστούν με άλλα Κράτη μέλη στην εφαρμογή της Ζώνης Απαγόρευσης Πτήσεων.

Είναι γεγονός, ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί, που αποσκοπούν στη διεύρυνση των λειτουργιών τους στον τομέα της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας έχουν τους δικούς τους μηχανισμούς για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, είτε με παραπομπή στις διαπραγματεύσεις, στη διερεύνηση, στη μεσολάβηση, στον συμβιβασμό, στον δικαστικό διακανονισμό και στη διαιτησία ή με προικοδότηση μόνιμων οργάνων με συγκεκριμένες λειτουργίες για το σκοπό αυτό. Το Σύμφωνο του Αραβικού Συνδέσμου προβλέπει διαιτητικό ρόλο για το Συμβούλιο του Συνδέσμου, το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους όλων των Κρατών. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 5 θεσπίζεται *«Σε περίπτωση που προκύψει μια διαφορά μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων μελών του Συνδέσμου δεν συνεπάγεται την ακεραιότητα, την ανεξαρτησία ή την εδαφική κυριαρχία του Κράτους και τα μέλη απευθυνθούν στο Συμβούλιο του Συνδέσμου για την επίλυση της διαφοράς τους, οι αποφάσεις του Συμβουλίου πρέπει να είναι αποτελεσματικές και υποχρεωτικές»*. Ένα παράδειγμα παρέμβασης του Συμβουλίου του Συνδέσμου ως διαιτητικό όργανο είναι η διαφορά μεταξύ της Συρίας και του Λιβάνου (1949) σχετικά με θέματα έκδοσης. Μετά την παρέμβαση του Συμβουλίου, τα μέρη

συμφώνησαν να υποβάλουν τη διαφορά τους προς τις κυβερνήσεις της Σαουδικής Αραβίας και της Αιγύπτου για διαιτησία⁵⁸.

Η άσκηση των καθηκόντων του Συμβουλίου, ως οργάνου της διαιτησίας υπόκειται σε δύο προϋποθέσεις: (α) την υποβολή από ένα Κράτος και (β) αντικείμενο περιορισμών. Η άσκηση των καθηκόντων των καλών υπηρεσιών, της διαμεσολάβησης και της συνδιαλλαγής δεν εξαρτάται από την υποβολή της διαφοράς από τα μέρη. Στην πράξη, το Συμβούλιο έχει εφαρμόσει τη μέθοδο των καλών υπηρεσιών, της διαμεσολάβησης και της συνδιαλλαγής για όλες τις διαφορές, επικίνδυνες ή μη, για την ειρήνη. Είναι, επίσης, να σημειωθεί ότι, ενώ το Σύμφωνο του Αραβικού Συνδέσμου δεν προβλέπει ρητά τη συμμετοχή του Γενικού Γραμματέα στη διαδικασία της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, το Συμβούλιο, μέσω των εσωτερικών κανονισμών, έχει αναπτύξει ενεργό ρόλο για τον Γενικό Γραμματέα, στο πλαίσιο αυτό. Συχνά το Συμβούλιο περιέλαβε το Γενικό Γραμματέα του Συνδέσμου σε ειδικούς οργανισμούς, που δημιούργησε για τη διαμεσολάβηση και τις διερευνητικές αποστολές. Παραδείγματα αποτελούν είναι οι περιπτώσεις της εσωτερικής πολιτικής διαμάχης στην Υεμένη (1948 και 1962) και της συνοριακής διαφοράς μεταξύ της Αλγερίας και του Μαρόκου (1963). Σε ορισμένες περιπτώσεις, το Συμβούλιο ανέθεσε στο Γενικό Γραμματέα να προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες, όπως στην περίπτωση του 1961, που αφορούσε την αποχώρηση της Συρίας από την Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία⁵⁹.

Επίσης, το πιο βασικό έγγραφο της Αφρικανικής Ένωσης (ΑΕ) είναι η Ιδρυτική πράξη, η οποία υπογραμμίζει στο άρθρο 3(στ) *«την ανάγκη για την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας της ηπείρου»*.

Κατά την εκπλήρωση της εντολής της για την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Αφρική, η ΑΕ - σε συνεδρίαση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων των Κρατών μελών της Ένωσης το 2002 – υιοθέτησε το Πρωτόκολλο για τη Δημιουργία του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της

⁵⁸ Βλ. United Nations, *Actual resort to regional agencies or arrangements in dispute settlement*. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, 1992, p. 92

⁵⁹ *Ibid*

Ένωσης⁶⁰, το οποίο στο άρθρο 2§1⁶¹ θεσπίζει το Συμβούλιο ως όργανο λήψης αποφάσεων για την πρόληψη, τη διαχείριση και την επίλυση των συγκρούσεων. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 17§1 ορίζει ότι «το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας πρέπει να συνεργάζεται και εργάζεται στενά με το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, το οποίο έχει την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας». Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ πιστώνεται την επιτυχή παρακολούθηση των ειρηνευτικών διαδικασιών στο Μπουρούντι, η οποία υπήρξε μια από τις πιο δυσεπίλυτες συγκρούσεις της Αφρικής, μεταξύ άλλων, μέσω της ανάπτυξης της ειρηνευτικής δύναμης, που παρείχαν η Νότια Αφρική, η Αιθιοπία και η Μοζαμβίκη μέχρι το 2004, που η αποστολή παραδόθηκε στον ΟΗΕ.

Το Κεφάλαιο V (άρθρα 24 έως 27) του Χάρτη του ΟΑΚ ασχολείται ειδικά με την ειρηνική επίλυση των διαφορών. Το άρθρο 24, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο της Cartagena de Indias (1985), προβλέπει ότι οι διεθνείς διαφορές, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ Αμερικανικών Κρατών πρέπει να υποβάλλονται στις ειρηνικές διαδικασίες, που ορίζονται στον Χάρτη ΟΑΚ, αν και αυτό δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως προσβολή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των Κρατών μελών στο πλαίσιο των άρθρων 34 και 35 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Ο Χάρτης ΟΑΚ προσδίδει εξουσία στο Μόνιμο Συμβούλιο του οργανισμού, το οποίο απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο από κάθε Κράτος μέλος, με καθήκοντα στον τομέα της ειρηνικής διευθέτησης. «Το Μόνιμο Συμβούλιο τηρεί επαγρύπνηση ως προς την διατήρηση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των Κρατών μελών, και για το σκοπό αυτό πρέπει να τα βοηθήσει αποτελεσματικά στην ειρηνική επίλυση των διαφορών τους» (άρθρο 84). Τον ρόλο του Συμβουλίου έρχεται να συμπληρώσει το άρθρο 85⁶², σύμφωνα με το οποίο το Συμβούλιο οφείλει να παράσχει τις καλές του

⁶⁰ Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union. Assembly of the African Union, First Ordinary Session: Durban, South Africa, 2002.

⁶¹ «Θεσπίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 5§2 της Ιδρυτικής Πράξης, το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας στο εσωτερικό της Ένωσης, ως όργανο λήψης αποφάσεων για την πρόληψη, τη διαχείριση και την επίλυση των συγκρούσεων. Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας είναι μια συλλογική ασφάλεια και ρύθμιση έγκαιρης προειδοποίησης για τη διευκόλυνση της έγκαιρης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των συγκρούσεων και κρίσεων στην Αφρική».

⁶² «Σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Χάρτη, κάθε διάδικος σε διαφορά κατά την οποία καμία από τις ειρηνικές διαδικασίες που προβλέπονται στον Χάρτη δεν βρίσκεται σε εξέλιξη μπορεί να προσφύγει στο Μόνιμο Συμβούλιο να λάβει τις καλές του υπηρεσίες. Το Συμβούλιο, σύμφωνα με τις

υπηρεσίες, ώστε να συνδράμει στην επίλυση των διαφορών μεταξύ των Κρατών μελών του οργανισμού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των λειτουργιών, που το Μόνιμο Συμβούλιο μπορεί να ασκήσει κατόπιν αιτήματος ενός εκ των διαδίκων σε μια διαφορά, είναι η συνοριακή διαφορά μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Νικαράγουας. Ως αποτέλεσμα των σοβαρών περιστατικών που έλαβαν χώρα στα σύνορα μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Νικαράγουας, η Κυβέρνηση της Κόστα Ρίκα προσέφυγε στο Μόνιμο Συμβούλιο του ΟΑΚ, το οποίο μέσω μιας απόφασης, που εγκρίθηκε στις 7 Ιουνίου 1985⁶³ ζήτησε από τις κυβερνήσεις της Κολομβίας, του Μεξικού, του Παναμά και της Βενεζουέλας να σχηματίσουν μια διερευνητική επιτροπή, με τη συμμετοχή του Γενικού Γραμματέα του ΟΑΚ, για να εξακριβώσει τα γεγονότα, που περιγράφονται από την Κόστα Ρίκα. Μετά τη διεξαγωγή της επιτόπιας έρευνας, η επιτροπή ενημέρωσε το Μόνιμο Συμβούλιο και μετά την εξέταση της έκθεσης της επιτροπής, στις 11 Ιουλίου 1985, το Μόνιμο Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση με την οποία συνιστούσε στις κυβερνήσεις της Νικαράγουας και της Κόστα Ρίκα να προχωρήσουν στην έναρξη των συνομιλιών στο πλαίσιο της Contadora διαδικασίας. Με την ίδια απόφαση, το Μόνιμο Συμβούλιο αποφάσισε να εξετάσει το ενδεχόμενο ότι η εντολή της επιτροπής ολοκληρώθηκε⁶⁴.

Σήμερα πάντως η διεθνής πρακτική δείχνει ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί έχουν ασχοληθεί με μια σειρά από διαφορές, εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις για ειρηνική διευθέτηση που περιέχονται στις συστατικές πράξεις τους, καθώς και αρχές που απορρέουν από μεταγενέστερη πρακτική.

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα εξετάσουμε λεπτομερώς το θεσμικό και νομικό πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα της ειρηνικής διευθέτησης διαφορών.

διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, πρέπει να βοηθήσει τα ενδιαφερόμενα μέρη και να συστήσει τις διαδικασίες που θεωρεί κατάλληλες για την ειρηνική διευθέτηση της διαφοράς»

⁶³ OAS Permanent Council resolution CP/Res. 427 (618/85)

⁶⁴ Βλ. United Nations, *Actual resort to regional agencies or arrangements in dispute settlement. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*, 1992, p. 93

II.7 Συμπέρασμα

Στη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και οι Περιφερειακοί Οργανισμοί συνυπήρχαν ως «παράλληλοι κόσμοι», χωρίς καμία ουσιαστική επαφή μεταξύ τους. Η αντιπαράθεση μεταξύ των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας έθεσε στο περιθώριο τους Περιφερειακούς Οργανισμούς⁶⁵.

Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, το διεθνές σκηνικό μεταβάλλεται. Οι συνεχώς αυξανόμενες προκλήσεις και οι νέες μορφές συγκρούσεων κάνουν επιτακτική την παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας, η οποία απευθύνεται όλο και περισσότερο στους διεθνείς οργανισμούς περιφερειακής εμβέλειας, για την επίλυση των διαφορών και την αποκατάσταση της ειρήνης. Έτσι, ήταν αδύνατο οι σχέσεις του ΟΗΕ με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς να παραμείνουν ανύπαρκτες, έστω υπανάπτυκτες.

Τις τελευταίες λοιπόν δεκαετίες, η συνεργασία στον τομέα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση και κοινό στόχο τόσο εκ μέρους του ΟΗΕ, όσο και των Περιφερειακών Οργανισμών. Για τον μεν ΟΗΕ αποτελεί ελάφρυνση του έργου του, για τους δε Περιφερειακούς Οργανισμούς αποτελεί όχημα για τη νομιμοποίηση της δράσης τους.

Η συνεργασία αυτή εντάσσεται πάντα στα πλαίσια του Κεφαλαίου VIII του ΧартΗΕ και πρέπει να βασίζεται στην αρχή της συμπληρωματικότητας και όχι της επικουρικότητας. Με άλλα λόγια η αρμοδιότητα των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας πρέπει να είναι συμπληρωματική της πρωταρχικής αρμοδιότητας του ΟΗΕ. Άλλωστε, η προτίμηση προς την επικουρικότητα στέλνει το μήνυμα ότι ο ΟΗΕ αποποιείται σημαντικού μέρους της πρωταρχικής του αρμοδιότητας, στο οποίο υποκαθίσταται από τους Περιφερειακούς Οργανισμούς⁶⁶.

⁶⁵ Βλ. Αντωνόπουλος Κων/νος, *Η Σχέση μεταξύ Περιφερειακών Οργανισμών και Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στον Τομέα της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας: από την Συγκέντρωση στην Αποκέντρωση*, στο Στ. Περράκης (επιμ.) *Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε Κίνηση*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 300

⁶⁶ *Ibid*: σελ. 305

Γεγονός πάντως είναι, ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί αντιμετωπίζουν με πιο ευέλικτο τρόπο μια τοπική διαφορά από ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας, λόγω της αδυναμίας του Συμβουλίου να λάβει μια απόφαση εξαιτίας της προβολής veto από μια από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Επιπλέον, λόγω της εσωτερικής τους ομοιογένειας, η οποία δικαιολογείται με τη συμμετοχή Κρατών, που ανήκουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή και συνδέονται μεταξύ τους με ταυτόσημα συμφέροντα, κοινά προβλήματα ή ακόμη με το αίσθημα κοινού κινδύνου έναντι μιας εξωτερικής απειλής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

III.1 Εισαγωγή

Οι διεθνείς οργανισμοί έχουν διαδραματίσει έναν κρίσιμο ρόλο στον τομέα της διεθνούς προσωπικότητας, αφού από τον δέκατο ένατο αιώνα, ο αυξανόμενος αριθμός των οργανώσεων αυτών έχει θέσει το ζήτημα της διεθνούς νομικής προσωπικότητας. Είναι πλέον καλά τεκμηριωμένο ότι οι διεθνείς οργανισμοί μπορεί να έχουν πράγματι αντικειμενική διεθνή νομική προσωπικότητα, δηλαδή ικανότητα να είναι υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων⁶⁷. Η νομική αυτή προσωπικότητα είναι ξεχωριστή των Κρατών μελών του οργανισμού και αναγνωρίζεται σήμερα τόσο από την θεωρία, όσο και από τη διεθνή πρακτική. Βασίζεται στην ιδρυτική συνθήκη, περιορίζεται στα αντικείμενα και στις λειτουργίες του διεθνούς οργανισμού και αποβλέπει στην εξυπηρέτηση των σκοπών του.

Το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση *Επανόρθωση για Ζημίες που Υπέστησαν στην Υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών* (γνωμοδότηση 11 Απριλίου 1949)⁶⁸ αναγνώρισε σαφώς το πλήθος των προτύπων της προσωπικότητας τονίζοντας ότι «τα υποκείμενα δικαίου σε κάθε νομικό σύστημα δεν είναι κατ' ανάγκη ταυτόσημα ως προς τη φύση τους ή την έκταση των δικαιωμάτων τους και η φύση τους εξαρτάται από τις ανάγκες της κοινότητας».

Συνέπεια της νομικής προσωπικότητας των διεθνών οργανισμών είναι ότι μπορούν: να συνάπτουν διεθνείς συνθήκες, συμφωνίες για την έδρα του οργανισμού, εμπορικές συμφωνίες κ.ά. και να τους παραχωρούνται προνόμια και ασυλίες. Πέραν από τις διεθνείς συνθήκες, οι διεθνείς οργανισμοί συνήθως συνάπτουν και διμερείς συμφωνίες με το Κράτος στο έδαφος του οποίου έχει την έδρα του ο οργανισμός ή λειτουργεί κάποια από τις υπηρεσίες του.

Η πλήρης διεθνής νομική προσωπικότητα αναφέρεται στην ενότητα τόσο της νομικής, όσο και της πολιτικής αναγνώρισης (από άλλα διεθνή νομικά πρόσωπα), στην ικανότητα μιας οντότητας να εκπροσωπεί τα συστατικά της όργανα στο εξωτερικό και να επιβάλλει τους περιορισμούς της στο εσωτερικό. Η κατοχή της

⁶⁷ Shaw N. Malcolm, *International Law*. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008, p. 259

⁶⁸ *Reparation of Injuries in the Service of the United Nations*, (Advisory Opinion 9 April 1949 ICJ)

νομικής προσωπικότητας, όπως αναγνωρίζεται από διεθνείς νομικές πηγές, δεν προσδίδει αναγκαστικά σε μια περιφερειακή οργάνωση τη δύναμη να ασκήσει την προσωπικότητα με την πολιτική έννοια.

Αν και ο ισχυρισμός της ρητής διεθνούς νομικής προσωπικότητας δεν συνεπάγεται αυτομάτως δραματικές αλλαγές στο ρόλο της περιφερειακής οργάνωσης, στη διεθνή πολιτική, αποτελεί μια πραγματική και διαρκή μετατόπιση, όπου ωθεί τα Κράτη να αποδέχονται τις διαδικασίες ολοκλήρωσης, που μέχρι πρότινος θεωρούσαν, ως απειλές για τον πυρήνα της κυριαρχίας τους⁶⁹.

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε τα στοιχεία εκείνα που προσδίδουν νομική προσωπικότητα και συγκροτούν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανισμών της Ένωσης Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN), του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ), της Αφρικανικής Ένωσης (ΑΕ) και του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών.

III.2 Νομική προσωπικότητα Περιφερειακών Οργανισμών

Η δημιουργία κατά τα τελευταία χρόνια σημαντικού αριθμού διεθνών οργανισμών επέφερε ουσιώδη μεταβολή, όχι μόνο στη σύνθεση της διεθνούς κοινότητας, αλλά και στις αντιλήψεις για την αποτελεσματικότητα της συλλογικής αντιμετώπισης των διεθνών προβλημάτων, καθώς και στη δυνατότητα μετακινήσεως εξουσίας από τα επιμέρους Κράτη προς τα διεθνή όργανα.

Βέβαια τα προβλήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται χωριστά για κάθε διεθνή οργανισμό, ανάλογα με τις προθέσεις και την τελική συμφωνία στην οποία έχουν απολήξει τα Κράτη-μέλη για την ίδρυση, τη δράση του και τις κοινωνικές ανάγκες, που καλείται να καλύψει ο οργανισμός.

Η νομική προσωπικότητα επιτρέπει στους διεθνείς οργανισμούς να αποκτήσουν ένα καθεστώς χωρίς το οποίο, δεν θα είναι σε θέση να λειτουργούν, ως ανεξάρτητες μονάδες. Δεν θα είναι καν σε θέση να συνάπτουν συμβάσεις με τα Κράτη, προς ενοικίαση κτιρίων ή να εκτελέσουν άλλες εργασίες, που μπορεί να απαιτούν μια ανεξάρτητη νομική υπόσταση. Η διεθνής προσωπικότητα για έναν

⁶⁹ Βλ. Eric C. Ip, *The Power of International Legal Personality in Regional Integration*, UNU-CRIS Working Papers W-2010/4. United Nations University - Comparative Regional Integration Studies, p. 3

διεθνή οργανισμό σημαίνει ότι μια τέτοια οντότητα μπορεί να κατέχει δικαιώματα, καθήκοντα, αρμοδιότητες και υποχρεώσεις, που διακρίνονται από αυτά των Κρατών μελών, κατά το διεθνές δίκαιο.

III.2.1 ASEAN

Αναφερόμενοι στην περιφέρεια της Νοτιοανατολικής Ασίας, θα δούμε ότι είναι μια περιοχή με πολιτιστική, εθνική, γεωγραφική και αναπτυξιακή πολυμορφία, πολιτικά κατακερματισμένη, αντιμέτωπη με πολλές εσωτερικές συγκρούσεις και εξωτερικές πιέσεις. Έτσι, η διαδικασία της περιφερειοποίησης στην περιοχή αυτή ήταν αργή και δύσκολη. Πολλές περιφερειακές συγκρούσεις πάνω από σύνορα χερσαία και θαλάσσια και διαφωνίες για φυσικούς πόρους που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα, απεικονίζονται ως γεωπολιτική έκφραση των βαθύτερων εθνικών εχθροτήτων και διαφορών.

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι περιλαμβάνει χώρες, που διοικούνται από δημοκρατίες, μοναρχίες, στρατιωτικούς ηγέτες και κομμουνιστικά κόμματα, που έχουν διαφορετικές ερμηνείες για τη σχέση μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και της κυβέρνησης. Τα πολυάριθμα Κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας αντιπροσωπεύουν ένα πλήρες φάσμα πολιτικών, νομικών και ιδεολογικών πολυμορφιών, μακριά από την τυπική ομοιογένεια των περισσότερων περιφερειακών ομάδων.

Για έναν οργανισμό, που γεννιέται από ένα συνδυασμό εξωτερικών απειλών και εσωτερικών προκλήσεων, το να αλλάξει τόσο το εξωτερικό περιβάλλον, όσο και το ιδεολογικό περιεχόμενο, είναι εξ ορισμού ζωτικής σημασίας για το μέλλον του.

Για να μιλήσουμε για τη νομική προσωπικότητα της ASEAN, θα πρέπει να κάνουμε έναν διαχωρισμό στην προ του Χάρτη εποχή και στη μετά του Χάρτη εποχή.

Κατά την ίδρυσή της το 1967, η Ένωση Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) ήταν μια οργάνωση αποτελούμενη από μη κομμουνιστικές χώρες, όπως η Ινδονησία, η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες, η Σιγκαπούρη και η Ταϊλάνδη, για την προώθηση της πολιτικής και οικονομικής συνεργασίας και την περιφερειακή σταθερότητα. Η Διακήρυξη της ASEAN το 1967, θεωρείται το ιδρυτικό έγγραφο της ASEAN, που επισημοποίησε τις αρχές της ειρήνης και της συνεργασίας, στην οποία

ASEAN είναι αφιερωμένη. Η δισέλιδη Διακήρυξη της Μπανγκόκ δεν περιείχε μόνο το σκεπτικό για τη δημιουργία της ASEAN και των ειδικών στόχων της. Αντιπροσώπευε και το *modus operandi* του οργανισμού, ώστε να μεταβεί με μικρά βήματα, από τις εθελοντικές και ανεπίσημες ρυθμίσεις σε πιο δεσμευτικές και θεσμοθετημένες συμφωνίες.

Στην προ του Χάρτη εποχή η ASEAN δεν είχε Καταστατικό Χάρτη. Επιπλέον, δεν υπήρχαν έγγραφα, στα οποία να περιέχονται ειδικές διατάξεις για την ASEAN, ως θεσμικό όργανο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρχει μια διαμάχη μεταξύ των μελετητών γύρω από το αν η ASEAN είναι ένας διεθνής οργανισμός ή μόνο μια ένωση Κρατών, όπως αναφέρεται και στο όνομά της.

Θα δούμε όμως, ότι τα ιδρυτικά Κράτη την αντιμετωπίζουν σαν μια πολιτική οντότητα με νομική προσωπικότητα και δικαιοπρακτική ικανότητα. Βέβαια η νομική προσωπικότητα και ικανότητα δεν αντικατοπτριζόταν στην ASEAN, αλλά στη Γραμματεία. Αυτό είναι σαφές στη Συμφωνία⁷⁰ μεταξύ της κυβέρνησης της Ινδονησίας και της ASEAN σχετικά με τα προνόμια και τις ασυλίες της Γραμματείας της ASEAN, το 1979. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συμφωνίας *«παραχωρείται στη Γραμματεία η δικαστική ικανότητα να συνάπτει συμβάσεις, να αποκτά και να διαθέτει ακίνητη και κινητή περιουσία και να κινεί νομικές διαδικασίες»*.

Με τα χρόνια, η ASEAN σταδιακά θεσμοθετήθηκε σε αρκετά επίσημα και νομικά δεσμευτικά κείμενα, όπως η Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία του 1976 και η Συνθήκη Ζώνης Ελεύθερης από Πυρηνικά Όπλα στη Νοτιοανατολική Ασία, του 1995.

Η ASEAN αποκτά νομική προσωπικότητα το 2007 με την υπογραφή του Χάρτη της. Χρειάστηκαν 50 ολόκληρα χρόνια για να συμφωνήσουν τα Κράτη μέλη σε ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο, το οποίο πλέον αποδίδει στην ASEAN τη νομική της προσωπικότητα. Ο Χάρτης της ASEAN σηματοδοτεί μια ξεχωριστή κορύφωση της εδώ και σαράντα χρόνια σχέσης συνεργασίας μεταξύ των χωρών μελών της ASEAN. Αυτό που προκύπτει από την υπογραφή του Χάρτη της, είναι ότι η ASEAN

⁷⁰ *Agreement between the Government of Indonesia and ASEAN Relating to the Privileges and Immunities of the ASEAN Secretariat. Jakarta, 20 January 1979*

μετατρέπεται από περιφερειακή συνεργασία σε έναν οργανισμό, που βασίζεται σε κανόνες, με νομική προσωπικότητα και η οποία μπορεί να ενάγει και να ενάγεται⁷¹.

Βάσει του διεθνούς δικαίου, η νομική προσωπικότητα προσδίδει σε έναν διεθνή οργανισμό διάφορα δικαιώματα, ιδίως όσον αφορά στα προνόμια και στις ασυλίες, π.χ. η ικανότητα να συμμετάσχει σε διαδικασίες ως μια οντότητα, η δυνατότητα να προσφεύγει στα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και να εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο στις σχέσεις του με άλλα υποκείμενα διεθνούς δικαίου.

Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο II, άρθρο 3 του Χάρτη η ASEAN, ορίζεται «ως *διακυβερνητικός οργανισμός με νομική προσωπικότητα*». Η νομική προσωπικότητα ενισχύεται μέσα στον Χάρτη από τη διαπίστευση των Μόνιμων Αντιπροσώπων των Κρατών μελών (άρθρο 12⁷²) και των Πρέσβων των μη Κρατών μελών της ASEAN (άρθρο 46⁷³).

Ως εκτούτου, η ASEAN είναι σε θέση να ενεργεί ανεξάρτητα από τα Κράτη μέλη της, όπως για τη σύναψη συμφωνιών με άλλους οργανισμούς και Κράτη. Αυτό ορίζεται και στο Κεφάλαιο 12, που αφορά τις σχέσεις και συγκεκριμένα το άρθρο 41 παράγραφος 7 «...η ASEAN μπορεί να συνάπτει συμφωνίες με χώρες ή υπο-περιφερειακούς, περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς και ιδρύματα. Οι διαδικασίες για τη σύναψη των συμφωνιών αυτών θα καθορίζονται από το Συντονιστικό Συμβούλιο της ASEAN σε διαβούλευση με τα Κοινοτικά Συμβούλια της ASEAN».

Ο Χάρτης της ASEAN είναι μια πολυμερής διεθνής συνθήκη, η οποία εγκρίθηκε κατά τη 13η Σύνοδο Κορυφής της ASEAN, το Νοέμβριο του 2007 και τέθηκε σε ισχύ στις 14 Δεκέμβρη 2008. Είναι βαρυσήμαντος σε δύο σημαντικές διαστάσεις, δηλαδή τις πολιτικές αξίες και τον οργανωτικό σχεδιασμό. Το έγγραφο

⁷¹ Βλ. Lin Chun Hung, *ASEAN Charter: Deeper Regional Integration under International Law?* Published by Oxford University Press, 2010, p. 824

⁷² «Each ASEAN Member State shall appoint a Permanent Representative to ASEAN with the rank of Ambassador based in Jakarta...».

⁷³ «Non-ASEAN Member States and relevant inter-governmental organisations may appoint and accredit Ambassadors to ASEAN. The ASEAN Foreign Ministers Meeting shall decide on such accreditation».

ενσωματώνει φιλελεύθερα διεθνή πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, στο διακρατικό καθεστώς της Νοτιοανατολικής Ασίας, διάσημο για τη μακροχρόνια εμμονή του στα κυριαρχικά δικαιώματα και την μη ανάμειξη.

Επιπλέον, ο Χάρτης επαναπροσδιορίζει, επισημοποιεί και συστηματοποιεί τα διάφορα θεσμικά όργανα της ASEAN. Είναι νομικά δεσμευτικός και προορίζεται να αποτελέσει ένα «περιφερειακό εγώ», δείχνοντας στις μεγάλες δυνάμεις του κόσμου ότι «η ASEAN είναι ικανή στη σφυρηλάτηση κοινών θέσεων σε βασικά θέματα, που έχουν σημασία για τα μέρη»⁷⁴.

Ο Χάρτης της ASEAN αποτελεί μια προσπάθεια να καταστεί η Ένωση ένας πιο αποτελεσματικός διεθνής παράγοντας και να εδραιώσει το ρόλο της, ως το κέντρο βάρους στην περιφερειακή πολιτική. Σύμφωνα με τους Koh, Manalo και Woon,⁷⁵ ο Χάρτης αποτελεί ένα «τέλεια ισορροπημένο έγγραφο, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές απόψεις, τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες των δέκα Κρατών μελών προσφέροντας ένα πρακτικό πλαίσιο για τη λειτουργία της ASEAN». Μια σημαντική εξέλιξη είναι η διάταξη, που επισημοποιεί το ρόλο της Συνόδου Κορυφής της ASEAN, η οποία είναι το ανώτατο όργανο χάραξης πολιτικής της. Προβλέπει, επίσης, ένα ισχυρό Συντονιστικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τους υπουργούς Εξωτερικών.

Για έναν «διεθνή οργανισμό» σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, όπως η χορήγηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας, τα προνόμια και οι ασυλίες της οργάνωσης θα πρέπει να υποβάλλονται στο έδαφος καθενός από τα Κράτη μέλη του. Το πιο αξιοσημείωτο σημείο στον Χάρτη είναι το κατά πόσον αυτό το οργανωτικό και συνταγματικό έγγραφο δίνει στην Ένωση ξεχωριστή οντότητα από αυτή των Κρατών μελών της. Ο Χάρτης της ASEAN αναφέρει ρητά ότι η οργανωτική προσωπικότητα της ASEAN, οι ασυλίες και τα προνόμια των υπαλλήλων, οι αυτο-

⁷⁴ Βλ. Eric C. Ip, *The Power of International Legal Personality in Regional Integration*, UNU-CRIS Working Papers W-2010/4. United Nations University - Comparative Regional Integration Studies, p. 15

⁷⁵ Βλ. *Ibid*: p. 16. Βλ. επίσης, Tommy Koh, Rosario Manalo & Walter Woon, *Preface*, in *The Making of the ASEAN Charter XXI* (Tommy Koh, Rosario Manalo & Walter Woon, eds. 2009)

δεσμευτικοί κανόνες και οι αποφάσεις, καθώς και η περιφερειακή ταυτότητα και οι στόχοι προσδίδουν νομική προσωπικότητα στην ASEAN βάσει του διεθνούς δικαίου.

Ο Χάρτης της ASEAN προβλέπει στο άρθρο 19§2 ότι «*οι διατάξεις για τα προνόμια και τις ασυλίες των μόνιμων αντιπροσώπων και των υπαλλήλων της ASEAN διέπονται από τη Σύμβαση της Βιέννης του 1961 για τις διπλωματικές σχέσεις ή από το εθνικό δίκαιο του ενδιαφερόμενου Κράτους της ASEAN*». Αυτό επιτρέπει στην Ένωση να απολαύνει ειδικά προνόμια βάσει του εθνικού δικαίου, όπως ασυλίες και προνόμια για τους υπαλλήλους της.

III.2.2 Αφρικανική Ένωση

Μεταβαίνοντας σε μια άλλη περιφέρεια, θα δούμε ότι η Ιδρυτική Πράξη της Αφρικανικής Ένωσης δεν αναφέρει καθόλου τη νομική προσωπικότητα.

Η δημιουργία της Αφρικανικής Ένωσης, ως ένα νέο Παναφρικανικό σώμα, δεν έγινε ξαφνικά, αλλά είχε προβλεφθεί στην ιστορία της Αφρικής. Ήταν μάλλον αποτέλεσμα των πανάρχαιων διαδικασιών των παναφρικανικών κινημάτων σε διάφορες περιόδους της ιστορίας. Το πνεύμα του Παναφρικανισμού χρησιμοποιήθηκε ως κινητήρια δύναμη για τη συνεργασία των αφρικανικών λαών και Κρατών σε διαφορετικές γενιές.

Η ιδέα του Παναφρικανισμού θα παρέμενε μάταιη αν δεν ήταν σε θέση να λάβει μια θεσμική μορφή. Ο Παναφρικανισμός έχει μέχρι στιγμής υποβληθεί σε τρεις φάσεις θεσμοθέτησης. Με την θεσμοθέτηση εννοούμε τη δημιουργία μιας οργάνωσης, που υποστηρίζει την προώθηση των ιδανικών που κατοχυρώνονται στο Παναφρικανικό Κίνημα.

Η πρώτη θεσμοθέτηση του Παναφρικανισμού πραγματοποιήθηκε με μια σειρά από Παναφρικανικά Συνέδρια. Η δεύτερη θεσμοθέτηση ήρθε με τα εγκαίνια του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας το 1963. Με τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας παρατηρήθηκε μια μεγαλύτερη δέσμευση εκ μέρους των αφρικανικών Κρατών στο Παναφρικανικό Κίνημα. Αυτή η ιστορική τάση προχώρησε μπροστά με την τρίτη θεσμοθέτηση του Παναφρικανισμού βάσει της υφιστάμενης Αφρικανικής Ένωσης.

Η Ιδρυτική Πράξη της Αφρικανικής Ένωσης εγκρίθηκε από τη συνέλευση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ) στη Λομέ, τον Ιούλιο του 2000. Μέχρι τον Μάρτιο του 2001, όλα τα μέλη του ΟΑΕ είχαν υπογράψει την Ιδρυτική Πράξη και ως εκ τούτου η συνέλευση του ΟΑΕ κατά την 5η έκτακτη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στη Σύρτη της Λιβύης, το 2001, κήρυξε την ίδρυση της Αφρικανικής Ένωσης. Ωστόσο, για να πληροί τις νομικές απαιτήσεις η Ιδρυτική Πράξη, έπρεπε να ολοκληρωθεί η επικύρωση από τα δύο τρίτα των Κρατών μελών του ΟΑΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2001. Στις 26 Μαΐου 2001, τέθηκε σε ισχύ και ως εκ τούτου η Αφρικανική Ένωση κατέστη νομική και πολιτική πραγματικότητα.

Η Αφρικανική Ένωση στο άρθρο 4⁷⁶ της Ιδρυτικής της Πράξης περιορίζει την έννοια της μη παρέμβασης σε μονομερή ή άλλη παρέμβαση οποιουδήποτε Κράτους μέλους στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου, ενώ ορίζει σαφώς το δικαίωμα της Ένωσης, με τη δική της ικανότητα, να παρεμβαίνει σε τέτοια θέματα. Αυτό, και άλλα παρόμοια ζητήματα, υποδηλώνουν ότι η Αφρικανική Ένωση μπορεί να λειτουργήσει σε διεθνές επίπεδο, ξεχωριστά από τα επιμέρους Κράτη μέλη της. Το γεγονός ότι η Αφρικανική Ένωση έχει εντολή να παρεμβαίνει στις εσωτερικές υποθέσεις ενός Κράτους μέλους σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθιερώνει την ύπαρξη του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της Αφρικανικής Ένωσης. Το Συμβούλιο δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη αυτή, εκτός εάν η Ένωση έχει τη δική της διεθνή νομική προσωπικότητα. Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι κανένα από τα επιμέρους Κράτη-μέλη της Ένωσης δεν μπορεί να δράσει μεμονωμένα σε τέτοιες περιπτώσεις. Η Ένωση, ως ξεχωριστό νομικό όργανο, έχει εντολή να κάνει την επέμβαση. Ως εκ τούτου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η Αφρικανική Ένωση έχει διεθνή νομική προσωπικότητα⁷⁷.

⁷⁶ «The Union shall function in accordance with the following principles:.....(g) Non-interference by any Member State in the internal affairs of another; (h) The right of the Union to intervene in a Member State pursuant to a decision of the Assembly in respect of grave circumstances, namely war crimes, genocide and crimes against humanity;...»

⁷⁷ Βλ. Hiruy Wubie, Zelalem Tsegaw, *African Union Law*. Justice and Legal System Research Institute, 2009, p. 42

Η διεθνής νομική προσωπικότητα της Αφρικανικής Ένωσης, μπορεί επίσης να συναχθεί από την παρόμοια προσωπικότητα, που είχε ο προκάτοχός της, δηλαδή ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας, λόγω της Γενικής Σύμβασης των Προνομίων και Ασυλιών. Το άρθρο 1 της Σύμβασης όριζε ότι «ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας θα κατέχει νομική προσωπικότητα και έχει την ικανότητα να συνάπτει συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων να αποκτά και να διαθέτει κινητή και ακίνητη περιουσία και να κινεί νομικές διαδικασίες». Εάν επομένως, ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας είχε τέτοια νομική προσωπικότητα, θα την έχει προφανώς και η Αφρικανική Ένωση.

Όσον αφορά στην προσωπικότητα της Αφρικανικής Ένωσης εντός των Κρατών μελών της, είναι γεγονός ότι διεθνώς η νομική προσωπικότητα στο εθνικό δίκαιο μπορεί συχνά να βασίζεται στη διάταξη του εσωτερικού δικαίου του εν λόγω Κράτους. Ορισμένες εθνικές νομοθεσίες παρέχουν σε διεθνείς οργανισμούς, των οποίων το εν λόγω Κράτος είναι μέλος, τη νομική προσωπικότητα ή την ικανότητα να συνάπτουν συμβάσεις, να αποκτούν και να διαθέτουν την περιουσία και να παρίστανται ενώπιον του δικαστηρίου.

Τα εθνικά δικαστήρια έχουν αναγνωρίσει συνήθως τη νομική προσωπικότητα των διεθνών οργανισμών και θεωρούν προφανώς ότι δεν υπάρχει λόγος να αρνηθούν τη νομική προσωπικότητα των οργανισμών, στις οποίες το δικό τους Κράτος συμμετέχει. Η περίπτωση της Αφρικανικής Ένωσης δεν φαίνεται να είναι διαφορετική από την προαναφερθείσα διεθνή τάση. Κατ' αρχάς, ένα Κράτος μέλος στην Αφρικανική Ένωση μπορεί να προσδώσει σαφώς προσωπικότητα στην Ένωση. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, η νομική τους υποχρέωση προκύπτει από την Ιδρυτική Πράξη της Αφρικανικής Ένωσης και άλλες μεταγενέστερες διακηρύξεις.

Το άρθρο 24⁷⁸ της Ιδρυτικής Πράξης της Αφρικανικής Ένωσης επιτάσσει ότι η έδρα της Ένωσης θα πρέπει να είναι στην Αντίς Αμπέμπα και ότι η Συνέλευση της Ένωσης μπορεί να εγκαταστήσει παρόμοια γραφεία στο έδαφος των άλλων Κρατών

⁷⁸ «The Headquarters of the Union shall be in Addis Ababa in the Federal Democratic Republic of Ethiopia. 2. There may be established such other offices of the Union as the Assembly may, on the recommendation of the Executive Council, determine».

μελών. Ως εκ τούτου, μπορούμε να πούμε ότι από τη στιγμή που ένα θεσμικό όργανο της Αφρικανικής Ένωσης είναι εγκατεστημένο στο έδαφος ενός Κράτους μέλους, το οικείο Κράτος, *ipso facto*, αναγνωρίζει τη νομική προσωπικότητα της Ένωσης στην εγχώρια δικαιοδοσία του. Αυτό συμβαίνει επειδή η προσωπικότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εκτέλεση ακόμη και των καθημερινών επιχειρήσεων του οργανισμού.

Σε γενικές γραμμές, στους πολιτικούς διεθνείς οργανισμούς, όπως αυτός της Αφρικανικής Ένωσης, οι λεγόμενες αποδιδόμενες αρμοδιότητες είναι τις περισσότερες φορές, που ορίζονται σε μια «οικότροφη» προοπτική. Η Αφρικανική Ένωση έχει δεκαεπτά στόχους και δεκαοκτώ αρχές σύμφωνα με Ιδρυτική Πράξη της και τις τροποποιήσεις της. Το δόγμα των αποδιδόμενων αρμοδιοτήτων αποτελεί θεμέλιο των εξουσιών της Αφρικανικής Ένωσης. Επίσης, τα Κράτη μέλη της Ένωσης έχουν εντολή για την επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων, σύμφωνα με την Ιδρυτική Πράξη. Αυτό είναι το βασικό θεμέλιο της δύναμης της Αφρικανικής Ένωσης, στην οποία στηρίζεται η νομιμότητά της.

III.2.3 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ), είναι ο απόγονος του Παναμερικανικού Κινήματος, που χρονολογείται από τη δεκαετία του 1820, καθιστώντας τον, την παλαιότερη περιφερειακή οργάνωση στον κόσμο. Είναι ένας «δημόσιος διεθνής οργανισμός», που σημαίνει ότι είναι μια νομική οντότητα, που ιδρύθηκε με διεθνή συνθήκη και ότι τα μέλη της είναι τα συμβαλλόμενα Κράτη της εν λόγω συνθήκης.

Για να διευκολυνθεί η κατανόηση της νομικής φύσης του οργανισμού, είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι ο οργανισμός σχεδιάστηκε και δημιουργήθηκε από την ελεύθερη βούληση των ιδρυτών του, ενώ ο Χάρτης του επικυρώθηκε από τα δύο τρίτα των κυβερνήσεων των Κρατών μελών του. Ο οργανισμός έχει καθορίσει τους στόχους του, τους οποίους επιτυγχάνει μέσω των οργάνων του, της Γενικής Συνέλευσης, του Μόνιμου Συμβουλίου και της Γενικής Γραμματείας. Ο οργανισμός επίσης, διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό επικουρικών οργάνων, πολλά από τα οποία έχουν ενσωματωθεί, με δική τους νομική προσωπικότητα και άλλα είναι συστατικά του ιδίου του Οργανισμού.

Ο ΟΑΚ ιδρύθηκε το 1948 με την υπογραφή του Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών στην Μπογκοτά της Κολομβίας, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1951. Στη συνέχεια τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα του Μπουένος Άιρες (1967), της Cartagena de Indias (1985), της Ουάσιγκτον (1992) και της Μανάγκουα (1993). Ο Χάρτης είναι μια δια-αμερικανική συνθήκη μεταξύ των Κρατών μελών του οργανισμού. Αντανακλά τα τελευταία επιτεύγματα των θεσμικών προκατόχων του οργανισμού και του δια-αμερικανικού συστήματος. Καθιερώνει τα πρότυπα, τη γενική πολιτική και οργανωτική δομή για το σήμερα και παρέχει ρυθμιστικές οδηγίες και συνολικούς στόχους για το μέλλον.

Ο Οργανισμός ιδρύθηκε μέσα στα πλαίσια του ΟΗΕ, ως μια περιφερειακή οργάνωση με σκοπό, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 του Χάρτη *«να επιτευχθεί μεταξύ των Κρατών μελών του μια τάξη ειρήνης και δικαιοσύνης, η προαγωγή της αλληλεγγύης τους, η ενίσχυση της συνεργασίας τους και η υπεράσπιση της κυριαρχίας τους, της εδαφικής τους ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας τους»*.

Σήμερα, ο ΟΑΚ συγκεντρώνει 35 ανεξάρτητα Κράτη της αμερικανικής ηπείρου και αποτελεί το κύριο πολιτικό, νομικό και κοινωνικό κυβερνητικό φόρουμ στο ημισφαίριο. Επιπλέον, έχει χορηγήσει καθεστώς μόνιμου παρατηρητή σε 67 Κράτη, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁷⁹ (ΕΕ).

Στον ΟΑΚ, σε αντίθεση με την Αφρικανική Ένωση, καμία διάταξη του Χάρτη του δεν του παρέχει την εξουσία να παρεμβαίνει σε θέματα, που εμπίπτουν στην εσωτερική δικαιοδοσία των Κρατών μελών (άρθρο 1)⁸⁰. Ο ΟΑΚ έχει επτά στόχους και δεκατέσσερις αρχές σύμφωνα με τον Χάρτη του, που αποτελούν θεμέλιο των εξουσιών του ΟΑΚ. Τα Κράτη μέλη του ΟΑΚ έχουν εντολή για την επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων, σύμφωνα με τον Χάρτη.

Σύμφωνα με το άρθρο 133 του Χάρτη, *«ο ΟΑΚ θα απολαμβάνει στο έδαφος κάθε μέλους τη νομική ικανότητα, προνόμια και ασυλίες, που είναι απαραίτητα για την άσκηση των λειτουργιών του και την πραγματοποίηση των σκοπών του»*.

⁷⁹ http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp

⁸⁰ *«The Organization of American States has no powers other than those expressly conferred upon it by this Charter, none of whose provisions authorizes it to intervene in matters that are within the internal jurisdiction of the Member States»*.

Επιπλέον, «οι αντιπρόσωποι των Κρατών μελών στα όργανα του ΟΑΚ, το προσωπικό των αντιπροσωπειών τους, καθώς και ο Γενικός Γραμματέας και ο Βοηθός Γενικός Γραμματέας θα απολαμβάνουν των προνομίων και των ασυλιών που αντιστοιχούν στις θέσεις τους και είναι απαραίτητα για την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους» (άρθρο 134).

Οι διεθνείς οργανισμοί πέρα από τις διεθνείς συνθήκες, συνήθως συνάπτουν και διμερείς συμφωνίες με το Κράτος στο έδαφος του οποίου έχει την έδρα του ο οργανισμός ή λειτουργεί κάποια από τις υπηρεσίες του. Ο ΟΑΚ μέσα από τη «Συμφωνία⁸¹ για την έδρα μεταξύ του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής» και συγκεκριμένα το άρθρο 2 σχετικά με τη νομική προσωπικότητα, το οποίο ορίζει ότι «Η οργάνωση και η Γενική Γραμματεία έχει νομική προσωπικότητα και την ικανότητα να συνάπτει συμβάσεις, να αποκτά και να διαθέτει ακίνητη και η προσωπική περιουσία και να κινεί νομικές διαδικασίες» επιβεβαιώνει την ύπαρξη αναγνωρισμένης νομικής της προσωπικότητας του ΟΑΚ.

III.2.4 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών

Ολοκληρώνουμε τις περιφέρειες με τον Χάρτη του Συνδέσμου των Αραβικών Κρατών, ο οποίος υπογράφηκε στο Κάιρο στις 22 Μαρτίου 1945, αποτελεί το έγγραφο ίδρυσης του Αραβικού Συνδέσμου και καθορίζει το νομικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες του και τους στόχους του.

Ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών είναι ένας διεθνής οργανισμός, που αναγνωρίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη, όπου κατέχει τη θέση του παρατηρητή. Αυτή η επίσημη αναγνώριση επεκτείνεται στις παγκόσμιες αποστολές, που αντιπροσωπεύουν τον Σύνδεσμο στο εξωτερικό σε μια σειρά από χώρες υποδοχής.

Ο σκοπός του Συνδέσμου είναι να φέρει πιο κοντά τις σχέσεις μεταξύ των Κρατών μελών και να συντονίσει τις πολιτικές τους δραστηριότητες, με στόχο την υλοποίηση μιας στενής συνεργασίας μεταξύ τους, ώστε να διασφαλίζει την

⁸¹ *Headquarters Agreement between the Organization of American States and the Government of the United States of America*. Signed in Washington, on 14 May, 1992

ανεξαρτησία και την εθνική κυριαρχία τους και να εξετάζει με γενικό τρόπο τις υποθέσεις και τα συμφέροντα των αραβικών χωρών.

Το ανώτατο όργανο του Συνδέσμου είναι το Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από αντιπροσώπους των Κρατών μελών και οι αποφάσεις του, που λαμβάνονται με ομοφωνία είναι δεσμευτικές για όλα τα Κράτη-μέλη του Συνδέσμου. Οι αποφάσεις, που λαμβάνονται με πλειοψηφία δεσμεύουν μόνο τα Κράτη, που τις αποδέχονται. Και στις δύο περιπτώσεις οι αποφάσεις του Συμβουλίου εκτελούνται σε κάθε Κράτος σύμφωνα με τη θεμελιακή δομή αυτού του κράτους (άρθρο 7⁸²).

Επίσης, στο άρθρο 10 του Χάρτη *«ως μόνιμη έδρα του Συνδέσμου των Αραβικών Χωρών ορίζεται το Κάιρο»*. Όσον αφορά *«στα μέλη του Συμβουλίου του Συνδέσμου, στα μέλη των Επιτροπών του και στους διοικητικούς υπαλλήλους του Οργανισμού, θα χαίρουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, διπλωματικά προνόμια και ασυλίες, ενώ τα οικήματα που θα καταλαμβάνονται από τα όργανα του οργανισμού θα είναι απαραβίαστα»*, άρθρο 14.

Με βάση τα παραπάνω, βλέπουμε ότι και ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών αποτελεί έναν διεθνή οργανισμό με νομική προσωπικότητα.

III.3 Συμβατικό πλαίσιο

Η οργανωτική ικανότητα μιας περιφερειακής οργάνωσης στον τομέα της ειρήνης και της ασφάλειας εξαρτάται από δύο πτυχές: τις συνταγματικές διατάξεις από τις οποίες λαμβάνει την εντολή για να δράσει και τους θεσμικούς μηχανισμούς, με τους οποίους μπορεί να λειτουργήσει και να ασκήσει την εντολή αυτή. Συχνά, είναι το ιδρυτικό έγγραφο του οργανισμού, που του αποδίδει την δυνατότητα να λειτουργεί σε αυτόν τον τομέα.

III.3.1 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

Η αρχή της ειρηνικής επίλυσης διαφορών εμφανίζεται στη Συνθήκη του Παναμά του 1826, η οποία προέβλεπε την ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ

⁸² *«Unanimous decisions of the Council shall be binding upon all member-states of the League; majority decisions shall be binding only upon those states which have accepted them. In either case the decisions of the Council shall be enforced in each member-state according to its respective laws».*

των Αμερικανικών Κρατών και, επίσης, εκείνων των διαφορών, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ των εθνών και μίας ή περισσότερων δυνάμεων εκτός της συνομοσπονδίας. Σημαντική είναι η ανάθεση στη Γενική Συνέλευση του ρόλου του μεσολαβητή των διαφορών μεταξύ των υπογραφόντων και της ευθύνης να επιδιώξει συνδιαλλαγή και διαμεσολάβηση μεταξύ αυτών και των εθνών, που είναι ξένα προς την συνομοσπονδία. Τα συμβαλλόμενα μέρη ανέλαβαν την υποχρέωση να ζητήσουν τις καλές υπηρεσίες, την παρέμβαση και μεσολάβηση των συμμάχων τους, πριν από την κήρυξη του πολέμου. Εάν ένα συμβαλλόμενο μέρος της συνθήκης αρχίσει τις εχθροπραξίες χωρίς να ακολουθήσει αυτή τη διαδικασία, θα πρέπει να αποκλείεται από την συνομοσπονδία και η επανεισδοχή του απαιτεί την ομόφωνη έγκριση από τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη⁸³.

Το 1848 η Συνθήκη της Λίμα απαγόρευε ρητά τη χρήση βίας και θέσπιζε την υποχρέωση εκ μέρους των υπογραφόντων να επιλύσουν με ειρηνικά μέσα τις διαφορές τους. Πρόβλεπε τις καλές υπηρεσίες ή τη μεσολάβηση, ως καθήκον των Κρατών που δεν συμμετέχουν άμεσα στη διαμάχη και ανέθεσε στο Κογκρέσο των Πληρεξουσίων να λάβει απόφαση σε περίπτωση, που οι διαδικασίες αυτές αποτύχουν ή ελλείψει μιας συμφωνίας για διαιτησία.

Η Ηπειρωτική Συνθήκη του 1856 καθιέρωσε ένα μηχανισμό διαμεσολάβησης, που τα μέρη της διαφοράς ήταν υποχρεωμένα να δεχθούν. Ωστόσο, το Κογκρέσο των Πληρεξουσίων είχε πλέον το δικαίωμα να μεσολαβήσει και όχι τη λειτουργία, ούτε την υποχρέωση να το πράξει.

Παρ' όλα αυτά, το 1865 στη Λατινική Αμερική έγινε η πιο σημαντική συμβολή του στις μεθόδους και διαδικασίες για την ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών. Η Συνθήκη για τη διατήρηση της ειρήνης που υπεγράφη στη Λίμα το ίδιο έτος προέβλεπε την υποχρεωτική και αυτόματη διαιτησία σε περίπτωση, που οι άλλες διαδικασίες αποτύγχαναν. Είχε επίσης δημιουργήσει ένα σύστημα με το οποίο, μέσω της συμμετοχής τρίτων, η έλλειψη συμφωνίας των μερών θα μπορούσε να ξεπεραστεί. Ο διαιτητής έπρεπε να διορίζεται από μια ειδική

⁸³ Βλ. Belt Guillermo, *The Organization of American States: An Introduction*, 2002, p. 7

Συνέλευση των Πληρεξουσίων και θα μπορούσε να καθορίσει τις διαδικασίες, αν οι διάδικοι δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν σε αυτές⁸⁴.

Τον Απρίλιο του 1848 οι κυβερνήσεις, που εκπροσωπούνταν στην Ένατη Διεθνή Διάσκεψη των Αμερικανικών Κρατών αποφάσισαν, κατ'εφαρμογήν του άρθρου XXIII του Χάρτη του Οργανισμού των Αμερικανικών Κρατών, να συνάψουν την Αμερικανική Συνθήκη για την Ειρηνική Επίλυση, ή αλλιώς Συμφωνία της Μποκοτά.

Αυτή η Συνθήκη αφιέρωνε το πρώτο Κεφάλαιο στη γενική υποχρέωση των Κρατών να επιλύουν τις διαφορές τους ειρηνικά. Συγκεκριμένα στο άρθρο 1 *«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, επιβεβαιώνοντας πανηγυρικά τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν στις προηγούμενες διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις, καθώς και στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, συμφώνησαν να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, ή από οποιοδήποτε άλλο μέσο εξαναγκασμού για την επίλυση των αντιπαραθέσεων τους και να προσφύγουν ανά πάσα στιγμή σε ειρηνικές διαδικασίες»*. Επίσης, στο άρθρο 2 *«αναγνώριζαν την υποχρέωση να διευθετούν τις διεθνείς διενέξεις, μέσω των περιφερειακών διαδικασιών, πριν από την παραπομπή τους στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών»*. Η σειρά των ειρηνικών διαδικασιών, που καθορίζονταν Συνθήκη δεν σήμαινε ότι τα μέρη δεν μπορούσαν να προσφύγουν στη διαδικασία που θεωρούσαν πιο κατάλληλη σε κάθε περίπτωση, ή ότι θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουν όλες αυτές τις διαδικασίες, ή ότι κάποια από αυτές έχει προτεραιότητα σε σχέση με άλλες, εκτός εάν προβλέπεται ρητά.

Επιπλέον, το άρθρο 5 όριζε ότι *«Οι προαναφερθείσες διαδικασίες δεν μπορούν να εφαρμόζονται σε θέματα που, από τη φύση τους, ανήκουν στην εσωτερική δικαιοδοσία του κράτους. Εάν τα μέρη δεν συμφωνούν ως προς το αν η διαμάχη αφορά σε θέμα εσωτερικής δικαιοδοσίας, το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να υποβάλλεται στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου, μετά από αίτηση οποιουδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη»*.

Η ίδια Συνθήκη αφιέρωνε το δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο στις μεθόδους επίλυσης των διαφορών, τις καλές υπηρεσίες, τη διαμεσολάβηση, την έρευνα και τη συνδιαλλαγή.

⁸⁴ Ibid: p. 8

Τέλος, σε περίπτωση μη συμφωνίας των Κρατών σε κάποια ειρηνική μέθοδο επίλυσης της διαφοράς τους, αναφερόταν στη δικαστική διαδικασία και την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο ή εφόσον τα Κράτη συμφωνούν στη διαδικασία της διαιτησίας.

Η ίδια Διάσκεψη των Αμερικανικών Κρατών, που πραγματοποιήθηκε στη Μπογκοτά, της Κολομβίας, το 1948, με τη συμμετοχή 21 Κρατών, υιοθέτησε τον Χάρτη του Οργανισμού των Αμερικανικών Κρατών, ο οποίος μέσα από μια σειρά τροποποιήσεων, αποτελεί το θεμέλιο του Οργανισμού.

Από τους βασικούς σκοπούς του ΟΑΚ, οι οποίοι αναφέρονται στο άρθρο 2 του Χάρτη, και αποτελούν λόγο ύπαρξης του οργανισμού *«είναι να ενισχύσει την ειρήνη και την ασφάλεια της ηπείρου, να προλαμβάνει πιθανές αιτίες των δυσκολιών, να διασφαλίσει τον ειρηνικό διακανονισμό των διαφορών, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ των Κρατών μελών και να βρει λύση στα πολιτικά, νομικά και οικονομικά προβλήματα, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ τους»*. Στο άρθρο 3 του Χάρτη επιβεβαιώνεται η Αρχή της ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών *«Οι διαμάχες διεθνούς χαρακτήρα που προκύπτουν μεταξύ δύο ή περισσότερων Αμερικανικών Κρατών θα επιλύονται με ειρηνικές διαδικασίες»*.

Επίσης, αφιερώνει έναν ολόκληρο κεφάλαιο (5) στην ειρηνική επίλυση των διαφορών και υποχρεώνει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη στη διευθέτηση των διενέξεων μεταξύ Αμερικανικών Κρατών με ειρηνικά μέσα και παραθέτει τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν: διαμεσολάβηση, συνδιαλλαγή και έρευνα, καλές υπηρεσίες, διαιτησία, και, ελλείψει αυτών, προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, πράγμα που σήμαινε, ότι κάποιες διαμάχες τέθηκαν στην πραγματικότητα ενώπιον του δικαστηρίου αυτού.

Συγκεκριμένα τα άρθρα 24, 25, 26 και 27 θεσπίζουν ότι, οι διεθνείς διαφορές μεταξύ των Κρατών μελών θα πρέπει να υποβάλλονται στις ειρηνικές διαδικασίες, που ορίζονται στον παρόντα Χάρτη. Η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως περιορισμός των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των Κρατών μελών, σύμφωνα με τα άρθρα 34 και 35 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Οι ειρηνικές διαδικασίες που προτείνονται είναι η απευθείας διαπραγμάτευση, οι καλές υπηρεσίες, η διαμεσολάβηση, η έρευνα και η συνδιαλλαγή, ο δικαστικός διακανονισμός, η

διαιτησία, καθώς και εκείνες που τα μέρη της διαφοράς μπορούν να συμφωνήσουν, ανά πάσα στιγμή. Σε περίπτωση που προκύψει διαφορά μεταξύ δύο ή περισσότερων Αμερικανικών Κρατών, η οποία κατά τη γνώμη ενός από αυτά, δεν μπορεί να επιλυθεί μέσω των συνήθων διπλωματικών οδών, τα μέρη συμφωνούν σε κάποια άλλη ειρηνική διαδικασία, που θα τους επιτρέψει να φτάσουν σε λύση. Μια ειδική συνθήκη θα καθορίσει τα κατάλληλα μέσα για την επίλυση των διαφορών και θα καθορίσει σχετικές διαδικασίες για κάθε ειρηνικό μέσο, έτσι ώστε καμία διαφορά μεταξύ των Αμερικανικών Κρατών να μην παραμείνει χωρίς οριστική λύση σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα.

Επιπλέον, ο Χάρτης στα άρθρα 84 έως 90 κάνει μια αναλυτική αναφορά, ως προς τον ρόλο του Μόνιμου Συμβουλίου, το οποίο είναι το αρμόδιο όργανο για την επίλυση των διαφορών. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, το Συμβούλιο, με τη σύμφωνη γνώμη των ενδιαφερόμενων κυβερνήσεων, μπορεί να καταφύγει σε διερευνητικές δραστηριότητες στο έδαφος από ένα ή περισσότερα μέρη της διαφοράς. Επίσης, μπορεί, με τη συγκατάθεση των μερών της διαφοράς, να συστήσει *ad hoc* επιτροπές με συμμετοχή και εντολή, που θα συμφωνηθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Παράδειγμα της δράσης του Μόνιμου Συμβουλίου του ΟΑΚ αποτελεί η υπόθεση *Συνοριακής διαφορά μεταξύ Κόστα Ρίκα και Νικαράγουας* πάνω από το νησί Calero στο ποταμό San Juan, για την οποία το Μόνιμο Συμβούλιο του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών συγκάλεσε έκτακτη συνεδρίαση στις 3 Νοεμβρίου 2010, μετά από αίτημα της κυβέρνησης της Κόστα Ρίκα. Αφού οι δύο χώρες εξέφρασαν την επιθυμία τους για την επίλυση της διαφοράς γρήγορα και ειρηνικά, το Μόνιμο Συμβούλιο κάλεσε τον Γενικό Γραμματέα να ηγηθεί μιας αποστολής στην επίμαχη περιοχή και να υποβάλει έκθεση στο Μόνιμο Συμβούλιο με τα πορίσματά της.

Στις 9 Νοεμβρίου 2010, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΑΚ José Miguel Insulza παρουσίασε ενώπιον του Μονίμου Συμβουλίου την έκθεσή του, η οποία περιελάμβανε τέσσερις προτάσεις για πιθανά σημεία συμφωνίας μεταξύ των δύο μερών. Στις 12 Νοεμβρίου, μία Ειδική Συνεδρίαση του Μονίμου Συμβουλίου συγκλήθηκε για να συζητήσει την έγκριση ενός ψηφίσματος με βάση τις τέσσερις

συστάσεις του Γενικού Γραμματέα προς το Μόνιμο Συμβούλιο. Στις 18 Νοεμβρίου 2010, το Μόνιμο Συμβούλιο συνεδρίασε εκ νέου για να συζητήσει ένα ψήφισμα CP/RES. 978 (1777/10)⁸⁵ το οποίο θα παραπέμψει το ζήτημα των συνόρων σε Σύσκεψη των Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών.

Στις 7 Δεκεμβρίου 2010, στη Σύνοδο Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (OAS) , οι αντιπροσωπείες των Κρατών μελών ενέκριναν το ψήφισμα RC.26/RES.1/10, σχετικά με την κατάσταση μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Νικαράγουας, στο οποίο μεταξύ άλλων καλούσε τα μέρη να εφαρμόσουν, παράλληλα και χωρίς καθυστέρηση, τις συστάσεις, που εγκρίθηκαν μέσω του ψηφίσματος CP/RES. 978 (1777/10).

III.3.2 ASEAN

Πρωταρχικός σκοπός της ASEAN από την ίδρυσή της ήταν να προωθήσει την ειρήνη και τη σταθερότητα στη Νοτιοανατολική Ασία. Ωστόσο, η ειρηνική επίλυση των διαφορών δεν αναφέρεται στην ιδρυτική Διακήρυξη της ASEAN (Μπανγκόκ δήλωση) του 1967.

Η παλαιότερη αναφορά της αρχής της επίλυσης των διαφορών σε συμφωνία της ASEAN ήταν στη Διακήρυξη⁸⁶ για τη Ζώνη Ειρήνης, Ελευθερίας και Ουδετερότητας του 1971, στην οποία αναγνωρίζονται οι σκοποί και οι στόχοι των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένης της ειρηνικής επίλυσης των διεθνών διαφορών.

Η Διακήρυξη της ASEAN Concord του 1976 στη συνέχεια, δέσμευε τα Κράτη μέλη να «*βασίζονται αποκλειστικά σε ειρηνικές διαδικασίες για την επίλυση των ενδο-περιφερειακών διαφορών*» και περιέλαβε στο πρόγραμμα δράσης της την «*τακτοποίηση των ενδοπεριφερειακών διαφορών με ειρηνικά μέσα, το συντομότερο δυνατό*» (Παράγραφος 6 και σημείο δράσης A3).

⁸⁵ "Situation in the Border Area between Costa Rica and Nicaragua," Resolution CP/RES. 978 (1777/10), of 12 November 2010. <http://www.oas.org/sap/peacefund/VirtualLibrary/Inter-StatesDisputes.html#5>

⁸⁶ «*INSPIRED by the worthy aims and objectives of the United Nations, in particular by the principles of respect for the sovereignty and territorial integrity of all states, abstention from threat or use of force, peaceful settlement of international disputes, equal rights and self-determination and non-interference in affairs of States;..*».

Σε αυτή τη βάση, η ASEAN έχει αναπτύξει τρεις κύριους μηχανισμούς για την επίλυση των διαφορών: το Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας⁸⁷ (TAC) (1976), το Πρωτόκολλο σχετικά με τον Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών (1996) και στη συνέχεια το Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών (2004) για διαφορές που αφορούν σε οικονομικές συμφωνίες της ASEAN, καθώς και τις διατάξεις του Χάρτη της ASEAN του 2007, που χρησιμεύουν ως ένα γενικό πλαίσιο για την επίλυση των διαφορών στην ASEAN. Μέχρι σήμερα, ούτε το Ανώτατο Συμβούλιο του Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας, ούτε το Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών έχουν χρησιμοποιηθεί από τα Κράτη μέλη.

Το 1976 Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία (TAC) υπεγράφη σε συνδυασμό με τη Διακήρυξη της ASEAN Concord του 1976. Πρόκειται για μια συμφωνία-ορόσημο, που θέτει την ειρηνική επίλυση των διαφορών, ως θεμελιώδη αρχή της ASEAN, δεσμεύοντας τα Κράτη μέλη να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας και να επιλύουν τυχόν διαφορές, μέσω φιλικών

⁸⁷ «*The High Contracting Parties shall have the determination and good faith to prevent disputes from arising. In case disputes on matters directly affecting them should arise, especially disputes likely to disturb regional peace and harmony, they shall refrain from the threat or use of force and shall at all times settle such disputes among themselves through friendly negotiations*». Article 13

«*To settle disputes through regional processes, the High Contracting Parties shall constitute, as a continuing body, a High Council comprising a Representative at ministerial level from each of the High Contracting Parties to take cognizance of the existence of disputes or situations likely to disturb regional peace and harmony*» Article 14

«*In the event no solution is reached through direct negotiations, the High Council shall take cognizance of the dispute or the situation and shall recommend to the parties in dispute appropriate means of settlement such as good offices, mediation, inquiry or conciliation. The High Council may however offer its good offices, or upon agreement of the parties in dispute, constitute itself into a committee of mediation, inquiry or conciliation. When deemed necessary, the High Council shall recommend appropriate measures for the prevention of deterioration of the dispute or the situation*». Article 15

«*The foregoing provision of this Chapter shall not apply to a dispute unless all the parties to the dispute agree to their application to that dispute. However, this shall not preclude the other High Contracting Parties not party to the dispute from offering all possible assistance to settle the said dispute. Parties to the dispute should be well disposed towards such offers of assistance*». Article 16

«*Nothing in this Treaty shall preclude recourse to the modes of peaceful settlement contained in Article 33(I) of the Charter of the United Nations. The High Contracting Parties which are parties to a dispute should be encouraged to take initiatives to solve it by friendly negotiations before resorting to the other procedures provided for in the Charter of the United Nations*». Article 17

διαπραγματεύσεων. Για την αντιμετώπιση των ανεπίλυτων διαφορών στην περιοχή, το Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας θεσπίζει ένα Ανώτατο Συμβούλιο, που αποτελείται από εκπροσώπους των αρμόδιων υπουργείων από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Με την προϋπόθεση ότι όλα τα μέρη της διαφοράς συμφωνούν στην εφαρμογή του Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας στην περίπτωση τους, ο ρόλος του Ανώτατου Συμβουλίου, είναι να συστήσει τα κατάλληλα μέσα για την επίλυση των διαφορών στα διαφωνούντα μέρη, τα οποία θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τις καλές υπηρεσίες του Ανώτατου Συμβουλίου, ή τη σύσταση Επιτροπής διαμεσολάβησης, έρευνας ή συνδιαλλαγής. Το Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας (TAC) δεν αποκλείει την προσφυγή στους τρόπους επίλυσης των διαφορών, που προβλέπονται στο άρθρο 33§1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Με την ταχέως αναπτυσσόμενη συνεργασία στον οικονομικό τομέα, η ASEAN είδε την ανάγκη να προβλέψει κανόνες για διαφορές, που αφορούν στην ερμηνεία και στην εφαρμογή των συμφωνιών της ASEAN. Μια πρόωρη αναφορά στην απαίτηση για φιλική διευθέτηση των οικονομικών διαφορών μπορεί να βρεθεί στη συμφωνία του 1987 για την Προώθηση και Προστασία των Επενδύσεων, η οποία διευκρινίζει περαιτέρω ότι οι διαφορές, που δεν μπορούν να διευθετηθούν, θα πρέπει να υποβάλλονται στους υπουργούς Οικονομικών της ASEAN για επίλυση. Η συμφωνία του 1987 αντικαταστάθηκε από το Πρωτόκολλο του 1996 σχετικά με τον Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών και στη συνέχεια το Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών του 2004 (EDSM). Το Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών ισχύει για τις διαφορές σχετικά με όλες τις επακόλουθες οικονομικές δεσμεύσεις στις χώρες της ASEAN, καθώς και αναδρομικά σε προηγούμενες βασικές οικονομικές συμφωνίες. Στο Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών υπάρχει μια υποχρεωτική διαδικασία επίλυσης διαφορών, που περιλαμβάνει επιτροπές και ένα δευτεροβάθμιο όργανο για την αξιολόγηση των διαφορών, που δεν μπορούν να διευθετηθούν μέσω των καλών υπηρεσιών, της διαμεσολάβησης ή του συμβιβασμού. Με βάση τα πορίσματα της ειδικής επιτροπής ή του δευτεροβάθμιου

δικαιοδοτικού οργάνου, κάθε Κράτος μέλος μπορεί να ζητήσει να ληφθούν μέτρα για την συμμόρφωση με την οικονομική συμφωνία της ASEAN.

Το Κεφάλαιο VIII⁸⁸ του Χάρτη της ASEAN (2007) για την επίλυση των διαφορών παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για υφιστάμενους και μελλοντικούς μηχανισμούς επίλυσης διαφορών στην ASEAN. Ο Χάρτης ενισχύει την Αρχή της επίλυσης των διαφορών μεταξύ των μελών του Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία (TAC), με ειρηνικό και έγκαιρο τρόπο μέσω του διαλόγου, της διαβούλευσης και της διαπραγμάτευσης. Ο Χάρτης προσθέτει ότι ο πρόεδρος της ASEAN και ο Γενικός Γραμματέας μπορεί να κληθούν να προσφέρουν τις καλές υπηρεσίες τους, τον συμβιβασμό και τη διαμεσολάβηση.

Ο Χάρτης περαιτέρω ορίζει μηχανισμούς επίλυσης διαφορών για όλους τους τομείς συνεργασίας της ASEAN. Διαφορές που δεν αφορούν στην εφαρμογή ή

⁸⁸ «Member States shall endeavour to resolve peacefully all disputes in a timely manner through dialogue, consultation and negotiation. 2. ASEAN shall maintain and establish dispute settlement mechanisms in all fields of ASEAN cooperation». Article 22

«Member States which are parties to a dispute may at any time agree to resort to good offices, conciliation or mediation in order to resolve the dispute within an agreed time limit. 2. Parties to the dispute may request the Chairman of ASEAN or the Secretary-General of ASEAN, acting in an ex-officio capacity, to provide good offices, conciliation or mediation». Article 23

«Disputes relating to specific ASEAN instruments shall be settled through the mechanisms and procedures provided for in such instruments. 2. Disputes which do not concern the interpretation or application of any ASEAN instrument shall be resolved peacefully in accordance with the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and its rules of procedure. 3. Where not otherwise specifically provided, disputes which concern the interpretation or application of ASEAN economic agreements shall be settled in accordance with the ASEAN Protocol on Enhanced Dispute Settlement Mechanism». Article 24

«Where not otherwise specifically provided, appropriate dispute settlement mechanisms, including arbitration, shall be established for disputes which concern the interpretation or application of this Charter and other ASEAN instruments». Article 25

«When a dispute remains unresolved, after the application of the preceding provisions of this Chapter, this dispute shall be referred to the ASEAN Summit, for its decision». Article 26

«The Secretary-General of ASEAN, assisted by the ASEAN Secretariat or any other designated ASEAN body, shall monitor the compliance with the findings, recommendations or decisions resulting from an ASEAN dispute settlement mechanism, and submit a report to the ASEAN Summit. 2. Any Member State affected by non-compliance with the findings, recommendations or decisions resulting from an ASEAN dispute settlement mechanism, may refer the matter to the ASEAN Summit for a decision». Article 27

«Unless otherwise provided for in this Charter, Member States have the right of recourse to the modes of peaceful settlement contained in Article 33(1) of the Charter of the United Nations or any other international legal instruments to which the disputing Member States are parties». Article 28

ερμηνεία συμφωνιών της ASEAN πρέπει να επιλυθούν σύμφωνα με το Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία (TAC), ενώ οι διαφορές σχετικά με οικονομικές συμφωνίες της ASEAN καλύπτονται από το Πρωτόκολλο για Ενισχυμένους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών του 2004 και συμφωνίες της ASEAN με τα δικά τους ενσωματωμένα μέτρα επίλυσης των διαφορών εξακολουθούν να ισχύουν. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαφορετική πρόβλεψη, όλες οι άλλες διαφορές καλύπτονται από το Πρωτόκολλο του 2010 στον Χάρτη της ASEAN για τους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών, το οποίο προβλέπει διαβουλεύσεις εντός καθορισμένου χρονοδιαγράμματος και τη δυνατότητα να συγκαλέσει διαιτητικό δικαστήριο. Ανεπίλυτες διαφορές και μη συμμόρφωση με τα πορίσματα των μηχανισμών επίλυσης διαφορών θα πρέπει να αναφέρονται στη Σύνοδο Κορυφής της ASEAN. Ο Χάρτης υποστηρίζει το δικαίωμα στα Κράτη μέλη, προσφυγής στους τρόπους επίλυσης των διαφορών, που αναφέρονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Η ASEAN επίσης, έχει υπογράψει τη Διακήρυξη για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας⁸⁹ του 1992, στην οποία οι Υπουργοί Εξωτερικών των Κρατών μελών της υπογραμμίζουν την ανάγκη για επίλυση όλων κυριαρχικών και δικαιοδοτικών ζητημάτων, που σχετίζονται με τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας με ειρηνικές μεθόδους, χωρίς να καταφεύγουν σε βία.

Τέλος, οι κυβερνήσεις των Κρατών μελών της ASEAN και η κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας το 2002, υπέγραψαν τη Διακήρυξη σχετικά με τη Συμπεριφορά των Μερών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, στην οποία δηλώνουν ότι «Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να επιλύσουν τις εδαφικές και δικαιοδοτικές διαφορές τους με ειρηνικά μέσα, χωρίς να καταφεύγουν στην απειλή ή τη χρήση βίας, μέσα από φιλικές διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις από κυρίαρχα άμεσα ενδιαφερόμενα Κράτη, σύμφωνα με τις διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982».

⁸⁹ «We emphasize the necessity to resolve all sovereignty and jurisdictional issues pertaining to the South China Sea by peaceful means, without resort to force; 2.URGE all parties concerned to exercise restraint with the view to creating a positive climate for the eventual resolution of all disputes...»

III.3.3 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών

Ο Αραβικός Σύνδεσμος, επίσημα γνωστός ως ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών, είναι μια περιφερειακή οργάνωση 22 Κρατών μελών⁹⁰ και σύμφωνα με το βασικό έγγραφό του, τον Χάρτη, ο κύριος στόχος της οργάνωσης είναι «η ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ των Κρατών-μελών, ο συντονισμός των πολιτικών τους προκειμένου να επιτευχθεί η συνεργασία μεταξύ τους και η διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας τους». Ο Αραβικός Σύνδεσμος, ως περιφερειακός οργανισμός έχει την υποχρέωση για την προώθηση και διατήρηση της ειρήνης και μπορεί να λειτουργήσει υπό το κεφάλαιο VIII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ως εταίρος στην ενίσχυση της ειρήνης. Στο Πρωτόκολλο της Αλεξάνδρειας, το οποίο υπογράφηκε από έξι αραβικά Κράτη το 1944, ορίζεται σαφώς ο ρόλος του Αραβικού Συνδέσμου στην παρέμβαση και διαμεσολάβηση των διαφορών στον αραβικό κόσμο⁹¹.

Ο Χάρτης του Αραβικού Συνδέσμου ορίζει ρητά στο άρθρο 5 ότι: «αν προκύψει μεταξύ των Κρατών μελών μια διαφορά, η οποία δεν αφορά στην ανεξαρτησία ενός Κράτους, στην κυριαρχία, ή στην εδαφική ακεραιότητα και εάν τα μέρη της διαφοράς προσφεύγουν στο Συμβούλιο για την επίλυση της διαφοράς αυτής, η απόφαση του Συμβουλίου είναι εκτελεστή και υποχρεωτική. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη, μεταξύ των οποίων έχει προκύψει η διαφορά δεν πρέπει να συμμετέχουν στις συσκέψεις και τις αποφάσεις του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο θα μεσολαβήσει σε όλες τις διαφορές, που απειλούν να οδηγήσουν σε πόλεμο δύο Κράτη-μέλη, ή ένα Κράτος-μέλος και ένα τρίτο Κράτος, με σκοπό να επιτευχθεί η συμφιλίωση τους. Οι αποφάσεις της διαιτησίας και της διαμεσολάβησης θα πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία».

⁹⁰ Egypt, Iraq, Lebanon, Saudi Arabia, Syria, Transjordan (Jordan, as of 1950), and Yemen (1945), Libya (1953), Sudan (1956), Algeria (1962), Mauritania (1973), Bahrain (1971), Somalia (1974), Morocco (1958), Qatar (1971), Palestine (1976), Tunisia (1958), Oman (1971), Djibouti (1977), Kuwait (1961), United Arab Emirates (1971), Comoros (1993).

⁹¹ «... The Council will intervene in every dispute which may lead to war between a member state of the League and any other member state or power, so as to reconcile them...»

III.3.4 Αφρικανική Ένωση

Ως διάδοχος του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ), η Αφρικανική Ένωση είναι μια ηπειρωτική οργάνωση με 54 Κράτη μέλη⁹², συμπεριλαμβανομένου του νεοσύστατου Κράτους της Δημοκρατίας του Νοτίου Σουδάν. Το Μαρόκο απεχώρησε από τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας το 1984, όταν ο ΟΑΕ αναγνώρισε τη Δυτική Σαχάρα και το Polissario Μέτωπο.

Η Ιδρυτική Πράξη της Αφρικανικής Ένωσης δίνει νέα ώθηση στην προαγωγή της ειρήνης και της ασφάλειας, που συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ηπείρου. Στην Ιδρυτική Πράξη (άρθρο 4) ορίζονται βασικές αρχές, σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να λειτουργεί η Ένωση, όπως είναι η ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των Κρατών μελών της Ένωσης με τα κατάλληλα μέσα, που αποφασίζει η Γενική Συνέλευση, η απαγόρευση της χρήσης βίας ή απειλής χρήσης βίας μεταξύ των Κρατών μελών και ο σεβασμός των υφισταμένων συνόρων για την επίτευξη της ανεξαρτησίας.

Κατά την εναρκτήρια συνεδρίαση της ΑΕ στο Ντέρμπαν το 2002, οι αφρικανοί ηγέτες υπέγραψαν το «Πρωτόκολλο σχετικά με τη δημιουργία του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της Αφρικανικής Ένωσης», το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 26 Δεκεμβρίου 2003. Το Πρωτόκολλο καθορίζει το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας ως «μόνιμο όργανο λήψης αποφάσεων για την πρόληψη, τη διαχείριση και την επίλυση των συγκρούσεων». Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας θα πρέπει να αποτελεί μηχανισμό συλλογικής ασφάλειας και έγκαιρης προειδοποίησης, ώστε να διευκολύνεται η έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των συγκρούσεων και κρίσεων στην Αφρική.

Οι αρμοδιότητες και ο ρόλος του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας θα αναλυθούν στο υποκεφάλαιο σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα ειρηνικής επίλυσης διαφορών.

⁹² 54 States — Algeria, Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Cameroon, Cape Verde, the Central African Republic, Chad, Comoros, Congo, the Democratic Republic of Congo, Cote d'Ivoire, Djibouti, Egypt, Equatorial Guinea, Eritrea, Ethiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea Bissau, Guinea Conakry, Kenya, the Kingdom of Lesotho, Liberia, Libya, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mauritius, Mozambique, Namibia, Niger, Nigeria, Rwanda, Saharawi Arab Democratic Republic, Sao Tome and Principe, Senegal, Seychelles, Sierra Leone, Somalia, South Africa, Southern Sudan, Sudan, Kingdom of Swaziland, Tanzania, Togo, Tunisia, Uganda, Zambia and Zimbabwe

Επίσης, το Πρωτόκολλο της Σύμβασης της ΑΕ για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, που υιοθετήθηκε κατά τη διάρκεια της Γενικής Συνέλευσης της ΑΕ, το 2004, περιέχει άρθρο που αφορά στην ειρηνική επίλυση διαφορών. Συγκεκριμένα το άρθρο 7 ορίζει ότι *«Κάθε διένεξη ή διαφορά μεταξύ των Κρατών μερών, που απορρέει από την ερμηνεία ή την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου θα πρέπει να επιλύεται φιλικά μέσω άμεσων διαβουλεύσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων Κρατών μερών»*. Σε περίπτωση μη επίλυσης της διαφοράς στο πλαίσιο της ανωτέρω παραγράφου 1, το Κράτος μέρος μπορεί να παραπέμψει τη διαφορά στη Συνέλευση, μέσω του προέδρου, εν αναμονή της καταχώρησης στο Δικαστήριο της Αφρικανικής Ένωσης, το οποίο έχει δικαιοδοσία πάνω σε αυτές τις διαφορές. Σε περίπτωση που ένα ή και τα δύο συμβαλλόμενα Κράτη δεν είναι μέλη του Δικαστηρίου της Αφρικανικής Ένωσης, είτε και τα δύο μέρη, το Κράτος μέλος μπορεί να παραπέμψει τη διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο για διευθέτηση σύμφωνα με το καταστατικό του.

Τέλος, η Αφρικανική Ένωση κρίνοντας ότι η οριοθέτηση των συνόρων αποτελεί μια από τις βασικότερες αιτίες διακρατικών διαφορών, τον Ιούνιο του 2007 σε μια διάσκεψη υπουργών της Αφρικής αρμοδίων για τα σύνορα (Αντίς Αμπέμπα), προέβη στη θέσπιση ενός επιπλέον κειμένου, τη «Διακήρυξη Προγράμματος για τα Σύνορα και Λεπτομέρειες σχετικά με την Εφαρμογή του»⁹³. Σύμφωνα με τη Διακήρυξη σκοπός του προγράμματος αυτού είναι η πρόληψη και επίλυση των συνοριακών διαφορών, που σχετίζονται και με την προώθηση της περιφερειακής και ηπειρωτικής ολοκλήρωσης, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο για τη διαρθρωτική πρόληψη των συγκρούσεων στην Αφρική⁹⁴.

III.4 Θεσμικό πλαίσιο

Όπως προαναφέραμε οι περισσότεροι Περιφερειακοί Οργανισμοί έχουν υιοθετήσει συγκεκριμένα νομικά πρωτόκολλα, που θεσπίζουν τους μηχανισμούς δράσης στον τομέα της ειρήνης και της ασφάλειας.

⁹³ Declaration on the African Union Border Programme and its Implementation Modalities, (7 JUNE 2007)

⁹⁴ African Union Border Programme (AUBP). <http://aubis.peaceau.org/about-us>

III.4.1 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

Το Μόνιμο Συμβούλιο του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών έχει τις αρμοδιότητες, που του έχουν ανατεθεί στο κεφάλαιο XII του Χάρτη του ΟΑΚ και τα άλλα διαμερικανικά όργανα, καθώς και τα καθήκοντα, που του ανατίθενται από τη Γενική Συνέλευση και τη Συνέλευση των Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών. Το Συμβούλιο εκτελεί τις εντολές της Γενικής Συνέλευσης ή της Συνέλευσης των Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών, η εφαρμογή των οποίων δεν έχει ανατεθεί σε άλλο φορέα. Το Μόνιμο Συμβούλιο διαδραματίζει βασικό ρόλο στον τομέα της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών. Τα άρθρα 84, 85, 86, 87, 88, 89 και 90 του Χάρτη⁹⁵ κάνουν εκτενή αναφορά στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου.

Συγκεκριμένα, το Μόνιμο Συμβούλιο τηρεί επαγρύπνηση για τη διατήρηση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των Κρατών μελών και για το σκοπό αυτό θα τους

⁹⁵ «*The Permanent Council shall keep vigilance over the maintenance of friendly relations among the Member States, and for that purpose shall effectively assist them in the peaceful settlement of their disputes, in accordance with the following provisions*». Article 84

«*In accordance with the provisions of this Charter, any party to a dispute in which none of the peaceful procedures provided for in the Charter is under way may resort to the Permanent Council to obtain its good offices. The Council, following the provisions of the preceding article, shall assist the parties and recommend the procedures it considers suitable for peaceful settlement of the dispute*». Article 85

«*In the exercise of its functions and with the consent of the parties to the dispute, the Permanent Council may establish ad hoc committees. The ad hoc committees shall have the membership and the mandate that the Permanent Council agrees upon in each individual case, with the consent of the parties to the dispute*». Article 86

«*The Permanent Council may also, by such means as it deems advisable, investigate the facts in the dispute, and may do so in the territory of any of the parties, with the consent of the Government concerned*». Article 87

«*If the procedure for peaceful settlement of disputes recommended by the Permanent Council or suggested by the pertinent ad hoc committee under the terms of its mandate is not accepted by one of the parties, or one of the parties declares that the procedure has not settled the dispute, the Permanent Council shall so inform the General Assembly, without prejudice to its taking steps to secure agreement between the parties or to restore relations between them*». Article 88

«*The Permanent Council, in the exercise of these functions, shall take its decisions by an affirmative vote of two thirds of its Members, excluding the parties to the dispute, except for such decisions as the rules of procedure provide shall be adopted by a simple majority*». Article 89

«*In performing their functions with respect to the peaceful settlement of disputes, the Permanent Council and the respective ad hoc committee shall observe the provisions of the Charter and the principles and standards of international law, as well as take into account the existence of treaties in force between the parties*». Article 90

βοηθά αποτελεσματικά στην ειρηνική διευθέτηση των διαφορών τους, σύμφωνα με τις ακόλουθες διατάξεις. Κάθε διάδικος σε διαφορά στην οποία καμία από τις ειρηνικές διαδικασίες που προβλέπονται στον Χάρτη δεν βρίσκεται σε εξέλιξη, μπορεί να προσφύγει στο Μόνιμο Συμβούλιο για να λάβει τις καλές του υπηρεσίες. Το Συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, πρέπει να βοηθηθώ τα μέρη και να συστήνει τις διαδικασίες, που θεωρεί κατάλληλες για την ειρηνική διευθέτηση της διαφοράς. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του και με τη συγκατάθεση των μερών της διαφοράς, το Μόνιμο Συμβούλιο μπορεί να δημιουργήσει *ad hoc* Επιτροπές. Μπορεί επίσης, με μέσα που κρίνει σκόπιμα, να ερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς και μπορεί να το πράξει στο έδαφος οποιουδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη, με τη συγκατάθεση της ενδιαφερόμενης κυβέρνησης. Αν η διαδικασία για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών που προτείνει το Μόνιμο Συμβούλιο ή που πρότείνει η σχετική *ad hoc* Επιτροπή σύμφωνα με τους όρους των αρμοδιοτήτων της δεν γίνεται δεκτή από ένα από τα μέρη, ή ένα από τα μέρη δηλώνει ότι η διαδικασία δεν έχει διευθετήσει τη διαφορά, το Μόνιμο Συμβούλιο ενημερώνει σχετικά τη Γενική Συνέλευση. Επιπλέον, λαμβάνει τις αποφάσεις του με τη θετική ψήφο των δύο τρίτων των μελών του, εξαιρουμένων των μερών της διαφοράς, εκτός από τις αποφάσεις, που οι δικονομικοί κανόνες προβλέπουν, ότι θα θεσπίζονται με απλή πλειοψηφία. Στην εκτέλεση των καθηκόντων τους σε σχέση με την ειρηνική επίλυση των διαφορών, το Μόνιμο Συμβούλιο και η αντίστοιχη *ad hoc* Επιτροπή θα τηρούν τις διατάξεις του Χάρτη και των αρχών και κανόνων του διεθνούς δικαίου, καθώς και θα λαμβάνουν υπόψη την ύπαρξη συνθηκών, που ισχύουν μεταξύ των μερών.

Το «Ταμείο για την Ειρήνη: Ειρηνική Επίλυση των εδαφικών διαφορών» ιδρύθηκε επίσημα τον Ιούνιο του 2000, όταν οι υπουργοί Εξωτερικών του ΟΑΚ συγκεντρώθηκαν κατά τη Γενική Συνέλευση στο Windsor του Καναδά και υιοθέτησαν την απόφαση 1756⁹⁶ με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας του

⁹⁶ Through the above-mentioned resolution, AG/RES. 1756 (XXX-O/00), the General Assembly established a permanent specific fund "to provide member states of the Organization that so request with financial resources to assist with defraying the costs of proceedings previously agreed to by the parties for the peaceful resolution of territorial disputes among member states". <http://www.oas.org/council/resolutions/res781.asp>

οργανισμού στην οικοδόμηση της ειρήνης και την επίλυση των διαφορών. Το «Ταμείο για την Ειρήνη», όπως είναι πιο συχνά γνωστό, είναι ένας μηχανισμός που αποσκοπεί στο να μπορέσει ο ΟΑΚ να αντιδράσει γρήγορα στην παροχή χρηματοδοτικών πόρων σε μέλος του ΟΑΚ σε μια απρόβλεπτη κρίση, που αφορά σε μία εδαφική διαφορά. Έχει επίσης σχεδιαστεί για να αυξήσει τις γνώσεις και την εμπειρία της Γενικής Γραμματείας στα πεδία των επίλυσης συγκρούσεων και ρύθμισης εδαφικών διαφορών.

Το «Ταμείο για την Ειρήνη» είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό χρηματοδοτικό εργαλείο. Με την από κοινού έκκληση για βοήθεια στην ειρηνική επίλυση των εδαφικών διαφορών, οι αντιμαχόμενες πλευρές μπορούν να κάνουν χρήση μιας σειράς μηχανισμών επίλυσης των συγκρούσεων, που προβλέπονται στον Χάρτη του ΟΑΚ (την άμεση διαπραγμάτευση, τις καλές υπηρεσίες, τη διαμεσολάβηση, την έρευνα και συνδιαλλαγή, τον δικαστικό διακανονισμό, τη διαιτησία, καθώς και κάθε άλλο μηχανισμό, που τα μέρη συμφωνούν από κοινού).

Η πρώτη υπόθεση, που το Ταμείο για την Ειρήνη ασχολήθηκε αφορούσε σε μια θαλάσσια συνοριακή διαφορά μεταξύ Ονδούρας και Νικαράγουας. Τον Δεκέμβριο του 1999, μετά από αίτηση και των δύο κυβερνήσεων, το Μόνιμο Συμβούλιο του ΟΑΚ συγκάλεσε ειδική σύνοδο για την αντιμετώπιση των εντάσεων, που είχαν προκύψει, ως αποτέλεσμα της συνοριακής διαφοράς στην Καραϊβική Θάλασσα. Το Μόνιμο Συμβούλιο κάλεσε τον Γενικό Γραμματέα να ορίσει έναν ειδικό εκπρόσωπο για να αξιολογήσει την κατάσταση, να διευκολύνει τον διάλογο και να διατυπώσει συστάσεις με στόχο τη μείωση της έντασης και την αποτροπή πράξεων, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ειρήνη στο ημισφαίριο⁹⁷. Στους επόμενους μήνες, ο ΟΑΚ πραγματοποίησε τέσσερις γύρους συνομιλιών με την Ονδούρα και τη Νικαράγουα, που αποσκοπούσαν στη μείωση των εντάσεων.

Το «Ταμείο για την Ειρήνη» εκτελεί κατά μέσο όρο 70 ελέγχους ετησίως. Αυτές περιλαμβάνουν έρευνες της γεωγραφικής θέσης που τα γεγονότα λαμβάνουν χώρα, των ανθρώπων που εμπλέκονται και των μερών που επηρεάζονται. Προσδιορισμό της φύσης του συμβάντος και αξιολόγηση της κατάστασης μετά το

⁹⁷ *Support for the Governments of Honduras and Nicaragua* (P/RES. 757 (1216/99)). <http://www.oas.org/sap/peacefund/hondurasandnicaragua>

συμβάν. Συνεχής παρακολούθηση της υπόθεσης και εκθέσεις προς τους αρμόδιους ανώτατους υπαλλήλους της κάθε χώρας. Οι εκθέσεις παρουσιάζονται στις αρμόδιες αρχές, που ζήτησαν την επαλήθευση και οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται σε στενή συνεργασία με τα Υπουργεία Εξωτερικών Υποθέσεων των δύο χωρών. Οι περισσότεροι από τους ελέγχους πραγματοποιούνται σε αγροτικές περιοχές κάτω από δύσκολες περιστάσεις. Μερικοί απαιτούν ένα υψηλό επίπεδο της ακρίβειας, όσον αφορά την χαρτογράφηση και συντονισμό ανάγνωσης, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις, όπου οι χώροι επαλήθευσης βρίσκονται πολύ κοντά στη γραμμή γειτνίασης. Στις περιπτώσεις αυτές, το Παναμερικανικό Ινστιτούτο Γεωγραφίας και Ιστορίας υποστηρίζει τις προσπάθειες του Γραφείου Ζώνης Γειτνίασης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών με την παροχή εμπειρογνομόνων και εξειδικευμένου εξοπλισμού για να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια των δεδομένων.

III.4.2 Αφρικανική Ένωση

Η Αφρικανική Ένωση θέλοντας να αναλάβει πιο ενεργή δράση στην ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των Αφρικανικών Κρατών, θέσπισε το Πρωτόκολλο σχετικά με τη δημιουργία του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφαλείας της Αφρικανικής Ένωσης. Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφαλείας λειτουργεί εντός της Ένωσης, ως μόνιμο όργανο λήψης αποφάσεων για την πρόληψη, διαχείριση και επίλυση των συγκρούσεων.

Σε περιπτώσεις όπου οι συγκρούσεις έχουν ήδη συμβεί, το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφαλείας έχει την ευθύνη να αναλάβει υπηρεσίες αποκατάστασης και οικοδόμησης της ειρήνης για την επίλυση αυτών των συγκρούσεων (Άρθρο 3⁹⁸).

Σύμφωνα με το άρθρο 4 «το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφαλείας θα πρέπει να καθοδηγείται από τις αρχές που κατοχυρώνονται με την ιδρυτική πράξη, το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και να διέπεται από τις αρχές της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών

⁹⁸ «The objectives for which the Peace and Security Council is established shall be to: a. promote peace, security and stability in Africa, in order to guarantee the protection and preservation of life and property, the well-being of the African people and their environment, as well as the creation of conditions conducive to sustainable development; b. anticipate and prevent conflicts. In circumstances where conflicts have occurred, the Peace and Security Council shall have the responsibility to undertake peace-making and peacebuilding functions for the resolution of these conflicts;...»

και των συγκρούσεων, της έγκαιρης αντιμετώπισης των καταστάσεων κρίσεων, ώστε να τις αποτρέψει από το να μεταλλαχθούν σε συγκρούσεις».

Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας είναι κυρίως επιφορτισμένο με την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Αφρική, την έγκαιρη προειδοποίηση και προληπτική διπλωματία, την ειρήνευση, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των καλών υπηρεσιών, της διαμεσολάβησης, της συνδιαλλαγής και της έρευνας (άρθρο 6)⁹⁹. Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας «θα πρέπει να υποστηρίζεται από την Επιτροπή, μια Ειδική Ομάδα των Σοφών, ένα Ηπειρωτικό Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης, μια Αφρικανική εφεδρική δύναμη και ένα ειδικό ταμείο», άρθρο 2§2.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 10 «Ο πρόεδρος της Επιτροπής πρέπει, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας και σε συνεννόηση με όλα τα μέρη, που συμμετέχουν σε μια σύγκρουση, να καταβάλει κάθε προσπάθεια και να λάβει όλες τις πρωτοβουλίες, που κρίνονται σκόπιμες για την πρόληψη, διαχείριση και επίλυση συγκρούσεων. Για το σκοπό αυτό, ο πρόεδρος της Επιτροπής θα πρέπει να επιστήσσει την προσοχή του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας για κάθε θέμα, το οποίο, σύμφωνα με τη γνώμη του, μπορεί να απειλήσει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην αφρικανική ήπειρο. Επίσης, μπορεί, με πρωτοβουλία του, ή όταν ζητηθεί από το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας, να χρησιμοποιήσει τις καλές υπηρεσίες, είτε αυτοπροσώπως ή μέσω ειδικών απεσταλμένων, ειδικών αντιπροσώπων, της ομάδας των Σοφών ή των περιφερειακών μηχανισμών, για την πρόληψη πιθανών συγκρούσεων, την επίλυση των πραγματικών συγκρούσεων και την προώθηση της ειρήνης».

Το 2012, το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας πραγματοποίησε 40 συναντήσεις, με μία συνάντηση σε προεδρικό επίπεδο και τρεις σε υπουργικό επίπεδο¹⁰⁰. Κατά τις συνεδριάσεις αυτές, το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας

⁹⁹ «The Peace and Security Council shall perform functions in the following areas: a. promotion of peace, security and stability in Africa; b. early warning and preventive diplomacy; c. peace-making, including the use of good offices, mediation, conciliation and enquiry»; Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union.

¹⁰⁰ Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της Αφρικανικής Ένωσης (ΑΕ), κατά την 387η συνεδριάσή του, που πραγματοποιήθηκε σε υπουργικό επίπεδο στις 29 Ιουλίου 2013, ασχολήθηκε μεταξύ άλλων με την κατάσταση μεταξύ της Δημοκρατίας του Σουδάν και της Δημοκρατίας του Νότιου Σουδάν.

έλαβε ένα ευρύ φάσμα αποφάσεων για μια σειρά από καταστάσεις που επηρεάζουν διάφορα τμήματα της ηπείρου σε θέματα ειρήνης και ασφάλειας¹⁰¹.

III.4.3 Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών

Όσον αφορά στον Αραβικό Σύνδεσμο, δεν υπάρχει ένα θεσμικό όργανο, επιφορτισμένο να αναλαμβάνει δράση στον τομέα ειρηνικής επίλυσης των διαφορών. Ο Χάρτης του ορίζει ρητά στο άρθρο 5 ότι: «αν προκύψει μεταξύ των κρατών μελών μια διαφορά, η οποία δεν αφορά στην ανεξαρτησία ενός κράτους, στην κυριαρχία, ή στην εδαφική ακεραιότητα και εάν τα μέρη της διαφοράς προσφεύγουν στο Συμβούλιο για την επίλυση της διαφοράς αυτής, η απόφαση του Συμβουλίου είναι εκτελεστή και υποχρεωτική. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη, μεταξύ των οποίων έχει προκύψει η διαφορά δεν πρέπει να συμμετέχουν στις συσκέψεις και τις αποφάσεις του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο θα μεσολαθήσει σε όλες τις διαφορές που απειλούν να οδηγήσουν σε πόλεμο δύο Κράτη-μέλη, ή ένα Κράτος-μέλος και ένα τρίτο Κράτος, με σκοπό να επιτευχθεί η συμφιλίωση τους. Οι αποφάσεις της διαιτησίας και της διαμεσολάβησης θα πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία. Δηλαδή η αρμοδιότητα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών αποδίδεται στο Συμβούλιο του Συνδέσμου.»

III.4.4 ASEAN

Η ASEAN αποδίδει αρμοδιότητες για την επίλυση των διαφορών στον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα του οργανισμού, οι οποίοι σύμφωνα με το άρθρο 23¹⁰² του Χάρτη μπορούν να ενεργήσουν με μια ex-officio ιδιότητα και να παράσχουν, όταν τους ζητηθεί από τα ενδιαφερόμενα Κράτη, καλές υπηρεσίες, συνδιαλλαγή και συμβιβασμό. Ο Γενικός Γραμματέας της ASEAN, επικουρούμενος από τη Γραμματεία της ASEAN ή άλλο οργανισμό, που ορίζεται από την ASEAN,

Communiqué of The Peace And Security Council of The African Union (AU) on Sudan and South Sudan, July 2013. <http://www.gurtong.net/ECM/Editorial/tabid/124/ID/12301/Default.aspx>

¹⁰¹ Βλ. Dersso Solomon A., *Annual Review of the Peace and Security Council 2012/2013*, Institute for Security Studies, 2013, p. 46

¹⁰² «Member States which are parties to a dispute may at any time agree to resort to good offices, conciliation or mediation in order to resolve the dispute within an agreed time limit. 2. Parties to the dispute may request the Chairman of ASEAN or the Secretary-General of ASEAN, acting in an ex-officio capacity, to provide good offices, conciliation or mediation»

παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τα πορίσματα, τις συστάσεις ή τις αποφάσεις, που προκύπτουν από ένα μηχανισμό επίλυσης διαφορών της ASEAN και υποβάλλει την έκθεση στη Σύνοδο Κορυφής της ASEAN. Η Σύνοδος Κορυφής της ASEAN είναι το ανώτατο όργανο χάραξης πολιτικής της ASEAN και αποφασίζει για τα θέματα, που αναφέρονται στο κεφάλαιο VIII του Χάρτη, δηλαδή στην ειρηνική επίλυση των διαφορών. Σύμφωνα με το άρθρο 26, που αφορά στις ανεπίλυτες διαφορές, «όταν μια διαφορά παραμένει άλυτη, μετά την εφαρμογή των προηγούμενων διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, η διαφορά παραπέμπεται στη Σύνοδο Κορυφής της ASEAN, για τη λήψη απόφασης».

III.5 Αδυναμίες και ελλείψεις στο συμβατικό και θεσμικό πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανισμών

Μελετώντας τις ιδρυτικές συνθήκες και άλλα νομικά κείμενα των Περιφερειακών Οργανισμών, που αναλύουμε, θα διαπιστώσουμε ορισμένες αδυναμίες και ελλείψεις, τόσο ως προς τη δεσμευτικότητα των κειμένων, όσο και ως προς την ύπαρξη επαρκών μηχανισμών στον τομέα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών.

Όσον αφορά στη δεσμευτικότητα των κειμένων ο Αραβικός Σύνδεσμος δεν διαθέτει μηχανισμό για να επιβάλει τη συμμόρφωση των μελών με τις αποφάσεις του¹⁰³. Ο καταστατικός χάρτης στο άρθρο 7 αναφέρει ότι «οι ομόφωνες αποφάσεις του Συμβουλίου πρέπει να είναι δεσμευτικές για όλα τα Κράτη-μέλη». Οι αποφάσεις που λαμβάνονται με πλειοψηφία δεσμεύουν μόνο εκείνα τα Κράτη που τις αποδέχονται, γεγονός που δίνει ασφάλεια στην εθνική κυριαρχία και υπονομεύει την ικανότητα του Συνδέσμου να αναλαμβάνει συλλογική δράση.

Επιπλέον, το άρθρο 7 ορίζει ότι σε κάθε περίπτωση οι αποφάσεις του Συμβουλίου θα πρέπει να επιβάλλονται σε κάθε Κράτος-μέλος, σύμφωνα με την αντίστοιχη νομοθεσία του. Δηλαδή ο Σύνδεσμος δεν έχει καμία προσφυγή, όταν ένα Κράτος αποδέχεται μια απόφαση, αλλά αδυνατεί να την εφαρμόσει στο εσωτερικό του. Ένα δεύτερο πρόβλημα που προκύπτει, είναι ότι τα Κράτη που δεν δέχονται

¹⁰³ Βλ. Harvard, *Arab League World Model UN 201, Background Guide*. Harvard WorldMUN, 2012, p. 16

μια απόφαση, δεν δεσμεύονται από αυτήν, πράγμα που κάνει την κοινή δράση εξαιρετικά δύσκολη.

Το γεγονός ότι ο Αραβικός Σύνδεσμος εξαρτάται από τη θέληση των Κρατών μελών του να εργασθούν εντατικά για την μετατροπή του σε αληθινό μοχλό περιφερειακής ενοποίησης, αποτελεί αδυναμία του οργανισμού να επιβληθεί στα μέλη του. Για παράδειγμα το Τζιμπουτί¹⁰⁴, έχει αρνηθεί να παραστεί στην 22^η Σύνοδο Κορυφής της Τρίπολης που είχε προγραμματιστεί για τις 27 Μαρτίου 2010, εξαιτίας της στάσης της Λιβύης στις συννοριακές διαφορές του με την Ερυθραία. Ο Παλαιστίνιος Πρόεδρος Μαχμούντ Αμπάς απείλησε ότι θα μποϊκοτάρει τη Σύνοδο σε περίπτωση κλήσης και της Χαμάς. Επίσης, μια συνηθισμένη διπλωματική παρεξήγηση Αιγύπτου και Κατάρ προκάλεσε ένταση στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και οι έξι χώρες του Κόλπου μαζί με την Αίγυπτο και την Ιορδανία αρνήθηκαν τη συμμετοχή του Ιράν, ακόμα και ως παρατηρητή. Σε κάθε περίπτωση, οι εντάσεις στις σχέσεις μεταξύ πολλών από τα μέλη του Συνδέσμου, όπως μεταξύ Αλγερίας και Αιγύπτου, Λιβύης και Σουδάν, υπερβαίνουν όλες τις εκκλήσεις για αραβική αλληλεγγύη και ομόνοια μπροστά στις προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζουν.

Ερευνώντας τον Χάρτη της ASEAN διακρίνουμε, ότι ενώ οι ηγέτες των Κρατών μελών της υιοθέτησαν το κείμενο αυτό με σκοπό να επιτύχουν το πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως κοινότητα, η αρχή της μη επέμβασης και η υποχρέωση της συναίνεσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων φανερώνουν την απροθυμία των Κρατών μελών να παραδώσουν μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας, γεγονός που κάνει εξαιρετικά δύσκολη την επίτευξη της βαθύτερης ολοκλήρωσης.

Επίσης, η αποδοχή ενός νομικού συστήματος της ASEAN, δηλαδή η επιβολή μιας σαφούς νομικής δομής και η θέσπιση πιο επίσημων κανόνων, θα έδινε την δύναμη στην ASEAN να αντιμετωπίσει τις πολλές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή. Ωστόσο, δεν υπάρχουν τέτοια στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι τα Κράτη μέλη είναι πρόθυμα να προχωρήσουν σε μια κοινοτική νομοθεσία και να αλλάξουν το εθνικό τους δίκαιο υπέρ της βαθύτερης ολοκλήρωσης. Και αποτελεί πρόκληση η

¹⁰⁴ Βλ. Λίβας Σωτήριος. *Θεσμοί διεθνούς συνεργασίας στον ισλαμικό κόσμο: Πρόσφατες εξελίξεις στις περιφερειακές ενσωματώσεις στον ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής στο Περράκης Στ. (επιμ.) Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση.* Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 198

υιοθέτηση ενός Κοινοτικού δικαίου στην ASEAN, λόγω των αξαιρετικά διαφορετικών πολιτικών συστημάτων των Κρατών μελών της. Ενώ δηλαδή το κοινό δίκαιο δημιουργεί τη βάση των νομικών συστημάτων της Μαλαισίας, της Σιγκαπούρης και της Ινδονησίας, που ακολουθούν τη δομή του Ολλανδικού νομικού συστήματος, το νομικό σύστημα των Φιλιππίνων έχει τις ρίζες του στην επιρροή του νομικού συστήματος των ΗΠΑ. Ως συνέπεια της έλλειψης ενός κοινού νόμου, ο Χάρτης δεν παρέχει καμία προσφυγή στη Γραμματεία της ASEAN, σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να εφαρμόσει τις συμφωνίες.

Επιπλέον, ενώ ο Χάρτης ορίζει ότι οι ανεπίλυτες διαφορές θα αναφέρονται στη Σύνοδο Κορυφής της ASEAN (άρθρο 26), η Σύνοδος Κορυφής λειτουργώντας ως το ανώτατο όργανο χάραξης πολιτικής, εξακολουθεί να υπόκειται στα συμφέροντα και τη βούληση των εθνικών κυβερνήσεων.

Όσον αφορά στην θεσμοθέτηση επαρκών και κατάλληλων θεσμικών οργάνων στον Αραβικό Σύνδεσμο, δεν υπάρχει κάποιο θεσμοθετημένο, αρμόδιο για την ειρηνική επίλυση διαφορών. Το Συμβούλιο του Συνδέσμου έχει την κύρια ευθύνη για τέτοια θέματα.

Στην ASEAN επίσης, ενώ πολλές από τις συμφωνίες της είναι τεχνικά δεσμευτικές, η ίδια δεν διαθέτει ένα κεντρικό όργανο για να επιβάλλει την τήρησή τους και τη συμμόρφωση των Κρατών μελών. Δηλαδή η τήρηση των συμφωνιών εξαρτάται από την εθελοντική συμμόρφωση των Κρατών μελών και όχι από έναν θεσμοθετημένο φορέα επιβολής του νόμου.

Εξετάζοντας την ιδρυτική πράξη της ΑΕ του 2000, θα διαπιστώσουμε ότι ιδρύθηκε με 17 βασικά θεσμικά όργανα, ορισμένα από τα οποία έχουν επικαλυπτόμενες εντολές, ενώ άλλα αντιπροσώπευαν τις προσδοκίες για μελλοντική ένταξη και όχι την εξυπηρέτηση των σημερινών αναγκών. Για παράδειγμα, η προγραμματισμένη γέννηση του Αφρικανικού Δικαστηρίου (ACJ) δεν έλαβε χώρα και είχε ξεπεραστεί από μια συμφωνία του 2008, που προέβλεπε τη συγχώνευσή του με το Αφρικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών (AJC&HR), που είχε δημιουργηθεί το 2006. Κατά την ενδέκατη Σύνοδο Κορυφής της Αφρικανικής Ένωσης, η οποία πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιουνίου και

Ιουλίου 2008, η Συνέλευση υιοθέτησε το νέο Πρωτόκολλο, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ με την κατάθεση του δεκάτου πέμπτου εγγράφου επικυρώσεως από τα Κράτη μέλη της Αφρικανικής Ένωσης.

Η υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου για το καταστατικό του Αφρικανικού Δικαστηρίου Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το νέο Πρωτόκολλο) από τη Γενική Συνέλευση της Αφρικανικής Ένωσης ολοκληρώνει τη διαδικασία της δημιουργίας ενός νέου Δικαστηρίου, το οποίο θεωρείται το κύριο δικαστικό όργανο της Αφρικανικής Ένωσης. Μόνο πέντε χώρες είχαν επικυρώσει το ιδρυτικό πρωτόκολλο για το νέο δικαστήριο τον Απρίλιο του 2013, ποσοστό κατά πολύ μικρότερο από αυτό των 15, που απαιτείται. Πράγματι, το πλαίσιο διακυβέρνησης της Αφρικής στηρίζεται στην εθελοντική συμμόρφωση. Αν η συνεργασία μεταξύ των Κρατών αναχαιτίζεται, τότε το σύστημα διακυβέρνησης υπονομεύεται.

Το κύριο μειονέκτημα της οργανωτικής δομής του ΟΑΚ είναι ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης των αποφάσεων. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στα συμβούλια και στα τεχνικά και πολιτικά όργανα, όσον αφορά στην δομή, την πολιτική τους και τον προϋπολογισμό, απαιτούν την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης. Τα τελευταία χρόνια, ορισμένα όργανα έχουν ξεφύγει από την παράλυση, που δημιουργείται από την πολιτική γραφειοκρατία με την ενσωμάτωση ειδικών διατάξεων στο καταστατικό τους. Παρ' όλα αυτά, η ιεραρχία των οργάνων στο πλαίσιο της πολιτικής γραφειοκρατίας, όπως καθιερώνεται από το Χάρτη και τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης, έκανε τη λήψη αποφάσεων μια αργή, δαπανηρή και επαναλαμβανόμενη διαδικασία.

III.6 Συμπέρασμα

Η αποτελεσματικότητα των διεθνών οργανισμών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την ύπαρξη νομικής προσωπικότητας του οργανισμού και την αναγνώρισή της σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, όσο και από ένα ολοκληρωμένο συμβατικό και θεσμικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με τον Εμμανουήλ Ρούκουνα, η νομική ποιότητα των πράξεων των διεθνών οργανισμών εξαρτάται επιλεκτικά από τη δυνατότητά τους να αναλαμβάνουν αυτοτελή δράση, το αν η αυτοτελής αυτή δράση έχει ως αναγκαία

συνέπεια τη δέσμευση των Κρατών μελών και το αν η σχέση των Κρατών, ως μελών των διεθνών οργανισμών, περιορίζεται μόνο στο διακρατικό πεδίο ή εισχωρεί και στο εσωτερικό δίκαιο¹⁰⁵.

Επίσης, καθοριστικό ρόλο παίζει το αν οι αποφάσεις του οργανισμού είναι νομικά δεσμευτικές και υποχρεώνουν το σύνολο των μελών σε συγκεκριμένη συμπεριφορά και εάν προβλέπεται η επιβολή κυρώσεων στα μέλη εκείνα, που δεν συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους ή τις παραβιάζουν.

Μέσα από την ανάλυση που πραγματοποιήσαμε είναι σαφές ότι οι διεθνείς οργανισμοί, με τους οποίους ασχολούμαστε, θα πρέπει να καλύψουν κάποια κενά και αδυναμίες, που υπάρχουν τόσο στη δεσμευτικότητα των νομικών κειμένων, όσο και στη σωστή οργανωτική δομή του οργανισμού, δηλαδή στην ύπαρξη κατάλληλων θεσμικών οργάνων, αρμοδίων για την επίτευξη των σκοπών του οργανισμού.

Σήμερα πάντως τα προβλήματα που προκύπτουν από το κύμα της παγκοσμιοποίησης και οι συνεχώς αυξανόμενες προκλήσεις που καλούνται οι διεθνείς οργανισμοί να αντιμετωπίσουν, καθιστούν αναγκαία την μεταβολή του θεσμικού και εν γένει νομικού πλαισίου λειτουργίας τους, καθώς και τον τρόπο δράσης τους.

Εξάλλου, στη εποχή που διανύουμε διαμορφώνεται μια πραγματικότητα, όπου ο ρόλος και η λειτουργία των κρατικών και μη κρατικών δρώντων, οι σχέσεις στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, φαινόμενα ολοκλήρωσης, αλλά και νέες απειλές δίνουν το στίγμα της αλλαγής στο διεθνές σύστημα.

Αυτό που θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε, είναι ότι οι εσωτερικές αδυναμίες των Περιφερειακών Οργανισμών είναι αποτέλεσμα εξελίξεων στην κάθε περιφέρεια με τις περιστασιακές συμμαχίες να αλλάζουν συνεχώς μορφή και περιεχόμενο, τα ακανθώδη προβλήματα της περιοχής (έλλειμμα πολιτικής και κοινωνικής δημοκρατίας, εσωτερική και περιφερειακή πολυδιάσπαση και κατακερματισμός, δομικές, διοικητικές και οικονομικές αδυναμίες) να παραμένουν άλυτα και τις πικρίες και αντιπαλότητες διαρκώς να συσσωρεύονται.

¹⁰⁵ Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Διεθνές Δίκαιο. Τεύχος πρώτο. Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου*. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2004, σελ. 252

Η θωράκιση λοιπόν των Περιφερειακών Οργανισμών με κατάλληλους μηχανισμούς, ιδίως στον τομέα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών, καθίσταται αναγκαία, για την επίτευξη διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΜΕΡΟΣ Β΄

**Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗ
ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Ι.1 Εισαγωγή

Η διεθνής πολιτική αρένα σήμερα πλήττεται από άλυτες διακρατικές διαφορές, που συχνά προέρχονται από απλή καχυποψία, δυσπιστία, πολιτική και οικονομική αντιπαλότητα, όπως επίσης, απαιτήσεις και ανταπαιτήσεις για ένα ορισμένο έδαφος. Τέτοιες διαφορές, πρέπει να επιλύονται ειρηνικά, ώστε να αποφεύγεται το ενδεχόμενο εξέλιξής τους σε συγκρούσεις με καταστροφικές συνέπειες, όχι μόνο για τα εμπλεκόμενα μέρη, αλλά και για ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα.

Η επίλυση των διαφορών μεταξύ των Κρατών με ειρηνικές μεθόδους παραδοσιακά εμπίπτει σε δύο βασικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται στις διπλωματικές-πολιτικές μεθόδους, ενώ η δεύτερη στις δικαστικές-νομικές μεθόδους, δηλαδή σε μεθόδους επιδικάσεως των διαφορών. Ο διαχωρισμός αυτός βασίζεται στα πρότυπα, που εφαρμόζονται και στον δεσμευτικό χαρακτήρα της διαδικασίας¹⁰⁶.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις διπλωματικές-πολιτικές διαδικασίες (διαπραγμάτευση, έρευνα, καλές υπηρεσίες, διαμεσολάβηση, συνδιαλλαγή), οι οποίες αναλαμβάνονται, είτε από τα ίδια τα εμπλεκόμενα μέρη, είτε με την βοήθεια τρίτων, που έχουν διαφορετικές μορφές (πχ. άλλα Κράτη, αρχηγοί Κρατών, διεθνείς οργανισμοί και θεσμοί, διεθνείς προσωπικότητες κλπ) και επιδιώκουν να συμβιβάσουν τα συμφέροντα των Κρατών, ενώ τα αποτελέσματά τους δεν είναι δεσμευτικά. Ένα τελικό δεσμευτικό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται μόνο στην ιδανική περίπτωση, που τα εμπλεκόμενα μέρη καταλήξουν σε μια συμφωνία. Δεσμεύονται δηλαδή, από τη συγκατάθεση τους και όχι από μονομερή πράξη του οργάνου επίλυσης της διαφοράς¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Βλ. Peters Anne, *International Dispute Settlement: A Network of Co operational Duties*. EJIL 2003, Vol. 14 No 1, p. 4

¹⁰⁷ Βλ. Delbruck Jost, *International Law of Cooperation and State Sovereignty*. Duncker and Humblot, 2002, p. 113

Οι δύο αυτές κατηγορίες δεν βρίσκονται σε σχέση ανταγωνισμού μεταξύ τους υπό την έννοια, ότι εξυπηρετούν διαφορετικές ανάγκες. Άλλωστε δεν είναι όλες οι μέθοδοι κατάλληλες για όλες τις διαφορές. Από την άλλη πλευρά, αρκετά πολυμερή κείμενα, τα οποία υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα μέρη να επιλύουν τις διαφορές τους με ειρηνικά μέσα, προτάσσουν τις διπλωματικές μεθόδους¹⁰⁸ και, σε περίπτωση που αποτύχουν ή δεν έχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, συστήνουν ή/και υποχρεώνουν τα εμπλεκόμενα μέρη να καταφύγουν σε δικαστικές μεθόδους επιλύσεως¹⁰⁹.

Η διαδικασία επίλυσης των διεθνών διαφορών με ειρηνικά μέσα αντικατοπτρίζει μια από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δημοσίου δικαίου, καθώς επιτρέπει την ταχύτερη αποκατάσταση της τάξης του νόμου και αποτρέπει την αλλαγή των σχέσεων μεταξύ των Κρατών, σε αντίθεση με την επιλογή της εφαρμογής κυρώσεων του δημοσίου διεθνούς δικαίου¹¹⁰.

Τα Κράτη λοιπόν, όπως ορίζεται τόσο στη Διακήρυξη των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου Σχετικά με τις Φιλικές Σχέσεις και τη Συνεργασία μεταξύ των Κρατών¹¹¹ (1970), όσο και στο άρθρο 33§1 του Χάρτη ΗΕ, μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα τον μηχανισμό, που θα υιοθετήσουν για την επίλυση των διαφορών τους. Βέβαια, το περιεχόμενο των μεθόδων αυτών δεν αναλύεται σε καμία διάταξη των προαναφερθέντων κειμένων, ούτε όμως και στη Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών. Αυτό θα μπορούσε να αποδοθεί στο γεγονός, ότι σε αντίθεση με τις δικαστικές μεθόδους, στις διπλωματικές μεθόδους δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες, διαδικασίες και ομοιόμορφες πρακτικές,

¹⁰⁸ «*Conciliation*». United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), *Montego Bay*, 1982. Article 284

¹⁰⁹ Βλ. Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος & Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 460

¹¹⁰ Βλ. Paraschiv Daniel-Ştefan, *Ways of Peaceful Settlement of Disputes within Certain International Organizations*. N. Titulescu University of Bucharest, 2012, p. 735

¹¹¹ General Assembly resolution 2625 (XXV). See also the Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes, General Assembly resolution 37/590; resolutions 2627 (XXV); 2734 (XXV); 40/9; the Declaration on the Prevention and Removal of Disputes and Situations which may Threaten International Peace and Security, resolution 43/51 and the Declaration on Fact-finding, resolution 46/59

αλλά το περιεχόμενό τους διαμορφώνεται κάθε φορά από τα εμπλεκόμενα μέρη, σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ειδικά χαρακτηριστικά της κάθε διαφοράς¹¹².

Οι περιπτώσεις διακρατικών διαφορών, που αναφέρονται στη συνέχεια, είναι μόνο ενδεικτικές και δεν αποτελούν εξαντλητικό κατάλογο της δράσης των Περιφερειακών Οργανισμών.

1.2 Διαπραγμάτευση

Η πρώτη και κλασσική μέθοδος επίλυσης διαφορών είναι η Διαπραγμάτευση. Από όλες τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την επίλυση των διαφορών, αποτελεί την απλούστερη και πιο χρησιμοποιούμενη από τα Κράτη μορφή. Πρόκειται ουσιαστικά για συζητήσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, με σκοπό τον συμβιβασμό αποκλίνουσων απόψεων, ή τουλάχιστον την κατανόηση των υπαρχουσών διαφορετικών θέσεων.

Μια από τις πιο χρήσιμες επομένως, λειτουργίες ενός Περιφερειακού Οργανισμού είναι να παρέχει στα μέλη του ένα φόρουμ για διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις, σχετικά με μια πραγματική ή εν δυνάμει διαφορά¹¹³. Οι ευκαιρίες για ανεπίσημες επαφές, τις οποίες παρέχουν οι συνεδριάσεις ενός οργανισμού μπορούν να αποδειχθούν ιδιαίτερα πολύτιμες, όταν η διαφορά έχει ωθήσει τις κανονικές διπλωματικές σχέσεις μεταξύ των Κρατών στην αναστολή.

Η Διαπραγμάτευση δεν περιλαμβάνει οποιοδήποτε τρίτο μέρος και έτσι διαφέρει από τις άλλες μορφές επίλυσης των διαφορών.¹¹⁴ Συνεπάγεται μια άμεση και διμερή διαδικασία και μπορεί να παράγει μια διευθέτηση, σύμφωνα με νομικά κριτήρια ή σύμφωνα τόσο με νομικά, όσο και πολιτικά κριτήρια.¹¹⁵

Αναφερόμενο στη Διαπραγμάτευση, το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969) παρατήρησε, ότι «δεν υπάρχει

¹¹² Βλ. Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος & Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 461

¹¹³ Βλ. Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Fourth Edition, 2005. Cambridge University Press, p. 287

¹¹⁴ Βλ. Shaw N. Malcolm, *International Law*. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008, p. 1014

¹¹⁵ Βλ. Brownlie Ian, *The Peaceful Settlement of International Disputes. The Wang Tieya Lecture in Public International Law*. Oxford University Press, 2009, p. 270

καμία ανάγκη να επιμείνει για το θεμελιώδη χαρακτήρα αυτής της μεθόδου διευθέτησης». ¹¹⁶ Παρατήρησε στο πλαίσιο αυτό, όπως έκανε και ο προκάτοχός του, το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης, ότι, σε αντίθεση με άλλα μέσα επίλυσης διαφορών, η Διαπραγμάτευση, που οδηγεί στην «άμεση και φιλική διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των μερών» είναι καθολικά αποδεκτή ¹¹⁷. Επιπλέον, οι διαπραγματεύσεις αποτελούν συνήθως προϋπόθεση για προσφυγή σε άλλα μέσα ειρηνικής επίλυσης διαφορών ¹¹⁸. Αυτό αναγνωρίστηκε από το Διαρκές Δικαστήριο, όσον αφορά στη διαιτητική ή δικαστική διαδικασία με τα παρακάτω λόγια: «Πριν η διαφορά αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής στο νόμο, το θέμα της θα έπρεπε να καθορίζεται σαφώς από διπλωματικές διαπραγματεύσεις». Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος «διπλωματία» χρησιμοποιείται σε ορισμένες συνθήκες, όπως στην Αναθεωρημένη Γενικής Πράξης για την Ειρηνική Διευθέτηση των Διεθνών Διαφορών (1949), ως συνώνυμο των «διαπραγματεύσεων», όπως επίσης, και η φράση «μέσω των συνήθων διπλωματικών οδών» ¹¹⁹, όπως ορίζεται, για παράδειγμα, στο άρθρο 26 του Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1948).

Η Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών αναδεικνύει την ευελιξία ¹²⁰ (κεφάλαιο Ι, παράγραφος 10), ως ένα από τα

¹¹⁶ «It is now necessary to examine these rules more closely, as also certain problems relative to their application. So far as the first rule is concerned, the Court would recall not only that the obligation to negotiate which the Parties assumed by Article 1, paragraph 2, of the Special Agreements arises out of the Truman Proclamation, which, for the reasons given in paragraph , must be considered as having propounded the rules of law in this field, but also that this obligation merely constitutes a special application of a principle which underlies all international relations, and which is moreover recognized in Article 33 of the Charter of the United Nations as one of the methods for the peaceful settlement of international disputes. There is no need to insist upon the fundamental character of this method of settlement, except to point out that it is emphasized by the observable fact that judicial or arbitral settlement is not universally accepted.» *North Sea Continental Shelf*, (judgment of 1969, ICJ)

¹¹⁷ *Free Zones of Upper Savoy and the District of Gex* (Order of 19 April 1929, PCLJ, Series A, No. 22, p. 13)

¹¹⁸ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 9

¹¹⁹ «In the event that a dispute arises between two or more American States which, in the opinion of one of them, cannot be settled through the usual diplomatic channels, the parties shall agree on some other peaceful procedure that will enable them to reach a solution.»

¹²⁰ «States should, without prejudice to the right of free choice of means, bear in mind that direct negotiations are a flexible and effective means of peaceful settlement of their disputes. When they choose to resort to direct negotiations, States should negotiate meaningfully, in order to arrive at an

χαρακτηριστικά των απευθείας διαπραγματεύσεων, ως μέσο για την ειρηνική επίλυση των διαφορών.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των διαπραγματεύσεων, που αναδεικνύεται στη ίδια Διακήρυξη είναι η αποτελεσματικότητα (κεφάλαιο Ι, παράγραφος 10). Αρκεί να αναφέρουμε σε αυτό το πλαίσιο, ότι στην πραγματικότητα της διεθνούς ζωής, η Διαπραγμάτευση επιλέγεται τις περισσότερες φορές από τα Κράτη, ως μέσο για την επίλυση των επίμαχων θεμάτων και ότι, ενώ η έκβασή της δεν είναι πάντα επιτυχής, έχει επιλύσει το μεγαλύτερο μέρος των διαφορών.

Το κείμενο της Διακήρυξης της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών φαίνεται να δίνει προτίμηση σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις (προφανώς με την έννοια ότι το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης χρησιμοποιεί την έκφραση) και αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό στο πλαίσιο των συνθηκών, που επικρατούσαν κατά τη στιγμή της έγκρισης της Διακήρυξης.¹²¹

Πάντως ούτε στον Χάρτη ΗΕ, ούτε στο διεθνές δίκαιο υπάρχει ένας γενικός κανόνας, υπό την έννοια ότι η εξάντληση των διπλωματικών διαπραγματεύσεων αποτελεί προϋπόθεση για να παραπεμφθεί μια υπόθεση στο Δικαστήριο. Επίσης, είναι πιθανό το Δικαστήριο να διατάξει τα μέρη να προσέλθουν σε διαπραγματεύσεις με καλή πίστη και μπορεί να αναφέρει τους παράγοντες, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων μεταξύ των μερών. Επιπλέον, όπου υπάρχει υποχρέωση για Διαπραγμάτευση, αυτή συνεπάγεται επίσης, την υποχρέωση να συνεχίσουν οι διαπραγματεύσεις αυτές, στο μέτρο του δυνατού, με στόχο τη σύναψη συμφωνιών. Το Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση *Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας*¹²² ότι: «τα μέρη έχουν την υποχρέωση να προβούν σε διαπραγματεύσεις με σκοπό να καταλήξουν σε μια

early settlement acceptable to the parties. States should be equally prepared to seek the settlement of their disputes by the other means mentioned in the present Declaration. »

¹²¹ Βλ. Roucounas Emmanuel, *Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes*. United Nations Audiovisual Library of International Law, 2008, p. 3

¹²² «(a) the parties are under an obligation to enter into negotiations with a view to arriving at an agreement, and not merely to go through a formal process of negotiation as a sort of prior condition for the automatic application of a certain method of delimitation in the absence of agreement; they are under an obligation so to conduct themselves that the negotiations are meaningful, which will not be the case when either of them insists upon its own position without contemplating any modification of it» *North Sea Continental Shelf*, (Judgment of 1969, ICJ)

συμφωνία και όχι απλώς να περάσουν από μια τυπική διαδικασία διαπραγματεύσεων ως προϋπόθεση.....έχουν την υποχρέωση, ώστε να συμπεριφέρονται σαν οι διαπραγματεύσεις να έχουν σημασία, η οποία δεν θα αμφισβητείται, όταν ένα από τα μέρη επιμένει στην δική του θέση, χωρίς να έχει την πρόθεση να προβεί σε τροποποίηση αυτής».

Η Διαπραγμάτευση αποτελεί το πλέον ικανοποιητικό μέσο για την επίλυση των διαφορών, επειδή τα εμπλεκόμενα μέρη ασχολούνται άμεσα και ταυτόχρονα εύελκτο μέσο για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, αφού μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα είδη των διαφορών, είτε πολιτικές, είτε νομικές ή τεχνικές. Διότι, σε αντίθεση με τα άλλα μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 33 του Χάρτη ΗΕ, εμπλέκει μόνο τα συμβαλλόμενα Κράτη της διαφοράς, τα οποία μπορούν να παρακολουθούν όλες τα στάδια της διαδικασίας, από την έναρξή της μέχρι τη λήξη της και να τη διεξάγουν με τον τρόπο, που αυτά κρίνουν ως καταλληλότερο.¹²³

Όπως ήδη αναφέραμε, οι διαπραγματεύσεις δεν είναι πάντα επιτυχείς, δεδομένου ότι εξαρτώνται σε ένα ορισμένο βαθμό από την αμοιβαία καλή θέληση, την ευελιξία και την ευαισθησία.

Αποφάσεις των οργάνων των διεθνών οργανισμών, οι οποίες καλούν τα Κράτη μέρη σε μια διαφορά να προβούν σε διαπραγματεύσεις, σε ορισμένες περιπτώσεις, τονίζουν την ανάγκη για μια θετική στάση από την πλευρά όλων των ενδιαφερομένων¹²⁴. Επίσης, στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών, μια απόφαση ή σύσταση από αρμόδιο όργανο στα μέρη μιας διαφοράς να προβούν σε διαπραγματεύσεις, με σκοπό την επίλυση της διαφοράς τους, μπορεί να επιδιώκει να διευκολύνει την διαπραγματευτική διαδικασία με διάφορους τρόπους. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, σε μία περίπτωση, συνέστησε η διαπραγματευτική διαδικασία να επικουρείται, μετά από αίτημα των μερών, από ένα τρίτο μέρος, το οποίο θα έχει επιλεγεί από τα μέρη ή, ελλείψει συμφωνίας τους, που θα διορίζεται από το Γενικό Γραμματέα. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, σε ορισμένες τις περιπτώσεις, στις οποίες καλούσε τα Κράτη να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις, προσπάθησε να

¹²³ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 9

¹²⁴ *Ibid*: p. 17

διευκολύνει τη διαπραγματευτική διαδικασία, θέτοντας τις υπηρεσίες ενός τρίτου στη διάθεση των διαδίκων¹²⁵.

Ως μια μορφή διαπραγματεύσεων μπορούν να θεωρηθούν και οι Διαβουλεύσεις.¹²⁶ Παρόλο που δεν αναφέρονται στο άρθρο 33 του Χάρτη ΗΕ, αναφέρονται σε αρκετές συνθήκες, ως μέσο επίλυσης των διαφορών, που προκύπτουν από την ερμηνεία ή την εφαρμογή της εν λόγω συνθήκης. Το ίδιο και οι Ανταλλαγές Απόψεων,¹²⁷ μπορούν να θεωρηθούν ως μια μορφή διαβουλεύσεων. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο σύστημα που θεσπίζεται με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας των Ηνωμένων Εθνών (1982) για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, οι οποίες προκύπτουν από την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης. Αναφορά στο πλαίσιο αυτό, γίνεται στο άρθρο 283 της Σύμβασης, η οποία ορίζει: «1. Σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ των Κρατών μερών σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας σύμβασης, τα μέρη της διαφοράς προβαίνουν άμεσα σε ανταλλαγή απόψεων για την επίλυσή της, μέσω διαπραγματεύσεων ή άλλων ειρηνικών μέσων. 2. Τα μέρη επίσης θα προσχωρούν άμεσα σε ανταλλαγή απόψεων όταν μια διαδικασία για την επίλυση τέτοιας διαφοράς έχει τερματισθεί χωρίς επίλυσή της ή όταν η επίλυση έχει επιτευχθεί και οι περιστάσεις απαιτούν διαβουλεύσεις σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης της επίλυσης.».

Στα Καταστατικά Κείμενα των Περιφερειακών Οργανισμών που εξετάζουμε, θα δούμε ότι ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (Κεφάλαιο 5, άρθρο 25) όσον αφορά στις μεθόδους επίλυσης διαφορών μεταξύ άλλων, αναφέρεται σε «*απ' ευθείας διαπραγματεύσεις*». Το Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιο Ανατολική Ασία (TAC) της ASEAN (άρθρα 13 και 17) κάνει λόγο για «*φιλικές διαπραγματεύσεις*», ενώ ο Χάρτης της ASEAN (Κεφάλαιο VIII, άρθρο 22) αναφέρεται σε «*διάλογο, διαβούλευση και διαπραγμάτευση*».

¹²⁵ *Ibid*: p. 19

¹²⁶ *Ibid*: p. 10

¹²⁷ *Ibid*

I.2.1 Κολομβία-Περού (1953-1954)

Στις 18 Νοεμβρίου 1953, κυβέρνηση της Κολομβίας ζήτησε από την Επιτροπή να βρει λύση στη διαφορά μεταξύ αυτής και της κυβέρνησης του Περού, που είχε προκύψει ως συνέπεια του ασύλου, που χορηγήθηκε στον Victor Haya Raul de la Torre στην πρεσβεία της Κολομβίας στη Λίμα. Η Επιτροπή ενημέρωσε την κυβέρνηση του Περού και προσέφερε τις υπηρεσίες της, τις οποίες αρνήθηκε το Περού. Η Επιτροπή έκανε μια μελέτη της υπόθεσης και ενέκρινε ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία υπέβαλε στους διαδίκους. Στα συμπεράσματά της η Επιτροπή πρότεινε διμερείς διαπραγματεύσεις και οι διάδικοι να ενημερώσουν την Επιτροπή για τα αποτελέσματα της διαδικασίας.

I.2.2 Κούβα-Δομινικανή Δημοκρατία (1956)

Στις 27 Φεβρουαρίου 1956, η Κούβα ζήτησε από τη Διαμερικανική Επιτροπή Ειρήνης να ερευνήσει τις απειλητικές δραστηριότητες που διεξάγονται από τη Δομινικανή Δημοκρατία κατά της κυβέρνησης της Κούβας και την παρέμβασή της στις εσωτερικές υποθέσεις της Κούβας. Η Επιτροπή ενημέρωσε την Δομινικανή Δημοκρατία και στις 7 Μαρτίου, εκπρόσωπος της Δομινικανής Δημοκρατίας απάντησε ότι δεν υπάρχει τέτοια σύγκρουση και ότι η κυβέρνηση της Κούβας δεν είχε εξαντλήσει τη διπλωματική οδό, προκειμένου να ξεκαθαρίσει την κατάσταση μεταξύ της ίδιας και της Δομινικανής κυβέρνησης. Μετά από διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους των δύο κυβερνήσεων, η επιτροπή συνεδρίασε στις 20 Απριλίου και ενέκρινε δήλωση στην οποία αναφέρεται ότι, αφού λάβει υπόψη όλα τα πραγματικά περιστατικά και σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 7 του Καταστατικού, η Επιτροπή εξέφρασε την ελπίδα ότι οι δύο χώρες θα μπορούσαν να επωφεληθούν δια της διπλωματικής οδού για την επίλυση του θέματος.

I.3 Έρευνα

Σε μια διεθνή διαφορά που αφορά κυρίως σε διαφορετική γνώμη σχετικά με τα πραγματικά γεγονότα, τα ενδιαφερόμενα Κράτη μπορούν να συμφωνήσουν να προβούν σε έρευνα, που θα εξετάσει το επίμαχο ζήτημα των πραγματικών περιστατικών, καθώς και άλλες πτυχές της διαφοράς, ώστε να καθορίσουν τις

όποιες παραβιάσεις των σχετικών συνθηκών ή άλλων διεθνών δεσμεύσεων, που προβάλλουν τα μέρη και να προτείνει κατάλληλα διορθωτικά μέτρα και διευθέτηση.

Στην Έρευνα μπορούν επίσης, να καταφύγουν τα μέρη μιας διαφοράς, σε περίπτωση που συμφωνήσουν σε κάποια άλλα μέσα επίλυσης (διαιτησία, συνδιαλλαγή, περιφερειακές ρυθμίσεις, κλπ.) και εκεί προκύπτει η ανάγκη για τη συλλογή όλων των αναγκαίων πληροφοριών, προκειμένου να εξακριβωθούν ή να διευκρινισθούν τα πραγματικά περιστατικά, που προκάλεσαν τη διαφορά.¹²⁸

Η λειτουργία της Έρευνας και η διευκρίνιση ενός αμφισβητούμενου ζητήματος πραγματικού γεγονότος, είχε αντιμετωπιστεί σφαιρικά στις Συμβάσεις της Χάγης του 1899 και του 1907 για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών. Συγκεκριμένα, το άρθρο 9 της Σύμβασης του 1907 ορίζει: *«Σε περίπτωση διαφωνίας διεθνούς χαρακτήρα, που δεν εμπεριέχει ούτε συμφέροντα τιμής, ούτε ουσιώδη συμφέροντα και προκύπτει από τη διαφορά απόψεων σχετικά με πραγματικά γεγονότα, τα συμβαλλόμενα μέρη θεωρούν σκόπιμο και επιθυμητό ότι τα μέρη, που δεν μπόρεσαν να έρθουν σε συμφωνία, μέσω της διπλωματίας, θα πρέπει, στο βαθμό που το επιτρέπουν οι περιστάσεις, να συστήσουν μια διεθνή εξεταστική επιτροπή, για να διευκολύνει στην επίλυση αυτών των διαφορών αποσαφηνίζοντας τα πραγματικά περιστατικά, μέσω μιας αμερόληπτης και ευσυνείδητης έρευνας».*

Η Επιτροπή Dogger Bank είναι η μόνη Εξεταστική Επιτροπή, που έχει συσταθεί με τη Σύμβαση της Χάγης του 1899 και σχετίζεται με τον βομβαρδισμό στη θαλάσσια περιοχή Dogger Bank (1904), που απείλησε να οδηγήσει το Ηνωμένο Βασίλειο σε πόλεμο με τη Ρωσική Αυτοκρατορία. Η πρώτη Εξεταστική Επιτροπή, που προέκυψε από τη δεύτερη Σύμβαση της Χάγης του 1907, σχετίζεται με το περιστατικό Tavnighano, το οποίο συνέβη κατά τη διάρκεια του τουρκο-ιταλικού πολέμου (1911-12).

Η Έρευνα, ως αμερόληπτη διαδικασία με την παρέμβαση τρίτου μέρους για την εξακρίβωση των γεγονότων μπορεί πράγματι, να συμβάλει στη μείωση της έντασης και την πρόληψη μιας διεθνούς διαφοράς. Η δυνατότητα της Έρευνας να

¹²⁸ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 24

συμβάλλει στην πρόληψη μιας διεθνούς διαφοράς αναγνωρίστηκε από τη Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα 1967 (XVIII) της 16ης Δεκεμβρίου 1963, σχετικά με το «Ζήτημα των Μεθόδων Έρευνας»¹²⁹. Στο ψήφισμα αυτό, η Συνέλευση εξέφρασε την πεποίθησή της ότι «σημαντική συμβολή στην ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και στην πρόληψή τους θα μπορούσε να επιτευχθεί με την παροχή αμερόληπτης Έρευνας, στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών και των διμερών και πολυεθνικών συμβάσεων»¹³⁰.

Οι όροι «έρευνα» (inquiry)¹³¹, «διερεύνηση» (fact-finding)¹³² και «εξέταση» (investigation) έχουν όλοι χρησιμοποιηθεί (μερικές φορές εναλλακτικά) για τη διαδικασία, βάσει της οποίας τα μέρη σε μια διεθνή διαφορά μπορεί να ζητήσουν τη δημιουργία μιας διεθνούς επιτροπής έρευνας, μιας διεθνούς διερευνητικής επιτροπής ή μιας διεθνούς εξεταστικής επιτροπής, με ποικίλους βαθμούς αρμοδιότητας.¹³³

Η αρμοδιότητα που ανατίθεται σε μια Επιτροπή Έρευνας μπορεί να ποικίλει ανάλογα με το αντικείμενο της έρευνας, καθώς και με το αν ο μηχανισμός, έχει συσταθεί για να εξυπηρετήσει άμεσα το συμφέρον των Κρατών, όπως φαίνεται από μια σειρά περιπτώσεων, τόσο πριν, όσο και μετά τις Συμβάσεις της Χάγης.

Βάσει της εντολής της να διερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά και να αποσαφηνίσει τα επίδικα ζητήματα στο πλαίσιο των καθηκόντων που περιγράφονται ανωτέρω, η Έρευνα μπορεί να περιλαμβάνει την ακρόαση των μερών, την εξέταση μαρτύρων ή επιτόπιες επισκέψεις. Παρά το γεγονός, ότι η

¹²⁹ «Reaffirming its belief that an important contribution to the peaceful settlement of disputes and to the prevention of such disputes could be made by providing for impartial fact-finding within the framework of international organizations and in bilateral and multilateral conventions». «Question of methods of fact-finding», General Assembly, Twenty-first session. Agenda item 87 b. A/RES/21/2182

¹³⁰ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 25

¹³¹ Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes (1907), Article 9

¹³² Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, Article 90 (International Fact-Finding Commission)

¹³³ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 26

Έρευνα μπορεί να χρησιμοποιήσει τεχνικές συλλογής στοιχείων, που χρησιμοποιούνται συνήθως στη διαιτητική ή δικαστική διαδικασία, αυτό δεν αλλάζει το καθεστώς της και τις βασικές της λειτουργίες. Η Έρευνα είναι επομένως, ικανή να συνδυάζει τα πλεονεκτήματα της διπλωματίας με νομικές τεχνικές για να εξασφαλίσει στα μέρη μια αμερόληπτη έκθεση για τα θέματα της διαφοράς ή να προτείνει μια λύση στο πρόβλημα¹³⁴.

Όσον αφορά στους Περιφερειακούς Οργανισμούς που εξετάζουμε, θα διαπιστώσουμε ότι η μέθοδος της Έρευνας προτείνεται, ως μέθοδος επίλυσης διεθνών διαφορών, στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (Κεφάλαιο 5, άρθρο 25), ο οποίος μεταξύ άλλων, αναφέρεται σε «εξέταση» (*investigation*) και στο Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιο-Ανατολική Ασία (TAC) της ASEAN (άρθρο 15) ορίζει ότι «*Το Ανώτατο Συμβούλιο μπορεί κατόπιν συμφωνίας των μερών της διαφοράς, να συστήσει από μόνο του μια Επιτροπή Έρευνας....*»

I.3.1 Διακρατικές διαφορές Κόστα Ρίκα – Νικαράγουας (1948 – 1955)

Στην πρώτη διαφορά μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Νικαράγουας το 1948 ο ΟΑΚ δημιούργησε μια Επιτροπή «Πληροφόρησης και Μελέτης» για να εξετάσει τους ισχυρισμούς της Κόστα Ρίκα, ότι η Νικαράγουα είχε υποστηρίξει εισβολή στο έδαφός της. Υπό το φως της έρευνας της Επιτροπής ο ΟΑΚ αποφάσισε ότι και οι δύο πλευρές είχαν εν μέρει μερίδιο ευθύνης και σύστησε μια Επιτροπή για να επιτηρεί τα σύνορα και έπεισε τα μέρη να υπογράψουν ένα Σύμφωνο Φιλίας, υποσχόμενα σεβασμό στην κυριαρχία του άλλου.

Στη δεύτερη διαφορά το 1955 ακολουθήθηκε ένα παρόμοιο μοντέλο, με την Κόστα Ρίκα να καταγγέλει επίθεση και μια Επιτροπή να συστήνεται για να διερευνήσει την καταγγελία. Ένα πιο ολοκληρωμένο σύστημα εποπτείας των συνόρων, συμπεριλαμβανοντας και εναέρια επιτήρηση και η δημιουργία μιας αποστρατιωτικοποιημένης ζώνης συστάθηκαν και τον Ιανουάριο του 1956 μια νέα συμφωνία υπεγράφη από τα δύο Κράτη, η οποία αποδείχθηκε πιο ανθεκτική από την προηγούμενη.

¹³⁴ *Ibid*: p. 27

I.3.2 Διακρατική διαφορά Ονδούρας – Νικαράγουας (1957)

Η σύγκρουση προήλθε από την συνεχιζόμενη συνοριακή διένεξη μεταξύ Ονδούρας και Νικαράγουας, που είχε τις ρίζες της σε επιδίκαση μιας απομακρυσμένης περιοχής από τον Βασιλιά της Ισπανίας στις 23 Δεκεμβρίου 1906, η οποία ικανοποιούσε την απαίτηση της Ονδούρας. Η Νικαράγουα αρνήθηκε να δεχθεί την απόφαση. Όταν η Ονδούρα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι βρέθηκε πετρέλαιο στην περιοχή, η Νικαράγουα έστειλε στρατεύματα, τα οποία συγκρούστηκαν με τις στρατιωτικές μονάδες της Ονδούρας. Η κάθε χώρα κατηγόρησε την άλλη για παραβίαση της επικράτειάς της. Το 1957, κατόπιν αιτήματος των δύο Κρατών, το Συμβούλιο του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών - το οποίο είχε συσταθεί για να ενεργεί προσωρινά ως όργανο διαβούλευσης στο πλαίσιο της Διαμερικανικής Συνθήκης Αμοιβαίας Συνδρομής (Συνθήκη του Ρίο) - διόρισε Ερευνητική Επιτροπή, η οποία μετέβη αμέσως στην περιοχή. Μετά τη διαπραγμάτευση της κατάπαυσης του πυρός, η Επιτροπή έθεσε σε ισχύ ένα σχέδιο απόσυρσης των στρατευμάτων.

Η διαφορά διευθετήθηκε το 1962, μετά από λήψη και άλλων μέτρων, όπως η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο Χάγης και στη συνέχεια στη μέθοδο των Καλών Υπηρεσιών από τη Διαμερικανική Επιτροπή Ειρήνης.

I.4 Καλές Υπηρεσίες

Όταν τα Κράτη μέρη μιας διαφοράς δεν είναι σε θέση να διευθετήσουν τη διαφορά απευθείας μεταξύ τους, ένας τρίτος μπορεί να προσφέρει τις Καλές Υπηρεσίες του, ως μέσο πρόληψης της περαιτέρω επιδείνωσης της διαφοράς, καθώς και ως μέθοδος για τη διευκόλυνση προσπαθειών για την ειρηνική επίλυσή της. Μια τέτοια προσφορά Καλών Υπηρεσιών, είτε με πρωτοβουλία του εν λόγω τρίτου, είτε κατόπιν αιτήσεως ενός ή περισσότερων μερών της διαφοράς, υπόκειται πάντα στην αποδοχή από όλα τα μέρη της διαφοράς. Με άλλα λόγια, ο τρίτος που προσφέρει τις Καλές Υπηρεσίες, είτε πρόκειται για ένα Κράτος, είτε για μια ομάδα Κρατών, ένα άτομο ή ένα όργανο ενός παγκόσμιου ή περιφερειακού διεθνούς οργανισμού, πρέπει να είναι αποδεκτός από όλα τα μέρη της διαφοράς.

Το τρίτο μέρος που προσφέρει Καλές Υπηρεσίες επιδιώκει συνήθως να ενθαρρύνει τα μέρη της διαφοράς να επαναλάβουν τις διαπραγματεύσεις, παρέχοντάς τους έτσι, ένα κανάλι επικοινωνίας. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις, στις οποίες το τρίτο μέρος, που προσφέρει Καλές Υπηρεσίες, έχει το δικαίωμα να κάνει κάτι περισσότερο από το απλώς να λειτουργήσει ως ενδιάμεσος και έχει τη δυνατότητα να λάβει ενεργά μέρος στη διαδικασία επίλυσης των διαφορών, κάνοντας προτάσεις για τη λύση τους και πραγματοποιώντας συναντήσεις με τους διαδίκους στη διαφορά για να συζητήσουν τις προτάσεις αυτές. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο εν λόγω τρίτος μπορεί να θεωρηθεί ότι όχι μόνο συμβάλλει με τις Καλές Υπηρεσίες του, αλλά και ότι έχει αναλάβει τη Διαμεσολάβηση. Κατά συνέπεια, μπορεί να ειπωθεί, ότι οι Καλές Υπηρεσίες μπορούν να μοιραστούν έναν κοινό χαρακτηρισμό με τη Διαμεσολάβηση, ως μέθοδοι διευκόλυνσης του διαλόγου μεταξύ των μερών σε μια διεθνή διαφορά, με στόχο, ανάλογα με την περίπτωση, την αποκλιμάκωση των εχθροπραξιών και των εντάσεων και σκοπό να επιτύχουν τη φιλική επίλυση της διαφοράς.

Στις Συμβάσεις της Χάγης για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών¹³⁵ (1899 & 1907) οι Καλές Υπηρεσίες αντιμετωπίζονται σαν να ήταν εναλλάξιμες με τη Διαμεσολάβηση, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι δύο μέθοδοι, αν και αντιμετωπίζονται ρητά ως διακριτές, σε τουλάχιστον μία περιφερειακή συνθήκη, συνήθως θεωρούνται ως εκτέλεση λειτουργιών, που μερικές φορές δεν είναι δυνατόν να διακρίνονται σε πρακτικό επίπεδο.

Οι Καλές Υπηρεσίες, ερμηνεύονται με τέτοιον τρόπο, διότι σε μια συγκεκριμένη διαφορά ο ρόλος του τρίτου μέρους, που προσφέρει Καλές Υπηρεσίες μπορεί να αλλάξει σύμφωνα με τις εξελίξεις των γεγονότων. Οι εξελίξεις αυτές, με τη σειρά τους, καθορίζουν τη φύση και τον βαθμό της συμμετοχής των εν λόγω τρίτων μερών στη διαδικασία της διευκόλυνσης των προσπαθειών για την ειρηνική επίλυση της διαφοράς, καθιστώντας έτσι δύσκολο το να ειπωθεί τότε η μέθοδος των Καλών Υπηρεσιών τελείωσε και τότε ξεκίνησε η Διαμεσολάβηση.

¹³⁵ The Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes. Part II (Good Offices and Mediation), Articles 2-8

Μολονότι το άρθρο 33§1 του Χάρτη ΗΕ δεν αναφέρει συγκεκριμένα τη μέθοδο των Καλών Υπηρεσιών μεταξύ των ειρηνικών μέσων για την επίλυση των διαφορών μεταξύ Κρατών, η μέθοδος αυτή έχει αναφερθεί σε πρόσφατες διεθνείς πράξεις. Έτσι, η Διακήρυξη της Μανίλα σχετικά με την Ειρηνική Επίλυση Διεθνών Διαφορών (1982) θέτει τις Καλές Υπηρεσίες επί ίσοις όροις με τις άλλες ειρηνικές μεθόδους, που απαριθμούνται στο άρθρο 33§1 του Χάρτη ΗΕ, προβλέποντας στην παράγραφο 5 τα εξής: *«Τα Κράτη μέλη πρέπει να επιδιώκουν με καλή πίστη και σε πνεύμα συνεργασίας την έγκαιρη και δίκαιη επίλυση των διεθνών διαφορών τους με οποιοδήποτε από τα ακόλουθα μέσα: διαπραγμάτευση, έρευνα, διαμεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστική διευθέτηση, προσφυγή σε περιφερειακές συμφωνίες ή οργανισμούς, ή άλλα ειρηνικά μέσα της επιλογής τους, συμπεριλαμβανομένων των Καλών Υπηρεσιών. Στην αναζήτηση μιας τέτοιας επίλυσης, τα μέρη πρέπει να συμφωνήσουν ποιά ειρηνική μέθοδος, μπορεί να είναι κατάλληλη των περιστάσεων και της φύσης της διαφοράς».*

Επιπλέον, στη «Διακήρυξη σχετικά με την Πρόληψη και την Εξάλειψη των Διαφορών και των Καταστάσεων που μπορεί να Απειλήσουν τη Διεθνή Ειρήνη και Ασφάλεια και τον ρόλο των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα αυτό» (1988), προβλέπεται, στην παράγραφο 12, ότι *«το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πρέπει να εξετάσει σε πρώιμο στάδιο, να στείλει διερευνητικές ή Καλών Υπηρεσιών αποστολές ή να εγκαταστήσει κατάλληλων μορφών παρουσία των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένων των παρατηρητών και των επιχειρήσεων διατήρησης της ειρήνης, ως μέσο για την πρόληψη της περαιτέρω επιδείνωσης της διαφοράς ή της κατάστασης στις εν λόγω περιοχές».*

Σύμφωνα με τις Συμβάσεις της Χάγης για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών, στις Καλές Υπηρεσίες και τη Διαμεσολάβηση ανατέθηκαν οι ακόλουθες λειτουργίες: *«Σε περίπτωση σοβαρής διαφωνίας ή διαφοράς, πριν από την προσφυγή σε όπλα, οι συμβαλλόμενες [υπογράφουσες] Δυνάμεις συμφωνούν να προσφεύγουν, στο μέτρο που επιτρέπουν οι περιστάσεις, στις Καλές Υπηρεσίες ή τη Διαμεσολάβηση ενός ή περισσότερων φιλικών Δυνάμεων».* Οι φιλικές Δυνάμεις επιτρέπεται να παρέμβουν στη διαμάχη, όπως περαιτέρω προβλέπεται στις

συμβάσεις, «έχουν το δικαίωμα να προσφέρουν τις Καλές Υπηρεσίες ή τη Μεσολάβηση, ακόμα και κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών».

Σύμφωνα με το Σύμφωνο της Μπογκοτά, όπου έγινε προσπάθεια να διακριθούν οι Καλές Υπηρεσίες από τη Διαμεσολάβηση, η ακόλουθη ειδική διάταξη (άρθρο 9) θέσπιζε: «Η διαδικασία των Καλών Υπηρεσιών συνίσταται στην προσπάθεια μιας ή περισσότερων Αμερικανικών κυβερνήσεων, που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στη διαμάχη, ή ενός ή περισσότερων επιφανών πολιτών των αμερικανικών Κρατών, που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στη διαμάχη, να φέρουν τα μέρη κοντά, έτσι ώστε να καταστεί δυνατό, το να φτάσουν σε μια ικανοποιητική λύση μεταξύ τους.

Το Σύμφωνο περαιτέρω προέβλεπε (άρθρο 10) ότι: «Μόλις τα μέρη συναντηθούν και ξαναρχίσουν τις απευθείας διαπραγματεύσεις, καμία περαιτέρω δράση δεν πρέπει να ληφθεί από το Κράτος ή τους πολίτες, που έχουν προσφέρει τις Καλές τους Υπηρεσίες ή αποδέχτηκαν την πρόσκληση να τις προσφέρουν. Μπορούν, ωστόσο, μετά από συμφωνία μεταξύ των μερών, να είναι παρόντες κατά τις διαπραγματεύσεις».

Σε μια δήλωση που περιγράφει τις αρμοδιότητές του σύμφωνα με τον Χάρτη, ο Γενικός Γραμματέας ΗΕ έκανε την ακόλουθη πειστική εξήγηση για τις λειτουργίες των Καλών Υπηρεσιών: «Επιπλέον, το Συμβούλιο Ασφαλείας και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών έχουν αναθέσει στον Γενικό Γραμματέα διάφορα καθήκοντα που σε γενικές γραμμές συνεπάγονται την προσφορά των Καλών Υπηρεσιών. Σε μια εποχή κατά την οποία οι διαπραγματεύσεις πρέπει να αντικαταστήσουν την αντιπαράθεση, θεωρώ ότι ο Γενικός Γραμματέας με τις Καλές Υπηρεσίες μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην ενθάρρυνση των Κρατών μελών, να φέρουν τις διαφορές τους στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων».

Οι Καλές Υπηρεσίες μπορούν να προσφέρονται και να αναληφθούν: είτε από ένα μόνο Κράτος ή είτε από μια ομάδα κρατών. Στο πλαίσιο ενός διεθνούς οργανισμού όπως τα Ηνωμένα Έθνη, από ειδικευμένες υπηρεσίες των ΗΕ ή από άλλους διεθνείς οργανισμούς, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Στην πρόσφατη πρακτική, η μέθοδος των Καλών Υπηρεσιών έχει αναληφθεί ως κοινή προσπάθεια μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και Περιφερειακών Οργανισμών. Εκτός από τους Γενικούς Γραμματείς του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ) και του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ), που προσέφεραν τις Καλές Υπηρεσίες μεμονωμένα ή από κοινού με τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, άλλα εξέχοντα άτομα όπως αρχηγοί Κρατών στις αντίστοιχες περιφέρειες, έχουν συμβάλλει επίσης, με τις Καλές Υπηρεσίες τους στην επίτευξη της ειρηνικής διευθέτησης των περιφερειακών διαφορών.

Το αποτέλεσμα της διαδικασίας των Καλών Υπηρεσιών εξαρτάται εξ ολοκλήρου από τη στάση των μερών της διαφοράς. Το τρίτο μέρος που προσφέρει τις Καλές Υπηρεσίες δεν μπορεί να επιβάλει τη θέλησή του σε αυτά. Έτσι, στο άρθρο 6¹³⁶ των Συμβάσεων της Χάγης για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών (1899 & 1907) είχε προβλεφθεί ότι τα αποτελέσματα των Καλών Υπηρεσιών «έχουν αποκλειστικά συμβουλευτικό χαρακτήρα και ποτέ δεν έχουν δεσμευτική ισχύ.»

Η μέθοδος των Καλών Υπηρεσιών στους Περιφερειακούς Οργανισμούς, ως μέθοδος επίλυσης των διεθνών διαφορών, θεσπίζεται στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (Κεφάλαιο 5, άρθρο 25). Ο Χάρτης της ASEAN (Κεφάλαιο VIII, άρθρο 23¹³⁷) όχι μόνο προτείνει την προσφυγή στη μέθοδο των Καλών Υπηρεσιών για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, αλλά ορίζει ότι τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια διαφορά μπορούν να προσφύγουν στον Πρόεδρο της ASEAN ή τον Γενικό Γραμματέα και να ζητήσουν τις Καλές τους Υπηρεσίες. Επίσης, στο Πρωτόκολλο σχετικά με τη δημιουργία του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφαλείας της Αφρικανικής Ένωσης (2002) στο άρθρο 10 ορίζεται ότι «ο Πρόεδρος της Επιτροπής μπορεί, με πρωτοβουλία του, ή όταν ζητηθεί από το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας, να χρησιμοποιήσει τις καλές υπηρεσίες, είτε αυτοπροσώπως ή μέσω ειδικών απεσταλμένων, ειδικών αντιπροσώπων, της ομάδας των Σοφών ή των

¹³⁶ «Good offices and mediation undertaken either at the request of the parties in dispute or on the initiative of Powers strangers to the dispute, have exclusively the character of advice, and never have binding force».

¹³⁷ «Parties to the dispute may request the Chairman of ASEAN or the Secretary-General of ASEAN, acting in an ex-officio capacity, to provide good offices, conciliation or mediation.»

περιφερειακών μηχανισμών, για την πρόληψη πιθανών συγκρούσεων, την επίλυση των πραγματικών συγκρούσεων και την προώθηση της ειρήνης.»

I.4.1 Διακρατική διαφορά Κολομβίας – Εκουαδόρ¹³⁸ (2008)

Η εισβολή των κολομβιανών στρατιωτικών δυνάμεων στο έδαφος του Ισημερινού την 1η Μαρτίου 2008, οδήγησε στην άμεση ενεργοποίηση του Διαμερικανικού συστήματος. Μια ειδική συνεδρίαση του Μόνιμου Συμβουλίου του ΟΑΚ συγκλήθηκε, ακολουθούμενη από την 25η Συνάντηση Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών, με στόχο την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Κολομβίας και του Ισημερινού.

Η 25η Συνάντηση Διαβουλεύσεων των Υπουργών Εξωτερικών αποφάσισε να αναθέσει στον Γενικό Γραμματέα να χρησιμοποιήσει τις Καλές του Υπηρεσίες¹³⁹ για την εφαρμογή ενός μηχανισμού παρακολούθησης της συμμόρφωσης των Κρατών μερών και εκπλήρωσης των υποχρεώσεων, που αναλαμβάνονται βάσει του ψηφίσματος (RC.25/RES.1/08 rev.1) και την αποκατάσταση ενός κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο μερών.

Οι ειδικοί στόχοι της εντολής της αποστολής είναι να προτείνει, να προωθήσει, να συντονίσει, με τα Κράτη που εμπλέκονται, τον καθορισμό συγκεκριμένων μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και να ελέγξει την τήρηση των δεσμεύσεων που ανέλαβαν τα εμπλεκόμενα Κράτη, στο πλαίσιο του ψηφίσματος και αυτών, που προκύπτουν από τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης.

Η διαφορά δεν έχει ακόμα επιλυθεί.

I.4.2 Διακρατική διαφορά Μαρόκο – Αλγερίας (1963)

Αμέσως μετά την ανεξαρτησία της Αλγερίας, το Μαρόκο αξίωσε τμήματα της νότιας και δυτικής Αλγερίας, που ήταν υπό την κυριαρχία του Μαρόκου πριν η Γαλλία αποκτήσει τον έλεγχο στην περιοχή τον δέκατο ένατο αιώνα. Τον Οκτώβριο

¹³⁸ (MIB-OAS Good Offices Mission in Ecuador and Colombia)
<http://www.oas.org/sap/peacefund/ColombiaAndEcuador>

¹³⁹ «To instruct the Secretary General to use his good offices to implement a mechanism for observing compliance with this resolution and the restoration of an atmosphere of trust between the two Parties.» Resolution of the Twenty-Fifth, Meeting of Consultation of Ministers of Foreign Affairs. RC.25/Res 1/08 Rev 1.

του 1963, οι στρατιωτικές δυνάμεις της Αλγερίας και του Μαρόκου άρχισαν πόλεμο στα σύνορα, κατά τον οποίο χάθηκαν πολλές ζωές.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα παροχής Καλών Υπηρεσιών για παρατεταμένο χρονικό διάστημα του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας στη συνοριακή διαφωνία μεταξύ της Αλγερίας και του Μαρόκο το 1963. Ο ΟΑΕ συνέστησε μια *ad hoc* Επιτροπή, η οποία πραγματοποίησε σειρά από συναντήσεις με τα εμπλεκόμενα μέρη και με τη βοήθεια των Καλών Υπηρεσιών της Επιτροπής επιτεύχθηκαν συμφωνίες, οι οποίες διαπραγματεύονταν την απόσυρση των στρατευμάτων, την επιστροφή των κρατουμένων και την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων¹⁴⁰.

1.5 Διαμεσολάβηση

Η Διαμεσολάβηση είναι μια μέθοδος ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών, στην οποία ένα τρίτο μέρος μεσολαβεί για να συμβιβάσει τις απαιτήσεις των ενδιαφερόμενων μερών και να προωθήσει τις δικές του προτάσεις, που αποσκοπούν σε μια κοινά αποδεκτή συμβιβαστική λύση.

Η Διαμεσολάβηση ως μέσο επίλυσης διεθνών διαφορών έχει προβλεφθεί σε μια ποικιλία πολυμερών πράξεων, όπως οι Συμβάσεις της Χάγης για την Ειρηνική Επίλυση Διεθνών Διαφορών (1899 και 1907), η Διαμερικανική Συνθήκη για τις Καλές Υπηρεσίες και τη Διαμεσολάβηση του 1936, ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, ο Χάρτης του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών, ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών και η Αμερικανική Συνθήκη για την Ειρηνική Επίλυση (Σύμφωνο Bogota), ο Χάρτης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας και το Πρωτόκολλο της Επιτροπής Διαμεσολάβησης, Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας (1964), η Διακήρυξη των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με τις Φιλικές Σχέσεις και τη Συνεργασία μεταξύ των Κρατών σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και η Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών¹⁴¹.

¹⁴⁰ Βλ. Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Fourth Edition. Cambridge University Press, 2005, p. 287

¹⁴¹ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 41

Από τις διεθνείς πράξεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, μόνο μερικές περιέχουν ειδικές διατάξεις σχετικά με τη διαδικασία Διαμεσολάβησης. Οι πιο περίτεχνες διατάξεις αναφέρονται στο μέρος II των δύο Συμβάσεων της Χάγης για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών, στις οποίες η Διαμεσολάβηση και οι Καλές Υπηρεσίες αντιμετωπίζονται κυρίως, ως εναλλάξιμες διαδικασίες. Αντίθετα, στη Διαμερικανική Συνθήκη (1936), στο Σύμφωνο της Μπογκοτά (1948) και στο Πρωτόκολλο του ΟΑΕ (1964) περιέχονται διατάξεις, οι οποίες ασχολούνται με τη Διαμεσολάβηση ως μια ξεχωριστή μέθοδο, για τη θέσπιση, τις λειτουργίες και τις θεσμικές πτυχές της, χωρίς να τη συνδέουν με τις Καλές Υπηρεσίες.

Έτσι, η Διαμεσολάβηση, ως μέθοδος ειρηνικής διευθέτησης είναι κάτι περισσότερο από ένα συμπλήρωμα των διαπραγματεύσεων. Όπως μπορεί να δει κανείς στην πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, έχει αναδειχθεί ώστε να γίνει μια ξεχωριστή μέθοδος για τη διευκόλυνση του διαλόγου μεταξύ των μερών σε μια διεθνή διαφορά, με στόχο την αποκλιμάκωση των εχθροπραξιών και των εντάσεων και για την επίτευξη, μέσω μιας πολιτικής διαδικασίας ελεγχόμενης από τα μέρη, φιλικής επίλυσης μιας διεθνούς διαφοράς.

Όταν τα μέρη σε μια διεθνή διαφορά δεν είναι σε θέση να την επιλύσουν με διαπραγματεύσεις, η παρέμβαση ενός τρίτου μέρους αποτελεί ένα δυνατό μέσο για να σπάσει το αδιέξοδο και να παράγει μια αποδεκτή λύση. Η παρέμβαση αυτή μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Ο τρίτος μπορεί απλά να ενθαρρύνει τα διαφωνούντα κράτη να επαναλάβουν τις διαπραγματεύσεις, ή να μην κάνει τίποτα περισσότερο από την παροχή ενός πρόσθετου διαύλου επικοινωνίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο μεσάζων συμβάλλει με τις Καλές Υπηρεσίες. Από την άλλη πλευρά, η ανάθεση διερεύνησης της διαφοράς και η υποβολή στα μέρη μιας σειράς από επίσημες προτάσεις για τη λύση της, όπως θα δούμε στη συνέχεια η συγκεκριμένη μορφή παρέμβασης ονομάζεται Συνδιαλλαγή. Μεταξύ των Καλών Υπηρεσιών και της Συνδιαλλαγής βρίσκεται η δραστηριότητα ενός τρίτου μέρους γνωστή ως Διαμεσολάβηση. Όπως οι Καλές Υπηρεσίες, η Διαμεσολάβηση είναι ουσιαστικά ένα συμπλήρωμα της διαπραγμάτευσης, αλλά με το διαμεσολαβητή ως ενεργό

συμμετέχοντα, εξουσιοδοτημένο να προωθήσει νέες προτάσεις, να ερμηνεύσει, καθώς και να μεταδώσει τις προτάσεις του στα μέρη της διαφοράς¹⁴².

Πολλές φορές είναι δύσκολο να τραβήξουμε τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ της Διαμεσολάβησης και της Συνδιαλλαγής.

Η Διαμεσολάβηση μπορεί να πραγματοποιηθεί από διεθνείς οργανισμούς, από Κράτη ή από ιδιώτες. Για τα Ηνωμένα Έθνη και μια σειρά από Περιφερειακούς Οργανισμούς, η επίλυση των διαφορών αποτελεί βασικό θεσμικό στόχο και ως εκ τούτου ο Γενικός Γραμματέας τους συχνά ασχολείται με την παροχή Καλών Υπηρεσιών και Διαμεσολάβησης.

Η Διαμεσολάβηση λοιπόν, ως μια προσιτή και προσβάσιμη μέθοδος εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, έχει τα εξής πέντε στοιχεία: την παρουσία των μερών, τη βούληση των μερών να ενεργούν με καλή πίστη, έναν αμερόληπτο τρίτο μέρος μεσολαβητή, έναν κατάλληλο χώρο και τέλος το απόρρητο.

Η παρουσία των μερών της διαφοράς είναι ένα βασικό στοιχείο της Διαμεσολάβησης. Στις διεθνείς ή διακρατικές διαφορές οι διάδικοι είναι γενικά Κράτη. Έτσι, δύο ή περισσότερα Κράτη μέλη πρέπει να έχουν προσδιορισμένες και αντικρουόμενες απόψεις για τη διαφορά, που απαιτεί μια λύση μέσω της Διαμεσολάβησης.

Η βούληση των μερών να ενεργούν με καλή πίστη είναι ένα άλλο στοιχείο της Διαμεσολάβησης. Η Διαμεσολάβηση, η οποία είναι μια εθελοντική διαδικασία, θα είναι επιτυχής εάν τα μέρη είναι πρόθυμα να επιλύσουν τη διαφορά τους με καλή πίστη. Καλή πίστη σημαίνει ότι μπαίνουν στη διαδικασία με την πρόθεση να εργαστούν προς την κατεύθυνση μιας επίλυσης, λαμβάνοντας εύλογες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή και μην χρησιμοποιώντας τη διαδικασία για απώτερους σκοπούς, όπως στασιμότητα χρόνου ή προετοιμασία για μια σημαντική ένοπλη σύγκρουση.

Η εμπλοκή ενός αμερόληπτου τρίτου μέρους, που είναι γνωστό ως μεσολαβητής, είναι το τρίτο στοιχείο της Διαμεσολάβησης. Ο μεσολαβητής, ο

¹⁴² Βλ. Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Fourth Edition. Cambridge University Press, 2005, p. 287

οποίος επιλαμβάνεται το σύνολο του έργου της διαδικασίας Διαμεσολάβησης, πρέπει να είναι αποδεκτός από τα εμπλεκόμενα μέρη, να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη τους, να είναι ουδέτερος και να μην εμπλέκεται με οποιοδήποτε από τα μέρη. Για παράδειγμα, στη διαφορά μεταξύ της Αργεντινής και της Χιλής όσον αφορά την εφαρμογή της απόφασης για την υπόθεση *Beagle Channel*, οι δύο πλευρές αποδέχθηκαν τον Cardinal Antonio Samore ως μεσολαβητή, κατόπιν πρότασης του Πάπα.

Το απόρρητο είναι το τελικό στοιχείο της διαδικασίας της Διαμεσολάβησης. Κρατώντας τη διαδικασία απόρρητη είναι ζωτικής σημασίας, υπό την έννοια ότι παρέχει στα μέρη ήσυχο και αδιάλειπτο χρόνο για να συλλογιστούν τα προβλήματα και να προσπαθήσουν να βρουν ένα κοινό έδαφος για την επίλυση της διαφοράς.

Με την αποδοχή της Διαμεσολάβησης, η κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι η διαφορά είναι ζήτημα διεθνούς ενδιαφέροντος. Όταν τα Κράτη προσφέρουν Διαμεσολάβηση, συνήθως είναι επειδή μια διευθέτηση με συγκεκριμένους όρους, διευκολύνει την προώθηση κάποιου δικού τους συμφέροντος. Το 1980, για παράδειγμα, η Αλγερία ακολούθησε έναν συνδυασμό Καλών Υπηρεσιών και Διαμεσολάβησης στη διπλωματική διαμάχη για τους ομήρους μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ιράν. Η διαφορά, μετά από μερικές πολύπλοκες διαπραγματεύσεις για τα ιρανικά περιουσιακά στοιχεία στις Ηνωμένες Πολιτείες, επιλύθηκε. Η επίλυση δεν ενίσχυσε μόνο τη φήμη της Αλγερίας στα μάτια των Αμερικανών, αλλά, το πιο σημαντικό, επιλύθηκε μια κρίση, που θα μπορούσε να έχει οδηγήσει σε πόλεμο μια υπερδύναμη και ένα μουσουλμανικό Κράτος¹⁴³.

Η μέθοδος της Διαμεσολάβησης εμφανίζεται σε συμβατικά κείμενα και των τεσσάρων Περιφερειακών Οργανισμών, που αναλύουμε, ως μέθοδος επίλυσης των διεθνών διαφορών. Στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (Κεφάλαιο 5, άρθρο 25), που μεταξύ άλλων, αναφέρεται σε «Διαμεσολάβηση». Στον Χάρτη της ASEAN (άρθρο 23) όχι μόνο προτείνεται η προσφυγή στη μέθοδο της Διαμεσολάβησης για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, αλλά ορίζεται ότι τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια διαφορά μπορούν να προσφύγουν στον Πρόεδρο της

¹⁴³ *Ibid*: p. 30

ASEAN ή τον Γενικό Γραμματέα και να ζητήσουν τη Διαμεσολάβησή του. Στον Χάρτη του Αραβικού Συνδέσμου (άρθρο 5), όταν προκύπτει μια διαφορά μεταξύ των Κρατών μελών, αυτά θα πρέπει να προσφεύγουν στο Συμβούλιο για την επίλυση της διαφοράς, το οποίο με τη σειρά του θα πρέπει «να μεσολαβεί σε όλες τις διαφορές, που απειλούν να οδηγήσουν σε πόλεμο δύο Κράτη-μέλη, ή ένα Κράτος-μέλος και ένα τρίτο Κράτος, με σκοπό να επιτευχθεί συμφωνία.» Επιπλέον, ορίζει ότι «αποφάσεις που αφορούν στη Διαμεσολάβηση, θα πρέπει να λαμβάνονται με πλειοψηφία». Τέλος, στο Πρωτόκολλο σχετικά με τη Δημιουργία Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της Αφρικανικής Ένωσης (άρθρο 6) αναφέρει ότι «μια από τις λειτουργίες του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας είναι η επιβολή ειρήνης με τη χρήση των καλών υπηρεσιών, της διαμεσολάβησης, της συνδιαλλαγής και της έρευνας.»

1.5.1 Διακρατική συνοριακή διαφορά Αλγερίας – Μαρόκο (περιοχή Tindouf, 1964)

Στη συγκεκριμένη διαφορά ο ΟΑΕ πρόσφερε στα μέρη ένα φόρουμ για συζήτηση με τη μορφή μιας Ειδικής Επιτροπής, η οποία διεξήχθη με δύο επιτυχημένες προσπάθειες Διαμεσολάβησης και βοήθησε στην προώθηση της συμμόρφωσης των συμβαλλομένων μερών με τους όρους της Συμφωνίας Μπαμάκο. Στο κενό που άφησε η γαλλική αποαποικιοποίηση, τα νέα ανεξάρτητα Κράτη της Αλγερίας και του Μαρόκου διαφωνούσαν ως προς τον έλεγχο των περιοχών Hassi, Beida και Tindouf (1962).

Η Αλγερία απέκτησε τον έλεγχο της περιοχής, αλλά το θέμα της εδαφικής κυριαρχίας δεν επιλύθηκε. Το Μαρόκο εξαπέλυσε στρατιωτική επίθεση το Σεπτέμβριο του 1963, σε μια προσπάθεια να ανακτήσει το έδαφος και η Αλγερία απάντησε με επιθέσεις τον Οκτώβριο του 1963.

Μετά από μια κατάσταση πλήρους κλιμάκωσης του πολέμου η Αλγερία ζήτησε την παρέμβαση του ΟΑΕ. Το Μαρόκο απέρριψε την πρόταση αυτή. Μια έκτακτη συνεδρίαση του Συμβουλίου του Αραβικού Συνδέσμου ζήτησε την άμεση κατάπαυση του πυρός και πρότεινε τη δημιουργία μιας Επιτροπής Διαμεσολάβησης (19 Οκτωβρίου, 1963).

Αν και το Μαρόκο απέρριψε επίσης τη συμμετοχή του Αραβικού Συνδέσμου, ο Γενικός Γραμματέας του Αραβικού Συνδέσμου Abdul Khaleq Hassouna

έκανε μια προσπάθεια να μεσολαβήσει στις 20 Οκτωβρίου 1963. Το Μαρόκο προτίμησε την παρέμβαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αν και η Γαλλία και οι ΗΠΑ απέρριψαν το αίτημα αυτό.

Η Αλγερία έκανε και πάλι έκκληση για παρέμβαση στον ΟΑΕ και μια προσφορά για Διαμεσολάβηση που διεξήχθη από τον Πρόεδρο της Συνέλευσης του ΟΑΕ, Αυτοκράτορα Haile Selassie (Αιθιοπία) έγινε δεκτή. Ο Selassie ταξίδεψε στην Αλγερία και το Μαρόκο και έπεισε τους δύο αρχηγούς των Κρατών να προβούν σε περαιτέρω συνομιλίες προκειμένου να βρεθεί λύση στη διαφορά.

Οι διαπραγματεύσεις διευθετήθηκαν μετά από πρόσκληση των εκπροσώπων των Κρατών να συναντηθούν στο Μπαμάκο του Μάλι. Η Διαμεσολάβηση διεξήχθη στο Μπαμάκο από τον Πρόεδρο Modibo Keita (Μάλι) και τον Haile Selassie στις 29 Οκτωβρίου 1963 με τη συμμετοχή του Ahmed Ben Bella (Αλγερία) και του βασιλιά Hassan (Μαρόκο). Τα αποτελέσματα της Διαμεσολάβησης στις 30 Οκτωβρίου 1963 ήταν τετραπλά: επετεύχθη συμφωνία για κατάπαυση του πυρός, συμφωνήθηκε η απόσυρση των στρατευμάτων, συστάθηκε μια Επιτροπή για να παρακολουθεί την αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη και δημιουργήθηκε μια Επιτροπή Διαιτησίας από τον ΟΑΕ για τη δημιουργία μιας νέας διαχωριστικής γραμμής.

Τον Νοέμβριο του 1963, οι διαπραγματεύσεις του ΟΑΕ είχαν τελματώσει και η Επιτροπή Διαιτησίας φάνηκε αναποτελεσματική, με τα μέλη της να προτιμούν να μην επιβάλουν μια δικτατορική απόφαση για τα σύνορα στα μέρη. Η Επιτροπή ουσιαστικά έγινε ένα κανάλι Διαμεσολάβησης και παρά την αδυναμία της να καταλήξει σε μια απόφαση για τα σύνορα, συνέβαλε στη διατήρηση της κατάπαυσης του πυρός.

Το Συμβούλιο του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, που είχε εγκρίνει τη συμφωνία Μπαμάκο αναγκάστηκε να δημιουργήσει την Ειδική Εφτά Εθνών *Ad Hoc* Επιτροπή σε μια συνάντηση στην Αντίς Αμπέμπα. Το έργο της Επιτροπής αυτής ήταν να μεσολαβήσει και να επιδιώξει τη συμμόρφωση των μερών με τους όρους της συμφωνίας. Το Φλεβάρη του 1964 απόσυρση των στρατευμάτων άρχισε και μια αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη ξεκίνησε από τα μέρη. Μέχρι τα μέσα Απριλίου 1964 η Αλγερία και το Μαρόκο αποκατέστησαν τις διπλωματικές τους σχέσεις και τα σύνορα άνοιξαν τελικά τον Μάιο.

Υπήρχαν αρκετές συναντήσεις κατά την περίοδο των 5 ετών, αλλά η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να επιλύσει πλήρως τη διαφορά. Η συνέχιση της λειτουργίας της Επιτροπής ήταν να συμβάλουν στον περιορισμό και την περαιτέρω ελαχιστοποίηση των αψιμαχιών στα σύνορα. Το 1968 οι διάδικοι κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με οριοθέτηση των συνόρων σε μια ιδιωτική συνάντηση κατά τη διάρκεια μιας διάσκεψη κορυφής του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας στο Αλγέρι. Αργότερα η συμμετοχή του ΟΑΕ ήταν πιο χαλαρή, αλλά παρ'όλα αυτά διευκόλυνε τις καρποφόρες διαπραγματεύσεις μεταξύ της Αλγερίας και του Μαρόκου. Μια συμφωνία συνθήκη επιτεύχθηκε από τα μέρη τον Ιανουάριο του 1969. Η τελική συμφωνία, για την επίλυση των εν λόγω συνόρων επιτεύχθηκε Μάιο του 1970.

1.5.2 Διακρατική συνοριακή διαφορά Αιγύπτου-Λιβύης (1977)

Ο Αραβικός Σύνδεσμος ήταν η μόνη οργάνωση που μεσολάβησε σε αυτή τη συνοριακή διαμάχη. Τα σύνορα από καιρό αμφισβητούνταν μεταξύ των διαδίκων μερών, διότι είχαν παραμείνει απροσδιόριστα. Η κατάσταση επίσης, είχε επιδεινωθεί από την ύπαρξη κακής προσωπικής σχέσης μεταξύ του Προέδρου Anwar Sadat (Αίγυπτος) και του Συνταγματάρχη Muammar Qaddafi (Λιβύη). Τόσο η Αίγυπτος, όσο και η Λιβύη προσέφυγαν στον Αραβικό Σύνδεσμο, τον Απρίλιο του 1977 με παρόμοιες καταγγελίες σχετικά με τις ανατρεπτικές προσπάθειες που διαπράττονται από το άλλο μέρος κατά την περίοδο Ιανουαρίου- Απριλίου 1977. Ο Αραβικός Σύνδεσμος δεν έλαβε αρχικά υπόψη τη διαφορά. Ο ηγέτης της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, Yassir Arafat και ο Πρόεδρος Eyadema (Τόγκο) προσπάθησαν να μεσολαβήσουν για διευθέτηση μεταξύ των μερών.

Στις 14 Ιουλίου 1977 οι Αιγυπτιακές ένοπλες δυνάμεις επιτέθηκαν στα σύνορα της Λιβύης και η Λιβύη απάντησε με αντίποινα. Τον Ιούλιο του 1977 η Αίγυπτος έστειλε εναέριες και επίγειες ενισχύσεις στην περιοχή και πέρασε στα σύνορα της Λιβύης. Η υπόθεση τέθηκε και από τα δύο μέρη σε μια συνεδρίαση του Αραβικού Συνδέσμου κατά την οποία, ο Πρόεδρος της Αλγερίας και ο Shaikh as Sabah, Υπουργός Εξωτερικών του Κουβέιτ συντάχθηκαν με τον Arafat και τον

Eyadema για Διαμεσολάβηση της διαφοράς. Μία κατάπαυση πυρός συμφωνήθηκε αρχικά στις 24 Ιουλίου 1977 και ένα τελικό ψήφισμα μεταξύ των μερών επιτεύχθηκε στις 28 Αυγούστου 1977. Ακολούθησε κατάπαυση του πυρός και απόσυρση των στρατευμάτων από τα σύνορα.

1.5.3 Διακρατική θαλάσσια διαφορά Νιγηρίας-Καμερούν (1994)

Δύο εκπρόσωποι υψηλού επιπέδου¹⁴⁴ από τον ΟΑΕ μεσολάβησαν ανεπιτυχώς στην επαναλαμβανόμενη αντιπαλότητα μεταξύ Νιγηρίας και Καμερούν. Με μια μακρά ιστορία συνοριακών συγκρούσεων μεταξύ Νιγηρίας και Καμερούν, η διαφορά αυτή παρουσίασε παρόμοια εδαφικά ζητήματα, αλλά σε μια νέα τοποθεσία. Αυτή η τελευταία διαμάχη ξεκίνησε το 1993 και επικεντρώθηκε στην κυριαρχία των νησιών Diamond και Djabane, δύο πλούσια σε φυσικούς πόρους νησιά που βρίσκονται στον Κόλπο της Γουινέας, στα ανοικτά των ακτών της Δυτικής Αφρικής.

Στις 30 Δεκεμβρίου 1993 Νιγηριανά στρατεύματα εισέβαλαν και κατέλαβαν τα νησιά ενώ, το Καμερούν ανταπέδωσε με αρκετές εισβολές στο έδαφος της Νιγηρίας. Η διαφορά κλιμακώθηκε τον Φεβρουάριο του 1994, με την αποστολή Γαλλικών στρατευμάτων υποστήριξης και μιας φρεγάτας για την ενίσχυση των Δυνάμεων του Καμερούν. Μετά την αύξηση αυτή των όπλων αναζωογονήθηκαν οι προσπάθειες για διαπραγματεύσεις, ώστε να επιτευχθεί μια διευθέτηση. Οι διαπραγματεύσεις απέτυχαν, αλλά αργότερα η Διαμεσολάβηση από ηγέτες γειτονικών αφρικανικών Κρατών και τον ΟΑΕ βοήθησαν, ώστε να ελλатωθούν οι εχθροπραξίες. Τα Γαλλικά στρατεύματα αποχώρησαν από την περιοχή και τα στρατεύματα από το Καμερούν και τη Νιγηρίας διατηρήθηκαν σε ένα υγιές επίπεδο διαχωρισμού.

Τον Απρίλιο του 1995, το Καμερούν υπέβαλε τη διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔ) για τη λήψη απόφασης, αλλά Νιγηρία αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την απόφαση. Η διαμάχη για το εδαφικό καθεστώς των νησιών παραμένει άλυτη.

¹⁴⁴ President Hosni Mubarak, OAU Chairman – M.T. Matunga, AU Assistant Secretary-General.

I.5.4 Διακρατική διαφορά Ταϊλάνδης - Καμπότζης για το Vihear Preah¹⁴⁵ (2008)

Η σύγκρουση μεταξύ Ταϊλάνδης και Καμπότζης ήρθε μετά την αίτηση της Καμπότζης για το ναό Preah Vihear να καταγραφεί ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς, στον κατάλογο που εγκρίθηκε από την UNESCO το 2008. Η κυβέρνηση της Ταϊλάνδης αντιτάχθηκε στην απόφαση έναν χρόνο μετά (2009), εκφράζοντας την ανησυχία ότι η απόφαση της UNESCO θα μπορούσε να επηρεάσει την επίδικη έκταση των 4,6 τετραγωνικών χιλιομέτρων γύρω από το ναό, που διεκδικείται από τις δύο χώρες, καθώς και την ημιτελή οριοθέτηση των συνόρων.

Η ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Ταϊλάνδης και Καμπότζης το 2011 επιδεινώθηκε με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντική απειλή για την περιφερειακή ειρήνη και σταθερότητα.

Η ASEAN μέχρι σήμερα δεν είναι σε θέση να επιλύσει τη συγκεκριμένη διαφορά, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες.

Δύο από τα σημαντικά άρθρα (22 και 23) στον Χάρτη της ASEAN περιγράφουν τις διατάξεις για την επίλυση των διαφορών με την παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης, καλών υπηρεσιών ή συνδιαλλαγής. Ωστόσο, Οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί από την Προεδρία της ASEAN μέχρι στιγμής, να μεσολαβήσει μεταξύ των δύο χωρών για τη διευθέτηση της διαφοράς έχουν αποτύχει.

Επίσης, η Προεδρία (Ινδονησία) της ASEAN το 2011, πρότεινε στις δύο χώρες να στείλει μια ομάδα παρατηρητών στο αμφισβητούμενο έδαφος. Ο διακανονισμός για αυτό δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί, αφού τα εμπλεκόμενα μέρη δεν είχαν καταλήξει σε κανένα οριστικό συμπέρασμα.

Ως μέλη της ASEAN η Ταϊλάνδη και η Καμπότζη πρέπει να συμμορφώνονται με τη διάταξη της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας (1976), η οποία ορίζει ότι όλα τα μέλη της ASEAN πρέπει να διευθετούν ειρηνικά τις διακρατικές διαφορές και να αποφεύγουν τη χρήση απειλής βίας μεταξύ των κρατών. Ωστόσο, τα μέλη της ASEAN έχουν αποτύχει να συμμορφωθούν με την αρχή της ειρηνικής επίλυσης διαφορών μέχρι στιγμής.

¹⁴⁵ Βλ. Saikia Panchali, *The Dispute over Prea Vihear, Seen Problems, Unseen Stakes*. Special Report 129, Institute of Peace and Conflict Studies, 2012

Οι δύο χώρες στις 19 Απριλίου 2013 παρουσιάσθηκαν ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου Χάγης μετά από αίτημά τους για την *Ερμηνεία της Αποφάσεως της 15ης Ιουνίου 1962 στην υπόθεση, που αφορά στον Ναό του Preah Vihear*.

Μέχρι σήμερα η διαφορά δεν έχει επιλυθεί.

1.6 Συνδιαλλαγή

Ως Συνδιαλλαγή έχει οριστεί¹⁴⁶ «μια μέθοδος για την επίλυση διεθνών διαφορών οποιασδήποτε φύσης, σύμφωνα με την οποία, η Επιτροπή - που έχει συσταθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη, είτε σε μόνιμη βάση, είτε σε *ad hoc* βάση για να ασχοληθεί με μια διαφορά - προχωρεί στην αμερόληπτη εξέταση της διαφοράς και επιχειρεί να προσδιορίσει τους όρους διευθέτησης αποδεκτής από τα μέρη ή να παράσχει στα συμβαλλόμενα μέρη τις ενισχύσεις, που μπορεί να έχουν ζητήσει».

Η διαδικασία της Συνδιαλλαγής περιλαμβάνει τη διερεύνηση από ένα τρίτο μέρος της βάσης της διαφοράς και την υποβολή της έκθεσης, που ενσωματώνει προτάσεις για την επίλυση. Η Συνδιαλλαγή επομένως, ως ειρηνική διαδικασία επίλυσης που συνδυάζει στοιχεία της Έρευνας και της Διαμεσολάβησης¹⁴⁷.

Ο Χάρτης Ηνωμένων Εθνών, στο άρθρο 33§1, αναφέρει τη Συνδιαλλαγή μεταξύ των ειρηνικών μέσων για την επίλυση των διαφορών, στην οποία τα Κράτη μέλη μπορούν να προσφύγουν. Επίσης, η Διακήρυξη των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με τις Φιλικές Σχέσεις και τη Συνεργασία μεταξύ των Κρατών, σύμφωνα με τον Χάρτη Ηνωμένων Εθνών και η Διακήρυξη της Μανίλα για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών αναφέρονται στη Συνδιαλλαγή, ως μια από τις μεθόδους, που τα Κράτη θα πρέπει να χρησιμοποιούν, όταν αναζητούν την έγκαιρη και δίκαιη επίλυση των διεθνών διαφορών τους¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Το απόσπασμα είναι από το άρθρο 1 του κανονισμού «Περί της διαδικασίας της Διεθνούς Συνδιαλλαγής», που εγκρίθηκε από το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου, το 1961.

«*For the purpose of the present provision s, "conciliation" means a method for the settlement of international disputes of any nature according to which a Commission set up by the Parties, either on a permanent basis or on an ad hoc basis to deal with a dispute, proceeds to the impartial examination of the dispute and attempts to define the terms of a settlement susceptible of being accepted by them, or of affording the Parties, with a view to its settlement, such aid as they may have requested.*»

¹⁴⁷ Βλ. Shaw N. Malcolm, *International Law*. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008, p. 1022

¹⁴⁸ Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 46

Ένα πρόσφατο κείμενο κανόνων που διέπουν όλα τα στάδια της διαδικασίας της Συνδιαλλαγής υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του 1996 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με την Απόφαση 50/50¹⁴⁹.

Άλλα διεθνή κείμενα περιφερειακού χαρακτήρα, που συνέβαλαν στην εξέλιξη και ανάπτυξη της Συνδιαλλαγής, ως ανεξάρτητης μεθόδου στην ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών, διακρινόμενη από το Fact-finding και την Έρευνα είναι το Σύμφωνο της Μπογκοτά και το Πρωτόκολλο για την Επιτροπή Διαμεσολάβησης, Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας του Χάρτη του ΟΑΕ (όπως τροποποιήθηκε το 1970).

Η χρήση της διαδικασίας Συνδιαλλαγής ενθαρρύνθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη και έτσι, εκτός του πλαισίου των πολυμερών συνθηκών που συνάπτονται υπό την αιγίδα της, με το ψήφισμα 194 (III) της 11ης Δεκεμβρίου 1948, η Γενική Συνέλευση συνέστησε μια Επιτροπή Συνδιαλλαγής για την Παλαιστίνη¹⁵⁰ και μια Επιτροπή Συνδιαλλαγής για το Κονγκό στο πλαίσιο του ψηφίσματος 1474 του 1960.

Οι Εκθέσεις Συνδιαλλαγής συνιστούν μόνο προτάσεις, που και ως εκ τούτου δεν αποτελούν δεσμευτικές αποφάσεις. Συνεπώς, διαφέρουν από τις διαιτητικές αποφάσεις. Το χρονικό διάστημα μεταξύ των παγκόσμιων πολέμων ήταν το αποκορύφωμα για τις Επιτροπές Συνδιαλλαγής και πολλές συνθήκες τις προέβλεπαν, ως μια μέθοδο για την επίλυση των διαφορών. Παρόλα αυτά η διαδικασία Συνδιαλλαγής δεν έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως. Εντούτοις, έχει έναν ρόλο να διαδραματίσει. Είναι εξαιρετικά ευέλικτη και με την αποσαφήνιση των πραγματικών περιστατικών και τη συζήτηση προτάσεων μπορεί να τονώσει τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών. Οι κανόνες που αφορούν στη διαδικασία Συνδιαλλαγής εκπονήθηκαν στη Γενική Πράξη για την Ειρηνική Επίλυση των Διεθνών Διαφορών του 1928 (αναθεωρημένη το 1949). Οι Επιτροπές ορίστηκε να περιλαμβάνουν τεχνικές έρευνας και διαμεσολάβησης. Τέτοιες επιτροπές έπρεπε να αποτελούνται από πέντε άτομα, ένα που διορίζεται από την κάθε πλευρά και άλλα τρία, που διορίζονται με κοινή συμφωνία μεταξύ των πολιτών των τρίτων

¹⁴⁹ *United Nations, Model Rules for the Conciliation of Disputes between States*. A/RES/50/50. Resolution Adopted by the General Assembly, 1996

¹⁵⁰ *Ibid*: p. 48

χωρών. Η διαδικασία Συνδιαλλαγής έχει την πρόθεση να ασχοληθεί με ανάμεικτες νομικές-πραγματικές καταστάσεις και να λειτουργήσει γρήγορα και ανεπίσημα¹⁵¹.

Στους Περιφερειακούς Οργανισμούς που εξετάζουμε, θα διαπιστώσουμε ότι η Διαμεσολάβηση, ως μέθοδος επίλυσης των διεθνών διαφορών προτείνεται στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (Κεφάλαιο 5, άρθρο 25). Ο Χάρτης της ASEAN (άρθρο 23) όχι μόνο προτείνει την προσφυγή στη μέθοδο της Συνδιαλλαγής για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, αλλά ορίζει ότι τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια διαφορά μπορούν να προσφύγουν στον Πρόεδρο της ASEAN ή τον Γενικό Γραμματέα και να ζητήσουν τη Συνδιαλλαγή.

Ι.6.1 Διακρατική διαφορά Μπελίζ - Γουατεμάλας¹⁵² (2000)

Τον Μάρτιο του 2000 οι κυβερνήσεις του Μπελίζ και της Γουατεμάλας ξαναρχίσαν τις συνομιλίες σχετικά με τη μακροχρόνια εδαφική διαφορά, που υφίσταται μεταξύ τους υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (OAS). Από κοινού, το Μπελίζ και τη Γουατεμάλα όρισαν μια Επιτροπή Διαμεσολαβητών για να καθοδηγήσουν τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων.

Ως αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, το Φεβρουάριο του 2003, οι Υπουργοί Εξωτερικών του Μπελίζ και της Γουατεμάλας υπέγραψαν «Συμφωνία για τη δημιουργία μιας Μεταβατικής Διαδικασίας και τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο χωρών», η οποία το Σεπτέμβριο του 2005 τροποποιήθηκε σε "Συμφωνία στο πλαίσιο Διαπραγματεύσεων και τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης μεταξύ του Μπελίζ και της Γουατεμάλας».

Στο πλαίσιο αυτής της συμφωνίας, δημιουργήθηκε μια Ζώνη Γειτνίασης μεταξύ των δύο χωρών και ο ΟΑΚ άνοιξε ένα γραφείο στην περιοχή για την εφαρμογή μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Από τότε, το Γραφείο του ΟΑΚ στη Ζώνη Γειτνίασης έχει πραγματοποιήσει μια σειρά από δραστηριότητες, που έχουν αμβλύνει σημαντικά τις εντάσεις.

¹⁵¹ Βλ. Shaw N. Malcolm, *International Law*. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008, p. 1023

¹⁵² *Belize and Guatemala Dispute*. <http://www.oas.org/sap/peacefund/belizeandguatemala/>

Το 2003, ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, μετά από αίτημα των κυβερνήσεων του Μπελίζ και της Γουατεμάλας, δημιούργησε μια ευρέως αντιπροσωπευτική «Ομάδα Φίλων» για τη διαδικασία μετάβασης των δύο χωρών (Μπελίζ, Γουατεμάλα), που αποτελείται από μέλη, Κράτη-παρατηρητές και άλλους ενδιαφερόμενους να υποστηρίξουν την ειρηνική επίλυση της εδαφικής διαφοράς. Ο Όμιλος Φίλων λειτουργεί, ως συμβουλευτικό όργανο, προς τον Γενικό Γραμματέα και παρέχει πολιτική και επιχειρησιακή στήριξη για την εφαρμογή των διαφόρων δραστηριοτήτων, όπως προβλέπονται στη «Συμφωνία για τη δημιουργία μιας Μεταβατικής Διαδικασίας και τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο χωρών».

Στις 8 Δεκεμβρίου, 2008, οι κυβερνήσεις του Μπελίζ και της Γουατεμάλας, μετά από σύσταση του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού, José Miguel Insulza, υπέγραψαν μια «Ειδική Συμφωνία για την υποβολή της Εδαφικής, Νησιωτικής και Θαλάσσιας Αξίωσης στο Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης».

Σύμφωνα με τα αντίστοιχα εθνικά συστήματα και τις συνταγματικές επιταγές των δύο χωρών, η Ειδική συμφωνία πρέπει να υποβληθεί σε δημοψήφισμα για έγκριση. Στις 27 Απριλίου 2012, οι Υπουργοί Εξωτερικών του Μπελίζ και της Γουατεμάλας συμφώνησαν ότι το μόνο ζήτημα ταυτόχρονων δημοψηφισμάτων να υποβάλουν την Εδαφική, Νησιωτική και Θαλάσσια Αξίωση στο Διεθνές Δικαστήριο Χάγης θα πραγματοποιηθεί στις 6 Οκτωβρίου, 2013.

Ι.7 Περιφερειακοί Οργανισμοί και ενδοκρατικές διαφορές. Η Δράση του Αραβικού Συνδέσμου στην κρίση της Συρίας

Είναι γεγονός ότι σήμερα σε πολλές γεωγραφικές περιφέρειες ανά τον κόσμο οι διακρατικές διαφορές τείνουν να μειώνονται, ενώ σε αντίθεση οι ενδοκρατικές διαφορές αυξάνονται συνεχώς. Βασικές αιτίες των ενδοκρατικών διαφορών είναι οι βίαιες εξεγέρσεις, που λαμβάνουν χώρα με σκοπό την ανατροπή απολυταρχικών καθεστώτων και τη μετάβαση σε δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης και οι εξεγέρσεις για λόγους θρησκείας και ιδεολογίας.

Η διεθνής πρακτική δείχνει ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί διαδραμάτισαν και συνεχίζουν να διδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον τομέα της ειρηνικής επίλυσης διαφορών και σε ενδοκρατικές διαφορές.

Ανατρέχοντας στο παρελθόν θα δούμε παραδείγματα προσφυγής στις πολιτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών, όπως αυτό του Συμβουλίου του Αραβικού Συνδέσμου στην εσωτερική πολιτική διαμάχη στην Υεμένη (1962) και στην κρίση στον Λίβανο¹⁵³ (1989), του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών στην Αϊτή (1991), στον Παναμά (1989), στο Περού (1992).

Πιο πρόσφατα παραδείγματα είναι αυτά του Αραβικού Συνδέσμου και της Αφρικανικής Ένωσης στη Λιβύη (2011), στη Συρία (2011), στην Αίγυπτο (2011), επιπλέον της Αφρικανικής Ένωσης στη Σομαλία (2007), στην Κένυα (2007), στην Ακτή Ελεφαντοστού (2010), στη Μαδαγασκάρη (2010), στη Νιγηρία (2010) και στο Μάλι (2012) και του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών στο Εκουαδόρ (2010), στη Βολιβία (2005) και στη Γουατεμάλα (2005) και του Οργανισμού Κρατών Νοτιοανατολικής Ασίας στη Μιανμάρ (2008).

Η «Αραβική Άνοιξη», το κύμα των αραβικών (και όχι μόνο) εξεγέρσεων που κάλυψε τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, ανατρέποντας απολυταρχικά καθεστώτα δεκαετιών, υπήρξε σημαδιακή τόσο για την περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, όσο και για τη διεθνή πολιτική σκηνή, αλλάζοντας πράγματι σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικοπολιτικές δυναμικές και διεθνείς σχέσεις της περιοχής και επηρεάζοντας δραματικά την εξωτερική πολιτική διεθνών δρώντων.

Τα γεγονότα που οδήγησαν στις εξεγέρσεις και στις κυβερνητικές διαφοροποιήσεις στην Τυνησία, στη Λιβύη και στην Αίγυπτο, δεν είναι όμοια, δεν ακολούθησαν τις ίδιες διαδικασίες, δεν είχαν την ίδια εξέλιξη, ούτε και την ίδια ακριβώς κατάληξη. Υπάρχουν, όμως, και κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους, όπως το ότι γεωγραφικά έλαβαν χώρα σε Κράτη της Βορείου Αφρικής, στα οποία κυριαρχεί το Αραβικό στοιχείο και το Ισλάμ, ότι χαρακτηρίστηκαν - σε διαφορετικό

¹⁵³ Η Ειδική Διάσκεψη Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου, που πραγματοποιήθηκε στη Casablanca το 1989 σχετικά με την κρίση στο Λίβανο αποφάσισε τη δημιουργία μιας Επιτροπής Υψηλού Επιπέδου, αποτελούμενη από τους αρχηγούς των Κρατών της Αλγερίας, του Μαρόκο και της Σαουδικής Αραβίας. Στην Επιτροπή αυτή ανατέθηκε η αποστολή σύγκλησης σε συνεδρίαση των μελών του Κοινοβουλίου του Λιβάνου, προκειμένου να συζητήσουν την υιοθέτηση πολιτικών μεταρρυθμίσεων, να προχωρήσουν στην εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας και να αποτελέσουν μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας. Βλ. United Nations, *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992, p. 93

βαθμό - από έκρηξη και χρήση βίας, ότι κυριάρχησε το αίτημα για περισσότερη δημοκρατία, καλύτερη διακυβέρνηση και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εμείς θα προσπαθήσουμε να μεταφέρουμε την παρέμβαση ενός Περιφερειακού Οργανισμού στην περιοχή και συγκεκριμένα τον τρόπο δράσης του Αραβικού Συνδέσμου στη Συρία, μια περιοχή που επί δύο ολόκληρα χρόνια πλήττεται από ενδοκρατική σύγκρουση και μέχρι σήμερα απασχολεί το διεθνές σύστημα στο σύνολό του. Η ανάλυσή μας θα περιορισθεί σε τρεις βασικές ενέργειες του Αραβικού Συνδέσμου και την αντιμετώπισή τους, τόσο από τα Κράτη μέλη, όσο και από τη διεθνή κοινότητα: την αναστολή της ιδιότητας μέλους της Συρίας στον Σύνδεσμο, την αποστολή Παρατηρητών και το Σχέδιο Ειρήνης, που έφερε ο Σύνδεσμος στον ΟΗΕ.

Ο Αραβικός Σύνδεσμος στα αρχικά στάδια της συριακής κρίσης διατήρησε τη σιωπή του, αναγκάστηκε όμως αργότερα να αναλάβει ενεργό δράση, λόγω του κινδύνου της αυξανόμενης βίας, που θα μπορούσε να εξαπλωθεί και σε γειτονικές χώρες.

1.7.1 Αναστολή Ιδιότητας Μέλους της Συρίας¹⁵⁴

Ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέστειλε τη συμμετοχή της Συρίας σε έκτακτη συνεδρίασή του στις 12 Νοεμβρίου 2011. Ο Σύνδεσμος έλαβε την απόφαση με 18 μέλη να τη στηρίζουν, την Υεμένη και τον Λίβανο να αντιτίθενται και το Ιράκ να απέχει.

Η αναστολή συμμετοχής μιας χώρας, που αποτελούσε το προπύργιο του αραβικού εθνικισμού είχε μεγάλη απήχηση σε όλη την περιοχή. Η αναστολή, όμως, δεν ήταν η πρώτη του είδους της. Ο Αραβικός Σύνδεσμος είχε επίσης αναστείλει τον Μάρτιο του 2011 τη συμμετοχή της Λιβύης. Ωστόσο, λόγω των τεταμένων σχέσεων μεταξύ Μουαμάρ Καντάφι και του αραβικού κόσμου και την αντίληψη ότι η Λιβύη κατά κύριο λόγο είναι μέλος της Αφρικανικής Ένωσης, η απόφαση του Συνδέσμου παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό συμβολική και δεν αποτέλεσε τόσο μεγάλη έκπληξη, όσο η απόφαση της Συρίας.

¹⁵⁴ Βλ. Mójge Kőhőkkeles, *Arab League's Syrian Policy*. Policy Brief No: 56 SETA, Foundation for Political, Economic and Social Research, April 2012, p. 7

Μετά την απόφαση αναστολής της ιδιότητας μέλους, που τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου 2011, ο Αραβικός Σύνδεσμος εξέδωσε άλλη μια ιστορική απόφαση σχετικά με την επιβολή οικονομικών κυρώσεων κατά του συριακού καθεστώτος. Θεωρείται ως μία από τις ισχυρότερες αποφάσεις του Συνδέσμου από την ίδρυσή του (1945), η οποία εκδηλώνει βούληση του Συνδέσμου να δεί την πολιτική εξέλιξη στην μετα-αραβική άνοιξη και την προθεσή του να παρέμβει στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών μελών, όταν οι λαοί απαιτούν μια τέτοια ενέργεια, ακόμη και αν η παρέμβαση έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των καθεστώτων.

Παρ'όλα αυτά, η απόφαση οδήγησε σε νομικές συζητήσεις σε σχέση με τον Χάρτη του Αραβικού Συνδέσμου. Το άρθρο 8 του Χάρτη ορίζει ότι *«Κάθε Κράτος μέλος πρέπει να σέβεται τα συστήματα διακυβέρνησης που υπάρχουν στα άλλα Κράτη-μέλη και να αναγνωρίζει το σύστημα της επικρατούσης κυβέρνησης σαν ένα από τα αποκλειστικά δικαιώματα των Κρατών αυτών. Κάθε Κράτος μέλος δεσμεύεται να απέχει από κάθε ενέργεια που αποσκοπεί να αλλάξει τα ήδη υπάρχοντα συστήματα διακυβέρνησης.»*

Ένα άλλο νομικό κενό απορρέει από το άρθρο 18 του Χάρτη, σύμφωνα με το οποίο: *«Το Συμβούλιο του Συνδέσμου μπορεί να θεωρήσει κάθε κράτος που αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, που απορρέουν από τον Χάρτη, ως αποκλεισμένο από το Σύνδεσμο και αυτό πρέπει να τεθεί σε ισχύ με ομόφωνη απόφαση των Κρατών, χωρίς να υπολογίζεται το ενδιαφερόμενο Κράτος».*

Η έγκριση της απόφαση παρά την αντίθεση της Υεμένης και του Λιβάνου πυροδότησε συζητήσεις ότι ο Χάρτης είχε παραβιαστεί. Ωστόσο, παρά τις συζητήσεις, ο Αραβικός Σύνδεσμος δεν διευκρίνισε τον κανονισμό επί του οποίου βασίστηκε η απόφαση.

Η απόφαση είχε ποικίλα αποτελέσματα. Ένα από αυτά ήταν και η στάση του βασιλιά Αμπντάλα της Ιορδανίας, ο οποίος έγινε ο πρώτος αρχηγός αραβικού Κράτους, που ζήτησε από τον Ασάντ να παραιτηθεί στις 14 Νοεμβρίου. Η απόφαση του Αραβικού Συνδέσμου ήταν επίσης σημαντική για την βελτίωση των δύσκολων διπλωματικών συνθηκών για την Τουρκία, μετά από μια βασική έλλειψη διεθνούς

υποστήριξης, λόγω της ισχυρής στάσης της Τουρκίας κατά του συριακού καθεστώτος.

Οι κυρώσεις του Αραβικού Συνδέσμου περιελάμβαναν ταξιδιωτική απαγόρευση για πλήθος ανωτέρων υπαλλήλων, το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης της Συρίας στις αραβικές χώρες, την απαγόρευση των συναλλαγών με την Κεντρική Τράπεζα της Συρίας, καθώς και ένα τέλος σε όλες τις εμπορικές ανταλλαγές με την κυβέρνηση της Συρίας. Οι κυρώσεις είχαν αρχίσει να παραλύουν την οικονομία της Συρίας. Το συνδυασμένο αποτέλεσμα των είχε ως σκοπό να βλάψει τις ξένες επενδύσεις. Σε μια προσπάθεια να σώσει τα συναλλαγματικά αποθέματα, η συριακή κυβέρνηση επέβαλε απαγόρευση στις εισαγωγές, οι οποίες οδήγησαν σε άνοδο του πληθωρισμού. Η αναζήτηση νέων ξένων επενδυτών στην Κίνα και η Ρωσία δεν απέφεραν άμεση βελτίωση στο οικονομικό χάος.

1.7.2 Αποστολή Παρατηρητών στη Συρία¹⁵⁵

Το Πρωτόκολλο που επέτρεπε την αποστολή Παρατηρητών στη χώρα υπεγράφη μεταξύ της Συρίας και του Αραβικού Συνδέσμου, στις 19 Δεκεμβρίου 2011 στο Κάιρο υπό ιρακινή διαμεσολάβηση. Περιελάμβανε την έναρξη των συνομιλιών μεταξύ της αντιπολίτευσης και της κυβέρνησης, το τέλος της βίας, την απόσυρση των συριακών στρατευμάτων από τις πόλεις και την απελευθέρωση των αιχμαλώτων. Αρχικά, η συριακή κυβέρνηση δεν δέχθηκε το Πρωτόκολλο (επίσης γνωστό ως Σχέδιο Ειρήνης) του Αραβικού Συνδέσμου, υποστηρίζοντας ότι παραβιάζει την κυριαρχία της Συρίας. Ωστόσο, μετά την αυξανόμενη πίεση τόσο από την περιοχή, όσο και από τις χώρες της Δύσης, η συριακή κυβέρνηση τελικά, αναγκάστηκε να αποδεχθεί το Σχέδιο.

Ενώ η Ρωσία και η Κίνα εξέφρασαν την ικανοποίησή τους ότι ο Αραβικός Σύνδεσμος, αντί να φέρει το θέμα της Συρίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ανέλαβε το ρόλο του μεσολαβητή, οι ΗΠΑ και οι χώρες της Ευρώπης επεσήμαναν ότι ήταν ακόμα αβέβαιος ο ρόλος της αποστολής. Επιπλέον, ο διορισμός του Mustafa al-Dabi ως επικεφαλής της αποστολής Παρατηρητών δημιούργησε αμφιβολίες σχετικά με

¹⁵⁵ *Ibid*: p. 8

την αξιοπιστία της αντιπροσωπείας. Ο Mustafa al-Dabi έχοντας υπηρετήσει ως στρατιωτικός διοικητής στο Σουδάν και αξιωματικός των μυστικών υπηρεσιών, κατηγορήθηκε για συμμετοχή σε εγκλήματα πολέμου στο Νταρφούρ.

Η αντιπροσωπία του Αραβικού Συνδέσμου αποτελούμενη από 60 παρατηρητές πήγε στη Δαμασκό και άρχισε την αποστολή της στις 24 Δεκεμβρίου 2011. Οι παρατηρητές επισκέφθηκαν πόλεις, που καθόριζε το καθεστώς Άσαντ και δημιούργησαν δίαυλο επικοινωνίας και με τους υποστηρικτές του καθεστώτος και τις ομάδες της αντιπολίτευσης στον περιορισμένο βαθμό, που επέτρεπε το καθεστώς. Η αποστολή Παρατηρητών δέχθηκε ποικίλες αντιδράσεις ως προς την αποτελεσματικότητά της, οι οποίες αφορούσαν στην επιλογή του επικεφαλής της αποστολής και στο ότι οι παρατηρητές απέτυχαν να σταματήσουν τη βία του καθεστώτος της Συρίας. Η αποστολή παρατηρητών στη Συρία δεν ήταν επιφορτισμένη με τον τερματισμό της βίας, αλλά με την παρακολούθηση κατά πόσον ή όχι η χώρα είναι σύμφωνη με το Πρωτόκολλο του Αραβικού Συνδέσμου.

Η έκθεση των Παρατηρητών, η οποία επικρίθηκε επειδή δεν είχε επισήμως ανακοινωθεί, αλλά παρουσιάστηκε σε κλειστή συνεδρίαση του Αραβικού Συνδέσμου στις 22 Ιανουαρίου 2012, σύστηνε την αύξηση του αριθμού των παρατηρητών και την παράταση της αποστολής τους. Η Σαουδική Αραβία ήταν αντίθεση με την παράταση της αποστολής Παρατηρητών και απέσυρε τους παρατηρητές της. Η κίνηση αυτή συνέβαλε σημαντικά στις υπάρχουσες αμφιβολίες για την αξιοπιστία της αντιπροσωπείας. Μετά τη Σαουδική Αραβία, άλλες χώρες του Κόλπου επίσης, απέσυραν τους παρατηρητές τους από την αντιπροσωπεία.

I.7.3 Ο Αραβικός Σύνδεσμος φέρει Σχέδιο Ειρήνης στον ΟΗΕ¹⁵⁶

Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2012 στο Κάιρο, ο Αραβικός Σύνδεσμος παρουσίασε ένα Σχέδιο Ειρήνης που έπρεπε να ληφθεί από τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ). Το Σχέδιο καλούσε τον Άσαντ να παραδώσει την εξουσία, απαιτούσε τη δημιουργία μιας κυβέρνησης εθνικής ενότητας εντός δύο μηνών και μεταξύ άλλων καλούσε για διεξαγωγή πρόωρων εκλογών. Το Σχέδιο υποστηρίχθηκε από όλες τις αραβικές χώρες, εκτός από τον Λίβανο. Ωστόσο, οι χώρες

¹⁵⁶ *Ibid*: p. 11

διαφωνούσαν για το αν θα φέρουν το Σχέδιο στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η Αλγερία υποστήριξε το Σχέδιο του Αραβικού Συνδέσμου, αλλά εξέφρασε αντιρρήσεις για την ανάληψη του Σχεδίου από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, με το επιχείρημα ότι, αν ληφθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας, το θέμα θα είναι στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας των εξωτερικών δρώντων.

Η αντίδραση της Συρίας στην πρωτοβουλία του Αραβικού Συνδέσμου να φέρει το θέμα της Συρίας ενώπιον της διεθνούς κοινότητας, ήταν να εγκρίνει το Σχέδιο Ειρήνης του Αραβικού Συνδέσμου, να παρατείνει την αποστολή παρατηρητών κατά ένα μήνα, αλλά ανακοίνωσε ότι δεν θα εγκρίνει την πρόταση του Συνδέσμου για μεταφορά της εξουσίας από τον Assad. Απαντώντας στην ανακοίνωση της Συρίας, ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέστειλε την αποστολή παρατηρητών στις 26 Ιανουαρίου 2012.

Οι συναντήσεις του ΟΗΕ ξεκίνησαν στις 31 Ιανουαρίου 2012 και συνεχίστηκαν μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου, όταν το ειρηνευτικό σχέδιο τέθηκε σε ψηφοφορία στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Το σχέδιο ψηφίσματος που υποβλήθηκε από το Μαρόκο στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ζητούσε από το καθεστώς της Συρίας να θέσει τέλος στη βία, να σταματήσει τις αυθαίρετες κρατήσεις, να ξεκινήσει μια διαδικασία διαλόγου με όλες τις πολιτικές ομάδες και να διεξάγει ελεύθερες εκλογές. Επιπλέον, κάλεσε τον Άσαντ να μεταβιβάσει την εκτελεστική εξουσία στον Αντιπρόεδρό του και κάλεσε τον ΟΗΕ να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη στήριξη των προσπαθειών του Αραβικού Συνδέσμου, ώστε να βρεθεί μια πολιτική λύση στην κρίση.

Ωστόσο, οι έντονες προσπάθειες του Αραβικού Συνδέσμου σχετικά με τα περιφερειακά ζητήματα απέτυχαν να δημιουργήσουν μια κοινή περιφερειακή θέση. Το πολύπλοκο σύνολο των σχέσεων μεταξύ των χωρών μελών και των εξωτερικών παραγόντων με αντικρουόμενα περιφερειακά συμφέροντα στέρησε από την οργάνωση την αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών λήψης αποφάσεων και ως εκ τούτου οδήγησε σε υποψίες ότι οι αποφάσεις του Συνδέσμου ήταν ανοικτές σε εξωτερικές επιρροές. Το δύσκολο στον τομέα της ασφάλειας των περιφερειακών ζητημάτων είναι ότι απαιτούνται διαφορετικές επιλογές συμπεριλαμβανομένης της παρέμβασης και των κυρώσεων, που πρέπει να τηρούνται στο τραπέζι ανά πάσα

στιγμή. Με δεδομένη την έλλειψη εμπειρίας του αραβικού κόσμου στον τομέα αυτό, η ικανότητα του Συνδέσμου να διαμορφώσει μονομερώς πολιτική αποδεικνύεται μάλλον περιορισμένη.

1.8 Συμπέρασμα

Από όσα έχουν ειπωθεί μέχρι στιγμής μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι αν και έχουν αναπτυχθεί πολλοί και διαφορετικοί τρόποι διαχείρισης των διαφορών, υπάρχει συχνά μια σημαντική διαφορά μεταξύ του τί είναι δυνατό στη θεωρία και τί τα Κράτη είναι διατεθειμένα να κάνουν στην πράξη. Επιπλέον, ακόμα και όταν μια συγκεκριμένη μέθοδος διευθέτησης είναι διαθέσιμη και αξιοποιηθεί, δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι θα είναι αποτελεσματική σε μια δεδομένη περίπτωση.

Η διεθνής πρακτική δείχνει ότι οι Περιφερειακοί Οργανισμοί έχουν ασχοληθεί με μια σειρά από διαφορές, εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις για ειρηνική διευθέτηση που περιέχονται σε συστατικές πράξεις τους, καθώς και αρχές που απορρέουν από μεταγενέστερη πρακτική. Σε πολλές περιπτώσεις πέτυχαν να επιλύσουν σημαντικές διακρατικές και ενδοκρατικές διαφορές, πράγμα που οφείλεται κυρίως στην έγκαιρη δράση και στη σωστή εκτίμηση των γεγονότων.

Σε άλλες περιπτώσεις, παρά την επιθυμία των Περιφερειακών Οργανισμών να αναδειχθούν στις περιφέρειές τους, ως οι κύριοι δρώντες στον τομέα επίλυσης διαφορών, παρατηρούμε ότι τα Κράτη μέλη τους για χάρη της κυριαρχίας, της ακεραιότητας και της εθνικής αξιοπρέπειας δεν φαίνονται πρόθυμα να εγκαταλείψουν τον πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας τους, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνουν το έργο των Περιφερειακών Οργανισμών στην επίλυση των διαφορών.

Μέσα από την ανάλυση που πραγματοποιήσαμε, αναδεικνύεται ότι το υπάρχον κυρίως συμβατικό πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανισμών, δεν μπορεί να συμβαδίσει με τις νέες και συνεχώς αυξανόμενες συγκρούσεις, που λαμβάνουν χώρα σε όλο τον κόσμο. Ως αποτέλεσμα αυτού, είναι η σε πολλές περιπτώσεις αποτυχία τους να δράσουν και να πραγματοποιήσουν τον βασικό στόχο ύπαρξής τους, που είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

ΙΙ.1 Εισαγωγή

Το 1922, το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου σε ψήφισμά του αναγνώριζε ότι: *«όλες οι διαφορές, ανεξαρτήτως προελεύσεως ή χαρακτήρα, είναι κατά κανόνα επιδεκτικές δικαστικού ή διαιτητικού διακανονισμού.»* Και όπως έχει ορθά τονισθεί, το ερώτημα πρέπει να αναφέρεται όχι στη φύση της διαφοράς, αλλά στην αξίωση των μερών για να διαπιστωθεί κατά πόσο η αξίωση αυτή μπορεί να ικανοποιηθεί με την εφαρμογή του θετικού δικαίου.

Στις νομικές μεθόδους επίλυσης διεθνών διαφορών, ανήκουν η Διαιτησία και ο Δικαστικός Διακανονισμός. Οι δύο μέθοδοι, που εκφράζουν τη δικαιοδοτική λειτουργία στο διεθνές δίκαιο, παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: στηρίζονται καταρχήν σε λύσεις που πηγάζουν από το διεθνές δίκαιο, από ένα ανεξάρτητο όργανο και απολήγουν σε απόφαση δεσμευτική για τους διαδίκους¹⁵⁷.

ΙΙ.2 Διαιτησία

Ως διεθνής Διαιτησία ορίζεται η μέθοδος για τον διακανονισμό των διεθνών διαφορών, με απόφαση υποχρεωτική για τους διαδίκους, που εκδόθηκε από ένα τρίτο μέρος, στο οποίο οι αντίδικοι υπέβαλαν τη διαφορά τους.

Ως μία από τις μεθόδους ειρηνικού διακανονισμού των διεθνών διαφορών Διαιτησία σημαίνει σύμφωνα με τον κλασσικό ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 37 της Σύμβασης της Χάγης του 1907, *«τον διακανονισμό των διαφορών μεταξύ Κρατών, από δικαστές της επιλογής τους, με βάση τον σεβασμό του δικαίου και με ανάληψη της υποχρέωσης από τους διάδικους να υπαχθούν με καλή πίστη στην απόφαση»¹⁵⁸.*

Η διαιτησία ως μέθοδος επίλυσης διακρατικών διαφορών ανατρέχει στη Συνθήκη Jay, μια διεθνή Σύμβαση Φιλίας, Εμπορίου και Ναυσιπλοΐας, η οποία συνήφθη στις 19 Νοεμβρίου 1974 μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Ηνωμένου

¹⁵⁷ Βλ. Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ 523

¹⁵⁸ Βλ. Ιωάννου Κρ.–Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη. τ.Α΄. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές*. Γ΄ έκδοση. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009. σελ. 147

Βασιλείου μετά τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας. Μέσω της Συνθήκης αυτής, που έμεινε στην ιστορία με το όνομα του Αμερικανού πολιτικού, ο οποίος την εισηγήθηκε, συγκροτήθηκαν μικτές επιτροπές για να επιλύσουν εκκρεμείς διαφορές σχετικά με τη συνοριακή οριοθέτηση, τα δικαιώματα των εμπολέμων στη θάλασσα και τις υποχρεώσεις από το καθεστώς της ουδετερότητας¹⁵⁹.

Μια σειρά από διαιτησίες σχετικά με πολιτικά και εδαφικά θέματα, όπως ήταν η διαιτησία Alabama το 1871, η διαιτησία για τη Βερίγγειο Θάλασσα (1893) και η διαιτησία για τη Βρετανική Γουιάνα (1899) ανέδειξαν τις δυνατότητες της διαιτητικής επίλυσης και άνοιξαν το δρόμο για την ίδρυση του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου με έδρα τη Χάγη, του οποίου η δημιουργία αποφασίστηκε σύμφωνα με τα άρθρα 20-29 της Σύμβασης Ι της Χάγης του 1899.

Το Δικαστήριο αποδείχθηκε ότι είναι ένας διαχρονικός θεσμός, καθώς εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Η Διαιτησία διέπεται από ένα βασικό χαρακτηριστικό: την αμοιβαία συναίνεση των Κρατών, η οποία μπορεί να δοθεί με τρεις τρόπους: α) την κατάρτιση διαιτητικού συνυποσχετικού (*compromis d' arbitrage*), β) την ένταξη διαιτητικής ρήτρας σε μια Συνθήκη (*clause compromissoire, arbitration clause*) και γ) τη σύναψη διεθνών συμβάσεων από τα Κράτη, στα οποία η διαιτησία καθορίζεται ως τρόπος επίλυσης κάθε μελλοντικής διαφοράς (*convention d' arbitrage, arbitration agreement*).

Επιπλέον, στη Διαιτησία η αυτονομία της βούλησης των Κρατών καλύπτει το σύνολο της διαδικασίας και της ουσίας. Δηλαδή τα μέρη είναι ελεύθερα να επιλέξουν τα πρόσωπα και τον αριθμό των διαιτητών, το δικαστικό πλαίσιο, το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο, το χρονοδιάγραμμα.

Η κατάληξη της διαιτητικής διαδικασίας είναι μια νομικά δεσμευτική διαιτητική απόφαση.

Η Διαιτησία αποτελεί μέθοδο ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών, την οποία προβλέπουν στα Καταστατικά τους κείμενα, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (άρθρο 25 του Χάρτη ΟΑΚ), ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών (άρθρο 5 του

¹⁵⁹ Βλ. Ζάϊκος Νικόλαος, *Διεθνής Διαιτησία*, στο Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 432

Συμφώνου) και η ASEAN στο Πρωτόκολλο του 2010 στον Χάρτη της ASEAN για τους Μηχανισμούς Επίλυσης Διαφορών (άρθρα 8-18).

II.3 Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο

Το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο (ΔΔΔ) είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός με πάνω από 115 Κράτη μέλη. Έχει εξελιχθεί σε ένα θεσμικό όργανο, που παίζει ρόλο στην επίλυση ενός αυξανόμενου αριθμού διαιτησιών, συμπεριλαμβανομένων αυτών, που αφορούν σε εδαφικές περιπτώσεις.

Οι διαδικασίες του ΔΔΔ είναι αρκετά ευέλικτες, με ειδικούς κανόνες για την αντιμετώπιση των διαφορών μεταξύ Κρατών και μεταξύ των Κρατών και μη κρατικών φορέων¹⁶⁰.

Οι κανόνες του μπορούν να τροποποιηθούν με κοινή συμφωνία των μερών, με την εισαγωγή ενός μοντέλου διατάξεων. Ή τα μέρη μπορούν να υποβάλουν μια υπόθεση με ειδική συμφωνία, βάσει αμοιβαία συμφωνημένων κανόνων και διαδικασιών.

Οι πηγές του δικαίου για διαιτησία στο ΔΔΔ είναι οι ίδιες πηγές με αυτές του Διεθνούς Δικαστηρίου. Επίσης, όπως στην περίπτωση του ΔΔ, το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει κατά δικαία κρίση, εφόσον τα μέρη συμφωνούν.

Σήμερα, ο φόρτος εργασίας του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου αυξάνεται σταθερά, όπως και οι υπηρεσίες που παρέχει σε σχέση με τις διαιτησίες γενικότερα. Η ευελιξία των διαιτητικών διαδικασιών, ιδίως όσον αφορά στον ορισμό των διαιτητών και στη συμμετοχή των διαδίκων σε μια διαφορά σε αυτή τη διαδικασία- μπορούν να εξηγήσουν την αυξημένη προσφυγή στη διαιτησία των διεθνών διαφορών.

II.3.1 Υπόθεση Κυριαρχίας Νήσων της Ερυθράς Θάλασσας, Ερυθραία κατά Υεμένης (1996-1999)

Πρόκειται για μια σημαντική υπόθεση που αφορούσε στην κυριαρχία επί ορισμένων νήσων στην Ερυθρά Θάλασσα. Μια Ειδική Επιτροπή Διαιτησίας εξέδωσε το πρώτο στάδιο της απόφασης, σχετικά με την εδαφική κυριαρχία και το

¹⁶⁰ Υπόθεση Κυβέρνηση του Σουδάν κατά Λαϊκής Απελευθερωτικής Κίνησης/Στρατού Σουδάν (2008)

αντικείμενο της διαφοράς, το 1996. Το 1999 μια δευτερη απόφαση εκδόθηκε για τη θαλάσσια οριοθέτηση της περιοχής.

Η διαιτησία είχε κανονιστεί μετά την ένοπλη κατάληψη από την Ερυθραία μερικών από τα νησιά στην περιοχή της Ερυθράς θάλασσας, η κατοχή των οποίων θα μπορούσε να δημιουργήσει αξιώσεις στις θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονταν αποθέματα πετρελαίου.

II.3.2. Υπόθεση Κυβέρνηση του Σουδάν κατά Λαϊκής Απελευθερωτικής Κίνησης/Στρατού Σουδάν (2008)

Η υπόθεση αυτή αποτελεί μια ιδιότυπη διαφορά μεταξύ της Κυβέρνησης του Σουδάν και της Λαϊκής Απελευθερωτικής Κίνησης/Στρατού του Σουδάν, σχετικά με την οριοθέτηση της περιοχής Abyei, σύμφωνα με το συνυποσχετικό που υποβλήθηκε στο ΔΔΔ στις 11 Ιουλίου 2008. Ένα πενταμελές¹⁶¹ διαιτητικό δικαστήριο ορίστηκε για την επίλυση της διαφοράς, με το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο να ενεργεί ως μητρώο και να παρέχει διοικητική υποστήριξη. Η διαιτησία διεξήχθη σύμφωνα με τους προαιρετικούς κανόνες του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου για τη διευθέτηση διαφορών μεταξύ δύο μερών, εκ των οποίων μόνο ένα είναι Κράτος. Συγκεκριμένα το άρθρο 1§1 του Συμφώνου Διαιτησίας μεταξύ των δύο μερών όριζε: *«Τα Μέρη συμφωνούν να παραπέμψουν τη διαφορά τους σε τελική και δεσμευτική διαιτησία σύμφωνα με αυτό το Σύμφωνο Διαιτησίας και τους Προαιρετικούς Κανόνες Διαιτησίας Διαφορών μεταξύ δύο μερών εκ των οποίων μόνο ένα είναι Κράτος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου, με τις τροποποιήσεις που τα Μέρη συμφωνούν στο παρόν ή θα συμφωνήσουν γραπτά»*. Σύμφωνα με το άρθρο 1§2, τα Μέρη συμφώνησαν να σχηματίσουν ένα διαιτητικό δικαστήριο ("Δικαστήριο") για τη διαιτησία των διαφορών τους.

Η εκδίκαση ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσε στο κατά πόσο η Επιτροπή Συνόρων Abyei υπερέβη την εντολή της κατά την οριοθέτηση επί χάρτου της περιοχής. Σύμφωνα με την απόφαση της 22ας Ιουλίου 2009, το Διαιτητικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι στα βόρεια και νότια σύνορα της περιοχής του Abyei η

¹⁶¹ Professor Pierre-Marie Dupuy (Presiding Arbitrator), H.E. Judge Awn Al-Khasawneh, Professor Dr. Gerhard Hafner, Professor W. Michael Reisman, Judge Stephen M. Schwebel

Επιτροπή ενήργησε σύμφωνα με την εντολή της, ενώ στα ανατολικά και δυτικά σύνορα και σε άλλες περιπτώσεις υπερέβη την εντολή της.

II.4 Δικαστικός Διακανονισμός

Στην περίπτωση του Δικαστικού διακανονισμού, το δικαστικό όργανο χαρακτηρίζεται από μονιμότητα και προϋφιστάμενη οργανωτική και δικονομική δομή, που έχει εκ των προτέρων προβλεφθεί στην καταστατική πράξη του συγκεκριμένου δικαστικού οργάνου¹⁶². Σήμερα εκτός του Διεθνούς Δικαστηρίου των Ηνωμένων Εθνών (Χάγη), σε περιφερειακό επίπεδο έχει θεσπισθεί το Αφρικανικό Δικαστήριο Δικαιοσύνης και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο όμως δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ.

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών δεν έχει κανένα δικαστήριο γενικής αρμοδιότητας. Τα μέλη του ΟΑΚ είναι υποχρεωμένα να χρησιμοποιούν πρώτα τα μέσα ειρηνικής επίλυσης διαφορών, μετά να υποβάλλουν τη διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο Χάγης, και, τέλος, να την υποβάλλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Κάθε ειρηνική μέθοδος επίλυσης διαφορών επί των οποίων συμφωνούν τα μέρη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από τις προτεραιότητες του Οργανισμού.

Όσον αφορά στα Κράτη της ASEAN το άρθρο 17 της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ασία (ΤΑΚ) ορίζει: *«Καμία διάταξη της παρούσας συνθήκης δεν αποκλείει την προσφυγή στους τρόπους ειρηνικής διευθέτησης που περιέχεται στο άρθρο 33§1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη τα οποία είναι μέρη μιας διαφοράς θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την επίλυσή της με φιλικές διαπραγματεύσεις πριν από την προσφυγή στις άλλες διαδικασίες που προβλέπονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών»*. Αυτό βέβαια περιλαμβάνει παραπομπή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Την ίδια αναφορά κάνει και το

¹⁶² Βλ. Ζάικος Νικόλαος, *Διεθνής Διαιτησία*, στο Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ 524

άρθρο 28¹⁶³ του Χάρτη της ASEAN, που αφορά στις διατάξεις του ΧαρτΗΕ και άλλες συναφείς διεθνείς διαδικασίες στο τομέα ειρηνικής επίλυσης διαφορών¹⁶⁴.

Ένα από τα χαρακτηριστικά που διακρίνει την Αφρικανική Ένωση είναι ότι προβλέπει την ίδρυση Δικαστηρίου για την εκδίκαση διαφρικανικών διαφορών. Τα Κράτη της Αφρικής σύμφωνα με την Ιδρυτική Πράξη της Αφρικανικής Ένωσης (άρθρο 18¹⁶⁵) θα απευθύνονται στο Δικαστήριο Δικαιοσύνης, του οποίου το Καταστατικό, η σύνθεση και οι λειτουργίες δεν αναφέρονται στην Ιδρυτική Πράξη, αλλά θα καθοριστούν με ένα πρόσθετο Πρωτόκολλο.

Η μόνη ένδειξη ως προς τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της ΑΕ είναι το άρθρο 26, που ορίζει ότι το Δικαστήριο πρέπει να επιληφθεί θεμάτων, τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή ή την εκτέλεση της Ιδρυτικής Πράξης.

Το Πρωτόκολλο για την ίδρυση του Δικαστηρίου Αφρικανικής Ένωσης εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2003 από τη δεύτερη Τακτική Σύνοδο της Συνέλευσης, το οποίο δεν τέθηκε σε ισχύ.

Τον Ιούλιο του 2004 η Συνέλευση της Αφρικανικής Ένωσης αποφάσισε την ενσωμάτωση του Δικαστηρίου της Αφρικανικής Ένωσης με το Αφρικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών.

II.5 Διεθνές Δικαστήριο Χάγης

Το κύριο όργανο των Ηνωμένων Εθνών για την επίλυση των διαφορών είναι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Ευρέως γνωστό ως Παγκόσμιο Δικαστήριο ιδρύθηκε το 1946. Έχει διττή αρμοδιότητα, να αποφαινεται, σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου, επί νομικών διεθνών διαφορών, που του υποβάλλουν τα Κράτη και να παρέχει συμβουλευτικές γνώμες επί νομικών ζητημάτων μετά από αίτημα του ΟΗΕ.

¹⁶³ «Unless otherwise provided for in this Charter, Member States have the right of recourse to the modes of peaceful settlement contained in Article 33(1) of the Charter of the United Nations or any other international legal instruments to which the disputing Member States are parties.»

¹⁶⁴ Βλ. Professor Woon Walter, *The ASEAN Charter Dispute Settlement Mechanisms*. ASEAN Law Association, 2011 <http://www.aseanlawassociation.org/10GAdocs/Singapore2.pdf>

¹⁶⁵ « A Court of Justice of the Union shall be established; 2. The statute, composition and functions of the Court of Justice shall be defined in a protocol relating thereto».

Το άρθρο 34 ΚατΔΔ ορίζει, ότι «μόνο Κράτη δύνανται να είναι διάδικοι σε υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου¹⁶⁶». Για να υπάρξει δικαιοδοσία του ΔΔ πρέπει τα Κράτη μέρη σε μια διαφορά, να αποδέχονται τη δικαιοδοσία του, ως προς την εν λόγω διαφορά.

Επίσης, το άρθρο 34§2 ΚατΔΔ επιτρέπει στους διεθνείς οργανισμούς μόνο να παρουσιάσουν πληροφορίες στο Δικαστήριο σε κατ' αντιδικίαν υποθέσεις με ειδικό αντικείμενο (π.χ. ερμηνεία ιδρυτικής τους πράξης κλπ).

Οι διατάξεις του άρθρου 36 ΚατΔΔ ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα Κράτη αποδέχονται την υποβολή των νομικών τους διαφορών στον μηχανισμό διακανονισμού του ΔΔ.

Το άρθρο 36§2 του ΚατΔΔ δημιουργεί τη βάση του συστήματος της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας και ορίζει συγκεκριμένα¹⁶⁷: «*Τα συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν καταστατικό μπορεί ανά πάσα στιγμή να δηλώσουν ότι αναγνωρίζουν ως υποχρεωτικά ipso facto και χωρίς ιδιαίτερη συμφωνία σε σχέση με κάθε άλλο Κράτος που αποδέχεται την ίδια υποχρέωση, την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου σε όλες τις νομικές διαφορές που αφορούν: α) την ερμηνεία μιας Συνθήκης, β) οποιοδήποτε ζήτημα διεθνούς δικαίου, γ) την ύπαρξη κάθε γεγονός που, εφόσον αποδειχθεί, συνιστά παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης, δ) τη φύση ή την έκταση της αποζημιώσεως που πρέπει να δοθεί για την παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης*».

Προκειμένου το ΔΔ να επιληφθεί μιας υποθέσεως απαιτείται η χωρίς επιφυλάξεις συγκατάθεση των μερών της διαφοράς.

Οι αποφάσεις του ΔΔ είναι οριστικές και ανέκκλητες. Παράγουν δεδικασμένο και διαθέτουν εκτελεστότητα. Τα διάδικα Κράτη υποχρεούνται να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις του ΔΔ και αυτή την υποχρέωση την επιβάλλει στα Κράτη μέλη των ΗΕ το άρθρο 94§1 του ΧάρτΗΕ.

¹⁶⁶ Βλ. Ιωάννου Κρ.–Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη. τ.Α'. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές*. Γ' έκδοση. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009, σελ. 204

¹⁶⁷ Βλ. Brownlie Ian, *The Peaceful Settlement of International Disputes. The Wang Tieya Lecture in Public International Law*. Oxford University Press, 2009, p. 278

Στις αποφάσεις του, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με διεθνείς διαφορές που αφορούν στα οικονομικά δικαιώματα, στα δικαιώματα διέλευσης, στη μη χρήση βίας, στη μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των Κρατών. Τα Κράτη θέτουν αυτές τις διαφορές ενώπιον του Δικαστηρίου σε αναζήτηση μιας αμερόληπτης λύσης στις διαφορές τους, βάσει του νόμου. Με την επίτευξη της ειρηνικής διευθέτησης σε ζητήματα όπως χερσαίων συνόρων, θαλάσσιων συνόρων και εδαφικής κυριαρχίας, το Δικαστήριο έχει βοηθήσει σημαντικά στην πρόληψη της κλιμάκωσης των διαφορών.

Σε μία τυπική περίπτωση των εδαφικών δικαιωμάτων, το Δικαστήριο το 2002 επίλυσε μια διαφορά κυριαρχίας μεταξύ του Καμερούν και της Νιγηρίας για την πλούσια σε πετρέλαιο χερσόνησο Bakassi και στη συνέχεια για όλα τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα μεταξύ των δύο Κρατών. Νωρίτερα εκείνο το έτος, είχε επιλύσει μια διαφορά κυριαρχίας μεταξύ της Ινδονησίας και της Μαλαισίας, πάνω από δύο νησιά στη Θάλασσα Celebes, παραχωρώντας τα στη Μαλαισία¹⁶⁸.

Θα πρέπει επιπλέον, να αναφέρουμε ότι σε πολλές περιπτώσεις οι Περιφερειακοί Οργανισμοί έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων του ΔΔ.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση *Διακρατικής διαφοράς Ονδούρας – Νικαράγουας* (1961-1962), κατά την οποία τα δύο μέρη μετά από παρέμβαση του Συμβουλίου του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, κατέληξαν στη Συμφωνία Washington (21 Ιουλίου 1957) και αποφάσισαν να προσφύγουν για μια τελική απόφαση στο ΔΔ.

Το Δικαστήριο αποφάσισε στις 18 Νοεμβρίου 1960 ότι η απόφαση ήταν δεσμευτική και ότι η Νικαράγουα ήταν υποχρεωμένη να την θέσει σε ισχύ.

Οι διάδικοι δεν ήταν και πάλι σε θέση να καταλήξουν σε αμοιβαία συμφωνία σχετικά με την εκτέλεση της απόφασης του ΔΔ. Στη συνέχεια, η Νικαράγουα ανέλαβε την πρωτοβουλία και ζήτησε τις καλές υπηρεσίες της Διαμερικανικής Επιτροπής Ειρήνης. Ακολούθησε η σύσταση μιας Μικτής Επιτροπής για να παρατηρήσει και να μεριμνήσει τη συμμόρφωση με την απόφαση του

¹⁶⁸ Βλ. United Nations, *The United Nations Today*. United Nations, asdf, 2008, p. 279

Διεθνούς Δικαστηρίου, τη μεταφορά όσων επιθυμούσαν να πάνε στη Νικαράγουα και την οριοθέτηση των συνόρων. Το 1963, η Διαμερικανική Επιτροπή Ειρήνης ανέφερε στην όγδοη συνεδρίαση της Διαβούλευσης Εξωτερικών Υποθέσεων του ΟΑΚ, ότι η Επιτροπή είχε ολοκληρώσει τις εργασίες της, η μεταφορά όλων των ανθρώπων που επιθυμούσαν να πάνε στη Νικαράγουα είχε ολοκληρωθεί, τα σύνορα των Κρατών είχαν καθοριστεί και κήρυξε την διευθέτηση της διαφοράς¹⁶⁹.

Ομοίως, με τη βοήθεια του ΟΑΕ, η Λιβύη και το Τσαντ υπέβαλαν τις εδαφικές διαφορές τους στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Μόλις δύο μήνες μετά τον καθορισμό των ορίων μεταξύ των μερών, σύμφωνα με την απόφαση του ΔΔ της 3ης Φεβρουαρίου 1994 και με τη βοήθεια του ΟΑΕ, τα μέρη σύναψαν συμφωνία σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης του Δικαστηρίου. Η απόφαση του ΔΔ εφαρμόστηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη, τα στρατεύματα αποσύρθηκαν υπό την επιτήρηση του Συμβουλίου Ασφαλείας και από τότε επικρατεί ειρήνη στα σύνορα¹⁷⁰.

Το Διεθνές Δικαστήριο έχει δεχθεί πολλές επικρίσεις κυρίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα την υποσαχάρια Αφρική. Ίσως για τον λόγο αυτό οι αφρικανικές χώρες είναι λιγότερο πρόθυμες από τις αναπτυγμένες χώρες ή χώρες σε άλλες περιοχές, κυρίως στη Λατινική Αμερική, να υποβάλλουν τις εδαφικές τους διαφορές στο Διεθνές Δικαστήριο, όπως επίσης και στο Διαρκές Δικαστήριο Διαιτησίας (ΔΔΔ) για τους ίδιους λόγους.

Οι βάσεις αυτής της κριτικής στάσης απέναντι στο ΔΔ περιλαμβάνουν την ιστορία και τη σύνθεση του Δικαστηρίου, όπως επίσης και την βασική πεποίθηση, ότι στις εδαφικές υποθέσεις η αρχή *uti possidetis* εφαρμόζεται βάσει των συνθηκών και της πρακτικής, που χρονολογούνται από την περίοδο της αποικιοκρατίας.

Ένα πρόσφατο άρθρο¹⁷¹, παρέχει ένα χρήσιμο προβληματισμό για τις ενστάσεις, την οργάνωση, τη διαδικασία και το δόγμα στο ΔΔ και στο ΔΔΔ, όσον

¹⁶⁹ Mutlaq Majed Al-Qahtani, *Enforcement of international judicial decisions of the International Court of Justice in public international law*. University of Glasgow, 2003, p. 241

¹⁷⁰ *Ibid*: p. 249

¹⁷¹ Βλ. The Carter Center, *Approaches to Solving Territorial Conflicts. Sources, Situations, Scenarios, and Suggestions*. The Carter Center, May 2010, p. 3. See also Gbenga Odentun, *Africa before the*

αφορά στις εδαφικές περιπτώσεις. Ο συγγραφέας του άρθρου, αντιλαμβάνεται «θεσμοθετημένη προκατάληψη εις βάρος των συμφερόντων των Αφρικανικών Κρατών και συνεχιζόμενες ζημίες στη φήμη και στην αρμοδιότητα των δικαστηρίων στις αναπτυσσόμενες χώρες γενικά, που έχουν οδηγήσει σε μια κατάσταση, στην οποία οι ξένες χώρες δεν θα επιλύουν τις διαφορές τους στην Αφρική και τα Αφρικανικά Κράτη θα αποφεύγουν τα διεθνή διαιτητικά ιδρύματα». Ο συγγραφέας αναφέρεται κυρίως στην «Ευρωκεντρικότητα του εφαρμοστέου δικαίου» και ιδίως στην κυριαρχία της αρχής *uti possidetis* στην οριοθέτηση των συνόρων. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι το Διεθνές Δικαστήριο και το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο δεν ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις των αφρικανικών Κρατών έναντι των δυτικών προτύπων. Ισχυρίζεται, ότι ο διορισμός των δικαστών και του προσωπικού των διεθνών δικαστηρίων δεν έχει επαρκή εκπροσώπηση της Αφρικής. Αυτό, πιστεύει, υπονομεύει την προϋπόθεση ότι τα Δικαστήρια, σύμφωνα με τα καταστατικά τους, θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν «τα κύρια νομικά συστήματα του κόσμου».

II.5.1 Συνοριακή διαφορά Μπουρκίνα Φάσο/ Μάλι¹⁷² (1986)

Η Μπουρκίνα Φάσο (τότε Άνω Βόλτα) και το Μάλι υπέβαλλαν την υπόθεση με ειδική συμφωνία στο ΔΔ, που περιλάμβανε ανταγωνιστικές αξιώσεις σε μια λωρίδα του εδάφους κατά μήκος των συνόρων τους, η οποία περιείχε μια πολύτιμη εποχιακή κοίτη. Το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του τους ισχυρισμούς του κυρίαρχου και διοικητικού ελέγχου πάνω από την περιοχή, επιδιώκοντας αντί αυτού τη δημιουργία νόμιμου τίτλου. Αυτό δεν μπορούσε να εξακριβωθεί από τις αποικιακές *effectivités*¹⁷³, αλλά το Δικαστήριο έκρινε ότι τα σύνορα πρέπει να καθοριστούν σύμφωνα με την αρχή *uti possidetis* (1932), εφόσον η Γαλλία, η αποικιακή δύναμη, καθιέρωσε τα σύνορα σε αυτά τα όρια, το 1947. Επειδή η

International Courts: The Generational Gap in International Adjudication and Arbitration. Indian Jrn. Int. Law, 44:4, (Oct.-Dec. 2004), pp. 701-748

¹⁷² *Frontier Dispute Burkina Faso/Republic of Mali*, (Judgment of 22 December 1986, ICJ)

¹⁷³ Ορίζεται ως η συμπεριφορά των διοικητικών αρχών, ως απόδειξη της αποτελεσματικής άσκησης της κατά τόπον αρμοδιότητας στην περιοχή κατά τη διάρκεια της αποικιακής περιόδου. (...defined as the conduct of the administrative authorities as proof of the effective exercise of territorial jurisdiction in the region during the colonial period.) *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*, (Judgment of 2007, ICJ)

ακριβής ευθυγράμμιση των συνόρων δεν μπορούσε να καθοριστεί εκ των πραγμάτων, εντούτοις το Δικαστήριο χώρισε το αμφισβητούμενο έδαφος στο μισό σε μια ισότιμη βάση, εφαρμόζοντας δίκαιες εκτιμήσεις, φαινομενικά όχι σύμφωνα με την αρχή της δίκαιας κρίσης (*ex aequo et bono*), αλλά μάλλον με συνέπεια ως προς τους κανόνες δικαίου (*infra legem*).

II.5.2 Θαλάσσια και εδαφική διαφορά Νικαράγουας - Ονδούρας στην Καραϊβική Θάλασσα (2007)

Στις 8 Οκτωβρίου 2007, το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του σε μια υπόθεση που ξεκίνησε το 1999 από τη Νικαράγουα εναντίον της Ονδούρας, για νομικά ζητήματα μεταξύ των δύο Κρατών, σχετικά με θαλάσσιες οριοθετήσεις στην Καραϊβική Θάλασσα.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αριθμός νησιών και άλλων θαλάσσιων χαρακτηριστικών περίπου 15 μοίρες βορείως του γεωγραφικού πλάτους, που αξίωνε η Νικαράγουα, ήταν υπό την κυριαρχία της Ονδούρας. Αυτό προέκυψε από μια απόφαση του βασιλιά της Ισπανίας το 1906, που το Διεθνές Δικαστήριο είχε αποφασίσει να είναι δεσμευτική σε εκδίκασή του το 1960. Μια συνοριακή συνθήκη (1896) μεταξύ των δύο χωρών ενσωμάτωνε την αρχή *uti possidetis* και προέβλεπε διαιτησία από τον βασιλιά.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα αποικιακά αρχεία δεν υποστηρίζουν τη δημιουργία ενός θαλάσσιου συνόρου *per se*. Από την άλλη πλευρά, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ονδούρα είχε παρουσιάσει πειστικές αποδείξεις των μετα-αποικιακών *effectivités*, που καταδεικνύαν τον έλεγχο της στα νησιά και στη γύρω θαλάσσια περιοχή. Στα νεώτερα χρόνια, η Ονδούρα παραχώρησε άδειες εξερεύνησης πετρελαίου σε περιοχές βόρεια στον 15ο παράλληλο, ενώ η Νικαράγουα εξέδωσε άδειες σε περιοχές νότια προς τον 15ο παράλληλο¹⁷⁴.

¹⁷⁴ *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea* (Nicaragua v. Honduras), (Judgment of 8 October 2007, ICJ)

II.5.3 Εδαφική διαφορά Μαλαισίας – Σιγκαπούρης, (Pedra Branca, Middle Rocks, South Ledge,¹⁷⁵ 2003)

Το 2003 η Μαλαισία και η Σιγκαπούρη στράφηκαν στο ΔΔ, προκειμένου να επιλύσουν τις εδαφικές διαφορές τους, όσον αφορά στις Pedra Branca (γνωστή ως Pulau Batu Puteh στη Μαλαισία), Middle Rocks και South Ledge.

Τον Μάιο του 2008 η Pedra Branca παραχωρήθηκε στη Σιγκαπούρη, η Middle Rocks παραχωρήθηκε στη Μαλαισία και η South Ledge χωρίστηκε μεταξύ των δύο χωρών, σύμφωνα με τα χωρικά τους ύδατα. Οι δύο χώρες αποδέχθηκαν την απόφαση του ΔΔ και μάλιστα ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός της Σιγκαπούρης S. Jayakumar είχε δηλώσει ότι ήταν ευχαριστημένος με την απόφαση, ενώ ο Υπουργός Εξωτερικών της Μαλαισίας είχε δηλώσει, ότι πρόκειται για μια απόφαση “WIN-WIN”.

Παρά όμως την απόφαση αυτή, υπάρχουν εκκρεμή ζητήματα όπως ο καθορισμός των χωρικών υδάτων γύρω από τη Pedra Branca και τη Middle Rocks.

Το ΔΔ φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, ως αποτελεσματικός μεσολαβητής στην επίλυση πολλών εκκρεμών διαφορών στη Νοτιοανατολική Ασία. Οι περιπτώσεις για τις οποίες προσέφυγαν στο ΔΔ η Ινδονησία και η Μαλαισία, και η Μαλαισία και η Σιγκαπούρη, επιλύθηκαν με επιτυχία και με την ικανοποίηση των εμπλεκόμενων μερών.

II.5.4 Εδαφική διαφορά Μπαχρέιν - Κατάρ (Νήσοι Hawar, 2001)¹⁷⁶

Η διαφορά για τα νησιά Hawar επιλύθηκε το 2001 και είναι η μόνη εδαφική διαφορά μεταξύ δύο αραβικών Κρατών, που έχει επιλυθεί από το Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔ). Οι παράγοντες που επηρέασαν το Κατάρ και το Μπαχρέιν να επιλύσουν τη διαφορά τους στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ήταν: 1) η αδυναμία των αραβικών Κρατών και του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου να μεσολαβήσουν στη διαφωνία, 2) τα κίνητρα για σημαντικά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου και 3) τα κίνητρα για διμερή και περιφερειακή συνεργασία σε

¹⁷⁵ Βλ. Strachan Anna Louise, *Resolving Southeast Asian Territorial Dispute. A Role for the ICJ*. Institute of Peace and Conflict Studies, No 133, October 2009

¹⁷⁶ Βλ. Wiegand Krista E., *Bahrain, Qatar and the Hawar Islands: Resolution of a Gulf Territorial Dispute*. Middle East Journal, Vol. 66, No 1, 2012

βασικά ζητήματα μεταξύ των δύο Κρατών. Και τα δύο Κράτη έχουν επωφεληθεί σημαντικά από την επίλυση της διαφοράς.

Συνήθως τα αραβικά Κράτη αποφεύγουν την προσφυγή σε διεθνή Δικαστήρια, που χρησιμοποιούν το καθολικό διεθνές δίκαιο.

II.6 Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

Το Συμβούλιο του Αραβικού Συνδέσμου σε ψήφισμά του, που εκδόθηκε μετά το αίτημα του Εισαγγελέα του ΔΠΔ να εκδώσει ένταλμα σύλληψης κατά του Σουδανού Προέδρου Umar al-Bashir, τόνισε τη νομική αρμοδιότητα και την ανεξαρτησία των δικαστηρίων του Σουδάν και ότι έχουν την αρχική αρμοδιότητα για την εδραίωση της δικαιοσύνης. Το Συμβούλιο εξέφρασε την απόρριψη κάθε απόπειρας πολιτικοποίησης των αρχών της διεθνούς δικαιοσύνης και χρήσης της για να υπονομεύσει την ενότητα των χωρών, την ασφάλεια, τη σταθερότητα και τα εθνικά σύμβολα¹⁷⁷.

Το ίδιο ιδιαίτερα σημαντική, είναι η απόφαση που ελήφθη στις 3 Ιουλίου 2009, από τη Σύνοδο Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Αφρικανικής Ένωσης, σχετικά με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ICC) και την καταγγελία εναντίον του προέδρου του Σουδάν (απόφαση), Omar Hassan Al Bashir. Η ουσία της απόφασης ήταν ότι τα αφρικανικά Κράτη δεν θα συνεργαστούν με το ΔΠΔ κατά την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης κατά του Al Bashir.

Τα Αραβικά Κράτη έχουν από καιρό δείξει την απροθυμία τους να ενταχθούν στο ΔΠΔ, βασιζόμενα στον αποκλεισμό των «εγκλημάτων επίθεσης» από τη δικαιοδοσία Δικαστηρίου, εγκλήματα για τα οποία οι Άραβες ηγέτες κατηγορούν συχνά το Ισραήλ, ως προς την αντιμετώπιση των Παλαιστινίων. Ένας άλλος παράγοντας της απροθυμίας αυτής είναι το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.

Ωστόσο, φαίνεται ότι τα συναισθήματα των Αραβικών Κρατών για το ΔΠΔ τείνουν να αλλάξουν. Πράγματι, στις 24 Ιουνίου, η Τυνησία έγινε το 116ο μέλος του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Είναι η πρώτη χώρα της Βόρειας Αφρικής που

¹⁷⁷ Βλ. *Darfur II: African Union and Arab League Meetings; Reactions to Outcome of the Meetings; Coalition for the ICC*, 23 July 2008. <http://www.iccnw.org/?mod=newsdetail&news=2783>

εντάσσεται και το τέταρτο Κράτος του Αραβικού Συνδέσμου (Κομόρες, Τζιμπουτί και Ιορδανία). Η Αίγυπτος, η μεγαλύτερη χώρα του αραβικού κόσμου σε πληθυσμό, έχει δηλώσει επίσης, την πρόθεσή της να επικυρώσει το Καταστατικό της Ρώμης που δημιούργησε το δικαστήριο το 2002. Εκτός από τις τέσσερις που έχουν επικυρώσει το εν λόγω καταστατικό, δεκατρείς ακόμα αραβικές χώρες το έχουν υπογράψει, αλλά δεν το έχουν επικυρώσει¹⁷⁸.

Οι πρόσφατες πάντως εξελίξεις προάγουν τη νομιμότητα ενός διεθνούς δικαστηρίου στις προσπάθειές του για δίωξη της γενοκτονίας, των εγκλημάτων πολέμου και των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας.

II.7 Δικαστήριο Αφρικανικής Ένωσης

Κατά την ενδέκατη Σύνοδο Κορυφής της Αφρικανικής Ένωσης, η οποία πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιουνίου και Ιουλίου 2008, η Συνέλευση υιοθέτησε το νέο Πρωτόκολλο, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ με την κατάθεση του δεκάτου πέμπτου εγγράφου επικυρώσεως από τα Κράτη μέλη της Αφρικανικής Ένωσης.

Η υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου για το καταστατικό του Αφρικανικού Δικαστηρίου Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το νέο Πρωτόκολλο) από τη Γενική Συνέλευση της Αφρικανικής Ένωσης ολοκληρώνει τη διαδικασία της δημιουργίας ενός νέου Δικαστηρίου, το οποίο θεωρείται το κύριο δικαστικό όργανο της Αφρικανικής Ένωσης. Το νέο Πρωτόκολλο αντικαθιστά τα δύο προηγούμενα Πρωτόκολλα: το Πρωτόκολλο του Αφρικανικού Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Λαών για την ίδρυση του Αφρικανικού Δικαστηρίου (Πρωτόκολλο του 1998) και το Πρωτόκολλο του Δικαστηρίου της Αφρικανικής Ένωσης (Πρωτόκολλο του 2003)¹⁷⁹.

Το κρίσιμο ζήτημα του ποιος έχει δικαίωμα να προσφύγει στο Δικαστήριο της ΑΕ καθορίζεται στο άρθρο 18 του Πρωτοκόλλου. Οι τέσσερις κατηγορίες που προβλέπονται, αφορούν σε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη στο Πρωτόκολλο, στη Συνέλευση, στο Κοινοβούλιο και κάθε άλλο όργανο της ΑΕ εξουσιοδοτούμενο από

¹⁷⁸ Βλ. Fitzgerald Denis, *The ICC Gains Ground in the Arab World*. World Policy Institute, 7 July 2011 <http://www.worldpolicy.org/blog/2011/07/07/icc-gains-ground-arab-world>

¹⁷⁹ Βλ. Olufemi Elias, *Introductory Note to the Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights*. International Legal Materials, Vol 48, July 4-5, 2008

τη Συνέλευση, στην Επιτροπή και τους εργαζόμενους σε αυτή, αλλά μόνο στο πλαίσιο μιας εργατικής διαφοράς μεταξύ αυτών και σύμφωνα με τους σχετικούς Κανόνες για το προσωπικό και σε «Τρίτα Μέρη» υπό τον όρο να καθορίζονται από τη Γενική Συνέλευση και με τη συγκατάθεση του ενδιαφερόμενου συμβαλλόμενου μέρους.

Σύμφωνα με το άρθρο 29¹⁸⁰ το Δικαστήριο δεν θα είναι ανοιχτό στα Κράτη, τα οποία δεν είναι μέλη της Ένωσης. Το Δικαστήριο επίσης, δεν είναι αρμόδιο να ασχοληθεί με μια διαφορά, που αφορά σε ένα Κράτος μέλος που δεν έχει επικυρώσει το Πρωτόκολλο.

Το άρθρο 28 ορίζει σαφώς *«Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία για όλες τις περιπτώσεις και όλες τις νομικές διαφορές που του υποβάλλονται σύμφωνα με το Καταστατικό και σχετίζονται με: α) την ερμηνεία και εφαρμογή της Ιδρυτικής Πράξης, β) την ερμηνεία, την εφαρμογή ή την εγκυρότητα των άλλων Συνθηκών της Ένωσης και όλες τις νομικές πράξεις που θεσπίζονται στο πλαίσιο της Ένωσης, γ) την ερμηνεία και την εφαρμογή του Αφρικανικού Χάρτη, του Χάρτη για τα δικαιώματα και την ευημερία των παιδιών, ή οποιαδήποτε άλλη νομική πράξη σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, που κυρώθηκε από τα ενδιαφερόμενα Κράτη, δ) οποιοδήποτε ζήτημα του διεθνούς δικαίου ε) όλες τις πράξεις, αποφάσεις, κανονισμούς και τις οδηγίες των οργάνων της Ένωσης, στ) όλα τα θέματα που προβλέπονται ειδικά σε άλλες συμφωνίες, τις οποίες τα Κράτη μέλη μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους, ή με την Ένωση και που παρέχουν αρμοδιότητα στο Δικαστήριο, ζ) την ύπαρξη γεγονότος το οποίο, αν αποδειχθεί, θα συνιστούσε παράβαση της υποχρέωσης, που οφείλεται σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή στην Ένωση και η) τη φύση ή την έκταση της αποζημιώσεως, που πρέπει να αποδοθεί για την παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης».*

Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου υπάρχει μια διαφορά. Μπορεί επίσης, να δώσει μια συμβουλευτική γνώμη για κάθε θέμα δικαίου, κατόπιν αιτήματος της Συνέλευσης,

¹⁸⁰ «The Court shall not be open to States, which are not members of the Union. The Court shall also have no jurisdiction to deal with a dispute involving a Member State that has not ratified the Protocol.»

του Κοινοβουλίου, του Εκτελεστικού Συμβουλίου, του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφαλείας, ή οποιουδήποτε άλλου οργάνου της Αφρικανικής Ένωσης, το οποίο εξουσιοδοτείται από τη Συνέλευση (άρθρο 63)¹⁸¹.

Το άρθρο 20§1 του Πρωτοκόλλου ορίζει τις πηγές του δικαίου, σύμφωνα με τις οποίες το Δικαστήριο ΑΕ θα αποφασίσει για τις περιπτώσεις, που υποβάλλονται ενώπιον του: (α) την Ιδρυτική Πράξη, (β) τις διεθνείς συμβάσεις, που θεσπίζουν κανόνες, οι οποίοι αναγνωρίζονται ρητώς από τα διάδικα Κράτη, (γ) το διεθνές έθιμο, ως απόδειξη της γενικής πρακτικής, που έχει την ισχύ του νόμου, (δ) γενικές αρχές του δικαίου, που αναγνωρίζονται είτε καθολικά, είτε από τα αφρικανικά Κράτη και (ε) και μόνο ως επικουρικές για τον καθορισμό των κανόνων δικαίου, τις δικαστικές αποφάσεις και τα συγγράμματα αναγνωρισμένων αρθρογράφων διαφόρων εθνών, καθώς και τους κανονισμούς, τις οδηγίες και τις αποφάσεις της Αφρικανικής Ένωσης. Επιπλέον, το Δικαστήριο της Αφρικανικής Ένωσης έχει την εξουσία να αποφασίζει για μια υπόθεση κατά δικαία κρίση, εφόσον συμφωνούν τα μέρη.

Μέχρι τον Ιούνιο του 2010, 21 κράτη είχαν υπογράψει το Πρωτόκολλο: Αλγερία, Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Τσαντ, Ακτή Ελεφαντοστού, Κονγκό, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Γκαμπόν, Γκάμπια, Γκάνα, Γουινέα, η Λιβύη, Μαλί, Νιγηρία, Νίγηρας, Σενεγάλη, Σιέρα Λεόνε, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, Τανζανία, Τόγκο και τη Ζάμπια. Η Λιβύη και το Μαλάουι είναι τα μόνα Κράτη που έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο¹⁸².

Είναι γεγονός ότι η Συνέλευση της ΑΕ μετά από αίτημα των Αφρικανικών Κυβερνήσεων προέβη στη συγχώνευση των δύο δικαστηρίων για δύο σημαντικούς λόγους. Πρώτον την εξοικονόμηση οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων και δεύτερον την περιττή επανάληψη των εντολών της ΑΕ και προσπαθειών μεταξύ των δύο δικαστηρίων.

¹⁸¹ Βλ. Musila Godfrey, *United States of Africa Positioning the Pan-African Parliament and Court in the political union debate*. Institute for Security Studies, paper 142, June 2007

¹⁸² http://www.africancourtcoalition.org/index.php?option=com_content&view=article&id=64:ratification-status-of-the-protocol-on-the-statute-of-the-african-court-of-justice-and-human-rights&catid=34:in-the-news&Itemid=4

Η συγχώνευση αυτή όμως δημιούργησε αρκετούς προβληματισμούς καταρχάς, ως προς το κατά πόσο ένα ενοποιημένο Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα και την εμπειρία να ασχοληθεί με ποικιλομορφία θεμάτων, που πιθανόν να κυμαίνονται από την ερμηνεία της Ιδρυτικής Πράξης της ΑΕ, μέχρι τις διαφορές μεταξύ των διεθνών δημοσίων υπάλληλων και άλλων οργάνων, το εμπόριο, θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ¹⁸³.

Εκτός από τη συγχώνευση και την πολλαπλότητα των θεμάτων, ένα επιπλέον ζήτημα που προκύπτει σχετίζεται με τη συμμετοχή στο ενοποιημένο Δικαστήριο των Κρατών μελών, τα οποία δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στο Πρωτόκολλο για το καταστατικό του Αφρικανικού Δικαστηρίου Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και περεταίρω δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Δικαστήριο. Όπως και στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι επιτακτική ανάγκη όλα τα Κράτη μέλη της ΑΕ να επικυρώσουν το Πρωτόκολλο για το νέο Δικαστήριο, και κατ'επέκταση ό,τι αφορά στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ως προϋπόθεση συμμετοχής ως μέλος στην Ένωση. Πολλοί έχουν επισημάνει ότι ένας βασικός λόγος που απέτυχε ο ΟΑΕ ήταν η άνευ όρων συμμετοχή των Κρατών, που σήμαινε μη δέσμευση με τα ιδανικά του ΟΑΕ, όπως η Δημοκρατία, το Κράτος Δικαίου και ο σεβασμός των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁸⁴.

Τέλος, οι αποφάσεις του Δικαστηρίου θα πρέπει να ελέγχονται από έναν μηχανισμό επιβολής του νόμου. Δεν είναι επαρκής η διάταξη του Πρωτοκόλου, ότι το Δικαστήριο θα ενημερώνει τη Συνέλευση σε ετήσια βάση για τις αποφάσεις και την εφαρμογή τους.

II.8 Συμπέρασμα

Σε μια περίοδο έντονου προβληματισμού για τη συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα της διεθνούς δικαιοταξίας σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον αντιλήψεων και πολιτικής η εμφάνιση των διαφόρων μεθόδων εκδίκασης των διεθνών διαφορών είναι μια σημαντική αλλαγή και έχει δικαίως χαρακτηριστεί, ως

¹⁸³ Βλ. Musila M Godfrey, *United States of Africa Positioning the Pan-African Parliament and Court in the political union debate*. Institute for Security Studies, Paper 142, June 2007, p. 4

¹⁸⁴ *Ibid*: p. 5

μια από τις πιο σημαντικές εξελίξεις του διεθνούς δικαίου κατά τη διάρκεια του εικοστού πρώτου αιώνα.

Παρόλα αυτά είναι γεγονός ότι σε περιφέρειες όπως η Μέση Ανατολή η προσφυγή σε νομικές μεθόδους παραμένει αδύνατη. Από τον σχετικά μικρό αριθμό των υποθέσεων που έχουν εκδικαστεί μέχρι σήμερα, προκύπτει ότι υπάρχει η γενική τάση των Κρατών να μην καταφεύγουν στη δικαστική μέθοδο διακανονισμού για την επίλυση των μεταξύ τους διαφορών.

Και αυτό γιατί ο δικαστικός έλεγχος, αποτελεί το αυστηρότερο είδος ελέγχου, που συνοδεύεται από υποχρεωτικές για τα Κράτη αποφάσεις. Λόγω λοιπόν της δεσμευτικότητάς του, τα Κράτη δείχνουν προτίμηση σε μηχανισμούς μη-δικαστικού χαρακτήρα, για τη επίλυση των διαφορών τους.

Σε περιφερειακό επίπεδο λοιπόν και κυρίως, όσον αφορά στους Περιφερειακούς Οργανισμούς που αναλύουμε, ακόμα και αν σε κάποιους έχει θεσπισθεί η δημιουργία ενός δικαιοδοτικού μηχανισμού, εντούτοις υπάρχει απουσία Περιφερειακών Δικαστικών Μηχανισμών, οι οποίοι θα ασχολούνται με την εκδίκαση υποθέσεων, που αφορούν στην επίλυση διαφορών μεταξύ των Κρατών μελών ενός οργανισμού.

Αποτέλεσμα αυτής της απουσίας περιφερειακών δικαιοδοτικών οργάνων είναι η προσφυγή όλο και περισσότερων Κρατών στο ΔΔ. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αξιοσημείωτο ότι, προς το τέλος της δεκαετίας του 1970, τριτοκοσμικές χώρες με έντονο «επαναστατικό» χαρακτήρα (π.χ. Λιβύη), βαθμιαία άρχισαν να αντιμετωπίζουν τις διεθνείς διαφορές τους με τυπική συμμόρφωση στους κανόνες του δικαιοδοτικού διακανονισμού και υπό τη δικηγорική «καθοδήγηση» εκπροσώπων της δυτικής δικαιοϊκής σκέψης. Έτσι, στη δεκαετία του 1980 η ισλαμική επανάσταση του Ιράν – μ' έντονη αντιδυτική αντίληψη - επιλύει τη διαφορά της με τις ΗΠΑ με κλασική διαιτησία μέσα στη Μέκκα του οικουμενικού δικαιοδοτικού συστήματος: το Μέγαρο Ειρήνης της Χάγης.

Έτσι, κι ενώ το ΔΔ φάνηκε να κερδίζει μετά το 1990 την προσοχή αρκετών Κρατών από όλες τις ηπείρους, κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία για την υλοποίηση της οικουμενικής αποστολής του κυρίου δικαστικού οργάνου του ΟΗΕ για

διευθέτηση διαφορών εν όψει μάλιστα και της σωρείας υποθέσεων σχετικά με εδαφικές / συνοριακές διαφορές, αντιμετωπίζει ένα βασικό πρόβλημα ως προς την επίλυση των διεθνών διαφορών, την απροθυμία μεγάλου αριθμού Κρατών να αποδεχτούν την υποχρεωτική δικαιοδοσία του. Το γεγονός ότι το ΔΔ, σε ευρεία κλίμακα κοινής γνώμης – λιγότερο σε επίπεδο ακαδημαϊκής διεθνολογικής κοινότητας - θεωρείται «πολιτικό» δικαστήριο, είναι μια σοβαρή μομφή και αμφισβήτηση του κορυφαίου θεσμού της διεθνούς δικαιοσύνης και υπονομεύει τις δυνατότητες παροχής δικαστικής προστασίας και αποτελεσματικής παρέμβασης στην επίλυση διεθνών διαφορών¹⁸⁵.

Δεδομένης λοιπόν, της μη επίτευξης της οικουμενικότητας της δικαιοδοσίας του ΔΔ, αλλά και των διαφορετικών χαρακτηριστικών της κάθε περιφέρειας κρίνεται αναγκαία η δημιουργία περιφερειακών δικαιοδοτικών οργάνων για την αποτελεσματική επίλυση των διεθνών διαφορών.

¹⁸⁵ Βλ. Περράκης Στ., *Η Ελλάδα και η Χάγη, Υφαλοκρηπίδα, Κυπριακό, Σκόπια και γερμανικές αποζημιώσεις*. Foreignaffairs, 14/12/2012
<http://www.foreignaffairs.gr/articles/69086/stelios-perrakis/i-ellada-kai-i-xagi?page=show>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

III.1 Εισαγωγή

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί αποτελούν δυνητικά ενδιαφέροντες εταίρους στη διαχείριση των συγκρούσεων. Στην πράξη, όμως, λόγω αρκετών αδυναμιών, συχνά αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες, όχι μόνο της περιφέρειας που δραστηριοποιούνται, αλλά και της διεθνούς κοινότητας, η οποία αναγνωρίζει την ανάγκη ύπαρξής τους και δράσης τους, όλο και περισσότερο. Επιπλέον, οι προκλήσεις, που καλούνται να αντιμετωπίσουν συνεχώς αυξάνονται και κάνουν το διεθνές σκηνικό, όλο και πιο περίπλοκο.

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί για να διαδραματίσουν ενεργό και αποτελεσματικό ρόλο στην επίλυση συγκρούσεων πρέπει να πληρούν τέσσερις βασικές προϋποθέσεις: νομιμότητα, ισχύ επιβολής, επάρκεια πόρων και συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη και τις μεγάλες δυνάμεις.

Στην επίλυση των συγκρούσεων, νομιμότητα σημαίνει διεθνής αναγνώριση. Η διεθνής αναγνώριση του ρόλου και της ικανότητας ενός Περιφερειακού Οργανισμού, διευκολύνει το έργο του οργανισμού και τον κάνουν πιο προσιτό και αξιόπιστο στα εμπλεκόμενα μέρη μιας διαφοράς. Η δεύτερη προϋπόθεση αναφέρεται στην ικανότητα ενός οργανισμού να πραγματοποιήσει τα σχέδια ειρήνης και να επιβάλει τις αποφάσεις του στα εμπλεκόμενα μέρη σε μια διαφορά. Οι πόροι, που συνήθως προέρχονται από τις συνεισφορές των Κρατών μελών, αποτελούν την κινητήρια δύναμη των οργανισμών για την πραγματοποίηση του σκοπού τους. Η τέταρτη προϋπόθεση αφορά στις σχέσεις τους με τα Ηνωμένα Έθνη και τις μεγάλες δυνάμεις, οι οποίες θα πρέπει να είναι σταθερές και να βασίζονται στην αμοιβαία εκτίμηση.

Μέσα από την πρακτική, εκτός από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, ως παράγοντες που επηρεάζουν την ικανότητα και αποτελεσματικότητα ενός Περιφερειακού Οργανισμού έχουν αποδειχθεί και οι κάτωθι:

Έλλειψη κοινών αξιών. Πολιτικές διαφορές στο πλαίσιο των Περιφερειακών Οργανώσεων. Η πιο προφανής είναι η αντίθεση μεταξύ των δημοκρατικών και

αυταρχικών κυβερνήσεων. Θρησκευτικές, εθνοτικές και πολιτισμικές διαφορές αποτελούν, επίσης εμπόδια σε μια κοινή θέση και στην αντιμετώπιση κρίσεων.

Αμφισβητούμενη κυριαρχία. Ακόμα και μη-στρατιωτική επέμβαση έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της κρατικής κυριαρχίας και του κανόνα της μη επέμβασης. Η μεταβίβαση εξουσιών σε περιφερειακό όργανο είναι κάτι που δεν επιθυμούν πολλές κυβερνήσεις.

Επικάλυψη των αρμοδιοτήτων. Οι αντίστοιχες αποστολές και το γεωγραφικό εύρος των Περιφερειακών Οργανώσεων είναι ασαφείς και συχνά ανταγωνιστικές. Εξακολουθεί να μην υπάρχει συναίνεση σχετικά με το τι σημαίνει ο όρος περιφέρεια.

Έλλειψη ικανότητας. Πολλοί Περιφερειακοί Οργανισμοί έχουν έλλειψη κατάλληλων θεσμών, διαδικασιών και ικανοτήτων (ανθρώπινων, υλικών και οικονομικών). Αυτό καθιστά δύσκολη την εφαρμογή των αποφάσεων και την εκτέλεση των κυρώσεων.

Κυρίαρχες περιφερειακές δυνάμεις. Στις περισσότερες περιφέρειες υπάρχει ασυμμετρία στο οικονομικό και στρατιωτικό μέγεθος. Αυτό μπορεί να προκαλέσει άγχος μεταξύ των γειτόνων. Επίσης, σε πολλές περιοχές η παρέμβαση εξωτερικών δυνάμεων είναι εμφανής.

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί παραμένουν μια συλλογή εθνικών Κρατών με περιορισμένο ρόλο στη διαχείριση των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης. Με τα πρακτικά μέτρα που πολλές φορές αποτυγχάνουν, λόγω της έλλειψης πολιτικής συμφωνίας, οι αδυναμίες αυτές έχουν επιπτώσεις και για τη διεθνή κοινότητα. Παρακάτω λοιπόν, θα αναφέρουμε ποιές είναι οι αδυναμίες, οι απειλές και οι προκλήσεις, που αντιμετωπίζουν οι Περιφερειακοί Οργανισμοί που αναλύουμε.

III.2. Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών

Ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών μετρά περίπου 66 χρόνια, αποτελεί το πιο σημαντικό περιφερειακό όργανο στη Μέση Ανατολή και θεωρείται ως το κύριο φόρουμ, μέσω του οποίου τα Κράτη της Μέσης Ανατολής μπορούν να ακολουθήσουν μια κοινή δράση.

Ο Σύνδεσμος των Αραβικών Κρατών δημιουργήθηκε για «να ενισχύσει τις στενές σχέσεις και τους πολλαπλούς δεσμούς, που δεσμεύουν τα αραβικά Κράτη και να κατευθύνει τις προσπάθειές τους προς τον στόχο της ευημερίας όλων των Αραβικών Κρατών ... [και] την εγγύηση για το μέλλον τους και την υλοποίηση των προσδοκιών τους». Σήμερα σκοπός του είναι κυρίως, η προώθηση της πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής και επιστημονικής συνεργασίας μεταξύ των αραβικών Κρατών. Ο Σύνδεσμος παρέχει επίσης, ένα φόρουμ για τα αραβικά Κράτη για να συζητήσουν και να συντονίσουν τις πολιτικές τους θέσεις σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Ως ένα παράδειγμα, η έκτακτη συνεδρίαση συγκλήθηκε τον Ιανουάριο του 2013 από τη Δημοκρατία του Λιβάνου για να αξιολογήσουν την κατάσταση των προσφύγων, που εγκαταλείπουν τη Συρία.

Δεδομένης της σημασίας της Μέσης Ανατολής στον κόσμο, η σημασία ενός αποτελεσματικού Αραβικού Συνδέσμου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Παρόλα αυτά ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών, έχει δεχθεί κατά καιρούς επικρίσεις σχετικά με τον τρόπο δράσης του, τις αδυναμίες του και την αναποτελεσματικότητά του κατά τη διάρκεια σημαντικών κρίσεων στον χώρο της Μέσης Ανατολής.

Ο Αραβικός Σύνδεσμος σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπος με σοβαρές προκλήσεις, καθώς αγωνίζεται να παραμείνει ενεργός παίκτης στη Μέση Ανατολή εν μέσω ανοικτών εσωτερικών ρήξεων και να αποφύγει να παραγκωνισθεί από άλλους διεθνείς δρώντες στον τομέα της επίλυσης περιφερειακών κρίσεων.

Τα κυριότερα σημεία, τα οποία επηρεάζουν την εικόνα του στο παγκόσμιο γίνεσθαι περιγράφονται ακολούθως.

1) Έλλειψη μηχανισμού επιβολής των αποφάσεων

Ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση, που ο Αραβικός Σύνδεσμος αντιμετωπίζει και ο λόγος για το μεγαλύτερο μέρος των επικρίσεων που διατυπώθηκαν εναντίον του, είναι ο μηχανισμός λήψης αποφάσεων και επιβολής τους. Πολλές επικρίσεις των επιδόσεων του Συνδέσμου έχουν επικεντρωθεί στον τρόπο λήψης των αποφάσεων, καθώς και στον τρόπο παρακολούθησης συμμόρφωσης των αποφάσεων, αλλά η αλήθεια είναι ότι ο Σύνδεσμος περιορίζεται σοβαρά από τον Καταστατικό του Χάρτη. Το άρθρο 7 του Χάρτη ορίζει τα εξής: «Ομόφωνες αποφάσεις του Συμβουλίου είναι δεσμευτικές για όλα τα Κράτη-μέλη του Συνδέσμου. Οι αποφάσεις

της πλειοψηφίας θα δεσμεύουν μόνον τα Κράτη που τις έχουν αποδεχθεί. Σε κάθε περίπτωση οι αποφάσεις του Συμβουλίου θα πρέπει να επιβάλλονται σε κάθε Κράτος-μέλος, σύμφωνα με την αντίστοιχη νομοθεσία του.»

Σε αυτήν τη διάταξη υπάρχουν δύο προβλήματα, τα οποία είναι άμεσα εμφανή. Το πρώτο είναι ότι ο Σύνδεσμος δεν έχει καμία δικαιοδοσία όταν ένα Κράτος μέλος δέχεται μια απόφαση, αλλά αδυνατεί να την εφαρμόσει στο εσωτερικό του. Σε κάθε περίπτωση, κάθε Κράτος μέλος είναι ελεύθερο να εφαρμόσει την απόφαση ανάλογα με τους δικούς του νόμους, που είναι πολύ πιθανόν κάλλιστα να μεταφραστεί ότι σημαίνει, «εφόσον το θεωρεί απαραίτητο». Αυτό αμέσως υπονομεύει την κοινή δράση στο πλαίσιο του Αραβικού Συνδέσμου. Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι τα Κράτη που δεν δέχονται μια απόφαση, δεν δεσμεύονται από αυτήν. Αυτό και πάλι κάνει την κοινή δράση εξαιρετικά δύσκολη.

2) Αδυναμία επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις ενός Κράτους μέλους

Η διατύπωση του Χάρτη του Αραβικού Συνδέσμου πιστεύεται ότι είναι μερικές φορές υπερβολικά περιοριστική, ώστε να μην επιτρέπει στον Σύνδεσμο να λειτουργήσει αποτελεσματικά σε ορισμένα θέματα, που απαιτούν πιο επείγουσα δράση. Για παράδειγμα, στην περίπτωση που ένα Κράτος μέλος δέχεται επίθεση, το άρθρο 6 του Χάρτη ορίζει ότι: «το Συμβούλιο, με ομόφωνη απόφαση θα καθορίσει τα αναγκαία μέτρα για να αποκρούσει την επίθεση. Αν ο επιτιθέμενος είναι ένα Κράτος-μέλος, η ψήφος του δεν πρέπει να συνυπολογίζεται για τον προσδιορισμό της ομοφωνίας».

Αυτή η απαίτηση ομοφωνίας στις αποφάσεις για ανάληψη δράσης περιορίζει σοβαρά την ικανότητα του Συνδέσμου να ενεργήσει έγκαιρα, αν όχι καθόλου, όταν βρίσκεται αντιμέτωπος με τέτοιου είδους κρίσεις. Επειδή στην πραγματικότητα τα Κράτη μέλη του Συνδέσμου αντιμετωπίζουν αρκετά συχνά εισβολή από άλλα Κράτη, είναι αναγκαία η δημιουργία ενός αξιόπιστου μηχανισμού για τον προσδιορισμό δράσης.

3) Οικονομικοί περιορισμοί

Ο Αραβικός Σύνδεσμος, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, εξαρτάται από τις συνεισφορές των Κρατών μελών του, προκειμένου να υλοποιήσει το έργο του. Μερικές φορές αυτές οι εισφορές δεν καταβάλλονται, με αποτέλεσμα να πλήττονται σε μεγάλο βαθμό οι δραστηριότητές του. Σύμφωνα με ένα άρθρο¹⁸⁶, το οποίο βασίζεται σε μια εσωτερική έκθεση του Associated Press, ο Αραβικός Σύνδεσμος βρίσκεται σε δεινή οικονομική κατάσταση, επειδή περισσότερα από 22 Κράτη μέλη του δεν έχουν καταβάλλει όλες τις ετήσιες εισφορές τους. Επιπλέον, το άρθρο αναφέρει ότι ο ετήσιος προϋπολογισμός του Συνδέσμου ανέρχεται σε περίπου 36 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, με τις περισσότερες από τις συνεισφορές να προέρχονται από πλούσιες σε πετρέλαιο χώρες, όπως η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Όμως, η έκθεση έδειξε ότι ορισμένες πλούσιες χώρες του Κόλπου όπως το Κατάρ και το Κουβέιτ έχουν επιφυλάξεις για το μερίδιο που τους αναλογεί - παρά την έκρηξη των τιμών του πετρελαίου που έχει δημιουργήσει δισεκατομμύρια δολάρια επιπλέον έσοδα - ενώ φτωχές χώρες, όπως η Σομαλία και το Τζιμπουτί, δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

4) Παράγοντες που εμποδίζουν τις διαρθρωτικές αλλαγές

Μερικοί έχουν σκεφτεί ότι τα πολλά Κράτη μέλη του Αραβικού Συνδέσμου έχουν έννομο συμφέρον στο να διατηρηθεί ο Σύνδεσμος αδύναμος.

Και αυτό γιατί πολλές αραβικές χώρες είναι δύσπιστες ως προς μια μεταρρύθμιση, επειδή η μεταρρύθμιση θα δώσει περισσότερη δύναμη στον Σύνδεσμο και θα μειώσει εκείνη των Κρατών. Η επίσημη εξουσία των Κρατών μελών θα ελαχιστοποιηθεί, όπως συνέβη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάτι το οποίο δεν έχει γίνει δεκτό από τον Αραβικό κόσμο. Παρά τις εξεγέρσεις του 2011, ο Αραβικός Σύνδεσμος παραμένει μια συλλογή κυρίως από αυταρχικά καθεστώτα, που κυριαρχούνται από τα ισχυρά μέλη (ιστορικά η Αίγυπτος και η Σαουδική Αραβία, αλλά σήμερα ίσως και το Κατάρ) και δεσμεύονται να διατηρήσουν το status quo.

¹⁸⁶ Βλ. *Arab League summit to discuss dire financial straits*. Article, The Jerusalem Post, August 13, 2013. <http://www.jpost.com/LandedPages/PrintArticle.aspx?id=96315>

5) Έλλειψη Δημοκρατίας

Ο Αραβικός Σύνδεσμος έχει συχνά κατηγορηθεί ότι είναι εντελώς σιωπηλός σε θέματα δημοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικαιωμάτων των γυναικών. Αυτή η σιωπή σχετικά με τη δημοκρατία δεν αποτελεί έκπληξη λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περισσότερες χώρες του Συνδέσμου έχουν αυταρχικά καθεστώτα: απόλυτες μοναρχίες, στρατιωτικές δικτατορίες ή εικονικές δημοκρατίες με εύθραστα εκλογικά συστήματα. Η συναίνεση, που έχει μέχρι σήμερα διατηρηθεί και η καταγγελία για απουσία δημοκρατίας από τα μέλη του Αραβικού Συνδέσμου θα ισοδυναμούσε με αυτο-κατηγορητήριο. Ωστόσο, οι πρόσφατες αλλαγές δείχνουν ότι αυτή η θέση μπορεί να αλλάξει κάποια στιγμή στο εγγύς μέλλον.

Εστιάζοντας στην Αραβική Άνοιξη, είναι σαφές ότι η νέα πορεία είναι μακριά από τη δικτατορία, ή τουλάχιστον το είδος της δικτατορίας, που πολλές χώρες στη Μέση Ανατολή είχαν μέχρι τώρα. Μένει μέχρι να δούμε, αν το τελικό αποτέλεσμα θα είναι η εξάπλωση της δημοκρατίας στην περιοχή, υποστηρίζοντάς τη όσο το δυνατόν περισσότερο ο Αραβικός Σύνδεσμος.

Επιπλέον, ο Χάρτης του Αραβικού Συνδέσμου απαγορεύει οποιαδήποτε προσπάθεια αλλαγής ή επιρροής του συστήματος διακυβέρνησης, που υπάρχει σε οποιοδήποτε από τα Κράτη μέλη. Το όγδοο άρθρο του Χάρτη ορίζει ότι *«Κάθε Κράτος μέλος πρέπει να σέβεται τα συστήματα διακυβέρνησης, που υπάρχουν στα άλλα Κράτη-μέλη και να αναγνωρίζει το σύστημα της επικρατούσης κυβέρνησης, ως αποκλειστικό δικαίωμα των Κρατών αυτών. Κάθε Κράτος μέλος δεσμεύεται να απέχει από κάθε ενέργεια, που αποσκοπεί να αλλάξει τα ήδη υπάρχοντα συστήματα διακυβέρνησης.»*

Όπως έχουν τα πράγματα αυτή τη στιγμή δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι ο Αραβικός Σύνδεσμος δεν ανακαινεί θέματα δημοκρατίας.

6) Παραβίαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δικαιωμάτων των Γυναικών

Το θέμα της περιφρόνησης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δικαιωμάτων των Γυναικών, είναι μια συνεπής αιτία για την κριτική που έχει υποστεί ο Αραβικός Σύνδεσμος, ο οποίος έχει κατά καιρούς εμφανώς γυρίσει το πρόσωπο του σε κραυγαλέες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα καθεστώτα των διαφόρων Κρατών μελών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η χρήση χημικών

όπλων από το Ιράκ, τον Φεβρουάριο του 1988 εναντίον του κουρδικού πληθυσμού του. Η καταδίκη του Αραβικού Συνδέσμου δεν επήλθε ποτέ.

Τα δικαιώματα των γυναικών είναι επίσης, ένα ζήτημα σε πολλές χώρες μέλη του Αραβικού Συνδέσμου. Για παράδειγμα, στη Σαουδική Αραβία ο μονάρχης μόλις πρόσφατα, τον Σεπτέμβριο του 2011 χορήγησε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές¹⁸⁷.

7) Αδυναμία αντιμετώπισης φλέγοντων ζητημάτων της Μέσης Ανατολής

Ο Αραβικός Σύνδεσμος έχει συχνά κατηγορηθεί ότι είναι αναποφάσιτος και επιλέγει να θάψει το κεφάλι του στην άμμο, όταν έρχεται αντιμέτωπος με τα μείζονα ζητήματα της Μέσης Ανατολής. Οι κατηγορίες, που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί εναντίον του Αραβικού Συνδέσμου, αφορούν σε συναντήσεις, όπου οι ηγέτες έχουν αποτύχει να συζητήσουν εξαιρετικά σημαντικά και επίκαιρα, αλλά δυνητικά εκρηκτικά θέματα.

Ίσως το καλύτερο παράδειγμα ενός τέτοιου σεναρίου είναι η Διάσκεψη Κορυφής του Συμβουλίου του Αραβικού Συνδέσμου στο Αλγέρι, όπου ευρέως αναμενόταν να αντιμετωπίσει το ζήτημα της παρουσίας της Συρίας στον Λίβανο. Αντί αυτού, η Σύνοδος Κορυφής επικεντρώθηκε στην ισραηλινο-παλαιστινιακό ζήτημα και επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της στην Αραβική Πρωτοβουλία Ειρήνης, το 2002.

Ενώ λοιπόν, αυτά είναι σημαντικά θέματα, υπάρχει η αίσθηση ότι ο Αραβικός Σύνδεσμος είχε επιλέξει να επικεντρώνεται σε ένα θέμα, που είναι εύκολο να συμφωνήσουν όλοι.

8) Αναστολή ιδιότητας μέλους της Αιγύπτου στον Αραβικό Σύνδεσμο

Το 1979 ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέστειλε τη συμμετοχή της Αιγύπτου στον οργανισμό, όταν ο Αιγύπτιος πρόεδρος υπέγραψε μια συμφωνία ειρήνης με το Ισραήλ. Ως αποτέλεσμα ήταν η έδρα του Συνδέσμου να μεταφερθεί από το Κάιρο στην Τύνιδα. Ωστόσο, αν και αυτό ήταν ένα ξεκάθαρο σημάδι της αποδοκιμασίας του Συνδέσμου ως προς τις δράσεις της Αιγύπτου, ήταν επίσης ένα μεγάλο πλήγμα

¹⁸⁷ Arab League World Model UN 201, Background Guide. Harvard WorldMUN 2012, p. 18

για τον Αραβικό Σύνδεσμο, αφού η Αίγυπτος ήταν ένα από τα πιο ισχυρά του μέλη (αν όχι το πιο ισχυρό μέλος).

Πολλοί έχουν παρατηρήσει ότι αυτό αποτέλεσε, κατά πολλούς τρόπους, την έναρξη της απότομης πτώσης του Αραβικού Συνδέσμου.

9) Επικύρωση της επιβολής no-fly ζώνης πάνω από τη Λιβύη

Πιο πρόσφατα, ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέλαβε δράση κατά μιας χώρας μέλους του, της Λιβύης, επειδή δεν έλαβε υπόψη τα αιτήματα του Συνδέσμου. Τα Κράτη μέλη του Αραβικού Συνδέσμου συγκεντρώθηκαν και αποφάσισαν για συλλογική δράση κατά του Καντάφι, ζητώντας από τον ΟΗΕ να επιβάλει ζώνη απαγόρευσης πτήσεων πάνω από τη Λιβύη, όταν απέτυχε να σταματήσει τις επιθέσεις εναντίον του πληθυσμού του, ακόμη και μετά από αίτημα του Συνδέσμου. Αυτή ήταν μια σπάνια στιγμή, κατά την οποία ο Σύνδεσμος προσπάθησε να επιβάλει την απόφασή του.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τρόπος που ανέλαβε δράση, δηλαδή η προσφυγή σε έναν άλλο διεθνή οργανισμό, αποτέλεσε ένδειξη της ανικανότητας του Συνδέσμου.

10) Αναστολή της ιδιότητας μέλους και Επιβολή κυρώσεων κατά της Συρίας

Ο Αραβικός Σύνδεσμος ανέστειλε τη συμμετοχή της Συρίας σε έκτακτη συνεδρίασή του στις 12ης Νοεμβρίου. Ο Σύνδεσμος κατέληξε στην απόφαση με 18 μέλη να τη στηρίζουν, την Υεμένη και τον Λίβανο να αντιτίθενται και το Ιράκ να απέχει.

Η αναστολή μιας χώρας, που αποτελούσε το προπύργιο του αραβικού εθνικισμού είχε μεγάλη απήχηση σε όλη την περιοχή. Η αναστολή, όμως, δεν ήταν η πρώτη του είδους της. Ο Αραβικός Σύνδεσμος είχε επίσης, αναστείλει τον Μάρτιο του 2011 τη συμμετοχή της Λιβύης. Ωστόσο, λόγω των τεταμένων σχέσεων μεταξύ του Μουαμάρ Καντάφι και του αραβικού κόσμου και της αντίληψης ότι η Λιβύη κατά κύριο λόγο είναι μέλος της Αφρικανικής Ένωσης, η απόφαση του Συνδέσμου παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό συμβολική και δεν αποτέλεσε τόσο μεγάλη έκπληξη, όσο η απόφαση της Συρίας.

Μετά την απόφαση αναστολής, που τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου, ο Αραβικός Σύνδεσμος εξέδωσε άλλη μια ιστορική απόφαση σχετικά με την επιβολή οικονομικών κυρώσεων κατά του συριακού καθεστώτος. Θεωρείται ως μία από τις ισχυρότερες αποφάσεις του Συνδέσμου από την ίδρυσή του το 1945, με την οποία εκδηλώνεται η βούληση του Συνδέσμου να δει την πολιτική εξέλιξη στην μετα-αραβική άνοιξη.

Ο Σύνδεσμος με την απόφαση αυτή δείχνει την προθεσή του να παρέμβει στις εσωτερικές υποθέσεις των Κρατών μελών, όταν οι λαοί απαιτούν μια τέτοια ενέργεια, ακόμη και αν παρέμβαση έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των καθεστώτων. Είναι γεγονός πάντως, ότι η απόφαση αναστολής ιδιότητας μέλους είναι μια ενέργεια, που σχεδόν πάντα θα αποδυναμώνει τον Σύνδεσμο.

Οι σημαντικές αυτές αναστολές ιδιότητας των δύο εκ των μελών του, της Λιβύης και της Συρίας, ζητώντας ταυτόχρονα από τους ηγέτες τους να παραιτηθούν, καθώς και η έγκριση διεθνούς στρατιωτικής επέμβασης εναντίον της Λιβύης και οι επιβαλλόμενες ευρείες κυρώσεις στη Συρία, είναι ένα σημάδι των βαθύτερων αλλαγών στο *modus operandi* του Αραβικού Συνδέσμου. Ενός Περιφερειακού Οργανισμού, αποστολή του οποίου, ήταν να διασφαλίσει την κυριαρχία των μελών του και ο οποίος καθοδηγείται από την αυστηρή αρχή της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των Κρατών μελών του. Πράγματι, οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν νέες προσκλήσεις για τη μεταρρύθμιση του Αραβικού Συνδέσμου και την τροποποίηση του, εδώ και 67 χρόνια, Καταστατικού του, τόσο να θέσει και να επισημοποιήσει νέες προτεραιότητες, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, όσο και να αρθρώσει σαφέστερες κατευθυντήριες γραμμές, για το αν και πότε μια επέμβαση μπορεί να είναι δικαιολογημένη.

Είναι πολύ νωρίς για να πούμε αν ο Αραβικός Σύνδεσμος τελικά θα μετατραπεί σε δύναμη για θετική αλλαγή ή ένα φόρουμ για ουσιαστική περιφερειακή συνεργασία. Αλλαγές στη συμπεριφορά και τις προτεραιότητες του Αραβικού Συνδέσμου μέχρι στιγμής είναι αξιοσημείωτες, αλλά δεν έχουν ακόμη καταστεί επαναστατικές. Επομένως, όπως και μεγάλο μέρος του αραβικού κόσμου, ως εκ τούτου, και ο Αραβικός Σύνδεσμος παραμένει ένα έργο σε εξέλιξη¹⁸⁸.

¹⁸⁸ *Ibid*: p. 19

III.3 Αφρικανική Ένωση

Αυτή η χρονιά σηματοδοτεί την πεντηκοστή επέτειο του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ), μια παναφρικανική οργάνωση, που αντικαταστάθηκε το 2002 από την Αφρικανική Ένωση (ΑΕ).

Το μεγάλο επίτευγμα των ιδρυτών του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, που δημιουργήθηκε στην Αιθιοπία το 1963, ήταν να παρέχει μια πλατφόρμα για τα νέα ανεξάρτητα Κράτη να έρθουν μαζί και να υποστηρίξουν τα Κράτη της Αφρικής, που εξακολουθούσαν να δίνουν μάχη με την αποικιοκρατία και το απαρτχάιντ. Από την αρχή της δημιουργία της, η Αφρικανική Ένωση έχει ένα όραμα «μια ολοκληρωμένη, ευημερούσα και ειρηνική Αφρική, που καθοδηγείται από τους ίδιους τους πολίτες της και αντιπροσωπεύει μια δυναμική παρουσία στην παγκόσμια σκηνή». Ο Αφρικανικός αυτός οργανισμός λοιπόν, καθίσταται κυρίως υπεύθυνος για την ειρήνη και την ασφάλεια στην ήπειρο, τη μεσολάβηση στις ειρηνευτικές συνομιλίες, την παρακολούθηση εκλογών, την τιμωρία ηγετών πραξικοπήματος και, σε σπάνιες περιπτώσεις, την αποστολή στρατευμάτων σε χώρες, όπου υπάρχουν συγκρούσεις.

Είναι αλήθεια ότι η Αφρικανική Ένωση θέλησε να ξεφύγει από το αναποτελεσματικό πρότυπο του ΟΑΕ και για να το πετύχει αυτό ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη θεσμοθέτηση ενός νέου μοντέλου λειτουργίας. Η Αφρικανική Αρχιτεκτονική Ειρήνης και Ασφάλειας σηματοδοτούσε το τέλος του εννοιολογικού ταξιδιού της Αφρικής μακριά από ένα κλαμπ αντιδημοκρατικών ηγετών σε μια πιο πολιτοκεντρική προσέγγιση.

Η λειτουργικότητα των διαφόρων συστατικών της Αρχιτεκτονικής Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ, όπως το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας, αποτελεί σαφή ένδειξη για την επίλυση προβλημάτων και το βασικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της μυριάδων προκλήσεων για ειρήνη, ασφάλεια και ανάπτυξη στην ήπειρο. Η δημιουργία του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας θέτει τα θεμέλια για την εφαρμογή της προληπτικής διπλωματίας.

Όπως διατυπώνεται στο ιδρυτικό Πρωτόκολλο, πρωταρχικός στόχος του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ είναι η προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Αφρική, προκειμένου να διασφαλιστεί η

προστασία και διατήρηση της ζωής και της περιουσίας, η ευημερία του αφρικανικού λαού, καθώς και η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για βιώσιμη ανάπτυξη. Η ηγετική ηπειρωτική αρχιτεκτονική ασφάλειας ήταν, και παραμένει, η προσδοκία για εξεύρεση βιώσιμων μεθόδων πρόληψης των συγκρούσεων σε μια ήπειρο γεμάτη από συγκρούσεις. Αυτό ήταν ενσωματωμένο στην έννοια του «αφρικανικές λύσεις σε αφρικανικά προβλήματα».

Ωστόσο, οι πρόσφατες εξελίξεις εγείρουν ερωτήματα σχετικά με το βαθμό στον οποίο η ΑΕ δικαιώνει αυτές τις προσδοκίες, καθώς και με τον βαθμό της αρμοδιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ακεραιότητάς της.

Μεταξύ των παραγόντων που τείνουν να περιορίσουν την αποτελεσματικότητα της ΑΕ είναι η χαλαρή θεσική δομή της, η έλλειψη ενότητας των Κρατών μελών, η αδράνεια σε κρίσιμα ζητήματα, οι αναποτελεσματικές αποφάσεις, η έλλειψη πόρων, η έλλειψη Δημοκρατίας σε πολλά Κράτη μέλη και η εξωτερική παρέμβαση στις υποθέσεις της αφρικανικής ηπείρου.

1) Ελλιπής Θεσμική δομή

Η δομή της Αφρικανικής Ένωσης είναι το ίδιο χαλαρή με εκείνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με μια συνέλευση των 54 αρχηγών κρατών, τη Διοικητική Επιτροπή και το Παναφρικανικό Κοινοβούλιο, που αποτελείται από 235 αντιπροσώπους. Ορισμένοι αμφισβητούν το εάν η υιοθέτηση του μοντέλου της ΕΕ ήταν σωστή απόφαση, δεδομένου ότι οι δύο ήπειροι αντιμετωπίζουν πολύ διαφορετικές προκλήσεις.

Το έργο της Αφρικανικής Ένωσης στον τομέα της ειρήνης και ασφάλειας κάνει πολλούς να αμφισβητούν την ικανότητά της να επιβάλει λύσεις σε συγκρούσεις. Ακόμη και αν το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ έχει συχνά μεσολαβήσει σε διάφορες κρίσεις, εντούτοις έχει παλέψει σκληρά για να προβάλλει το ρόλο του στις συγκρούσεις, που μαστίζουν την αφρικανική ήπειρο. Πού ήταν το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Μάλι, όταν η Γαλλία επενέβη στρατιωτικά; Ο παραμερισμός του επίσης κατά τη διάρκεια της κρίσης στη Λιβύη το 2011 και σχεδόν η παντελής απουσία του στη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης, που έπληξε τη Βόρεια Αφρική, έδειξε τα όρια των δυνατοτήτων

της Αφρικανικής Ένωσης, να διαδραματίσει ένα ουσιαστικό ρόλο στις συγκρούσεις.

Ιδιαίτερα, οι εξελίξεις στη Λιβύη το 2011, έφεραν στην επιφάνεια τις θεσμικές αδυναμίες παρόμοιες με εκείνες που ταλάνιζαν τον ΟΑΕ και αυτό εγείρει αμφιβολίες, ως προς τη δυνατότητα του οργανισμού να επιτύχει το προβλεπόμενο «αφρικανικές λύσεις σε αφρικανικά προβλήματα».

Από την άλλη πλευρά ο ρόλος και η συμβολή, για παράδειγμα, των μεσολαβητών της Αφρικανικής Ένωσης στις συνομιλίες μεταξύ Βόρειου και Νότιου Σουδάν δεν είναι τόσο καλά και ευρέως γνωστά. Η ΑΕ σίγουρα χρειάζεται μεγαλύτερη προβολή, όταν πρόκειται για κρίσεις, που θέτουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

2) Έλλειψη ενότητας μεταξύ των Κρατών μελών

Η έλλειψη ενότητας των αφρικανικών Κρατών είναι ένα θεμελιώδες πρόβλημα, που χρονολογείται από την εποχή της αποικιοκρατίας. Αυτό οδήγησε σε μια γενική συναίνεση, ότι η αρχική διαμόρφωση του ΟΑΕ ήταν ένας συμβιβασμός.

Τα Κράτη μέλη της ΑΕ εξακολουθούν και σήμερα να μην είναι ενθουσιώδη στην ιδέα της αποκέντρωσης και ανάθεσης της κυριαρχίας σε μια ηπειρωτική οργάνωση, ως υπερεθνικό όργανο. Επιπλέον, αυτή την έλλειψη ενότητας πολλές φορές την εξέλαβαν, ως αδυναμία της Αφρικανικής Ένωσης να επιτύχει μια κοινή θέση σε κρίσιμα ζητήματα.

Η έλλειψη ενότητας του σκοπού και τα πρότυπα της εχθρότητας μεταξύ των αφρικανικών χωρών, επίσης, έγιναν εμφανή στη λιβυκή κρίση, που είχε ως αποτέλεσμα να υπονομεύσει τις προσπάθειες της ΑΕ να πετύχει μια συλλογική φωνή για ένα σημαντικό θέμα ειρήνης και ασφάλειας και μια κρίση που είχε πλήξει την αφρικανική ήπειρο.

Συγκεκριμένα, ο οδικός χάρτης της ΑΕ για την ειρήνη στη Λιβύη δεν πραγματοποιήθηκε, διότι η ήπειρος δεν ήταν ενωμένη, ώστε να υιοθετήσει μια κοινή θέση για την επίλυση της κρίσης στη Λιβύη. Οι αποκλίνουσες απόψεις μεταξύ των αφρικανών ηγετών σχετικά με το καθεστώς του Καντάφι γρήγορα μεταφράζονται σε έλλειψη συνοχής στο εσωτερικό των αφρικανικών χωρών.

Επιπλέον, η ψήφος της Νότιας Αφρικής στην υποστήριξη του ψηφίσματος 1973 του ΟΗΕ, προκάλεσε την οργή και την κριτική των άλλων αφρικανικών χωρών, που περίμεναν ο πολιτικός και οικονομικός γίγαντας στην Αφρική να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση και διεκδίκηση των Παναφρικανικών αξιών.

Η αδυναμία της Αφρικανικής Ένωσης να καταλήξει σε κοινές θέσεις κατά τη διάρκεια αναταραχών συνεχίζει να υπονομεύει την προσπάθεια της και τις ευγενείς προθέσεις της για ειρήνη στην περιοχή.

3) Αδράνεια σε κρίσιμα ζητήματα

Η έλλειψη ενότητας των αφρικανικών Κρατών έχει επίσης, ως αποτέλεσμα τη μη έγκαιρη και αποφασιστική δράση σε κρίσιμα ζητήματα. Η εθνική κυριαρχία φαίνεται να υπερισχύει μπροστά στις επιθυμίες του υπερεθνικού οργανισμού, που στην προκειμένη περίπτωση, είναι η Αφρικανική Ένωση. Τα Κράτη μέλη της ΑΕ φαίνεται να έχουν πολύ εθνική υπερηφάνεια και η επιθυμία για ενότητα στην ήπειρο, μένει κυρίως σε συμβολικό επίπεδο. Αυτό είναι περισσότερο εμφανές κάθε φορά που τα Κράτη μέλη θεωρούν, ότι η «κυριαρχία» τους έχει απειληθεί. Οι περισσότεροι αρχηγοί Κρατών εξακολουθούν να δεσμεύονται από τον κανόνα της μη επέμβασης.

Στην περίπτωση της Λιβύης, αρχικά, το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ εξέδωσε δύο πολύ ισχυρές αποφάσεις υποστηρίζοντας τις νόμιμες προσδοκίες για δημοκρατία από τον λαό της Λιβύης, καταδικάζοντας τη βία κατά των αμάχων και την παραβίαση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Εκτός από αυτές τις αποφάσεις, η πρώτη αποτελεσματική και προσανατολισμένη δράση ανταπόκρισης της Αφρικανικής Ένωσης ήταν σχεδόν ένα μήνα αργότερα (στις 10 Μαρτίου 2011), όταν η πρόθεσή της να μεσολαβήσει μέσω της Υψηλού Επιπέδου *ad hoc* Επιτροπής οριστικοποιήθηκε. Αυτή η εξέλιξη και η έγκριση του οδικού χάρτη ήταν σε συγχρονισμό με το παλιό και συνηθισμένο δόγμα της Αφρικανικής Ένωσης για την αντιμετώπιση των διακρατικών συγκρούσεων. Αυτό αποδεικνύει την έλλειψη καινοτομίας, αφού η προσέγγιση δεν έλαβε υπόψη την ταχεία αλλαγή της λαϊκής εξέγερσης των ανταρτών σε έναν *de facto* εμφύλιο πόλεμο.

Κανονιστικές προτιμήσεις σχετικά με την κυριαρχία και τη μη επέμβαση παραμένουν πολύ αμφιλεγόμενα θέματα στο πλαίσιο της Αφρικανικής Ένωσης.

4) Αναποτελεσματικές αποφάσεις

Είναι σαφές ότι μία από τις μεγαλύτερες αποτυχίες ήταν η αδυναμία της Ένωσης να διασφαλίσει ότι όλα τα Κράτη μέλη ενσωματώνουν στις εγχώριες πολιτικές τους όλες τις αποφάσεις, που θεσπίζουν σε επίπεδο ηπείρου, ως δεσμευτικές αφρικανικές πολιτικές.

Είναι επίσης προφανές, ότι η Αφρικανική Ένωση δεν κατάφερε να υποχρεώσει όλα τα Κράτη μέλη να σεβονται και να τηρούν τις επιταγές για δημοκρατικό Κράτος, όπως αυτές διατυπώνονται στην ιδρυτική πράξη της ΑΕ και σε σχετικές μετέπειτα αποφάσεις.

Σχετικά με το σημαντικό ζήτημα της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας, παρ'όλες τις υπάρχουσες και ιστορικές αποφάσεις στον τομέα αυτό, η Αφρικανική Ένωση δεν έχει αναπτύξει την ικανότητα να προλάβει τα επικείμενα πραξικοπήματα, την ανατροπή δημοκρατικά εκλεγμένων κυβερνήσεων και την επιβολή αντιδημοκρατικών κανόνων.

Επιπλέον, παρά την σωστή απόφαση της Ένωσης για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (Early Warning System), αυτό δεν έγινε, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού του Συμβουλίου Ειρήνης και Ασφάλειας χρηματοδοτείται από δυτικές δυνάμεις, που έχουν το δικό τους μοναδικό συμφέρον στην ήπειρο.

Έτσι, από πολλές απόψεις, η αποτυχία της Αφρικανικής Ένωσης να πετύχει τον σκοπό για τον οποίο ιδρύθηκε, είχε να κάνει με την έλλειψη βούλησης, αλλά πολύ περισσότερο με το ποιος θα παρέχει τους πόρους για να εκφράζει τη βούλησή της Αφρικής στην πράξη.

Επίσης, η ΑΕ δεν κατάφερε να εδραιώσει την εξουσία της σε σχέση με τον αποφασιστικό ρόλο της, όσον αφορά στην επίλυση με ειρηνικά και νόμιμα μέσα, των εκλογικών διαφορών.

5) Έλλειψη πόρων

Εκτός από την έλλειψη πολιτικής βούλησης των κυβερνήσεων, η έλλειψη πόρων για την ειρήνη, την ασφάλεια και την οικονομική συνεργασία αποτελεί πρόβλημα στη λειτουργία του οργανισμού. Ένας σημαντικός παράγοντας που επιβαρύνει το πρόβλημα της έλλειψης πόρων είναι ότι αρκετές χώρες είναι επίσης μέλη και άλλων πολλαπλών περιφερειακών οργάνων, στις οποίες οφείλουν επίσης να συνεισφέρουν οικονομικά, με αποτέλεσμα να στερούν από τα θεσμικά όργανα τα απαραίτητα χρήματα, που χρειάζονται για τη λειτουργία τους. Αυτό εγείρει το ερώτημα του κατά πόσο οι ηγέτες της Αφρικής είναι προσηλωμένοι στην οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση της ηπείρου.

Μια σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζει η Αφρικανική Ένωση είναι η χρηματοδότησή της. Το 2013 ο προϋπολογισμός της Ένωσης, που εγκρίθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Ιουλίου του 2012 ανήλθε σε εκατομμύρια, εκ των οποίων το 44% προέρχεται από τα Κράτη-μέλη, ενώ το υπόλοιπο προέρχεται από αναπτυξιακούς εταίρους. Από το ποσό που συνεισφέρουν τα μέλη, μόνο το 4% πηγαίνει στα προγράμματα της Αφρικανικής Ένωσης, ενώ το 96 % πηγαίνει στις λειτουργικές δαπάνες. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος για τα βασικά θεσμικά όργανα, όπως το Παναφρικανικό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καλύπτεται από δωρητές.

Τονίζει επίσης, την ανάγκη για μερικά από τα μεγαλύτερα και πιο ανεπτυγμένα Κράτη της ΑΕ να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στις υποθέσεις της ηπείρου. Από τα λεγόμενα «Big Five» Κράτη (Νότια Αφρική, Νιγηρία, Λιβύη, Αίγυπτος και Αλγερία), μόνο δύο είχαν καταβάλει την συνεισφορά τους μέχρι τα μέσα του 2012. Το 2011, ο Μουαμάρ Καντάφι της Λιβύης παρακράτησε τη συνδρομή της χώρας του, για να εκφράσει τη δυσαρέσκειά του. Εν τω μεταξύ, μόνο έντεκα από τα 54 Κράτη μέλη είχαν καταβάλει πλήρως τις εισφορές τους στα μέσα του 2012. Με αδυναμίες όπως αυτές, στον τομέα της χρηματοδότησης, είναι αναπόφευκτο ότι η Αφρικανική Ένωση δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

6) Έλλειψη Δημοκρατίας

Η Αφρικανική ήπειρος, σε σύγκριση με άλλες ηπείρους, έχει εμπλακεί σε ένα δίλημμα ασφάλειας. Το εσωτερικό περιβάλλον ασφαλείας έχει γίνει πιο περίπλοκο. Χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία από προκλήσεις ασφαλείας, που κυμαίνονται από την τρομοκρατία, τις διασυνοριακές απειλές κατά της ασφάλειας των συνόρων, μέχρι τις εσωτερικές συγκρούσεις και τα πραξικοπήματα.

Σε πολιτικό επίπεδο, η έλλειψη μιας βιώσιμης δημοκρατικής παράδοσης στις χώρες της Αφρικής έχει εμποδίσει την ασφάλεια. Οι εθνικοί ηγέτες έχουν επανειλημμένα προσπαθήσει να προστατεύσουν τα υφιστάμενα όρια, αγνοώντας ότι τα όρια του Κράτους μπορούν να διευθετηθούν με τρόπο αποδεκτό από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Επίσης, ορισμένοι ηγέτες χρησιμοποιούν τα εθνικιστικά ιδεώδη τους για να αναλάβουν ηγεμονικό ρόλο στις περιφέρειές τους και τέτοιες επεκτατικές εθνικιστικές πολιτικές απειλούν την ιδέα οικοδόμησης μιας αποτελεσματικής ασφάλειας στην ήπειρο.

Η εσωτερική ευπάθεια των αφρικανικών Κρατών είναι υπεύθυνη για το υψηλό επίπεδο των συγκρούσεων σε πολλά μέρη της ηπείρου. Θέματα εσωτερικά βοήθησαν στο να μεταλλαχθούν οι εγχώριες συγκρούσεις σε διακρατικές συγκρούσεις, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα για τα γειτονικά κράτη να επεμβαίνουν στις εσωτερικές συγκρούσεις.

Το άρθρο 30 της Ιδρυτικής Πράξης της Αφρικανικής Ένωσης, ωστόσο, δείχνει ότι υπάρχουν κριτήρια, όσον αφορά στην ένταξη ενός Κράτους στην Ένωση, που στηρίζονται στην ύπαρξη δημοκρατίας. Αναφέρει ότι *«οποιαδήποτε κυβέρνηση που θα έρθει στην εξουσία με αντισυνταγματικά μέσα δεν επιτρέπεται να συμμετέχει στις δραστηριότητες της Ένωσης»*, αλλά ο κανόνας επιβάλλεται μόνο σε υψηλού επιπέδου πραξικοπήματα, όπως στη Μαδαγασκάρη. Μερικές φορές η ΑΕ είναι δύσκολο να αναλάβει την πολιτική βούληση μιας Ένωσης, που θα προωθεί την Παναφρικανική δημοκρατία στα σοβαρά, όταν κάποια Κράτη μέλη της διοικούνται από δυνάστες.

Επιπλέον, η Αφρικανική Ένωση έχει υιοθετήσει μια πιο παρεμβατική στάση από τον προκάτοχό της τον ΟΑΕ, μέσω νομικών πλαισίων και των θεσμών. Η

ιδρυτική πράξη της επιβεβαιώνει το δικαίωμα της ΑΕ να επέμβει σε ένα Κράτος μέλος σε καταστάσεις κρίσης. Το Συμβούλιο Ειρήνης και Ασφάλειας της ΑΕ μπορεί να συνιστά παρέμβαση σε ένα Κράτος μέλος σε σχέση με επιβαρυντικές περιστάσεις, δηλαδή τα εγκλήματα πολέμου, γενοκτονία και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Ωστόσο, η Αφρικανική Ένωση δέχθηκε επικρίσεις για την αποτυχία της να επέμβει νωρίτερα στον εμφύλιο πόλεμο στη Λιβύη, καθώς και για την καθυστέρηση της στην αναγνώριση των νέων ηγετών της Λιβύης. Παρόλα αυτά είναι κατανοητή η απροθυμία της Αφρικανικής Ένωσης να αναγνωρίσει τους αντάρτες που ανέτρεψαν έναν άνθρωπο, ο οποίος συνέβαλε πολύ στην ίδρυση της Ένωσης, αλλά ήταν επίσης, και μια αποτυχία να δράσει αποφασιστικά σε μια εποχή, όπου χρειαζόταν η παρέμβαση κάποιας μορφής.

7) Εξωτερική παρέμβαση στις υποθέσεις της αφρικανικής ηπείρου

Η Αφρικανική Ένωση έχει αποτύχει να διασφαλίσει τον σεβασμό του συνόλου της διεθνούς κοινότητας στο δικαίωμα και καθήκον της Αφρικής να επιλύσει μόνη της τα προβλήματά της. Αυτό εκφράστηκε, με την πιο οξεία μορφή του στη σύγκρουση στη Λιβύη το 2011 κατά τη διάρκεια της οποίας, οι δυτικές δυνάμεις ασύστολα διεκδίκησαν το μονομερές δικαίωμα να αποφασίσουν για το μέλλον αυτής της αφρικανικής χώρας, αποφασισμένοι να αντιμετωπίσουν τις αποφάσεις της Αφρικανικής Ένωσης με απροκάλυπτη περιφρόνηση.

Για να προσθέσουμε, ως επιπλέον πλήγμα, το γεγονός ότι τρία αφρικανικά Κράτη μέλη της ΑΕ (η Νότια Αφρική, η Νιγηρία και η Γκαμπόν) αγνόησαν τις αποφάσεις της Αφρικανικής Ένωσης για τη Λιβύη και ψήφισαν την απόφαση (1973) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, την οποία οι δυτικές δυνάμεις χρησιμοποίησαν για να δικαιολογήσουν αυτό που ήταν ουσιαστικά η επιβολή της αυτοκρατορικής *diktat* τόσο στη Λιβύη, όσο και στην Αφρική στο σύνολό της.

Στην περίπτωση της Λιβύης, λοιπόν, η ΑΕ υπονομεύτηκε από διάφορες δυνάμεις, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), τη Βρετανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, τον Καναδά, τη Δανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Ισπανία και την Τουρκία, όλες κάτω από τη σημαία του ΝΑΤΟ, οι οποίες «καταχράστηκαν» τις

διατάξεις του ΟΗΕ και σαμποτάρισαν τις φιλόδοξες προσπάθειες της Αφρικανικής Ένωσης για εξεύρεση συμβιβαστικής και διαρκούς λύσης στην κρίση στη Λιβύη.

Πάντως οι σχέσεις της ΑΕ με κάποιες δομές της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας δεν μπορούν να αξιολογηθούν ως θετικές.

Η Αφρικανική Ένωση κατηγορήσε το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ) για «κυνήγι» Αφρικανών με φυλετικά κριτήρια. Η Ένωση είναι αντίθετη με τη διεξαγωγή δίκης στο ΔΠΔ κατά του προέδρου της Κένυας Ουχούρου Κενιάτα, ο οποίος κατηγορείται για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η απόφαση που ελήφθη στις 3 Ιουλίου 2009, από τη Σύνοδο αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Αφρικανικής Ένωσης σχετικά με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ICC) και την καταγγελία εναντίον του προέδρου του Σουδάν (απόφαση), Omar Hassan Al Bashir. Η ουσία της απόφασης ήταν ότι τα αφρικανικά κράτη δεν θα συνεργαστούν με το ΔΠΔ κατά την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης κατά του Al Bashir. Η απόφαση τοποθετεί τα Κράτη μέλη της Αφρικής στο Καταστατικό της Ρώμης¹⁸⁹ για την ίδρυση του ΔΠΔ, στη διόλου αξιολήγουσα θέση να πρέπει να επιλέξουν μεταξύ των υποχρεώσεων τους ως Κράτη μέλη της Αφρικανικής Ένωσης, αφενός, και αφετέρου των υποχρεώσεων τους ως Κράτη μέλη στο Καταστατικό της Ρώμης¹⁹⁰.

Αυτή η απόφαση δημιούργησε πολλά ερωτηματικά, όσον αφορά στη σχέση μεταξύ της Αφρικανικής Ένωσης και του ΟΗΕ, στη σχέση μεταξύ της ΑΕ και των Κρατών μελών της σε ευρύτερα διεθνή ζητήματα, καθώς και στη σχέση μεταξύ των διεθνών οργανισμών και των αφρικανικών Κρατών μελών τους έναντι των αναληφθεισών αποφάσεων στην Αφρικανική Ένωση. Επιπλέον, θα πρέπει να πούμε ότι για πολλούς, η απόφαση θεωρείται ότι παρακωλύει την καταπολέμηση της ατιμωρησίας στην Αφρική, γεγονός που δεν επιτρέπει στην Ένωση να πραγματοποιήσει το όραμά της, δηλαδή μια ειρηνική και ευημερούσα Αφρική.

Όπως προαναφέραμε, τα Κράτη μέλη της Αφρικανικής Ένωσης δεν διαθέτουν πολιτική βούληση και ενότητα, καθώς και μια ευρύτερη διπλωματική

¹⁸⁹ Rome Statute of the International Criminal Court, 1998

¹⁹⁰ Βλ. Dire Tladi, *The African Union and the International Criminal Court: The battle for the soul of international law*. SAYIL, 2009, p. 57

στρατηγική για την αντιμετώπιση των ηπειρωτικών προκλήσεων για την ειρήνη και την ασφάλεια. Η Αφρικανική Ένωση για να διαμορφώσει μια κοινή στρατηγική ειρήνης και πολιτισμού ασφάλειας, η οποία θα ασχολείται αποφασιστικά με τις ένοπλες συγκρούσεις σε όλη την ήπειρο, πρέπει να απαιτήσει μια αντίληψη της πλειοψηφίας και κάποιες ριζικές αλλαγές, που μπορεί να είναι δύσκολο να επιτευχθούν στο εγγύς μέλλον, όσο οι παρούσες συνθήκες εξακολουθούν να υφίστανται.

Επίσης, πολιτικές συγκρούσεις (π.χ. στη Ζιμπάμπουε και στην Ακτή Ελεφαντοστού), διαμάχες από στρατιωτικές ομάδες (π.χ. στο Μάλι και στη Νιγηρία), ηγέτες πραξικοπημάτων, που αρνούνται να αφήσουν την εξουσία (π.χ. στη Μαδαγασκάρη) συνθέτουν ένα αρκετά περίπλοκο και δύσκολο σκηνικό για αποτελεσματική δράση.

Η ύπαρξη της Αφρικανικής Ένωσης είναι ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια για να δείξει την αξία της και να διασφαλίσει στην ήπειρο ότι έχει ισχυρή φωνή στην παγκόσμια σκηνή και όχι έναν απλό ψίθυρο, που πνίγεται από άλλους ισχυρότερους παίκτες.

III.4 Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών αποτελεί το μοναδικό φόρουμ για πολιτικό διάλογο με όλα τα ανεξάρτητα έθνη του ημισφαιρίου. Μόνο η Κούβα και η Ονδούρα δεν είναι μέλη του οργανισμού. Ο ΟΑΚ αποτελεί λοιπόν, ένα σημαντικό βήμα για τη μείωση των περιφερειακών εντάσεων, αφού δημιουργεί ένα κοινωνικό χώρο για τις διαπραγματεύσεις και την παραγωγή των νόμιμων κανόνων. Παρά το γεγονός ότι η Αμερική είναι πιο ήσυχη από άλλα μέρη του κόσμου, ένας πόλεμος στην Κολομβία, που ήδη έλαβε χώρα τα τελευταία 40 χρόνια, οι κοινωνικές εντάσεις, που είναι υψηλές και πολλά Κράτη είναι εύθραυστα, το διεθνικό έγκλημα, το οποίο δεν είναι μόνο έντονο και εκτεταμένο, αλλά διεισδύει στους κρατικούς μηχανισμούς, η ένταση σε αρκετά σύνορα, που μπορεί να παρατηρηθεί λόγω της μετανάστευσης και της παρουσίας των προσφύγων και των εδαφικών απαιτήσεων, συνιστούν ένα σύμπλεγμα θεμάτων, που καλείται ο ΟΑΚ να αντιμετωπίσει.

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών έχει κατά καιρούς σημειώσει επιτυχία στην πρόληψη της κλιμάκωσης και επίλυση των συγκρούσεων. Αυτό συνέβη στην περίπτωση της σύγκρουσης μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Νικαράγουας (1948-1979) και στον Πόλεμο «Ποδοσφαίρου» μεταξύ Ονδούρας και Ελ Σαλβαδόρ (1969). Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών έχει λειτουργήσει από την ίδρυσή του, ως ένα φόρουμ για τη συζήτηση διακρατικών και ενδοκρατικών διαφορών. Επιτροπές Έρευνας, υπό την αιγίδα του, δημιουργήθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις για να αξιολογήσουν και ορισμένες φορές να επιλύσουν καταστάσεις σύγκρουσης ή αντιπαράθεσης.

Επίσης, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών έχει κάνει ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία δημιουργίας περιφερειακών κανόνων για την ασφάλεια, όσον αφορά στην ειρηνική επίλυση των διαφορών, στη σχέση ανάμεσα στη δημοκρατία, στη σταθερότητα και στην ασφάλεια, στον έλεγχο των εξοπλισμών και στους μηχανισμούς για την καταπολέμηση της διεθνικής εγκληματικότητας. Η χρήση των στρατιωτικών δυνατοτήτων του είναι εξαιρετικά σπάνια. Η μόνη Διαμερικανική Ειρηνευτική Δύναμη δημιουργήθηκε το 1965 και απεστάλη στη Δομινικανή Δημοκρατία μετά τον εμφύλιο πόλεμο και την στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ¹⁹¹.

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών έχει πολύ καλή φήμη στην διαμεσολάβηση κατά τη διάρκεια συγκρούσεων. Υπάρχουν φορές που το Μόνιμο Συμβούλιο κάνει ανοιχτές δηλώσεις στην αντιμετώπιση κρίσεων και πολύ συχνά ο οργανισμός ασχολείται με την ήσυχη διπλωματία. Οι ειδικοί αντιπρόσωποι του ΟΑΚ είναι έμπειροι και καταξιωμένοι διπλωμάτες με πολιτική αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη πολιτικών φορέων, ώστε να διευκολύνουν σε βάθος διαλόγους και να καταλήξουν στις καλύτερες επιλογές, για την επίλυση - κατόπιν διαπραγματεύσεων - των διαφορών. Τις δυο τελευταίες δεκαετίες πολλές από τις εδαφικές διαφορές μεταξύ των Κρατών μελών έχουν επιλυθεί μέσω της μεθόδου Διαμεσολάβησης του ΟΑΚ και πιο πρόσφατα έχουν αντιμετωπισθεί κρίσεις, που σχετίζονται με τη δημοκρατία.

¹⁹¹ Βλ. Herz Monica, *Does the Organisation of American States Matter?* Institute of International Relations PUC-Rio, Crisis States Working Papers Series No.2, April 2008, p. 12

Παρά την αυξημένη εμπλοκή του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών στην επίλυση διαφορών και στην προώθηση της δημοκρατίας, υπάρχουν ακόμα σημαντικές προκλήσεις και αδυναμίες, που ο οργανισμός πρέπει να αντιμετωπίσει. Τέτοιες προκλήσεις είναι η παρουσία ενός περιφερειακού ηγεμόνα (ΗΠΑ), οι διαφορές μεταξύ των Κρατών μελών του οργανισμού, η έλλειψη δημοκρατικής διακυβέρνησης σε πολλά Κράτη μέλη, η διαφορά στην κατανομή εξουσίας μεταξύ των Κρατών μελών, η φτώχεια, η έλλειψη πόρων, η εγκληματικότητα και οι διοικητικοί περιορισμοί του οργανισμού.

1) Παρουσία ενός περιφερειακού ηγεμόνα (ΗΠΑ)

Ένα πρόβλημα, που χρονολογείται από την ίδρυσή του, είναι η παρουσία ενός περιφερειακού ηγεμόνα, ως Κράτος μέλος του οργανισμού. Υπάρχουν φορές που η τήρηση των αρχών, επί των οποίων εδράζεται ο ΟΑΚ, δεν συμπίπτει με τα εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ (όπως η καταδίκη του πραξικοπήματος κατά του προέδρου της Βενεζουέλας Hugo Chavez το 2002). Αυτό έχει οδηγήσει σε εντάσεις εντός του οργανισμού και έχει τη δυνατότητα να αποδυναμώσει την ικανότητά του να ανταποκρίνεται σε τέτοιες κρίσεις.

Από την άλλη πλευρά, ο ανταγωνισμός για μια ηγεμονική θέση μεταξύ των μεγάλων φορέων - Βραζιλία, η Αργεντινή, Μεξικό και Βενεζουέλα - δεν επιτρέπει δύο σημαντικές κοινωνικές διεργασίες να λάβουν χώρα: τη σωστή κατανομή του κόστους και την οικουμενικοποίηση μιας κοινής ατζέντας, η οποία θα έχει αποτελεσματικό αντίκτυπο.

2) Διαφορές ανάμεσα στα Κράτη μέλη του οργανισμού

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών παραμένει ένας οργανισμός, που διαιρείται μεταξύ δύο τουλάχιστον ομάδων χωρών, οι οποίες παρεμβάλλονται με πολύ διαφορετικούς τρόπους μέσα στο διεθνές σύστημα. Αφενός οι ΗΠΑ και ο Καναδάς (η οποία είναι μέρος του NATO) και βρίσκονται στο επίκεντρο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στα πιο σημαντικά διεθνή φόρα - και αφετέρου οι χώρες της Λατινικής Αμερικής - που έχουν γίνει «περιθωριοποιημένες» στην μετά του Ψυχρού Πολέμου εποχή. Οι προτεραιότητες για την ασφάλεια των ΗΠΑ στην περιοχή είναι η συνεργασία στον τομέα των μυστικών υπηρεσιών, οι

αντιτρομοκρατικές δραστηριότητες και η αντιμετώπιση των γενικά «νέων απειλών». Οι προτεραιότητες των κρατών της Λατινικής Αμερικής ποικίλλουν, αλλά συνήθως σχετίζονται με κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, που αντιμετωπίζουν οι χώρες της περιοχής. Σε αυτό το πλαίσιο οι προοπτικές τους στον ΟΑΚ διαφέρουν.

Οι ΗΠΑ έχουν δει την οργάνωση ως μέσο για να κερδίσουν την υποστήριξη και τη νομιμότητα των πολιτικών τους, καθώς και τη δημιουργία μηχανισμών που θα συμπληρώνουν τον κρατικό μηχανισμό, ιδιαίτερα όταν είναι εύθραυστος. Βασικά, έχουν επικεντρώσει τις προσπάθειες σε τομείς, όπου η περιφερειακή οργάνωση θεωρείται ως συμπληρωματική σε παγκόσμιες πολιτικές για τα ναρκωτικά, την τρομοκρατία, τη δημιουργία εγχώριων θεσμών ή τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων. Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, από την άλλη πλευρά, έχουν δει παραδοσιακά τον ΟΑΚ, καθώς και άλλες συνθήκες και θεσμικά όργανα, ως έναν τρόπο για να «προλάβουν τη μονομερή επέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών σε περιφερειακά θέματα και την προώθηση της συνεργασίας, που θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ανάπτυξη και τη σταθερότητα. Οι στόχοι αυτοί δεν είναι κατ' ανάγκη αντιφατικοί, αλλά η διαφορά αυτή δημιουργεί ένταση και συχνά παρακωλύει το έργο του ΟΑΚ¹⁹².

3) Έλλειψη δημοκρατικής διακυβέρνησης

Σύμφωνα με τον Διαμερικανικό Δημοκρατικό Χάρτη που εγκρίθηκε από τα Κράτη μέλη του ΟΑΚ, το Σεπτέμβριο του 2001, κάθε χώρα έχει το «δικαίωμα στη δημοκρατία, και αυτό είναι το καθήκον των κυβερνήσεων να επιβάλλει τη δημοκρατία».

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών δεν διαθέτει μηχανισμούς επιβολής της δημοκρατίας. Οι προσπάθειες για τη βελτίωση της ποιότητας της δημοκρατίας πρέπει να προέλθει μέσα από το διάλογο, τη διαπραγμάτευση και τη συνεργασία. Κατά την εφαρμογή του Δημοκρατικού Χάρτη σε περίπτωση διακοπής της δημοκρατικής διαδικασίας, μια αποστολή του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών

¹⁹² *Ibid*: p. 25

μπορεί να σταλεί σε μια χώρα μόνο μετά από αίτημα και αποδοχή της συγκεκριμένης χώρας¹⁹³.

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι να «διατηρήσει το ημισφαίριο σε μια κατάσταση δημοκρατικού διαλόγου». Υπάρχουν ασταθείς δημοκρατίες, που κάνουν την περιοχή επιρρεπή στο «λαϊκισμό, τη σύγκρουση, [και] τις δυσκολίες», που οδηγεί τους ανθρώπους να πιστεύουν, ότι η δημοκρατία δεν αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

4) Διαφορά στην κατανομή εξουσίας

Είναι προφανές ότι, όσον αφορά στην κατανομή της εξουσίας στην περιοχή, η ανισορροπία μεταξύ των ΗΠΑ και άλλων Κρατών μελών του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών είναι το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό.

Οι περισσότερες κυβερνήσεις της Λατινικής Αμερικής σταθερά τηρούν την αρχή της μη επέμβασης, φοβούμενοι ένα ευρύτερο έλεγχο από τις ΗΠΑ των διαφόρων πτυχών της εγχώριας και διεθνούς πολιτικής στην περιοχή. Ο ΟΑΚ είναι συχνά εκλαμβάνεται, ως ένα εργαλείο των αμερικανικών συμφερόντων. Νομικές πράξεις θεωρούνται ως προστασία ενάντια στη συντριπτική διαφορά δύναμης στην περιοχή. Από την άλλη, η συστηματική επιβεβαίωση από τις διαδοχικές κυβερνήσεις των ΗΠΑ, ότι οι ΗΠΑ διατηρούν το δικαίωμα μονομερούς δράσης παρεμποδίζει επίσης, τη μετάβαση προς την ενίσχυση των πολυμερών θεσμών.

Υπάρχει ευρέως ο φόβος ότι ο παρεμβατισμός θα μπορούσε να εξαπλωθεί και σε άλλους τομείς, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον, στο πλαίσιο του εν εξελίξει επαναπροσδιορισμού των απειλών για την ειρήνη και την ασφάλεια.

Κατά συνέπεια, η ικανότητα του οργανισμού να είναι αποτελεσματικός και να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις, που θα αντιμετωπίσουν τα

¹⁹³ Βλ. *A Discussion of the Future of the OAS with Secretary General José Miguel Insulza*. Article, WilsonCenter, 2010. <http://www.wilsoncenter.org/event/discussion-the-future-the-oas-secretary-general-jos233-miguel-insulza>

καθημερινά προβλήματα επηρεάζεται άμεσα από τις σχέσεις μεταξύ των χωρών της Λατινικής Αμερικής και των ΗΠΑ¹⁹⁴.

5) Φτώχεια

Η Λατινική Αμερική, είναι περιοχή με το υψηλότερο επίπεδο ανισότητας σε όλο τον κόσμο. Δύο % του πληθυσμού κατέχει το 50 % της παραγωγής της περιοχής. Εκτός λοιπόν, από τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις οργανωτικές αρχές και τα συμφέροντα των Κρατών, μια εξωτερική πρόκληση είναι η λαϊκή απογοήτευση με τις μεταρρυθμίσεις της ανοικτής αγοράς, που δεν έχουν φέρει γρήγορη, ορατή ή επαρκή βελτίωση στη ζωή των ανθρώπων. Τα Κράτη μέλη του ΟΑΚ έχουν αμφισβητηθεί για την προσπάθεια της μείωσης των εγχώριων ανισοτήτων, των διακρίσεων (σε μεγάλο βαθμό έναντι των αυτόχthonων πληθυσμών) και της διαφθοράς. Ως Βοηθός Γενικός Γραμματέας ο Ramdín σημειώνει «*η μητέρα όλων των κρίσεων στην περιοχή είναι ο συνδυασμός των απαιτήσεων των ελευθεριών και της δημοκρατίας, της φτώχειας και της ανισότητας*¹⁹⁵».

Η φτώχεια και η ανισότητα πρέπει να θεωρούνται συναφή θέματα, που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη δημοκρατία.

6) Έλλειψη πόρων

Η οικονομική κατάσταση του οργανισμού θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ως παράγοντας που δυσκολεύει το έργο του. Η σχετική σπανιότητα των πόρων περιορίζει το πεδίο εφαρμογής και την αποτελεσματικότητα των εν εξελίξει έργων. Πολλά από τα βασικά του καθήκοντα, εξαρτώνται από τις ειδικές συνεισφορές και χρηματοδότηση από εξωτερικούς χορηγούς, όπως η αποστολή εκλογικών παρατηρητών, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της διαφθοράς και των παράνομων ναρκωτικών.

«Είμαστε αντιμέτωποι με μια κατάσταση κρίσης» παραδέχτηκε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΑΚ Jose Miguel Insulza κατά το κλείσιμο της έκτακτης

¹⁹⁴ Βλ. Herz Monica, *Does the Organisation of American States Matter?* Institute of International Relations PUC-Rio, Crisis States Working Papers Series No.2, April 2008, p. 25

¹⁹⁵ Βλ. Shaw Carolyn, *Organization of American States. Background Note*, 2009, p. 4

συνεδρίασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΑΚ στην Ουάσιγκτον το 2011, για την έγκριση του προϋπολογισμού του οργανισμού, τονίζοντας επιπλέον, ότι τα κεφάλαια του ΟΑΚ είναι ανεπαρκή για την κάλυψη των δαπανών.

Ο Jose Miguel Insulza παραδέχθηκε ότι ακόμα και όταν ο προϋπολογισμός του 2012 είναι «ισορροπημένος» και ο οργανισμός δεν έχει χρέη, η «ισορροπία είναι μόνο φαινομενική». Πολλές βασικές δραστηριότητες όπως η παρακολούθηση εκλογών με παρατηρητές χρηματοδοτούνται από συγκεκριμένες δωρεές, με αποτέλεσμα, αυτή τη χρονιά να μην είναι σε θέση ο ΟΑΚ να χρηματοδοτήσει εκλογικούς παρατηρητές σε δύο χώρες, λόγω της έλλειψης κονδυλίων¹⁹⁶.

Ακόμη περισσότερο το Παναμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Επιτροπή, που χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από τακτικά κεφάλαια και των οποίων, τυχόν έλλειψη, θα επηρεάσει τη λειτουργία τους.

7) Εγκληματικότητα

Τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας και βίας αποτελούν μια «σημαντική απειλή» για δημοκρατική διακυβέρνηση. Στο παρελθόν, τα κύρια προβλήματα ασφαλείας επικεντρωνόνταν στην κοινή άμυνα, αλλά σήμερα, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, το οργανωμένο έγκλημα και οι συμμορίες νέων αποτελούν σοβαρά θέματα ασφάλειας.

8) Διοικητικοί περιορισμοί

Ένας από τους σημαντικούς διοικητικούς περιορισμούς του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών είναι το συναινετικό μοντέλο στη λήψη αποφάσεων, το οποίο απαιτεί ομοφωνία, ώστε να ληφθούν πολλές από τις αποφάσεις του. Δεδομένου ότι οι πολιτικές ιδεολογίες έχουν διαφοροποιηθεί εντός της περιοχής, έχει καταστεί δύσκολο για τον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών να δρα γρήγορα και αποφασιστικά στις προσκλήσεις. Η πόλωση μεταξύ αμερικανικών πολιτειών έχει επίσης, οδηγήσει σε ένα μεγάλο πρόβλημα του ΟΑΚ: πολλές εντολές σε σχέση με τη βασική του αποστολή.

¹⁹⁶ Βλ. *OAS faces critical financial situation; difficulties to pay salaries*. Article, MercoPress, November 1st 2011. <http://en.mercopress.com/2011/11/01/oas-faces-critical-financial-situation-difficulties-to-pay-salaries>

Τα Κράτη επιπλέον, επιθυμούν να διατηρηθεί η αρχή της κυριαρχίας. Είναι απρόθυμα να επιτρέψουν στο Γενικό Γραμματέα την ανάληψη πρωτοβουλιών για μέτρα προληπτικής δράσης, αν και υπάρχει μια σαφής αναγνώριση ότι αυτή θα ήταν πιο αποτελεσματική μειώνοντας την εγχώρια και περιφερειακή αστάθεια, από το να ανταποκρίνεται εκ των υστέρων, αφού λάβει χώρα μια κρίση. Το *ad hoc* σύστημα ανταπόκρισης σε μια κρίση θα πρέπει να θεσμοθετηθεί.

III.5 ASEAN

Ιστορικά η Νοτιοανατολική Ασία είναι μια πολιτικά κατακερματισμένη περιοχή αντιμέτωπη με πολλές εσωτερικές συγκρούσεις και εξωτερικές πιέσεις. Τα πολυάριθμα Κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας αντιπροσωπεύουν ένα πλήρες φάσμα πολιτικής, νομικής και ιδεολογικής πολυμορφίας, που διαφέρει από την τυπική ομοιογένεια των περισσότερων περιφερειακών ομάδων.

Έτσι, η διαδικασία της περιφερειοποίησης στην περιοχή αυτή είναι αργή και δύσκολη. Στη Νοτιοανατολική Ασία, ο εθνικισμός βαθιά ριζωμένος στις εθνικές και φυλετικές διαφορές είναι «μια αντανάκλαση της ποικιλομορφίας της περιοχής, της γεωγραφικής διασποράς και του ταραγμένου παρελθόντος.

Για έναν οργανισμό που γεννιέται από έναν συνδυασμό εξωτερικών απειλών και εσωτερικών προκλήσεων, μια θεμελιώδης αλλαγή τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον, όσο και στο ιδεολογικό περιεχόμενο είναι εξ ορισμού καθοριστικής σημασίας για το μέλλον του.

Η ASEAN χρησιμοποιεί μια σειρά από επίσημες και ανεπίσημες αρχές για να υποστηρίξει τη διεξαγωγή των συζητήσεων και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, συλλογικά γνωστά ως Τρόπος της ASEAN. Σπάνια συζητούνται τα θέματα ασφάλειας από τα Κράτη μέλη της ASEAN στα φόρα, που διοργανώνει. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στους κανόνες της ASEAN της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων Κρατών και στην απαίτηση για ομοφωνία στη λήψη όλων των αποφάσεων. Οποιαδήποτε συζήτηση για ένα περιφερειακό ζήτημα ασφάλειας είναι επομένως, αρκετά περιορισμένη. Το αποτέλεσμα είναι ότι, στο

πλαίσιο του ASEAN, τα Κράτη μέλη αποφεύγουν τη λήψη άμεσης δράσης εναντίον του άλλου¹⁹⁷.

Υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί, που επηρεάζουν αρνητικά την ικανότητα της ASEAN να συμμετάσχει πλήρως με πρωτοβουλίες στην επίλυση των συγκρούσεων: η σημερινή θεσμική ικανότητα της ASEAN στην πρόληψη των συγκρούσεων, το εννοιολογικό ζήτημα της μη επέμβασης¹⁹⁸, οι διαφορές στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, η διαφορά Ταϊλάνδης – Καμπότζης.

1) Θεσμική ικανότητα

Ως θεσμικό όργανο, όμως, ASEAN δεν έχει αναπτύξει πλήρως τη θεσμική ικανότητα να χειριστεί τη διαμεσολάβηση των συγκρούσεων και τα θέματα της πρόληψης. Δεν υπάρχουν σαφείς μηχανισμοί, μέσω των οποίων να προσδιορίσει τους φορείς ή τους εσωτερικούς θεσμούς, που θα μπορούσαν να είναι υπεύθυνα για την έναρξη και υλοποίηση των δράσεων για την πρόληψη των συγκρούσεων. Σε θεσμικό επίπεδο, η ASEAN συνεχίζει να απασχολεί περισσότερο συμβατικές προσεγγίσεις στη λήψη αποφάσεων μέσω «Musyawarah και Mufakat» (διάλογος και αμοιβαία συναίνεση), καθώς και άλλων άτυπων μηχανισμών. Μέχρι στιγμής η ASEAN στη διαχείριση συγκρούσεων έχει επικεντρωθεί στη συναίνεση, στην επικοινωνία, στην ευαισθησία, στην αυτοσυγκράτηση και στο σεβασμό. Αυτή η ανεπίσημη δομή θα απαιτήσει την ανάπτυξη της θέσης της ASEAN, ως κεντρικός παίκτης στη διαμεσολάβηση των συγκρούσεων στην περιοχή.

2) Μη Επέμβαση

Η επιθυμία για ειρήνη περιορίζεται τόσο από το εσωτερικό πλαίσιο της ASEAN, η οποία προστατεύει τα κυριαρχικά δικαιώματα των μελών από εξωτερικές παρεμβάσεις, όσο και στην απροθυμία της σε περιφερειακό επίπεδο να ανοιχτεί στη συμμετοχή τρίτων, κυρίως σε μη-χώρες της ASEAN.

¹⁹⁷ Βλ. Kingsford Michael, *Can the ASEAN Regional Forum have a Role in Maintaining Regional Security?* Centre for Defence and Strategic Studies Australian Defence College, March 2012, p. 4

¹⁹⁸ Βλ. Wandu Agus, *Building ASEAN Capacity for Conflict Mediation*. Initiative for Peacebuilding, 2010, p. 7

Ενώ πρόκειται για μια παγκοσμίως αναγνωρισμένη αρχή, η αρχή της μη επέμβασης, έχει σημειωθεί ότι η ASEAN φαίνεται να θέτει ένα υψηλότερο ασφάλιστρο στην σε σχέση με άλλους περιφερειακούς οργανισμούς. Υπάρχουν διάφορα παραδείγματα που αποδεικνύουν της προσήλωση της ASEAN στην αρχή αυτή, όπως αυτό κατά τη διάρκεια της "Επανάστασης της Λαϊκής Εξουσίας" κατά του καθεστώτος του Marcos στις Φιλιππίνες το 1986, η ASEAN δεν έκανε καμία κριτική, ακόμη και όταν ένας στρατιωτικός νόμος ανακοινώθηκε από το καθεστώς του Marcos. Η ASEAN, επίσης, δεν απάντησε στη στρατιωτική καταστολή στην Ταϊλάνδη εναντίον διαδηλωτών υπέρ της δημοκρατίας, το Μάιο 1992 και πιο πρόσφατα, τον Μάιο του 2010. Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι η ανταπόκριση της ASEAN στην παρέμβαση του Βιετνάμ στην Καμπότζη το 1978. Στην ανακοίνωση που εκδόθηκε στις 9 Ιανουαρίου του 1979, οι Υπουργοί Εξωτερικών της ASEAN κάλεσαν συλλογικά όλες τις χώρες της περιοχής «να σεβαστούν την ανεξαρτησία του άλλου, την κυριαρχία, την εδαφική ακεραιότητα και το πολιτικό σύστημα και να απέχουν από κάθε παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις του άλλου και από την εκτέλεση ανατρεπτικών δραστηριοτήτων, άμεσα ή έμμεσα εναντίον του άλλου¹⁹⁹».

Η ASEAN αντιλαμβάνεται γενικά τις κρίσεις των Κρατών μελών της, όπως τα γεγονότα στη Μιανμάρ, στην Παπούα και στο Μιντανάο, ως εγχώρια προβλήματα, που καλύπτονται από τη Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας (TAC). Η Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας ορίζει μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των Κρατών μελών, όπως επίσης, και το άρθρο II του Χάρτη της ASEAN, ο οποίος δίνει έμφαση στο σεβασμό της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας, της ισότητας, της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ταυτότητας όλων των Κρατών μελών της ASEAN, στη μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις των Κρατών της ASEAN και στο σεβασμό του δικαιώματος κάθε Κράτους μέλους να ηγείται της εθνικής ύπαρξής του χωρίς εξωτερικές παρεμβολές, ανατροπές και εξαναγκασμό. Για να ενισχύσει το ρόλο της στην πρόληψη των συγκρούσεων και στη διαμεσολάβηση, η ASEAN πρέπει να υιοθετήσει μια στρατηγική, που να

¹⁹⁹ Βλ. Nguyen Duc Tuyen, *The Future Evolvement of the Principle of Non-Interference?* Article, Diplomatic Academy of Vietnam, 2011 p. 2

επικεντρώνεται στις ανθρωπιστικές δράσεις, που δεν αποτελούν πολιτικές παρεμβάσεις.

3) Διαφορές στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας

Η Κίνα έχει προγραμματίσει να πραγματοποιήσει συνομιλίες με την Ένωση Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, για τους κώδικες συμπεριφοράς στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, αρχής γενομένης από το Σεπτέμβριο. Αν είναι επιτυχείς, οι συνομιλίες θα βοηθήσουν την Κίνα και τις γειτονικές χώρες στη διευθέτηση εδαφικών διαφορών επί των αμφισβητούμενων υδάτων.

Οι διπλωματικές σχέσεις με τα Κράτη της ASEAN έχουν συμβάλει, ώστε η Κίνα να σπάσει τη διπλωματική απομόνωση, που υπήρχε από τις δυτικές χώρες μετά το 1989. Το 2010, η Κίνα ξεπέρασε την Ιαπωνία και την Ευρωπαϊκή Ένωση και έγινε ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της ASEAN.

Δεδομένου ότι η Κίνα έγινε εταίρος στο διάλογο με την ASEAN το 1991, οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος των σχέσεων Κίνας-ASEAN.

Ωστόσο, οι στενές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και της ASEAN απειλούνται από εδαφικές διαφορές μεταξύ Κίνας, Φιλιππίνων και Βιετνάμ για τα νησιά στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Η Ταϊβάν, η Μαλαισία και το Μπρουνέι έχουν επίσης, αξιώσεις στα νησιά, τα οποία πιστεύεται ότι έχουν άφθονους φυσικούς πόρους και αποτελούν κρίσιμη διεθνή λωρίδα για τη ναυτιλία.

Λόγω της διαφοράς, οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ της Κίνας και της Μαλαισίας έχουν διακοπεί. Επιπλέον, η ανισορροπία στο εμπόριο έχει γίνει ένα σημαντικό θέμα στις διπλωματικές σχέσεις του Βιετνάμ με την Κίνα. Οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία παραμένουν οι πιο σημαντικοί εμπορικοί εταίροι των Φιλιππίνων και σημαντική πηγή επενδύσεων και τεχνολογίας.

Μαζί με την ανάπτυξη των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ Κίνας-ASEAN, οι διπλωματικές σχέσεις θα γίνονται ολοένα και πιο περίπλοκες, εάν οι διαφορές της Θάλασσας της Νότιας Κίνας δεν αντιμετωπιστούν με προσοχή, ενώ

η εμπορική ανισορροπία μπορεί επίσης να επηρεάσει τη συνολική σχέση της Κίνας με την ASEAN²⁰⁰.

4) Συνοριακή διαφορά Ταϊλάνδης - Καμπότζης

Η Ταϊλάνδη και η Καμπότζη είναι γειτονικές χώρες με κοινά σύνορα, κοινή κουλτούρα και μια αντιπαράθεση γύρω από το ναό Preah Vihear, η οποία πρόσφατα χρονολογείται από τον Ιούλιο του 2008.

Οι συνεχιζόμενες αψιμαχίες στα σύνορα μεταξύ Ταϊλάνδης και Καμπότζης, και η αδυναμία της ASEAN να επιλύσει τη διαφορά, αποκάλυψαν τους περιορισμούς στην αξιοπιστία του οργανισμού, ως εγγύηση της ειρήνης στην περιοχή. Για πάνω από σαράντα χρόνια, η ASEAN είχε αναδειχθεί ως μια de facto επιτυχημένη κοινότητα ασφάλειας, στην οποία κανένα Κράτος μέλος δεν έχει χρησιμοποιήσει βία εναντίον άλλου.

Πέρα από την έλλειψη αυτοσυγκράτησης και από τις δύο πλευρές, μεγαλύτερη ανησυχία προκαλούν οι πιθανοί κίνδυνοι δεδομένων των πολυάριθμων εκκρεμών ζητημάτων στην περιοχή. Μαζί με τις αξιώσεις της Κίνας στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και την απαγόρευσης χρήσης βίας, σχεδόν κάθε Κράτος μέλος της ASEAN έχει εκκρεμή θέματα οριοθέτησης των χερσαίων και των θαλάσσιων συνόρων. Κάτι τέτοιο λοιπόν, θα αναιρούσε περισσότερα από 40 χρόνια σκληρής δουλειάς της ASEAN στη διασφάλιση της σταθερότητας στην περιοχή. Με την μείωση της εμπιστοσύνης η ASEAN κινδυνεύει να χάσει το ρόλο της ως κινητήρια δύναμη στην περιφερειακή δομή ασφάλειας, ειδικά σε μια εποχή μεγάλης ρευστότητας στις σχέσεις εξουσίας στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Επιπλέον, η άγρια ρητορική από τις δύο χώρες μπορεί να θέσει σε κίνδυνο το σχέδιο της ASEAN να γίνει μια περιφερειακή κοινότητα από το 2015. Η ASEAN θα πρέπει να λοιπόν με κάθε τρόπο, να πείσει τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές να συνεργαστούν για να διευθετηθεί η μακροχρόνια αυτή διαφορά²⁰¹.

²⁰⁰ *China-ASEAN relationship to face challenges amid South China Sea tensions*. Article, Want China Times, 22.07.2013
<http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20130722000128&cid=1501>

²⁰¹ Βλ. Ubonwan Yoosuk, Ming-Yan, Tsai, *The Thai-Cambodian Border Dispute and Its Implications for ASEAN*. National Chung Hsing University, Taiwan.
http://research.nchu.edu.tw/upfiles/ADUpload/oc_downmul2373106911.pdf

Εκτός από περιορισμούς υπάρχουν και προκλήσεις που καλείται η ASEAN να αντιμετωπίσει, όπως η Προεδρία της Μιανμάρ το 2014.

Η Μιανμάρ θα αναλάβει την προεδρία της ASEAN το 2014, ένα σημαντικό έτος για την οργάνωση. Καθώς η ASEAN κινείται προς τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης οικονομικής κοινότητας από το 2015, η Μιανμάρ θα πρέπει να ωθήσει την οργάνωση, ώστε να γίνει πραγματικότητα. Η προεδρία της ASEAN θα είναι από την αρχή μια δοκιμασία για την Μιανμάρ. Θα είναι η πρώτη φορά, που η Μιανμάρ θα έχει την ευκαιρία να εκθέσει την ικανότητά της να χειριστεί τη δύναμή της στο διεθνές σύστημα. Επίσης, θα πρέπει να λάβει ορισμένα σκληρά μέτρα για να διατηρήσει την ήδη θρυμματισμένη εικόνα της ASEAN.

Η Μιανμάρ ως επικεφαλής της ASEAN θα πρέπει επίσης, να ασχοληθεί με εσωτερικά ζητήματα με ολοκληρωμένο τρόπο. Δεν μπορεί να αφήσει θέματα να επηρεάζουν τις σχέσεις της με τις γείτονες χώρες. Όσον αφορά στη βία μεταξύ των Ροχίνγκιας και των Βουδιστών, η Μιανμάρ θα πρέπει να λάβει αυστηρά μέτρα για να εξασφαλίσει ότι μπορεί να καταστείλει τη βία και να αναδείξει τον εαυτό της, ως ένα άξιο και νόμιμο αποδέκτη της Προεδρίας της ASEAN.

Εδώ γεννάται το ερώτημα αν η ASEAN πρέπει να κοιτάξει πέρα από την παραδοσιακή πολιτική της μη επέμβασης και να βοηθήσει τα Κράτη μέλη της με πιο δυναμικούς και εποικοδομητικούς τρόπους. Η περίπτωση των Ροχίνγκιας είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς έχει ήδη αρχίσει να έχει αντίκτυπο σε άλλες χώρες της περιοχής. Ως εκ τούτου, πρέπει να υπάρχει μια συντονισμένη προσπάθεια από την πλευρά των Κρατών της περιοχής στην αντιμετώπιση αυτού του θέματος²⁰².

Τέλος, η ASEAN έχει να αντιμετωπίσει επιπλέον απειλές για την ασφάλεια στην περιοχή, όπως τη φτώχεια, το διεθνές έγκλημα, τις απειλές για την υγεία και τις φυσικές καταστροφές²⁰³.

²⁰² Ram Vignesh, *Myanmar's ASEAN Challenge in 2014*. Article, Mizzima 15.07.2013
<http://www.mizzima.com/opinion/contributor/9675-myanmar-s-asean-challenge-in-2014>

²⁰³ *ASEAN Regional Security: The Threats Facing it and the Way Forward*, by ASEAN Secretariat. Article, 24 July 2012

Η Ασία θεωρείται ως η πιο επιρρεπής σε καταστροφές περιοχή στον κόσμο, επειδή περίπου το 75% των φυσικών καταστροφών στον κόσμο σημειώθηκαν στην περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού. Η απειλή των περιβαλλοντικών καταστροφών είναι όλο και περισσότερο μια πραγματικότητα σε αυτήν την περιοχή. Το τελευταίο τσουνάμι έδειξε ότι η ASEAN, ως περιοχή, βρέθηκε απροετοίμαστη στην αντιμετώπιση τέτοιων μεγάλης κλίμακας καταστροφές συλλογικά. Απέδειξε ότι το πώς περιφερειακή απάντηση δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί γρήγορα και αποτελεσματικά όχι τόσο λόγω της έλλειψης πόρων, αλλά περισσότερο από την έλλειψη ενός περιφερειακού συστήματος για τον εντοπισμό και την κινητοποίηση των διαθέσιμων πόρων σε ένα αποτελεσματικό σύστημα αντίδρασης.

Στην καταπολέμηση των απειλών για την περιφερειακή ασφάλεια, η ASEAN έχει αναπτύξει διάφορους μηχανισμούς συνεργασίας και υιοθέτησε πλαίσια συνεργασίας και σχέδια δράσης στους αντίστοιχους τομείς. Ωστόσο, η περιοχή εξακολουθεί να αντιμετωπίζει νέες προκλήσεις και απειλές. Για να είναι σε θέση να σταθεί στο ύψος έναντι αυτών των απειλών για την περιφερειακή ασφάλεια, τα Κράτη μέλη της ASEAN πρέπει να διατηρούν την αίσθηση της κοινότητας. Θα πρέπει να ασκήσει την ηγεσία και τη δέσμευση μέσω της εταιρικής σχέσης με την παγκόσμια κοινότητα και, ως ομάδα, πρέπει να εξασφαλίσει ότι θα θέσει τις προτεραιότητες σωστά.

III.6 Συμπέρασμα

Σε μια εποχή κατά την οποία ο κόσμος μας φαίνεται, περισσότερο από ποτέ ενιαίος, αλλά συγχρόνως κατακερματισμένος και ασταθής, η κλινική εξέταση των οργανισμών μιας περιφέρειας μπορεί να εμφανίσει όλες τις παθογένειες τους και να μας οδηγήσει στη βαθύτερη κατανόηση των αναγκών, της ιστορικής κατεύθυνσης, αλλά και των βαθύτερων αιτίων κακοδαιμονίας αυτής της περιφέρειας.

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί πρέπει να βρουν τρόπους για την επέκταση της δράσης τους, της συνεργασίας και του διαλόγου για την αντιμετώπιση των ολοένα και πιο διασυνδεδεμένων παγκόσμιων προκλήσεων, είπε ο Γενικός Γραμματέας Ban Ki-moon σε μια υψηλού επιπέδου συζήτηση στο Συμβούλιο

Ασφαλείας στις 6 Αυγούστου 2013²⁰⁴. Πρόσθεσε επίσης, «ότι κάποιες φορές αντιμετωπίζουμε τις προκλήσεις, όταν εργαζόμαστε από κοινού. Οι οργανισμοί δεν έχουν πάντα την ίδια προσέγγιση σε μια δεδομένη κρίση. Οι διαφορετικές εντολές και η αθρόα συμμετοχή μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές οπτικές γωνίες, γι' αυτό ο ανοιχτός διάλογος είναι μια ευπρόσδεκτη ευκαιρία για να εξερευνήσουμε τη φύση των προκλήσεων αυτών και να εξετάσουμε, πώς μπορεί να βελτιωθεί η συνεργασία.»

Άλλωστε, υπήρξαν και στο πρόσφατο παρελθόν περιπτώσεις φιλόδοξων συνεργασιών Περιφερειακών Οργανισμών, που οδηγήθηκαν γρήγορα αε άδοξο τέλος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ένωση του Αραβικού Μάγκρεμπ, η οποία παρότι το 2008 έκλεισε είκοσι χρόνια από την ίδρυσή της, ουσιαστικά παραμένει μόνο κατ' όνομα εν ζωή, αφού αδυνατεί να λειτουργήσει εξαιτίας προβλημάτων στις σχέσεις μεταξύ δύο Κρατών μελών του, της Αλγερίας και του Μαρόκου²⁰⁵.

²⁰⁴ Η συζήτηση, υπό την προεδρία της προέδρου Cristina Fernandez de Kirchner της Αργεντινής, η οποία κατέχει την προεδρία του Συμβουλίου αυτό το μήνα, αποσκοπεί στην περαιτέρω ενίσχυση του διαλόγου και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των περιφερειακών και υπο-περιφερειακών οργανώσεων και των Ηνωμένων Εθνών σε θέματα όπως η πρόληψη των συγκρούσεων, την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, τη διατήρηση της ειρήνης και μετά το πέρας των συγκρούσεων οικοδόμηση της ειρήνης. *Regional organizations must expand cooperation to tackle global challenges–Ban*. UN News Center, 6 August 2013. <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45570&Cr=regional+cooperation&Cr1#.Ug3gIH-QZn5>

²⁰⁵ Βλ. Λίβας Σωτήριος, *Θεσμοί Διεθνούς Συνεργασίας στον Ισλαμικό Κόσμο: Πρόσφατες Εξελίξεις στις Περιφερειακές Συσσωματώσεις στον Ευρύτερο Χώρο της Μέσης Ανατολής. Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο, στο Περράκης Στ. (επιμ.) Οι Διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση. Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων. Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 194*

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα μελέτη μπορούμε να συνοψίσουμε ότι σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα, που χαρακτηρίζεται από συνθήκες αστάθειας, διακρατικές και ενδοκρατικές συγκρούσεις, νέες απειλές και προκλήσεις, η ειρηνική διευθέτηση των διεθνών διαφορών, ως μία από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου, καθίσταται όλο και περισσότερο αναγκαία για την αρμονική συμβίωση των Κρατών.

Διεθνείς οργανισμοί σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο καλούνται να συμβάλλουν ουσιαστικά, μέσα από την αποτελεσματική δράση, στην επίλυση των διεθνών διαφορών.

Ο ΟΗΕ, ως το βασικότερο συλλογικό όργανο ασφαλείας, με πρωταρχικό σκοπό τη διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης και σφάλειας, γίνεται καθημερινά μάρτυρας αναρίθμητων διενέξεων, τις οποίες πρέπει να αντιμετωπίσει έγκαιρα και αποφασιστικά. Αυτό όμως πολλές φορές προσκρούει στο ζήτημα της λήψης αποφάσεων του βασικότερου οργάνου του, του Συμβουλίου Ασφαλείας και κυρίως στις αποφάσεις των μόνιμων μελών του, τα οποία εκμεταλλεύονται την μονιμότητά τους στο εν λόγω όργανο και το δικαίωμα veto, που διαθέτουν. Έτσι, καθίσταται αρκετά συχνά αναποτελεσματική η δράση του συγκεκριμένου οργανισμού, ο οποίος κατανοώντας το πρόβλημα αυτό, από πολύ νωρίς απευθύνθηκε στους Περιφερειακούς Οργανισμούς, τους οποίους συμπεριέλαβε στον Χάρτη ΗΕ και τους καθιέρωσε, ως συντελεστές στην ειρηνική επίλυση των διαφορών.

Το φαινόμενο της περιφερειοποίησης είναι σήμερα παρόν σε όλο το διεθνές σύστημα και οι Περιφερειακοί Οργανισμοί ευρέως θεωρείται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της σταθερότητας, της ειρήνης και της ασφάλειας, μέσω της πρόληψης και διευθέτησης των συγκρούσεων. Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί, οι οποίοι στηρίζονται στην ομοιογένεια συμφερόντων, παραδόσεων και αξιών, που συνδέουν μικρές ομάδες γειτονικών χωρών, έχουν αναδειχθεί ως μια πιθανή λύση για τα προβλήματα, δημιουργώντας ένα μέτρο παγκόσμιας διακυβέρνησης σε ένα σενάριο νέων πολέμων, κατάρρευσης εύθραυστων Κρατών και αυξανόμενης εξάπλωσης της βίας μεταξύ των μη κρατικών παραγόντων.

Η συμμετοχή των Περιφερειακών Οργανισμών, τις δύο τελευταίες δεκαετίες, λαμβάνει άλλη διάσταση και επιβεβαιώνεται από τη θέσπιση ουσιαστικών κανόνων και αρχών, θεσμικού πλαισίου και μηχανισμών για την αντιμετώπιση των νομικών ζητημάτων, που αφορούν στην επιδίωξη της ειρηνικής διευθέτησης διαφορών.

Η αναγνώριση της δυναμικής τους στον τομέα διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αφενός ενδυναμώνει τις σχέσεις τους με τον ΟΗΕ, αφετέρου τους παρέχει την απαραίτητη νομιμοποίηση και αξιοπιστία για την εκπλήρωση του σκοπού τους.

Εφόσον λοιπόν, τα αίτια και οι συνέπειες των συγκρούσεων είναι περιφερειακά, είναι πολύ σημαντικό και οι λύσεις να δίνονται περιφερειακά. Η γεωγραφική εγγύτητα, η καλύτερη κατανόηση των προβλημάτων που αναδύονται σε τοπικό επίπεδο, αλλά και η επίγνωση της δομής των κοινωνιών, επιτρέπει στους Περιφερειακούς Οργανισμούς να ενεργοποιούν έγκαιρα τους μηχανισμούς, που διαθέτουν και αν όχι να επιλύουν, να εξομαλύνουν τις όποιες διαφορές μεταξύ των Κρατών, δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για εξεύρεση των κατάλληλων μέσων ειρηνικού διακανονισμού τους.

Την ίδιαν βέβαια στιγμή, που το πλεονέκτημα της γειτνίασης των χωρών και της ύπαρξης κοινών προβλημάτων και συμφερόντων συμβάλλει στην αποτελεσματική δράση των Περιφερειακών Οργανισμών, ταυτόχρονα αποτελεί και μειονέκτημα, που δυσχεραίνει το έργο τους και την εκπλήρωση της αποστολής τους. Και αυτό επειδή η αρχή της κυριαρχίας βρίσκεται στον πυρήνα της οργάνωσης των διεθνών σχέσεων, καθιστώντας πολλές φορές τους Περιφερειακούς Οργανισμούς εξαρτημένες μεταβλητές στις συλλογικές αποφάσεις των κυρίαρχων Κρατών μελών.

Οι Περιφερειακοί Οργανισμοί που αναλύσαμε, από την αρχή της ύπαρξής τους, έχουν έρθει αντιμέτωποι με αναρίθμητες διακρατικές και ενδοκρατικές συγκρούσεις, από τις οποίες κάποιες διευθέτησαν με επιτυχία και κάποιες απέτυχαν να επιλύσουν. Έχοντας γνώση των ικανοτήτων τους και των αδυναμιών τους, σε θεσμικό κυρίως επίπεδο και επίπεδο λειτουργίας, έχουν καταβάλλει αξιόλογες προσπάθειες στο να ελαχιστοποιήσουν τους παράγοντες, που επηρεάζουν αρνητικά την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων, με τη θέσπιση

νέων κανόνων, πολιτικών και μηχανισμών στον τομέα επίλυσης των διεθνών διαφορών.

Παρόλα αυτά είναι μακρύς ο δρόμος μέχρι να ξεπερασθούν μείζονα θέματα, που απασχολούν τις περιφέρειες (πολιτική, κοινωνική και οικονομική αστάθεια, έλλειψη ασφάλειας, πολιτική καταπίεση και απολυταρχικά καθεστώτα, ηγεμονικές συμπεριφορές, άνιση κατανομή ισχύος) και που περιορίζουν την παρέμβασή τους, καθώς όλα αλλάζουν με ασύλληπτες ταχύτητες και οι σύγχρονες κοινωνίες αντιμετωπίζουν νέες, πρωτόγνωρες και απρόβλεπτες απειλές, που επιβάλλουν σε Κράτη και διεθνείς οργανισμούς να απαντήσουν με αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα.

Καθώς οι προκλήσεις δεν είναι μονοδιάστατες, ούτε οι απαντήσεις μπορούν να είναι. Η φύση των προκλήσεων και η παρουσία μη κρατικών δρώντων επιτάσσει τη συνεργασία όλων των θεσμικών παικτών της διεθνούς σκηνής. Επιτακτική είναι και η σύμπραξη μεταξύ του ΟΗΕ και των Περιφερειακών Οργανισμών στον τομέα διατήρησης τη διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Αυτό που μένει να ευχηθούμε, εφόσον οι διαφορές μεταξύ των Κρατών, αλλά και εντός των Κρατών δεν μπορούν να εξαλειφθούν, είναι η δημιουργία εκείνου του πλαισίου, που θα συμβάλλει στην αποτελεσματική διευθέτηση των διαφορών με ειρηνικές μεθόδους. Και όπως τόνισε και ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Ban Ki-moon κατά την έναρξη της Υπουργικής Διάσκεψης για την Ειρηνική Επίλυση των Διαφορών (Χάγη, 28 Αυγούστου 2013) *«Όλες οι διαφορετικές ειρηνικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών απαιτούν από τα Κράτη να απορρίψουν την απειλή ή τη χρήση βίας. Όταν το κάνουν, το κράτος δικαίου μπορεί να ανθίσει. Και όταν το κράτος δικαίου επικρατήσει, οι κοινωνίες και οι κοινότητες - σε εθνικό και διεθνές επίπεδο - μπορεί επίσης, να ευημερήσουν και να προοδεύσουν»*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

I.1 ΚΕΙΜΕΝΑ ΟΗΕ

- Charter of the United Nations
- United Nations Convention on the Law of the Sea

Γενική Συνέλευση

- *Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations.* (UN Declaration 2625(XXV), 1970)
- *Declaration on the Prevention and Removal of Disputes and Situations Which May Threaten International Peace and Security and on the Role of the United Nations in this Field.* (A/RES/43/51, 1988)
- *Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes.* (A/RES/37/10, 15 November 1982)
- *Regional organizations.* (Resolution adopted by the General Assembly. 60/1. 2005)
- *Question of methods of fact-finding.* (General Assembly, Agenda item 87 b. A/RES/21/2182)
- *United Nations Model Rules for the Conciliation of Disputes between States.* (A/RES/50/50. Resolution Adopted by the General Assembly, 1996)

Συμβούλιο Ασφαλείας

- *Complaint of Armed invasion of the island of Taiwan (Formosa).* (UN Security Council, Resolution 87 of 29 September 1950)
- *Western Sahara.* (United Nations Security Council Resolution 377 , 22 October 1975)
- *Resolution 1631.* (Adopted by the Security Council, on 17 October 2005)
- *Question of the Falkland Islands (Malvinas).* (A/RES/43/25 -17 November 1988)

Γενικός Γραμματέας

- *An agenda for peace: preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping. Initial proceedings. Repertoire of the Practice of the Security Council. 1989-1992*
- *Supplement to an Agenda for Peace: Position Paper of the Secretary-General on the Occasion of the Fiftieth Anniversary of the United Nations.* (A/50/60-S/1995/1)
- *A Regional-Global Security Partnership: Challenges and Opportunities: Report of the Secretary-General.* (A/61/204, S/2006/590, 28 July 2006)

I.2 ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

- The Covenant of the League of Nations (1924)

- The Kellogg-Briand Pact (1928)
- Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes (1899 and 1907)
- American Treaty on Pacific Settlement "Pact of Bogota" (1948)
- Charter of the Organization of American States (1948)
- Constitutive Act of the African Union (2000)
- Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (1976)
- Charter of the Association of Southeast Asian Nations (2007)
- The Alexandria Protocol (1944)
- Charter of the Arab League (1945)
- Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union (2002)
- Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration ASEAN (1971)
- Declaration of ASEAN Concord, ASEAN (1976)
- ASEAN Declaration on the South China Sea (1992)
- Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (2002)
- Protocol to the OAU Convention on the Prevention and Combating of Terrorism (2004)
- Declaration on the African Union Border Programme and its Implementation Modalities (2007)

1.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

- *Agreement between the Government of Indonesia and ASEAN Relating to the Privileges and Immunities of the ASEAN Secretariat*, Jakarta, 20 January 1979
- *Headquarters Agreement between the Organization of American States and the Government of the United States of America*. Washington, 14 May 1992

1.4 ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης

- *Mavrommatis Palestine Concessions (Greece v. Great Britain)*, (Judgment of 30 August 1924, PCIJ)
- *Status of Eastern Carelia*, (Advisory Opinion of 23 July 1923, PCIJ)

Διεθνές Δικαστήριο Χάγης

- *South-West Africa Cases* (Preliminary Objections), (Judgment of 21 December 1962, ICJ)
- *Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania*, (Advisory Opinion of March 30th, 1950 ICJ)
- *East Timor (Portugal v. Australia)*, (Judgment of 30 June 1995, ICJ)
- *Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, (Judgment of 27 June 1986 ICJ)
- *Aegean Sea Continental Shelf*, (Judgment of 1978, ICJ)
- *North Sea Continental Shelf case*, (Judgment of 1969, ICJ)
- *Frontier Dispute Burkina Faso/Republic of Mali*, (Judgment of 22 December 1986 ICJ)
- *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*, (Judgment of 2007 ICJ)

II. ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

II.1 Ελληνόγλωσση

- Αντωνόπουλος Κων/νος, *Η Σχέση μεταξύ Περιφερειακών Οργανισμών και Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στον Τομέα της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας: από την Συγκέντρωση στην Αποκέντρωση, στο Στ. Περράκης (επιμ.) Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε Κίνηση. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2011*
- Αντωνόπουλος Κων/νος, *Η Επίλυση των Διαφορών από το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. Νομολογία και Πρακτική. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2005*
- Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011*
- Ζάϊκος Νικόλαος, *Διεθνής Διαιτησία. Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011*
- Ιωάννου Κ.– Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη. Τ.Α. Γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές. Γ' έκδοση. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2009*
- Ιωάννου Κ. –Περράκης Στ., *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη. Τεύχος II: Διεθνής Νομολογία και πρακτική. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1984*
- Κεντρωτής Κυριάκος - Κάτσιος Σταύρος, *Διεθνείς Οργανισμοί. Ανάμεσα στον πόλεμο και στην ειρήνη. Εκδόσεις Παπαζήση, 2002*
- Λίβας Σωτήριος. *Θεσμοί διεθνούς συνεργασίας στον ισλαμικό κόσμο:Πρόσφατες εξελίξεις στις περιφερειακές ενσωματώσεις στον ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής, στο Στ. Περράκης (επιμ.) Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση. Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2011*
- Νάσκου – Περράκη Π., *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Η θεσμική διάσταση. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2005*

- Νάσκου – Περράκη Π., *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Η θεσμική διάσταση*. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2011
- Νάσκου – Περράκη Π., *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Το Σύστημα των ΗΕ.ΟΗΕ – Ειδικευμένες Οργανώσεις, Αυτόνομοι & Συνεργαζόμενοι Οργανισμοί, Περιφερειακοί Οργανισμοί Ευρώπης-Αμερικής-Αφρικής-Ασίας*. Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, 2005
- Περράκης Στ., *Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. Ανιχνεύσεις μιας Δικαιοδοτικής Διαδρομής στην Ειρηνική Επίλυση Διεθνών Διαφορών*. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2001
- Περράκης Στ., *Η Ελλάδα και η Χάγη, Υφαλοκρηπίδα, Κυπριακό, Σκόπια και γερμανικές αποζημιώσεις*. Foreignaffairs, 14/12/2012
- Περράκης Στ., *Ηνωμένα Έθνη: θεσμικό πλαίσιο και δικαιοπολιτική δράση*. Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, 2006
- Περράκης Στ. (επιμ.), *Σύγχρονες ματιές στις νομικές και πολιτικές όψεις Διεθνούς οργάνωσης-διεθνών οργανισμών*. Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, 2009
- Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011
- Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Διεθνές Δίκαιο. Τεύχος πρώτο*. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2004

II.2 Ξενόγλωσση

- Belt Guillermo, *The Organization of American States: An Introduction*. 2002
- Bilder B. Richard, *Do States Have An Obligation To Settle Their Disputes Peacefully? An overview of International Dispute Settlement*. Emory Journal of International Dispute Resolution. Volume I. 1986
- Brownlie Ian, *The Peaceful Settlement of International Disputes. The Wang Tieya Lecture in Public International Law*. Oxford University Press, 2009
- Cassese Antonio, *International Law (2nd Ed.)*. Oxford University Press, 2005
- Coleman Andrew, *The International Court of Justice and Highly Political Matters*. Melbourne Journal of International Law
- Collier J. and Lowe V., *The Settlement of Disputes in International Law*. Cambridge, 1999
- Dahlitz J., *Peaceful resolution of major international disputes*. UN, 1999
- Dire Tladi, *The African Union and the International Criminal Court: The battle for the soul of international law*. SAYIL, 2009
- Eric C. Ip, *The Power of International Legal Personality in Regional Integration*. UNU-CRIS Working Papers W-2010/4. United Nations University - Comparative Regional Integration Studies, 2010
- Fitzgerald Denis, *The ICC Gains Ground in the Arab World*. World Policy Institute, 7 July 2011
- Haas E. - Rowe E., *Regional Organizations in the United Nations: is there Externalization?* International Studies Quarterly, 1973
- Harvard, *Arab League World Model UN 2012. Background Guide*. Harvard WorldMUN, 2012
- Herz Monica, *Does the Organisation of American States Matter?* Institute of International Relations PUC-Rio, Crisis States Working Papers Series No.2, April 2008

- Hiruy Wubie, Zelalem Tsegaw, *African Union Law*. Justice and Legal System Research Institute, 2009
- Jan Mohammad Naqib Ishan, *The Role of Mediation in the Pacific Settlement of International Disputes*. University Malaysia
- Khadiagala M.Gilbert, *Comparative Perspectives: Other Cases of African Border Conflicts. Pacific Settlement of Border Disputes: Lessons from the Bakassi Affair and the Greentree Agreement*. International Peace Institute. October 2008
- Kingsford Michael, *Can the ASEAN Regional Forum have a Role in Maintaining Regional Security?* Centre for Defence and Strategic Studies Australian Defence College, March 2012
- Lin Chun Hung, *ASEAN Charter: Deeper Regional Integration under International Law?* Published by Oxford University Press. 2010
- Magliveras K. - Naldi G., *The African Union-A New Dawn for Africa?* International and Comparative Law Quarterly, 2002
- Merrills J. G., *International Dispute Settlement*. Cambridge University 2005
- Mójge Kónókkeleş, *Arab League's Syrian Policy*. Policy Brief No: 56 SETA | Foundation for Political, Economic and Social Research. April, 2012
- Musila Godfrey, *United States of Africa Positioning the Pan-African Parliament and Court in the political union debate*. Institute for Security Studies: paper 142, June 2007
- Mutlaq Majed Al-Qahtani, *Enforcement of international judicial decisions of the International Court of Justice in public international law*. University of Glasgow, 2003, p. 241
- Narine S., *Forty years of ASEAN: a historical review*. The Pacific Review, 2008
- Nguyen Duc Tuyen, *The Future Evolvment of the Principle of Non-Interference?* Article, Diplomatic Academy of Vietnam
- Olufemi Elias, *Introductory Note to the Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights*. International Legal Materials, Vol 48, July 4-5, 2008
- Orozco Manuel, *Chapter 4. Boundary Disputes in Latin America: Part Trends and Present Developments. Boundary Disputes in Latin America since the end of the Cold War*. Edited by Jorge I. Dominguez, Harvard University and Manuel Orozco, Inter-American Dialogue, 2004
- Panchali Saikia. *The Dispute over Prea Vihear. Seen Problems, Unseen Stakes*. IPCS Special Report 129, June 2012
- Paraschiv Daniel-Ştefan, *Ways of Peaceful Settlement of Disputes within Certain International Organizations*
- Pazartzis Photini, *Les engagements internationaux en matiere de reglement pacifique des differends entre Etats*. LGDJ, 1992
- Peters Anne, *International Dispute Settlement: A Network of Co operational Duties*. EJIL 2003. Vol. 14 No 1.
- Powell Emilia Justyna and Wiegand E.Krista, *Legal Systems and Peaceful Attempts to Resolve Territorial Disputes*. Conflict Management and Peace Science. 2009
- Rama Mani, *Peaceful Settlement of Disputes and Conflict Prevention*. The Oxford Handbook on the United Nations. 2007

- Roucounas Emmanuel, *Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes*. United Nations Audiovisual Library of International Law, 2008
- Shaw Carolyn, *Organization of American States*. Background Note, 2009
- Shaw N. Malcolm, *International Law*. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008
- Simmons Beth A., *Capacity, Commitment, and Compliance International Institutions and Territorial Disputes*. Journal of Conflict Resolution, 2002
- Strachan Anna Louise, *Resolving Southeast Asian Territorial Disputes. A Role for the ICJ*. Institute of Peace and Conflict Studies, No 133, October 2009
- The Carter Center, *Approaches to Solving Territorial Conflicts. Sources, Situations, Scenarios, and Suggestions*. The Carter Center, May 2010
- United Nations, *The United Nations Today. The Security Council*. Asdf. United Nations. 2008
- United Nations, *Role of the Security Council in the peaceful settlement of disputes. United Nations Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States*. United Nations, 1992
- United Nations, *Cooperation between the United Nations and Regional Organizations/Arrangements in a Peacekeeping Environment. Suggested Principles and Mechanisms*. Department of Peacekeeping Operations. United Nations, March 1999
- Wandu Agus, *Building ASEAN Capacity for Conflict Mediation*. Initiative for Peacebuilding, 2010
- Wiegand Krista E., *Bahrain, Qatar and the Hawar Islands: Resolution of a Gulf Territorial Dispute*. Middle East Journal, Vol. 66, No 1, 2012
- Woon Walter, *The ASEAN Charter Dispute Settlement Mechanisms*. ASEAN Law Association, 2011

III. ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.asean.org/ - Association of Southeast Asian Nations

www.aseanlawassociation.org - ASEAN Law Association

www.lasportal.org/ - League of Arab States

www.oas.org - Organization of American States

www.un.org - United Nations

www.arableagueonline.org - Arab League on line

www.au.int/en - African Union

www.icj-cij.org - International Court of Justice

www.pca-cpa.org - Permanent Court of Arbitration

www.africancourtcoalition.org – African Court Coalition

<http://www.iccnw.org> – Coalition for the International Criminal Court

<http://research.nchu.edu.tw> - National Chung Hsing University

<http://cil.nus.edu.sg> - Centre for International Law. National University of Singapore

www.mizzima.com - Mizzima News from Myanmar

<http://www.worldpolicy.org> – World Policy

www.jpost.com - Jerusalem Post

<http://en.mercoPress.com> – MercoPress South Atlantic News Agency

www.wantchinatimes.com - Want China Times News

<http://foreignaffairs.gr> – ForeignAffairs, The Hellenic Edition